Pécsi Tudományegyetem
Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

Ripszám Dóra

Emberkereskedelem az elméletben és a gyakorlatban, különös tekintettel a gyermekek kereskedelmére

Doktori (PhD) értekezés

Témavezető:
Prof. Dr. Gál István László

Pécs
2023

I. Bevezetés ... 2
1. A témaválasztás aktualitása ... 2
2. Az értekezés célkitűzései ... 4
3. A kutatás módszertana ... 5
II. A gyermekkereskedelem szabályozása ... 6
1. A gyermekkereskedelem meghatározása ... 6
2. Az emberkereskedelem szabályozásának hazai története ... 13
3. Az emberkereskedelem és kényszermunka tényállásának elemzése ... 21
III. A gyermekek áldozattá válása ... 34
1. Kiszolgáltatottsági tényezők, mint a gyermekek áldozattá válásának főbb okai a gyermekkereskedelem kapcsán ... 34
2. A gyermekkereskedelem toborzásának modern megvalósulási formái ... 49
3. A gyermekkereskedelemhez szorosan kapcsolódó jelenségek ... 59
IV. A gyermekkereskedelem különféle megjelenési formái ... 67
1. A szexuális kizsákmányolás céljából megvalósuló gyermekkereskedelem ... 68
2. Gyermekmunka a gyermekkereskedelem tükrében ... 87
3. A bűncselekményhez kapcsolódó kizsákmányolás ... 97
4. Gyermekkereskedelem az emberi test tiltott felhasználása céljából ... 102
5. Kényszerkoldultatás és gyermekkereskedelem ... 113
6. Az illegális örökbefogadás és a gyermekkereskedelem ... 122
7. Béranyaság és gyermekkereskedelem ... 131
VI. Előremutatás ... 141
VIII. Összegzés ... 145
1. Az értekezés áttekintése ... 145
2. A kutatás hipotéziseire adott válaszok ... 146
3. A kutatás eredményeinek hasznosíthatósága ... 148
Felhasznált irodalom: ... 150

I. Bevezetés

1. A témaválasztás aktualitása

Ember és kereskedelem. Amennyiben az előbbi tárgya és nem pedig alanya az utóbbinak, akkor ezek a fogalmak a mai gondolkodás számára távoliak és látszólag összeegyeztethetetlenek. A kereskedelem az áruk és szolgáltatások cseréje, a megtermelt javak közvetítése a termelőktől, vagy előállítóktól a fogyasztók számára. Kereskedni általában tárgyakkal, birtokolható, tulajdonolható dolgokkal szokás, vagyis nem emberrel, akire mint személyre gondolunk, többnyire közösséget alkotó, a világot megismerő és alakító, beszéddel és gondolkodással jellemzett, társadalomban élő és ott jogokkal bíró individuumra, 'értelmes' lényre (homo sapiens). Virág György szerint a személyes szabadságától megfosztott tárgyként kezelt, valaki másnak a tulajdonában álló ember rabszolga (a római jog szerint nem is személy, csupán 'homo servus', aki a dolgokkal – res – azonos státusú), piacra vihető, embervásáron árulható, posztmodern változatában akár akciós termékként kezelhető áru ('people for sale'), humanoid konzumcikk.[1]

Az emberkereskedelem egy profitorientált, ám ennek ellenére mégis alacsony kockázatú vállalkozás. A hatalmas pénzösszeg, amely belőle származik, lehetővé teszi a bűnözői csoportok számára, hogy gazdasági, társadalmi vagy akár politikai hatalmat szerezzenek, és befolyással bírjanak a világ működésére.[2]

Az emberkereskedelem korunk egyik kiemelkedően súlyos társadalmi problémája, azonban annak mértékéről nem állapíthatóak meg pontos adatok, mégis számos kutatás szerint egyre jelentősebb számban válnak emberek szervezett bűnözői csoportok által elkövetett munka, vagy szexuális célú kizsákmányolás áldozataivá.[3]

Az emberkereskedelem egy olyan határokon átnyúló probléma, amely a származási, a rendeltetési és a tranzitországokat is jelentős mértékben érinti, legfontosabb jellemzője, hogy rendkívül szervezett, gyorsan terjedő bűncselekmény. Miután az emberkereskedelem az emberi jogok egyik legsúlyosabb megsértési formája, minden állam kötelessége, hogy határozott lépéseket tegyen annak megelőzése és az elkövetők felelősségre vonásának érdekében.[4]

A büntetőjog a szigorú eszközrendszerével védelmezi az élethez, a testi épséghez, valamint az egészséghez fűződő emberi jogok mellett az emberi szabadságjogokat, mely kapcsán az Európai Unióban az Alapjogi Chartában foglaltak az irányadóak, így valamennyi uniós tagállam kötelessége az ott felsorolt alapjogok biztosítása és védelme. Napjainkban a szervezett bűnözés egyik jól jövedelmező üzletága az emberkereskedelem, mely alapja a szexuális kizsákmányolásnak, a prostitúciónak, a rabszolgamunkának, az emberi szervkereskedelemnek és további

[1] Virág György: Áttekintés. In: Gyurkó Szilvia – Virág György (szerk.): Emberpiac. A Magyarországot érintő nemzetközi emberkereskedelem társadalmi, kriminológiai jellemzői. Budapest, ESZTER Alapítvány, 2009. 7-14. o., 7. o.

[2] Száraz Krisztina: Kényszermunka a modern gazdaságban. = Közgazdaság 2014/1, 213-226. o., 213. o.

[3] Bezsenyi Tamás – Katona Noémi – Mátyás Szabolcs – Nyitrai Endre – Frigyer László – Tirts Tibor: A közös nyomozócsoportok hatékonysága az emberkereskedelem elleni küzdelemben. = Kriminológiai Közlemények 2019/15 217-239. o., 217. o.

[4] Emberkereskedelem.kormany.hu: Emberkereskedelem Elleni Küzdelem – Védtelen Áldozatok https://emberkereskedelem.kormany.hu/akadalymentes/emberkereskedelem-elleni-kuzdelem-vedtelen-aldozatok (Letöltés ideje: 2012.10.12.)

súlyos bűncselekményeknek.[5] A gyermekkereskedelem – a kereskedelmi célú szexuális kizsákmányolást is magában foglalva – az egyik leggyorsabban növekvő és legjövedelmezőbb bűnözői tevékenység a világon.[6]

[5] Tóth Mihály – Nagy Zoltán (szerk.): Magyar Büntetőjog; Különös rész. Budapest, Osiris, 2014. 612 o., 112. o.
[6] Yvonne Rafferty: Child trafficking and commercial sexual exploitation: A review of promising prevention policies and programs. = American Journal of Orthopsychiatry, 2013/4, 559–575. o.

2. Az értekezés célkitűzései

Az értekezésem célja a gyermekkereskedelem arculatának elemzése széleskörű szakirodalom áttekintése révén.

Disszertációmban feltárom a gyermekkereskedelem fogalmi elemeit, röviden áttekintem az emberkereskedelem szabályozásának hazai történetét, átfogóan elemzem az emberkereskedelem és kényszermunka hatályos tényállását. A gyermekek áldozattá válása kapcsán gyermekspecifikusan foglalkozom a kiszolgáltatottsági tényezők jelentőségével, az internet és a közösségi média veszélyeivel, valamint a kísérő nélküli kiskorúak és a kiskorúak jogellenes külföldre vitelének jelenségével. Ezt követően rátérek az egyes kizsákmányolási formák tárgyalására – amiket teljeskörűen felsorolni nem lehet –, melyek a gyermekkereskedelmet jellemzik.

A disszertációm célkitűzései hipotézisek formájában kísérik végig írásomat, melyeket a következőképpen határoztam meg:

1. hipotézis: A szexuális kizsákmányolás céljából megvalósuló gyermekkereskedelem fiú áldozatainak száma elhanyagolható.

2. hipotézis: A gyermekmunka céljából elkövetett gyermekkereskedelem áldozatai jellemzően a 10. életévüket betöltötték.

3. hipotézis: A bűncselekményhez kapcsolódó kizsákmányolás céljából elkövetett gyermekkereskedelem áldozatait gyakran elkövetőként azonosítják.

4. hipotézis: Az emberi test tiltott felhasználása céljából elkövetett gyermekkereskedelem kapcsán elengedhetetlen szerepük van az egészségügyi szakembereknek.

5. hipotézis: A kényszerkoldultatás céljából megvalósuló gyermekkereskedelem áldozattá válásában a család szerepe szignifikáns.

6. hipotézis: Az illegális örökbefogadás mindig gyermekkereskedelemhez kapcsolódik.

7. hipotézis: A pótanyaság csak és kizárólag a gyermekkereskedelem egyik megvalósulási formája.

3. A kutatás módszertana

Az értekezés leíró jellegű, és szekunder kutatáson alapul, amely kapcsán egyaránt használtam fel primer és szekunder forrásokat is.

Kutatásom során elsősorban könyvtári forrásokra támaszkodtam, a témához fűződő terjedelmes mennyiségű hazai és nemzetközi tanulmányok, monográfiak, tanulmánykötetek, a gyermekkereskedelemmel foglalkozó szervezet dokumentumai, jelentései, kommentárok és tankönyvek feldolgozására törekedtem. A témához kapcsolódó releváns hazai és nemzetközi hatályos (néhol a korabeli) jogforrások áttekintésére is sor került. Az idegennyelvű szakirodalom vonatkozásában főkémt az angol nyelvű forrásokat vizsgáltam meg, de feldolgozásra került horvát, illetve török szakirodalom is.

II. A gyermekkereskedelem szabályozása

1. A gyermekkereskedelem meghatározása

„A kereslet és a kínálat törvénye akkor is érvényes, ha a szóban forgó árucikk az emberi élet.”
Loretta Napoleoni

a) Bevezetés

Az emberkereskedelem egy komplex jelenség, mely fogalom alatt értendő magatartások köre igen széles.[7] Az emberkereskedelem mint fogalom és jelenség nem újkeletű, gyakran hangoztatják, hogy történelmi gyökerei nagyon mélyek, és a rabszolgasághoz köthetők.[8]

Az Európai Unió Alapjogi Chartájának 5. Cikke rögzíti, hogy *„(1) Senkit sem lehet rabszolgaságban vagy szolgaságban tartani. (2) Senkit sem lehet kényszermunkára vagy kötelező munkára igénybe venni. (3) Tilos emberi lényekkel kereskedni.”*[9]

Magyarország Alaptörvénye kimondja, hogy *„Senkit nem lehet kínzásnak, embertelen, megalázó bánásmódnak vagy büntetésnek alávetni, valamint szolgaságban tartani. Tilos az emberkereskedelem.”*[10]

Az emberkereskedelem egy olyan országokon átívelő probléma, amely egyaránt érinti a kiindulási-, a cél-, valamint a tranzitországokat, rendkívül magas szervezettségű, gyorsan terjedő bűncselekmény. Az emberkereskedelem célja elsősorban a prostitúciós vagy kényszermunka jellegű kizsákmányolás, a szervezett koldultatás, az illegális örökbefogadás, illetve a szervkereskedelem, oka a nők és gyermekek alárendeltségének tradíciójában, az emberi jogok tiszteletben tartásának és védelmének hiányában, valamint a szegénységben gyökerezik.[11]

Az emberi jogok megsértésének egyik legsúlyosabb formája nem más, mint a gyermekkereskedelem.[12]

Az emberkereskedelemben részt vevő szervezett bűnözői csoportokkal[13] szemben az egyik legkiszolgáltatottabb csoportot a gyermekek alkotják, mely csoportok gyakran azért a gyermekeket célozzák meg az emberkereskedelem elkövetése céljából, mert az emberkereskedők őket könnyebben tudják toborozni, ellenőrizni.[14]

Ahhoz, hogy meg tudjuk határozni a gyermekkereskedelem fogalmát, elsőként szükséges tisztázni magának az emberkereskedelemnek a definícióját, valamint a gyermekkor tartamát.

---

[7] Windt Szandra: Az emberkereskedelemmel kapcsolatos jogalkalmazói attitűdökről. = Miskolci Jogi Szemle 2022/1, 112-128. o., 112. o.
[8] Ivana Belokapa: Trgovanje djecom u svrhu seksualnog iskorištavanja. Egyetemi doktori disszertáció. Zágráb, 2016, Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet
[9] Az Európai Unió Alapjogi Chartája (2012/C 326/02) (továbbiakban Alapjogi Charta) 5. cikke
[10] Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) (továbbiakban Alaptörvény) III. cikke
[11] Emberkereskedelem.kormany.hu: i. m.
[12] Zuzana Obertová – Cristina Cattaneo: Child Trafficking and the European Migration Crisis: The Role of Forensic Practitioners. = Forensic Science International 2018/Január, 46-59. o., 46. o.
[13] A szervezett bűnözésről lásd még: Tóth Dávid – Gál István László – Kőhalmi László: Organized Crime in Hungary. = Journal of Eastern-European Criminal Law 2015/2, 22-27. o.
[14] EUROPOL: Fighting Child Trafficking: a Main Priority for EU Law Enforcement https://www.europol.europa.eu/newsroom/news/fighting-child-trafficking-main-priority-for-eu-law-enforcement (Letöltés ideje: 2023.01.14.)

Ezen fogalmak meghatározáshoz elsősorban az európai uniós és a hatályos hazai szabályozást tekintettem át.

b) Az emberkereskedelem fogalma

Az Európai Parlament és a Tanács 2011/36/EU irányelvének (az emberkereskedelem megelőzéséről, és az ellene folytatott küzdelemről, az áldozatok védelméről, valamint a 2002/629/IB tanácsi kerethatározat felváltásásról[15]) 2. cikke határozza meg az emberkereskedelemmel kapcsolatos szándékos bűncselekmények körét, melyek a „*Személyek kizsákmányolás céljából való toborzása, szállítása, átadása, rejtegetése vagy fogadása – az adott személyek feletti ellenőrzés megváltoztatását vagy átadását is ideértve – fenyegetéssel, erőszakkal vagy egyéb kényszer alkalmazásával, emberrablással, csalással, megtévesztéssel, hatalommal vagy a kiszolgáltatott helyzettel való visszaélés révén, illetve anyagi ellenszolgáltatásnak vagy előnyöknek valamely személy felett ellenőrzést gyakorló személy beleegyezésének megszerzése érdekében történő nyújtásával vagy elfogadásával.”*[16]

Az emberkereskedelem terén tapasztalt változások kezelése céljából az Európai Parlament és a Tanács 2011/36/EU irányelv tágabban értelmezi az emberkereskedelem fogalmát, mint a 2002/629/IB kerethatározat, így az a kizsákmányolás egyéb formáit is magában foglalja. Az irányelvben a kényszer hatására folytatott koldulást egyfajta kényszermunkának vagy kényszerszolgáltatásnak kell tekinteni, a kényszer- vagy kötelező munkáról szóló 1930-as 29. számú ILO-egyezményben meghatározottaknak megfelelően, miszerint a kolduláshoz kapcsolódó kizsákmányolás – ideértve az emberkereskedelem áldozatává vált eltartott személyek koldulásra való felhasználását is – csakis akkor tartozik bele az emberkereskedelem fogalommeghatározásába, ha a kényszermunka vagy szolgáltatás valamennyi feltétele fennáll, az ítélkezési gyakorlat alapján eseti alapon kell értékelni, hogy az érintett érvényes beleegyezését adta-e a fent ismertetett munka, vagy szolgáltatás végzésébe.[17]

Kiszolgáltatott helyzetnek tekintjük azt a helyzetet, amelyben az adott személy tényleges vagy elfogadható választási lehetőség hiányában kénytelen alávetni magát az adott visszaélésnek,[18] közömbös tehát az, hogy a passzív alany miért vagy kinek a magatartásával összefüggésben került ebbe a helyzetbe.[19]

A 2011/36/EU irányelv 2. cikk (3) bekezdése alapján *„A kizsákmányolás magában foglalja legalább a prostitúció révén történő kizsákmányolást vagy a szexuális kizsákmányolás más formáit, a kényszermunkát vagy szolgáltatásokat - a koldulást, a rabszolgatartást vagy a rabszolgatartáshoz hasonló gyakorlatot és a szolgaságot is ideértve -, a bűncselekményekhez kapcsolódó kizsákmányolást és a szervek kivételét.”*[20] A ’bűncselekményhez kapcsolódó kizsákmányolás’ kifejezés azt jelenti, hogy egy adott személyt annak révén zsákmányolnak ki, hogy az elkövető – többek között – zsebtolvajlást, áruházi lopást, kábítószerrel való kereskedést és más hasonló, büntetendő és anyagi haszonnal járó tevékenységet követ el. A fogalommeghatározás

---

[15] Az utóbbi években az Európai Unióban egyre több tanácsi kerethatározatot váltanak fel irányelvekkel. Tóth Dávid: Küzdelem a Bankkártyacsalások Ellen Az Európai Unióban. In: Bendes Ákos – Nagy Melánia – Tóth Dávid (szerk.): Lépést Tud-e Tartani a Jog a XXI. Század Kihívásaival? Pécs, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Doktori Iskola, 2019. 103-129. o., 110. o.

[16] Az Európai Parlament és a Tanács 2011/36/EU irányelve (2011. április 5.) az emberkereskedelem megelőzéséről, és az ellene folytatott küzdelemről, az áldozatok védelméről, valamint a 2002/629/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról (továbbiakban 2011/36 EU irányelv) 2. cikke (1) bekezdés

[17] 2011/36 EU irányelv (11) preambulumi bekezdése

[18] 2011/36 EU irányelv 2. cikk (2) bekezdése

[19] Szomora Zsolt: Új Tényállásszerkezetek és dogmatikaikategóriák az új Btk. XVIII–XXI. Fejezeteiben. = A Magyar Tudományos Akadémia Állam- és Jogtudományi Bizottságának folyóirata 2015/9, 405-414. o., 411. o.

[20] 2011/36 EU irányelv 2. cikk (3) bekezdése

a szervek kivételének céljából folytatott emberkereskedelemre is kiterjed, amely az emberi méltóság és a testi épség súlyos megsértését jelenti, továbbá például olyan tettekre is, mint a jogellenes örökbefogadás és a kényszerházasság (amennyiben ezek megfelelnek az emberkereskedelem tényállási elemeinek).[21]

Az egyéb kizsákmányolási formák közé tartozik a kényszerű koldulás célját szolgáló emberkereskedelem, a bűncselekmények elkövetésére kényszerítés, a kényszerházasság, a színlelt házasság, a szervek eltávolítása, az örökbefogadásra szánt fiatalok és kisgyermekek kereskedelme, a terhes nők kereskedelme újszülött csecsemőik eladása céljából, az emberkereskedelem kábítószer előállítása és kábítószer-kereskedelem céljából.[22]

A kizsákmányolás lényege a más által nyújtott szexuális szolgáltatásból, folytatott koldulásból és további nevesített tevékenységeikből történő olyan bevétel szerzése, amelynek mértéke különösen aránytalanul meghaladja a tettes által azokhoz történő segítségnyújtását, vagy szolgáltatás ellenértékét. *„Kizsákmányolást követne el az is, aki haszonszerzés végett más számára a fenti tevékenységek végzésére (eltűrésére) olyan körülményeket határoz meg, amelyek a sértett sanyargatásával járnak, feltéve, hogy az ebből eredő érdeksérelmet megfelelő anyagi kompenzáció nem ellensúlyozza.”* – írja Hollán Miklós.[23]

A kizsákmányolói magatartásokat teljeskörűen felsorolni nem lehet, tehát az irányelv felsorolás nem taxatív, csupán példálózó jellegű. A Javaslat kellő absztrakcióval határozza meg a kizsákmányolás fogalmát, miszerint a kizsákmányolás a kiszolgáltatott helyzetbe hozott vagy abban tartott sértett e helyzetének kihasználásával előny szerzésére törekvés.[24]

Az emberkereskedelem áldozatának a tervezett vagy megvalósított kizsákmányoláshoz adott – korábban tárgyalt – beleegyezése nem vehető figyelembe abban az esetben, ha a fenti elkövetési módok bármelyikét alkalmazták.[25]

A magyar Büntető Törvénykönyv közlönyállapota a 192. § (8) bekezdésében rögzítette a kizsákmányolás fogalmát, mely szerint *„kizsákmányolás a kiszolgáltatott helyzetbe hozott vagy helyzetben tartott sértett e helyzetének kihasználásával előny szerzésére törekvés.”*, azonban az emberkereskedelem áldozatainak kizsákmányolása elleni fellépés érdekében szükséges egyes törvények módosításáról szóló 2020. évi V. törvény 9. §-a értelmében az emberkereskedelem és kényszermunka 2020. július elsejétől egy tényállásban kerül szabályozásra, és ezen módosítás során kikerült a törvényből a kizsákmányolás fogalmának meghatározása.[26]

Az Egyesült Nemzetek Szervezete (továbbiakban ENSZ) szerint az emberkereskedelem három fő elemet foglal magában, melyek a következők:

- a cselekmény: személyek toborzása, szállítása, átadása, rejtegetése vagy átvétele

---

[21] 2011/36 EU irányelv (11) preambulumi bekezdése

[22] Európai Bizottság: Report from the Commission to the European Parliamentand the Council Report on the Progress Made in the Fight against Trafficking in Human Beings (2016) as Required under Article 20 of Directive 2011/36/EU on Preventing and Combating Trafficking in Human Beings and Protecting Its Victims https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/default/files/what-we-do/policies/organized-crime-and-human-trafficking/trafficking-in-human-beings/docs/commission_report_on_the_progress_made_in_the_fight_against_trafficking_in_human_beings_2016_en.pdf (Letöltés ideje: 2021.04.20.)

[23] Hollán Miklós: Emberkereskedelem. A kizsákmányolás büntetendő estei és a büntetőjogi szabályozás határai. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2012. 343 o., 310. o.

[24] Czine Ágnes (szerk.): Az új Btk. és a kapcsolódó jogforrások, bírósági iránymutatások. Második, aktualizált kiadás. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2016. 729 o., 338. o.

[25] 2011/36 EU irányelv 2. cikk (4) bekezdése

[26] Lásd bővebben: a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 192. §-a, Az emberkereskedelem áldozatainak kizsákmányolása elleni fellépés érdekében szükséges egyes törvények módosításáról szóló 2020. évi V. törvény 9. §-a

- az eszköz: fenyegetés vagy erőszak, kényszer, emberrablás, csalás, megtévesztés, hatalommal vagy kiszolgáltatott helyzettel való visszaélés, vagy ellenszolgáltatások, előnyök nyújtása az áldozattal rendelkező személynek
- a cél: kizsákmányolás, amely magában foglalja mások prostitúciójának kizsákmányolását, a szexuális kizsákmányolást, a kényszermunkát, a rabszolgatartást vagy az ahhoz hasonló gyakorlatokat és a szervek kivételét.[27]

c) A gyermekkor tartama

A XX. század második felében került sor a gyermekek jogainak elismerésére, amely nélkülözhetetlen feltétele annak, hogy a gyermekek a társadalom teljes értékű tagjaivá váljanak.

Az ENSZ Közgyűlése – közel 10 év előkészítő munka után – 1989. november 20-án fogadta el a Gyermekjogi Egyezményt, miszerint *„gyermek az a személy, aki tizennyolcadik életévét nem töltötte be, kivéve ha a reá alkalmazandó jogszabályok értelmében nagykorúságát már korábban eléri.”*[28]

Annak ellenére, hogy az ENSZ Gyermekjogi Egyezménye megadja a gyermek fogalmát, napjainkban sem beszélhetünk egységes gondolkodásról, hiszen a nyugati országok gyermek fogalma jelentősen eltérhet más kultúrák felfogásaitól; mást jelent gyermeknek lenni Európában és mást jelent egy afrikai kis törzsben. Általában a nyugati kultúrában gyermeknek tekintünk mindenkit amíg be nem tölti tizennyolcadik életévét, azonban ez a világ más részein nem feltétlenül történik így. Ázsiában, Afrikában és még sok más helyen (ahol a törzsi szokások máig is erősen jelen vannak) gyakran már akár tizenkét-tizenhárom évesen, a serdülőkor kezdetén felnőtté válnak a gyermekek; kenyérkeresők, családfenntartók lesznek, fiatalon házasságot kötnek és gyermeket vállalnak. Fentiekre tekintettel a gyermekkor meghatározásánál arra a tényre is figyelemmel kell lenni, hogy a világ egyes régióiban eltérő a születéskor várható élettartam. Azokban az országokban, ahol ez 40-50 éves kor körülire tehető, ott teljesen más státuszban van egy tizennyolc éves fiatal, mint abban az országban, ahol ez a szám eléri akár a 70 évet is.[29]

A 2011/36/EU irányelv szerint *„„gyermek” minden 18. életévét be nem töltött személy.”*[30] Hasonló definíciót rögzít többek között az Európa Tanács Emberkereskedelem Elleni Fellépésről szóló Egyezménye[31] (*„gyermeknek minősül minden tizennyolcadik életévét be nem töltött személy”*)[32], illetve a gyermekek szexuális bántalmazása, szexuális kizsákmányolása és a gyermekpornográfia elleni küzdelemről, valamint a 2004/68/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról

---

[27] United Nations Office on Drug and Crime: Trafficking in Persons and Migrant Smuggling https://www.unodc.org/lpo-brazil/en/trafico-de-pessoas/index.html (Letöltés ideje: 2023.01.02.) Idézi: Save the children: A girl holds her arm around a woman's waist. Both have their backs to the camera.
Child Trafficking: Myth vs. Fact https://www.savethechildren.org/us/charity-stories/child-trafficking-myths-vs-facts (Letöltés ideje: 2022.11.06.)

[28] A Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló 1991. évi LXIV. törvény (továbbiakban 1991. évi LXIV. törvény) I. rész 1. cikk

[29] Végh Eszter: Gyermekkatonák – a Sierra Leone-i Polgárháború Igazi Áldozatai https://btk.ppke.hu/uploads/articles/6414/file/vegheszter.pdf (Letöltés ideje: 2021.04.15.)

[30] 2011/36 EU irányelv 2. cikk (6) bekezdése

[31] Magyarországon az Európa Tanács Emberkereskedelem Elleni Fellépésről szóló Egyezményének kihirdetéséről szóló 2013. évi XVIII. törvény hirdette ki

[32] Az Európa Tanács Egyezménye az emberkereskedelem elleni fellépésről 4. cikk d) pont

szóló az Európai Parlament és a Tanács 2011/93/EU Irányelve (*„„gyermek”: bármely 18 évesnél fiatalabb személy”*).[33]

A gyermekkort övező szabályozásbéli ellentmondásokat a gyermekprostitúció kapcsán szemléltetem: a hatóságok, illetve az érintett egyéb hatóságok számos esetben csupán a tizenhat, vagy tizennégy év alatti gyermekek érintettsége esetén beszélnek gyermekprostitúcióról (és teszik meg a szükséges intézkedéseket), azonban a vonatkozó nemzetközi egyezmények, illetve a hazai Büntető törvénykönyvről szóló 2012. C. törvény (továbbiakban Btk.) is valamennyi, 18 év alatti, prostitúcióban érintett gyermeket áldozatnak tekinti. [34]

A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (továbbiakban Ptk.) értelmében kiskorú a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy, a tizennegyedik életévét be nem töltött kiskorú pedig cselekvőképtelennek minősül. A Ptk. használja emellett a kiskorú gyermek, nagykorú gyermek, továbbtanuló nagykorú gyermek, ítélőképessége birtokában lévő kiskorú gyermek, tizennegyedik életévét betöltött gyermek fogalmát is. A Ptk. fogalomrendszere szerint kiskorú az, aki a tizennyolcadik életévét nem töltötte be, azonban a kiskorú házasságkötéssel nagykorúvá válik. (A 16. életév betöltését követően a gyámhatóság engedélyezheti a házasságkötést. Ha a házasságot a bíróság – a cselekvőképesség hiánya vagy a kiskorúság miatt szükséges gyámhatósági engedély hiánya miatt – érvénytelennek nyilvánítja, megszűnik a házasságkötéssel szerzett nagykorúság, viszont a házasság megszűnése a házasságkötéssel megszerzett nagykorúságot nem érinti.)[35]

A magyar Btk. a gyermekkorú és a fiatalkorú egymástól elhatárolt fogalmát használja, miszerint gyermekkorú minden tizenkettedik életévét be nem töltött személy, illetve fő szabályként nem büntethetőek[36] a tizennegyedik életévüket be nem töltött személyek sem, azonban bizonyos bűncselekmények esetében a Btk. szerinti büntethetőségi korhatár már a tizenkettedik életév. A Szabálysértési törvény (továbbiakban Szabs. tv.) szerint szabálysértés elkövetése miatt csak a tizennegyedik életévüket betöltött személyek büntethetőek. Előzőeken felül a Btk. több tényállásban használja a ’gyermek’ fogalmát, tizennyolcadik életévüket be nem töltött személyeket értve alatta, így alapvetően elmondható, hogy a büntetőjog és a szabálysértési jog, a polgárjogi értelemben vett kiskorúságot gyermek-és fiatalkorra, gyermekkorúra és fiatalkorúra bontja.[37]

Büntetőjogi értelemben a szülési folyamat megindulásától – a magzatnak az anya testétől való elszakadási folyamat kezdetétől – az ún. tolófájások jelentkezésétől beszélhetünk emberi életről,[38] azonban nem szabad figyelmen kívül hagyni az állapotos nők sérelmére elkövetett emberkereskedelem speciális esetkörét sem.

Az áldozatok éltkorának a büntetési tételek kiszabása kapcsán is fontos szerepe van; a hatályos magyar Büntető Törvénykönyv súlyosabban rendeli büntetni a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére elkövetett emberkereskedelem és kényszermunkát, valamint még

---

[33] Az Európai Parlament és a Tanács 2011/93/EU Irányelve a gyermekek szexuális bántalmazása, szexuális kizsákmányolása és a gyermekpornográfia elleni küzdelemről, valamint a 2004/68/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról (továbbiakban 2011/93/EU irányelv) 2. cikk a) pont

[34] Hatvani Erzsébet – Sebhelyi Viktória – Vaskuti Gergely: Gyermekprostitúció visszaszorítása, gyermekkereskedelem. Budapest, Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság, 2018. 106 o., 10. o.

[35] Hatvani Erzsébet – Sebhelyi Viktória – Vaskuti Gergely: i. m. 10. o.

[36] A gyermekkorról, mint büntethetőséget kizáró okról lásd: Balogh Ágnes: A gyermekkor mint büntethetőséget kizáró ok. In: Homoki-Nagy Mária – Karsai Krisztina – Fantoly Zsanett – Juhász Zsuzsanna – Szomora Zsolt – Gál Andor (szerk.): Ünnepi kötet dr. Nagy Ferenc egyetemi tanár 70. születésnapjára. Szeged, Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 2018. 53-61. o., Balogh Ágnes – Bozsánovics Loretta: A büntethetőség alsó életkori határának történeti előzményei. = Jura 2017/1, 11-17. o.

[37] Hatvani Erzsébet – Sebhelyi Viktória – Vaskuti Gergely: i. m. 10. o.

[38] Tóth Mihály – Nagy Zoltán (szerk.): i. m. 42. o.

súlyosabban rendeli bünteti, ha azt tizenkettedik életévét be nem töltött személy sérelmére követik el.[39]

d) A gyermekkereskedelem fogalma

A gyermekek eladásáról, a gyermekprostitúcióról és a gyermekpornográfiáról szóló, a Gyermek jogairól szóló egyezményhez fűzött Fakultatív Jegyzőkönyv 2. cikke meghatározza a gyermekkereskedelem fogalmát, miszerint *„Gyermekek eladásának minősül minden olyan cselekmény vagy tranzakció, amelynek során egy gyermeket egy személy vagy személyek csoportja átad egy másik személynek vagy személyek csoportjának díjazás vagy más ellenszolgáltatás fejében”*.[40] Egy gyermek a toborzás, elszállítás, átadás, rejtegetés vagy átvétel módjára tekintet nélkül az emberkereskedelem áldozatának tekintendő, feltéve, hogy annak célja a kizsákmányolás.[41]

Az ’emberkereskedelem veszélyének kitett gyermekek’ kifejezés bármely olyan gyermekre utalhat, akinek az esetében – még a kizsákmányolás bekövetkezése előtt – észszerű indokok alapján vélelmezhető, hogy emberkereskedelem áldozatául fog esni.[42]

Amennyiben a korábban ismertetett emberkereskedelemmel kapcsolatos bűncselekmények bármelyike gyermekre irányul, a nemzetközi jog szerint büntetendő emberkereskedelemnek minősül akkor is, ha az nem jár az ott ismertetett elkövetési módok alkalmazásával.[43]

Abban az esetben, ha az emberkereskedelem áldozata gyermek, a már korábban tárgyalt esetleges beleegyezést sohasem lehet érvényes hozzájárulásnak tekinteni.[44]

e) Összegezés

Ezen alfejezetben az emberkereskedelem definícióját ismertettem annak legfontosabb tartalmi elemeivel, majd a gyermekkor tartamát határoztam meg a nemzetközi, valamint a hazai hatályos jogszabályok segítségével, végül pedig áttértem a gyermekkereskedelem fogalmára, melyet a gyermekek eladásáról, a gyermekprostitúcióról és a gyermekpornográfiáról szóló, a Gyermek jogairól szóló egyezményhez fűzött Fakultatív Jegyzőkönyv 2. Cikke határoz meg.

Az emberkereskedelemmel kapcsolatos szándékos bűncselekmények a „*Személyek kizsákmányolás céljából való toborzása, szállítása, átadása, rejtegetése vagy fogadása – az adott személyek feletti ellenőrzés megváltoztatását vagy átadását is ideértve – fenyegetéssel, erőszakkal vagy egyéb kényszer alkalmazásával, emberrablással, csalással, megtévesztéssel, hatalommal vagy a kiszolgáltatott helyzettel való visszaélés révén, illetve anyagi ellenszolgáltatásnak vagy előnyöknek valamely személy felett ellenőrzést gyakorló személy beleegyezésének megszerzése érdekében történő nyújtásával vagy elfogadásával.”*[45]

---

[39] A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (továbbiakban Btk.) 192. §-a

[40] A gyermekek eladásáról, a gyermekprostitúcióról és a gyermekpornográfiáról szóló, a Gyermek jogairól szóló egyezményhez fűzött Fakultatív Jegyzőkönyv megerősítéséről és kihirdetéséről szóló 2009. évi CLXI. törvény (továbbiakban 2009. évi CLXI. törvény) 2. cikk (a) pont

[41] Az Európa Tanács Emberkereskedelem Elleni Fellépéséről Szóló Egyezménye. Az Áldozatok Jogai https://rm.coe.int/16805d41ee (Letöltés ideje: 2021.04.15.)

[42] EASO: EASO Gyakorlati Útmutató a gyermek menekültügyi eljárásokban érvényesítendő, mindenek felett álló érdekéről. https://easo.europa.eu/sites/default/files/Practical_Guide_on_the_Best_Interests_of_the_Child_HU.pdf (Letöltés ideje: 2023.01.14.)

[43] 2011/36 EU irányelv 2. cikk (5) bekezdése

[44] 2011/36 EU irányelv (11) preambulumi bekezdése

[45] 2011/36 EU irányelv 2. cikk (1) bekezdése

„Gyermek az a személy, aki tizennyolcadik életévét nem töltötte be, kivéve ha a reá alkalmazandó jogszabályok értelmében nagykorúságát már korábban eléri.”[46]

„Gyermekek eladásának minősül minden olyan cselekmény vagy tranzakció, amelynek során egy gyermeket egy személy vagy személyek csoportja átad egy másik személynek vagy személyek csoportjának díjazás vagy más ellenszolgáltatás fejében”.[47]

A fogalommeghatározások alapján megállapítható, hogy a gyermekkereskedelem elkövetési magatartásai, illetve elkövetési módjai jelentősen széleskörűbbek, mint azt az emberkereskedelem kapcsán megfigyelhettük.

[46] 1991. évi LXIV. törvény I. rész 1. cikke
[47] 2009. évi CLXI. törvény 2. cikk (a) pontja

2. Az emberkereskedelem szabályozásának hazai története

„Törvényekkel meg lehet változtatni régi törvényeket, de nem lehet egy csapásra átalakítani a társadalmat, az embereket.”

Gyurkó László

a) Bevezetés

A Csemegi-kódex XXII. Fejezete *„A személyes szabadságnak megsértése magánszemélyek által”* cím alatt már büntetni rendelte a helyváltoztatási szabadság megakadályozását, a személyes szabadság megsértésének minősített eseteként került szabályozásra, ha a passzív alany a bűncselekmény által *„külhatalomnak katonai szolgálatába vagy rabszolgaságba vitetett”* (1878. évi V. törvényczikk 324. § 2. pont).[48]

Az emberkereskedelem bűncselekményének megjelenése a magyar büntetőjogban nem annak hazai organikus fejlődésének eredménye, hanem a nemzetközi instrumentumokban került meghatározásra, és az ezekhez való csatlakozás révén létrejött kötelezettségvállalás okán került az európai és a magyar jogrendszerbe.[49]

A rabszolgaság tárgyában Genfben, 1926. szeptember 25-én kelt nemzetközi egyezményt az 1933. évi III. törvény hirdette ki Magyarországon. Az Egyezmény szerint *„A rabszolgaság az egyénnek az az állapota vagy helyzete, amelyben felette a tulajdonjognak ismérveit vagy egyes ismérveit gyakorolják.”*, *„A rabszolgakereskedés magában foglal minden elfogási, megszerzési vagy átengedési cselekményt, amely az egyénnek rabszolgaságba vetésére irányul, minden cselekményt, amely rabszolgának eladás vagy csere céljára való megszerzésére irányul; minden eladás vagy csere útján való átengedését a rabszolgának, aki eladás vagy csere céljaira szereztetett, úgyszintén általában a rabszolgákkal való kereskedésre vagy ezeknek szállítására vonatkozó minden cselekményt.”*[50] 1953. december 7-én New Yorkban módosították az Egyezményt, továbbá a rabszolgaság, a rabszolga kereskedés, valamint 1956. szeptember 7-én sor került a rabszolgasághoz hasonló intézmények és gyakorlatok eltörlése tárgyában a Kiegészítő Egyezmény megkötésére Genfben, melyek kihirdetése Magyarországon az 1958. évi 18. törvényerejű rendelettel valósult meg.[51]

Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata 1948. december 10-én került elfogadásra, melyet Magyarország az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről szóló 1993. évi XXXI. törvénnyel hirdettet ki.[52]

---

[48] Belovics Ervin – Molnár Gábor Miklós – Sinku Pál: Büntetőjog II. Különös rész. Nyolcadik, hatályosított kiadás. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2021. 1013 o., 191. o.

[49] Kubisch Károly: Az emberkereskedelem büntetőjogi megítélésének morális és szabályozási vonatkozásai. Egyetemi doktori disszertáció. Budapest, 2021, Károli Gáspár Református Egyetem

[50] A rabszolgaság tárgyában Genfben, 1926. évi szeptember hó 25-én kelt nemzetközi egyezmény becikelyezéséről szóló 1933. évi III. törvény

[51] A rabszolgaságra vonatkozóan Genfben, 1926. évi szeptember hó 25. napján kelt Egyezmény módosítása tárgyában New Yorkban, 1953. évi december hó 7. napján kelt Jegyzőkönyv és Melléklete, továbbá a rabszolgaság, a rabszolga kereskedés, valamint a rabszolgasághoz hasonló intézmények és gyakorlatok eltörlése tárgyában Genfben, 1956. évi szeptember hó 7. napján kelt Kiegészítő Egyezmény kihirdetéséről szóló1958. évi 18. törvényerejű rendelet

[52] Az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről szóló 1993. évi XXXI. törvény

b) A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény

A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény eredeti (1978. évi) szövege az emberkereskedelemmel kifejezetten összefüggésbe hozható büntető rendelkezést nem tartalmazott, azonban a tényállás megalkotásának előzményeként hivatkozhatunk rá,[53] hiszen a büntetőjogszabályok módosításáról szóló 1995. évi XLI. törvényre, amely a családi jogállás megváltoztatásának (1978. évi IV. törvény 193. §), illetve a kiskorú veszélyeztetésének (1978. évi IV. törvény 195. §) bűntetténél az emberkereskedelemmel kapcsolatos rendelkezéseket iktatott be. A családi jogállás megsértése kapcsán beiktatta a *„tizennyolcadik életévét be nem töltött személy eladásával vagy megvásárlásával”* való elkövetést (Btk. 193. § (2) bekezdés, hatályos 1995. szeptember 1. napjától 1997. szeptember 14. napjáig), illetve az *„emberkereskedelemmel foglalkozó szervezet keretében követik el”* fordulatot (Btk. 193. § (4) bekezdés b) pont, hatályos 1995. szeptember 1. napjától 1999. február 28. napjáig). A kiskorú veszélyeztetése kapcsán pedig bevezetett egy olyan rendelkezést, amely alapján az a nagykorú személy volt büntethető, *„aki adásvétel útján hozzá került kiskorút bűncselekmény elkövetésére vagy züllött életmód folytatására rábír, vagy rábírni törekszik, továbbá az a nagykorú személy, aki adásvétel útján hozzá került kiskorúval kényszermunkát végeztet”* (Btk. 195. (3) bekezdés, hatályos 1995. szeptember 1. napjától 1999. február 28. napjáig). [54]

A büntető jogszabályok módosításáról szóló 1998. évi LXXXVII. törvény 43. §-a iktatta be az emberkereskedelem tényállását a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvénybe (175/B. §[55]),[56] a jogalkotói koncepció szerint a tényállás megalkotásának hátterében elsősorban

---

[53] Kiss Zsigmond: A személy elleni bűncselekmények. In: Berkes György (szerk.) Magyar büntetőjog. Kommentár a gyakorlat számára. 2. kiadás. Budapest, HVG-ORAC, 1999. 475 o. Idézi: Gellér Balázs József: Az emberi szabadság elleni bűncselekmények. In: Polt Péter (szerk.): Új Btk. kommentár. 3. kötet., különös rész. Budapest, Nemzeti Közszolgálati és Tankönyv Kiadó, 2013. 295-294. o., 275. o.

[54] Gellér Balázs József: i. m. 275-276. o.

[55] *„Emberkereskedelem*
175/B. § (1) Aki mást elad, megvásárol, ellenszolgáltatás fejében átad, átvesz, más személyért elcserél, illetve e célra másnak megszerez, bűntettet követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.
(2) A büntetés egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés, ha a bűncselekményt
a) a személyi szabadságától megfosztott személy sérelmére,
b) a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére,
c) munkavégzés végett,
d) fajtalanság vagy közösülés, illetve mással való fajtalanság vagy közösülés végett
követik el.
(3) A büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha a bűncselekmény
a) a (2) bekezdésben meghatározott esetek közül kettő szerint minősül, illetve ha a bűncselekményt
b) bűnszervezet tagjaként,
c) az elkövető nevelése, felügyelete, gondozása vagy gyógykezelése alatt álló személy sérelmére
követik el.
(4) A büntetés öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés, ha a bűncselekmény
a) a (2) bekezdésben meghatározott esetek közül három szerint minősül, illetve ha a bűncselekményt,
b) a személyi szabadságától megfosztott személy sérelmére bűnszervezet tagjaként,
c) az elkövető nevelése, felügyelete, gondozása vagy gyógykezelése alatt álló és a személyi szabadságától megfosztott személy sérelmére
követik el.
(5) A büntetés tíz évtől tizenöt évig terjedő vagy életfogytig tartó szabadságvesztés, ha a bűncselekményt munkavégzés és fajtalanság vagy közösülés, illetve mással való fajtalanság vagy közösülés végett
a) a személyi szabadságától megfosztott személy sérelmére, bűnszervezet tagjaként,
b) az elkövető nevelése, felügyelete, gondozása vagy gyógykezelése alatt álló és a személyi szabadságától megfosztott személy sérelmére
követik el.
(6) Aki emberkereskedelemre irányuló előkészületet követ el, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”

[56] A büntető jogszabályok módosításáról szóló 1998. évi LXXXVII. törvény 43. §

az 1926. évi Genfi Egyezményből eredő nemzetközi kötelezettségek álltak. A tényállás bevezetésével szükségtelenné váltak mindazok a rendelkezések, amelyek más tényállásokban az ilyen elkövetési magatartásokra vonatkoztak, így az 1998. évi LXXXVII. törvény újból megállapította a családi jogállás megváltoztatásának tényállását, kihagyva abból minden emberkereskedelem körébe tartozó elemet, továbbá hasonlóképpen módosította a kiskorú veszélyeztetésének 195. § (3) bekezdésben foglalt esetét.[57]

Az emberkereskedelem legtöbbször együtt jár a kiszolgáltatott személyek elleni visszaélésekkel, e személyek félrevezetésével, erőszak illetve fenyegetés alkalmazásával, valamint adósrabszolgasággal és kényszermunkával (számos esetben prostitúcióval). Már az 1990-es évek közepétől kezdve komoly szerepet játszik az Európai Unió az emberkereskedelem elleni nemzetközi küzdelemben, a nemzeti büntetőjogok harmonizációjára a Tanács 1997. évi 97/154/IB számú, az emberkereskedelem és a gyermekek szexuális kizsákmányolása elleni küzdelmet szolgáló együttes fellépése tette meg, amely együttes fellépés meghatározza az emberkereskedelem fogalmát.[58]

A Magyar Köztársaság képviselője 2000. december 14-én aláírta Palermóban az Egyesült Nemzetek Szervezete keretében létrejött, a határon átnyúló szervezett bűnözés elleni egyezményt[59], amely Egyezmények az emberkereskedelem, különösen a nők és gyermekek kereskedeleme megelőzéséről, visszaszorításáról és büntetéséről szóló kiegészítő jegyzőkönyvében[60] meghatározott követelmények további tevékenységek bűncselekménnyé nyilvánítását is megkívánták, így az 1978. évi Btk. módosítása szükségessé vált,[61] fentiekre tekintettel a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény módosításáról szóló 2001. évi CXXI. törvény 21.

[57] Gellér Balázs József: i. m. 276. o.
[58] Blaskó Béla – Hollán Miklós – Madai Sándor – Pallagi Anikó – Polt Péter: Büntetőjog. Különös rész I. Budapest – Debrecen, Rejtjel Kiadó, 2021. 563 o., 161. o.
[59] Az Egyesült Nemzetek keretében, Palermóban, 2000. december 14-én létrejött, a nemzetközi szervezett bűnözés elleni Egyezmény kihirdetéséről szóló 2006. évi CI. törvény (továbbiakban 2006. évi CI. törvény)
[60] 2006. évi CI. törvény
[61] Belovics Ervin – Molnár Gábor Miklós – Sinku Pál: i. m. 192. o.

§-a jelentős módosítást eszközölt[62] a korábbi tényálláson.[63] A 2002. április 1-jétől hatályba lépő törvénymódosítás alapján az emberkereskedelem vonatkozásában megváltozott és bővült az elkövetési magatartások, valamint a minősített esetek köre is.[64]

2002. július 19-én a Tanács elfogadta az emberkereskedelem elleni fellépésről szóló 2002/629/IB kerethatározatát, amely az emberkereskedelem elleni küzdelemről és az emberkereskedelemmel kapcsolatos bűncselekmények büntetni rendeléséről rendelkezik.[65]

c) A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény

Az Európai Parlament és a Tanács 2011/36/EU Irányelve (2011. április 5.) az emberkereskedelem megelőzéséről, és az ellene folytatott küzdelemről, az áldozatok védelméről, valamint a 2002/629/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról részben a 2013. július 1-jétől hatályos Btk.

---

[62] *„175/B. § (1) Aki mást elad, megvásárol, ellenszolgáltatásként átad, vagy átvesz, más személyért elcserél, úgyszintén, aki ennek érdekében toboroz, mást szállít, elszállásol, elrejt, másnak megszerez, bűntettet követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.*
(2) A büntetés egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés, ha a bűncselekményt
a) tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére,
b) a személyi szabadságától megfosztott személy sérelmére,
c) munkavégzés céljából,
d) fajtalanság vagy közösülés céljából,
e) emberi test tiltott felhasználása céljából,
f) bűnszövetségben vagy
g) üzletszerűen
követik el.
(3) A büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha a bűncselekményt
a) az elkövető nevelése, felügyelete, gondozása vagy gyógykezelése alatt álló személy sérelmére, vagy
b) a (2) bekezdés c)-e) pontjában meghatározott célból
1. erőszakkal vagy fenyegetéssel,
2. megtévesztéssel,
3. a sértett sanyargatásával követik el.
(4) A büntetés öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés, ha a bűncselekményt
a) a (2) bekezdés a)-b) pontjában, vagy a (3) bekezdés a) pontjában meghatározott személy sérelmére, a (2) bekezdés c)-e) pontjában meghatározott célból, illetve a (3) bekezdés b) pontja 1-3. alpontjában meghatározott módon, vagy
b) tiltott pornográf felvétel készítése céljából követik el.
(5) A büntetés öt évtől tizenöt évig terjedő, vagy életfogytig tartó szabadságvesztés, ha a bűncselekményt tizenkettedik életévét be nem töltött személy sérelmére
a) a (2) bekezdés c)-e) pontjában meghatározott célból,
b) a (3) bekezdés b) pontja 1-3. alpontjában meghatározott módon, vagy
c) tiltott pornográf felvétel készítése céljából
követik el.
(6) Aki emberkereskedelemre irányuló előkészületet követ el, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő."

[63] A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény módosításáról szóló 2001. évi CXXI. törvény 21. §-a

[64] Fehér Lenke: Emberkereskedelem Magyarországon. In: Póczik Szilveszter – Dunavölgyi Szilveszter (szerk.): Nemzetközi migráció – Nemzetközi kockázatok. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2008. 425-445. o., 427. o.

[65] Blaskó Béla – Hollán Miklós – Madai Sándor – Pallagi Anikó – Polt Péter: i. m. 161. o.

192. § emberkereskedelem tényállásában[66] öltött testet. Az irányelv következtében a kizsákmányolás fogalma, továbbá az emberi jogi aspektusok mellett az áldozattá válás megelőzése került a középpontba.[67]

A 2013-2018 közötti időszakban a korábbi évek tapasztalatai, a nemzetközi megkeresések, bűnügyi és igazságügyi együttműködések keretében lefolytatott eljárásokra tekintettel jellemzővé vált az az álláspont, hogy – miután hazánk kibocsátó és tranzitország – az emberkereskedelem nemzetközi, határon átnyúló jellege miatt nincs itthoni teendő, holott ez a jelenség – különösen a prostitúcióra épülő különböző bűncselekmények – jelen voltak már a hazai viszonylatban akkor is. Az emberkereskedelem bűntettének a magyar jogalkalmazásban történő

---

[66] *„192. § (1) Aki mást*
a) elad, megvásárol, elcserél, ellenszolgáltatásként átad vagy átvesz, illetve
b) az a) pontban meghatározott cselekmény megvalósítása érdekében szállít, elszállásol, elrejt vagy másnak megszerez,
bűntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.
(2) Aki mást kizsákmányolás céljából elad, megvásárol, elcserél, átad, átvesz, toboroz, szállít, elszállásol, elrejt vagy másnak megszerez, egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.
(3) A büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha az emberkereskedelmet
a) személyi szabadságától megfosztott személy sérelmére,
b) erőszakkal vagy fenyegetéssel,
c) megtévesztéssel,
d) a sértett sanyargatásával,
e) az elkövető nevelése, felügyelete, gondozása vagy gyógykezelése alatt álló személy sérelmére, illetve a sértettel kapcsolatban fennálló egyéb hatalmi vagy befolyási viszonnyal visszaélve,
f) emberi test tiltott felhasználása céljából,
g) hivatalos személyként, e minőséget felhasználva,
h) bűnszövetségben vagy
i) üzletszerűen
követik el.
(4) A büntetés öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés, ha
a) a (2) bekezdésben meghatározott bűncselekményt tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére követik el,
b) a személyi szabadságától megfosztott személy sérelmére elkövetett, a (2) bekezdésben meghatározott bűncselekmény a (3) bekezdés b)-i) pontjaiban foglaltak valamelyike szerint minősül, vagy
c) a (2) bekezdésben meghatározott bűncselekmény különösen súlyos hátrányt vagy életveszélyt okoz.
(5) A büntetés öt évtől tizenöt évig terjedő szabadságvesztés, ha
a) a (2) bekezdésben meghatározott bűncselekményt tizennegyedik életévét be nem töltött személy sérelmére követik el,
b) a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére elkövetett, a (2) bekezdésben meghatározott bűncselekmény a (3) bekezdés valamely pontja szerint is minősül,
c) a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére elkövetett, a (2) bekezdésben meghatározott bűncselekmény különösen súlyos hátrányt vagy életveszélyt okoz, vagy
d) a (2) bekezdésben meghatározott bűncselekményt tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére gyermekpornográfia céljából követik el.
(6) A büntetés öt évtől húsz évig terjedő vagy életfogytig tartó szabadságvesztés, ha
a) a tizennegyedik életévét be nem töltött személy sérelmére elkövetett, a (2) bekezdésben meghatározott bűncselekmény a (3) bekezdés valamely pontja szerint is minősül,
b) a tizennegyedik életévét be nem töltött személy sérelmére elkövetett, a (2) bekezdésben meghatározott bűncselekmény különösen súlyos hátrányt vagy életveszélyt okoz, vagy
c) a (2) bekezdésben meghatározott bűncselekményt tizennegyedik életévét be nem töltött személy sérelmére gyermekpornográfia céljából követik el.
(7) Aki emberkereskedelemre irányuló előkészületet követ el, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.
(8) E § alkalmazásában kizsákmányolás a kiszolgáltatott helyzetbe hozott vagy helyzetben tartott sértett e helyzetének kihasználásával előny szerzésére törekvés."

[67] Windt Szandra: A láthatatlan ember. Az emberkereskedelem jelensége Magyarországon. Budapest, Országos Kriminológiai Intézet, 2021. 236 o., 18. o.

elterjedése nem zajlott zökkenőmentesen, amit a nemzetközi testületek Magyarországról szóló jelentései, javaslatai rendre szóvá is tettek.[68]

Az emberkereskedelem elleni küzdelemről szóló 2020–2023 közötti nemzeti stratégiáról, valamint annak végrehajtását szolgáló, 2020–2021 közötti időszakban végrehajtandó intézkedési tervről szóló 1046/2020. (II. 18.) Korm. határozat első stratégiai célkitűzése a kiemelt figyelem fordítása az emberkereskedelem 18 év alatti áldozataira. A célkitűzés indoka, hogy a kormányzati és civil szervek forrásoktól függően biztosítanak prevenciós foglalkozásokat az általános és a középiskolákban, valamint a gyermekotthonokban, azonban ezek a programok leginkább az ország azon területeire korlátozódnak, ahol a szervezet működési területe van, a szakemberek pedig nem minden esetben biztosítottak. Fokozottan veszélyeztetett csoportot képeznek a mélyszegénységben élő társadalmi csoportok tagjai, ezen belül is a nők és a leánygyermekek, az eredményes fellépés e társadalmi csoportok specifikumait tekintve sajátos eszközöket kíván meg, szükséges figyelemmel lenni a szociokulturális sajátosságokra. Az intézkedés megfeleltethető az Európa Tanács Emberkereskedelem elleni fellépés szakértői csoportja (GRETA) 2015. évi első körös értékelő jelentése 6. ajánlásának, a 2018. évi különjelentés, a 2019-es második körös értékelő jelentés, valamint az Egyesült Államok emberkereskedelem elleni jelentés (TIP Jelentés) ajánlásainak.[69] 2022-ben hatályba lépett az emberkereskedelem elleni küzdelemről szóló 2020-2023 közötti nemzeti stratégia végrehajtását szolgáló, 2022-2023 közötti időszakban végrehajtandó intézkedési tervről szóló 1228/2022. (IV. 14.) Korm. határozat.[70]

Az Országgyűlés a nemzeti stratégiát követően 2020. március 10-én fogadta el az emberkereskedelem áldozatainak kizsákmányolása elleni fellépés érdekében szükséges egyes törvények módosításáról szóló 2020. évi V. törvényt, amely a gyermekvédelmi törvény, a szervezett bűnözés elleni fellépésről szóló törvény, a szabálysértési törvény és a büntető törvénykönyv módosítását is tartalmazza. A 2020. évi V. tv. az emberkereskedelem és egyéb tényállások mellett a gyermekprostitúció kihasználását (Btk. 203. §) is módosította, a büntetési tételt megemelte, ez alapján a tizennyolcadik életévüket be nem töltött személyek szexuális szolgáltatás nyújtására nem ajánlkozhatnak fel, ugyanakkor rögzíti azt is, hogy ezek a kiskorúak nem bűnelkövetők, hanem alapvetően a prostitúció áldozatai, így a fenti tilalom megszegése esetére a javaslat nem ír elő szabálysértési felelősségre vonást, továbbá büntethetőséget kizáró ok, ha a szexuális szolgáltatás nyújtására felajánlkozó személy az elkövetéskor a tizennyolcadik életévét nem töltötte be.[71]

A Btk.-hoz fűzött Indoklás szerint a Javaslat a törvényi tényállásba integrálja a kényszermunka jellegű alapesetben a kizsákmányolási célú emberkereskedelemnek a korábban értelmező rendelkezésbe foglalt tényállási elemét, egyúttal e tényállásba foglalja a korábbi szabályozásban kényszermunkának minősülő cselekményeket is, ennek alapvető indoka, hogy a kényszermunka és az emberkereskedelem céljai és motivációi jelentős átfedést mutatnak, ugyanis mindkettő feltételez egy kiszolgáltatott helyzetet, amelyre építve az elkövető a passzív alany emberi méltóságát és cselekvési szabadságát semmibe véve törekszik tartósan előny szerzésére.[72]

---

[68] Windt Szandra: A láthatatlan ember. i. m. 18. o.

[69] Az emberkereskedelem elleni küzdelemről szóló 2020–2023 közötti nemzeti stratégiáról, valamint annak végrehajtását szolgáló, 2020–2021 közötti időszakban végrehajtandó intézkedési tervről szóló 1046/2020. (II. 18.) Korm. határozat

[70] Az emberkereskedelem elleni küzdelemről szóló 2020-2023 közötti nemzeti stratégia végre-hajtását szolgáló, 2022-2023 közötti időszakban végrehajtandó intézkedési tervről szóló 1228/2022. (IV. 14.) Korm. határozat

[71] Windt Szandra: A gyerek: érték vagy értékes árucikk? = Belügyi Szemle 2022/8, 1687–1703. o., 1695. o.

[72] Végső előterjesztői indokolás az emberkereskedelem áldozatainak kizsákmányolása elleni fellépés érdekében szükséges egyes törvények módosításáról szóló 2020. évi V. törvényhez – Indokolások Tára 2020/34.

d) Következtetések

Annak ellenére, hogy a magyar büntetőtörvénykönyvekben először az 1978. évi Btk.-nak 1998. évi módosításával került be az emberkereskedelem tényállása, az három alkalommal mégis jelentős módosításon ment keresztül, elsősorban a nemzetközi jogi aktusokra tekintettel.

Miután az emberkereskedelem gyakran párosul határátlépéssel, így annak nemzetközi volta nem vitatható, erre tekintettel pedig kiemelt szerepet játszanak a különféle nemzetközi egyezmények, irányelvek, jegyzőkönyvek, jelentések, stratégiák.

Az emberkereskedelem elleni fellépés fontosságát hangsúlyozza az is, hogy Magyarország Alaptörvénye kimondja, hogy *„Senkit nem lehet kínzásnak, embertelen, megalázó bánásmódnak vagy büntetésnek alávetni, valamint szolgaságban tartani. Tilos az emberkereskedelem.”*[73] Hasonló szabályokat tartalmaznak az Emberi Jogok Európai Egyezményének 3-4. cikkei.[74]

A törvényi tényállást a 2020. évi V. törvény alapjaiban alakította át, és a kényszermunka Btk. 193. §-ában kodifikált tényállásával – annak hatályon kívül helyezése mellett – egybefoglalta. Megemlítendő, hogy az egyes alap- és minősített esetek büntetési tételeit a jogalkotó lényegesen szigorította, továbbá teljesen új magatartásokat is kriminalizált, így – természetesen mindenkor az egyedi bűncselekmény pontos vizsgálatának szükségessége mellett – általában véve is elmondható, hogy az új törvényi tényálláskomplexum visszaható hatályú alkalmazása tilos.[75]

A Nagykommentár a tényállás alapeseteinek rendszerét a következőképpen vázolja fel:

- Btk. 192. § (1) bekezdés: szűk értelemben vett emberkereskedelem (első és második alapeset)
- Btk. 192. § (2)-(3) bekezdés: kényszermunka (harmadik és negyedik alapeset),
- Btk. 192. § (8) bekezdés: a ’fogyasztó’ bűncselekménye (ötödik alapeset). [76]

A 2020. július 1-től hatályos törvényszöveg értelmében

„Emberkereskedelem és kényszermunka
192. § (1) Aki mást
a) elad, megvásárol, elcserél, ellenszolgáltatásként átad, átvesz, vagy
b) az a) pontban meghatározott cselekmény megvalósítása érdekében szállít, elszállásol, elrejt, vagy másnak megszerez,
bűntett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.
(2) Aki mást rendszeres előny szerzése céljából munkavégzésre, munka jellegű tevékenység végzésére, egyéb szolgáltatásra, vagy jogellenes cselekmény folytatására
a) megtévesztéssel, a sértett nevelésével, felügyeletével, gondozásával, gyógykezelésével kapcsolatos, illetve a sértettel kapcsolatban fennálló egyéb hatalmi vagy befolyási viszonyával visszaélve, vagy a sértett kiszolgáltatott helyzetét kihasználva rábír, vagy
b) erőszakkal vagy fenyegetéssel kényszerít,
bűntett miatt két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

---

[73] Alaptörvény III. cikk (1) bekezdés
[74] Nagykommentár Magyarország Alaptörvényéhez, 2022. május 25. időállapotú, 2022-es Jogtár-formátumú kiadás, ISBN 978-963-594-038-7
[75] Karsai Krisztina (szerk.): Nagykommentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez, 2022. március 1. időállapotú, 2022. évi Jogtár-formátumú kiadás
[76] Karsai Krisztina (szerk.): i. m.

(3) Aki mást a (2) bekezdésben meghatározott cselekmény megvalósítása érdekében toboroz, átad, átvesz, elad, megvásárol, elcserél, ellenszolgáltatásként átad vagy átvesz, másnak megszerez, szállít, elszállásol, elrejt, bűntett miatt két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(4) Aki a (2) vagy a (3) bekezdésben meghatározott bűncselekményt szexuális cselekmény végzése vagy emberi test tiltott felhasználása érdekében követi el, bűntett miatt öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(5) A büntetés a (2) vagy a (3) bekezdésben meghatározott bűncselekmény esetén öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés, a (4) bekezdésben meghatározott bűncselekmény esetén öt évtől tizenöt évig terjedő szabadságvesztés, ha azt

a) tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére,

b) a sértett sanyargatásával,

c) hivatalos személyként, e minőséget felhasználva, vagy

d) több ember sérelmére

követik el.

(6) A büntetés a (2) vagy a (3) bekezdésben meghatározott bűncselekmény esetén öt évtől tizenöt évig terjedő szabadságvesztés, a (4) bekezdésben meghatározott bűncselekmény esetén öt évtől húsz évig vagy életfogytig terjedő szabadságvesztés, ha azt

a) tizenkettedik életévét be nem töltött személy sérelmére, vagy

b) életveszélyt vagy különösen súlyos hátrányt okozva

követik el.

(7) Aki emberkereskedelem és kényszermunkára irányuló előkészületet követ el, az (1) bekezdésben meghatározott esetben vétség miatt egy évig, a (2) vagy (3) bekezdésben meghatározott esetben bűntett miatt három évig, a (4) bekezdésben meghatározott esetben egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(8) Aki

a) a (2) bekezdésben meghatározott emberkereskedelem és kényszermunka sértettjének munkáját, munka jellegű tevékenységét, egyéb szolgáltatását vagy jogellenes cselekményét igénybe veszi vagy felhasználja, három évig terjedő szabadságvesztéssel,

b) az a) pontban meghatározott bűncselekményt szexuális cselekmény igénybevételével vagy emberi test tiltott felhasználása érdekében követi el, egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel

büntetendő."[77]

Az új tényállás súlyosítja a büntetési tételeket és a korábbi széttartó szabályozást összefogja. Az első bekezdés a) pontja az immateriális adásvételi magatartásokat fedi le, a b) pont a sui generis bűnsegédi magatartásokra reflektál, a második bekezdésben a kényszermunkát rendeli büntetni, a harmadik bekezdésben a kapcsolódó részesi magatartásokat szankcionálja, a negyedik bekezdés a szervkereskedelem miatt vagy a szexuális célzattal elkövetett emberkereskedelmet foglalja egybe. Az ötödik és a hatodik bekezdés a minősítő körülményeket építi fel és sávosan rendeli büntetni. A hetedik bekezdésben az előkészületi magatartást, a nyolcadik bekezdésben foglalt ötödik alapeset a felhasználót rendeli büntetni.[78]

[77] Btk. 192. §-a

[78] Kubisch Károly: Az emberkereskedelem törvényi tényállásának új szabályozási aspektusai. In: Baráth Noémi Emőke – Mezei József (szerk.): Rendészet-Tudomány-Aktualitások. Budapest, Doktoranduszok Országos Szövetsége, 113-129. o., 124. o.

3. Az emberkereskedelem és kényszermunka tényállásának elemzése

„A törvényeknek soha nem a betűjét, hanem a szellemét kell tisztelni.”

Salamon Pál

a) Jogi tárgya

A bűncselekmény jogi tárgy az emberi méltóság, amellyel nem összeegyeztethető, hogy bármilyen kereskedelmi formának a tárgya legyen.[79] A bűncselekmény kényszermunka típusú fordulatainak jogi tárgya az egyéni önrendelkezés, a munkavégzéssel kapcsolatos cselekvési szabadság.[80]

b) A passzív alany

Az emberkereskedelem és kényszermunka passzív alanya természetes, élő személy lehet, tekintet nélkül az elkövető állampolgárságára, korára, nemére, egészségügyi állapotára.[81] A passzív alany korának a minősített eseteknél lehet jelentősége.[82] Az első és második alapeset (szűk értelemben vett emberkereskedelem) vonatkozásában előkészület esetében akár a méhmagzat is lehet passzív alany.[83]

A bűncselekmény passzív alanya csak és kizárólag más ember lehet.[84] Az elkövető saját személyét illetően nem valósítja meg a bűncselekményt,[85] azonban tényállásszerű, ha valaki olyan személyt vásárol meg, aki saját magát adja el.[86] Elhalt személy holttestének történő eladása, cseréje kegyeletsértésnek (Btk. 228. §) minősül.[87]

c) Fordulatok

Az első és második alapeset (szűk értelemben vett emberkereskedelem)

A jogalkotó az (1) bekezdésben az emberkereskedelem cselekményét egyszerű diszpozícióval fogalmazza meg, az elkövetési magatartásokat két csoportba osztja aszerint, hogy azok a tényleges emberkereskedelmet megvalósító, vagy az emberkereskedelmi cselekmény megvalósítása érdekében kifejtett előkészületi és bűnsegédi jellegű magatartások.[88]

Az emberkereskedelem első alapesetének elkövetési magatartásaiként a Btk. 192. § (1) bekezdés a) pontja olyan cselekményeket listáz, amelyek az embert áruforgalom tárgyaként kezelik,[89] az elkövetési magatartásai más eladása, megvásárlása, elcserélése, ellenszolgáltatásként

---

[79] Tóth Mihály – Nagy Zoltán (szerk.): i. m. 116. o.
[80] Karsai Krisztina (szerk.): i. m.
[81] Belovics Ervin – Molnár Gábor Miklós – Sinku Pál: i. m. 193. o.
[82] Deres Petronella – Harangozó Attila (szerk.): Büntetőjog II. Különös rész. Budapest, Patrocinium Kft., 2016. 586 o., 117. o.
[83] Karsai Krisztina (szerk.): i. m.
[84] Görgényi Ilona – Gula József – Horváth Tibor – Jacsó Judit – Lévay Miklós –Sántha Ferenc –Váradi Erika: Magyar Büntetőjog. Különös rész. Második, átdolgozott kiadás. Budapest, Wolters Kluwer Hungary Kft., 2020. 912 o., 196. o.
[85] Tóth Mihály – Nagy Zoltán (szerk.): i. m. 116. o.
[86] Hollán Miklós: i. m. 279. o.
[87] Tóth Mihály – Nagy Zoltán (szerk.): i. m. 116. o.
[88] Blaskó Béla – Hollán Miklós – Madai Sándor – Pallagi Anikó – Polt Péter: i. m. 162. o.
[89] Karsai Krisztina (szerk.): i. m.

való átadás-átvétele.[90] Szükségképpeni többes közreműködést feltételező magatartások az eladás-megvásárlás, az átadás-átvétel és az elcserélés.[91] A fenti cselekmények kapcsán kiindulhatunk azok hétköznapi (laikus) értelmezéséből.[92]

A polgári jog szabályai szerint az adásvétel valamely dolog tulajdonának vételár megfizetése, tehát pénz ellenében történő átruházása. Az adásvétel tárgya csak és kizárólag dolog lehet, így természetes személy eladására, megvásárlására a polgári jog szabályaira tekintettel nem kerülhet sor, ezért a természetes élő személy adásvétele semmis szerződés, ettől függetlenül azonban megvalósul az eladás, illetve a megvásárlás mint elkövetési magatartás, ha az élő természetes személyt anyagi javak ellenében adják át, vagy szerzik meg. Tehát ebben az esetben az eladó a valamilyen formában hatalmában lévő természetes személyt (pl.: szülő a gyermekét) pénzért, vagy más vagyoni értékkel rendelkező dologért cserébe adja át a vevőnek, a vevő pedig pénzt, vagy anyagi értékkel bíró dolgot ad az eladónak.[93]

Az elcserélésen két passzív alany helyzetének a megváltozását értjük, ahol a passzív alanyok a szolgáltatás és ellenszolgáltatás tárgyaivá válnak.[94]

Az átadás-átvétel felölel minden olyan tevékenységet, amelynek következtében a természetes élő személy más hatalmába, érdekkörébe kerül. Csak akkor tényállásszerű az átadás, vagy átvétel, ha arra ellenszolgáltatásként kerül sor, ilyenkor tehát a természetes élő személyt átadó valamilyen szolgáltatásban részesül, vagy részesült és ennek ellentételezése a hatalmában lévő személy átadása, a szolgáltatást nyújtó személy tekintetében pedig az átvétel jön létre.[95]

A Btk. 192. § (1) bekezdés b) pontja alapján – mintegy második alapesetként, azonos büntetési tétel mellett – büntetendők továbbá az e magatartásokhoz kapcsolódó egyes sui generis előkészületi, illetve bűnsegédi magatartások is; a szállítás, az elszállásolás, az elrejtés, illetve a másnak való megszerzés.[96] Ezen tevékenységek akkor minősülnek az emberkereskedelem elkövetési magatartásainak, ha kifejtésükre az első alapesethez tartozó magatartások megvalósítása érdekében kerül sor. Valójában az adásvétel, a csere, vagy az átadás-átvétel érdekében történő szállítás, elszállásolás, elrejtés, vagy megszerzés a bűncselekmény elkövetéséhez szükséges feltételek biztosítását jelentik, azaz előkészületi jellegűek, a Btk. azonban ezen tevékenységeket az emberkereskedelem elkövetési magatartásaivá tette, amivel megfosztotta őket az előkészületi sajátosságaiktól.[97]

E magatartások közül a másnak való megszerzés igényel magyarázatot, mely esetében egy olyan egyoldalú magatartásról van szó, amely biztosítja az elkövető számára a passzív alany személye feletti rendelkezést, amelyet az elkövető végső soron más megszerző személy számára kíván gyakorolni, a másnak való megszerzés elkövetési magatartásként a kerítés tényállásában fordul még elő (Btk. 200. §), így az attól való elhatárolása szükséges. Kerítés esetén a megszerzés kifejezetten és közvetlenül szexuális cselekmény érdekében történik, a cselekmény tárgya a sértett által nyújtott szexuális szolgáltatás, ideiglenes lehetőség a szexuális cselekmény igénybevételére, azonban ezzel szemben az emberkereskedelem második alapesete körében a megszerzés tárgya maga a sértett, a megszerzés más részére – az első alapesetben meghatározott magatartások későbbi kifejtése érdekében – véglegesen történik, a sértett feletti teljes rendelkezés biztosításával, ez az elhatárolás kizárólag az első és a második alapesetre vonatkozik, a

[90] Belovics Ervin – Molnár Gábor Miklós – Sinku Pál: i. m. 193. o.
[91] Karsai Krisztina (szerk.): i. m.
[92] Blaskó Béla – Hollán Miklós – Madai Sándor – Pallagi Anikó – Polt Péter: i. m. 162. o.
[93] Belovics Ervin – Molnár Gábor Miklós – Sinku Pál: i. m. 194. o.
[94] Magyar Büntetőjog I-IV. - új Btk. - Kommentár a gyakorlat számára, frissítve: 2022. március 1.
[95] Belovics Ervin – Molnár Gábor Miklós – Sinku Pál: i. m. 194. o.
[96] Karsai Krisztina (szerk.): i. m.
[97] Belovics Ervin – Molnár Gábor Miklós – Sinku Pál: i. m. 194. o.

kerítést a további, a szexuális cselekményekhez kapcsolódó, kényszermunka típusú bűncselekményi alakzatoktól külön is el kell határolni. A megszerzés elkövetési módjait (például erőszak, fenyegetés, megtévesztés) a törvény itt nem határozza meg, így azok a bűncselekmény e két alapesete szempontjából irrelevánsak, jelentőségük a súlyosabb, kényszermunka típusú alakzatok körében lesz, amelyek megvalósulása majd kizárja a 192. § (1) bekezdésének megállapítását.[98]

Az emberkereskedelem első két alapesete elkövetési mód és kizsákmányolási célzat nélküli, kizárólag egyes magatartások büntetendőségére alapított, rendkívül tág büntetendőségi kört meghatározó tényállás, melyet a jogalkotó az 1978-as Btk.-ból gyakorlatilag változatlan formában vett át. Az emberkereskedelem megelőzéséről és az ellene folytatott küzdelemről, az áldozatok védelméről, valamint a 2002/629/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról szóló, az Európai Parlament és a Tanács 2011. április 5-i 2011/36/EU irányelve minimumszabályként a kizsákmányolási célzattal kifejtett magatartások büntetését várja el a tagállamoktól, a magyar jogalkotó a büntetendőség körére vonatkozó követelményt a Btk. 192. § (1) bekezdés szerinti alapesettel túlteljesíti, hiszen a kizsákmányolási típusú bűncselekmény a következő, súlyosabban büntetendő alapesetekben jelenik meg.[99]

A harmadik és a negyedik alapeset (kényszermunka)

A Btk. 192. § (2) és (3) bekezdésében meghatározott alapesetek a korábbi kizsákmányolási célzattal megvalósított bűncselekmény helyébe léptek azzal, hogy az általános megfogalmazású kizsákmányolási célzatot a jogalkotó konkretizálta, egyértelműbbé tette. Ezen alapesetek a korábban hatályban volt Btk. 193. §-a szerinti kényszermunka tényállásának helyébe léptek.[100]

A harmadik alapeset elkövetési magatartásai az a) pontban a passzív alanynak a munkavégzésre, munka jellegű tevékenység végzésére, egyéb szolgáltatásra vagy jogellenes cselekmény folytatására (célcselekményre) történő rábírása, a b) pontban a passzív alany mindezekre történő (erőszakkal vagy fenyegetéssel) kényszerítése (eszközcselekmény).[101]

A tényállás célcselekményeiként felsorolt magatartások közül a munkavégzés, a munka jellegű tevékenység végzése és az egyéb szolgáltatás különösebb értelmezést nem igényel, felsorolásukkal a jogalkotó arra törekedett, hogy kényszermunkaként ne kizárólag az akár legálisan is végezhető munkatevékenységet vagy szolgáltatásokat vonja a tényállás hatókörébe, hanem bármilyen olyan emberi tevékenységet, amelyből a tettes előnyt szerezhet, így például a koldul(tat)ás és a prostitúció is ide tartozhat, mely példák egyúttal átvezetnek a jogellenes cselekmények folytatása fordulathoz, amely a közigazgatási úton tiltott tevékenységeket és szabálysértést megvalósító cselekményeket is magában foglalja. Az értelmezéshez a 2011/36/EU irányelv 2. cikk (3) bekezdésére tekintettel e célcselekmények körébe a bűncselekményeket is be kell vonni, ami bűnhalmazati kérdések tisztázását teszi szükségessé. A bűncselekményre való kényszerítés és rábírás esetén az elkövető az általános dogmatikai szabályok alapján felbujtóként vagy – a kényszer hatásától függően – közvetett tettesként felel a rábírt vagy a kényszerített személy által megvalósított bűncselekményi tényállásért, azonban főszabályként az eszközcselekményként megfogalmazott magatartások és módok a bűncselekményi tényállást megvalósító, rábírt vagy kényszerített személy büntetőjogi felelősségét nem zárják ki, pontosabban azt csak a Btk. 19. §-ában meghatározott kényszer és fenyegetés törvényi feltételeinek fennállása esetén alkalmazható, mely utóbbi esetben a kényszerítő személy közvetett tettesként

[98] Karsai Krisztina (szerk.): i. m.
[99] Karsai Krisztina (szerk.): i. m.
[100] Karsai Krisztina (szerk.): i. m.
[101] Blaskó Béla – Hollán Miklós – Madai Sándor – Pallagi Anikó – Polt Péter: i. m. 163. o.

felel. A jogi tárgyak különbözőségére tekintettel a célcselekményként tételezett bűncselekmények felbujtói vagy közvetett tettesi minősége mellett valóságos halmazat jön létre a kényszermunka harmadik alapesetével. A kiskorú veszélyeztetése (Btk. 208. § (2) bekezdés a) pont) kapcsán a különböző jogtárgysértésekre tekintettel a főszabály szintén a halmazat megállapítása, amelyet (csak) a súlyosabb bűncselekmények esetére a törvény szubszidiaritási záradékkal zár ki, azonban lévén, hogy ilyen záradék a kényszermunka esetén nem található, azt a súlyosabb bűncselekményekkel is halmazatban kell megállapítani. Abban az esetben, ha a negyedik alapeset tettese tudja, hogy a kényszermunka sértettje által elkövetett konkrét bűncselekményhez nyújt segítséget (például a kényszermunka sértettjét az általa elkövetendő bűncselekmény helyszínére szállítja), akkor a Btk. 192. § (3) bekezdése mellett bűnhalmazatban a konkrét bűncselekményhez nyújtott bűnsegédi bűnrészességét is meg kell állapítani.[102]

Rábírás minden olyan tevékenység, amelynek hatására a passzív alany dönt a munkavégzés kérdésében, ezen elkövetési magatartáshoz vagylagosan több elkövetési módot is kapcsol a törvény, melyek a megtévesztés, a hatalmi vagy befolyási viszonnyal való visszaélés, továbbá a sértett kiszolgáltatott helyzetének kihasználása.[103] Az elkövető megtévesztés esetén a passzív alanyban téves képzetet kelt, amely történhet valótlan információk közlésével, vagy a valós információ elferdítésével, részbeni elhallgatásával.[104] A megtévesztés kapcsolódhat minden olyan körülményhez, ami a passzív alany munkavégzésre, szolgáltatásra vonatkozó szándékát, motivációját befolyásolja (a munka jellege, a munkavégzés körülményei, díjazása, de akár a tettes előnyszerzési célzata is).[105] Ahogy már korábban láthattuk a kiszolgáltatott helyzet fogalmát nem határozza meg a törvény,[106] így a sértett kiszolgáltatott helyzetének értelmezéséhez a 2011/36/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv 2. cikk (2) bekezdése ad segítséget, miszerint *„a kiszolgáltatott helyzet olyan helyzet, amelyben az adott személy tényleges vagy elfogadható választási lehetőség hiányában kénytelen alávetni magát az adott visszaélésnek”*. Közömbös az, hogy a passzív alany miért vagy kinek a magatartásával összefüggésben került ebbe a helyzetbe.[107] Azonban Huszár Julianna felhívja rá a figyelmet, hogy a jelenleg hatályos törvény azáltal, hogy nem a kiszolgáltatott helyzet kihasználását rendeli büntetni, hanem a kiszolgáltatott helyzetben lévő személy rábírását – a nemzetközi egyezménnyel ellentétesen (2006. évi CII. tv. 3. cikk a) pont) –, a passzív alany önkétességének tulajdonít jelentőséget, hiszen az a kiszolgáltatott helyzetben lévő passzív alany, aki ezen helyzetéből történő kilábalás érdekében maga keresi meg az elkövetőt azzal, hogy akár jogellenes cselekményben venne részt, akár szexuális cselekményt végezne, nem válik a bűncselekmény passzív alanyává, hiszen nem valósul meg esetében rábírás az elkövető részéről. A módosítás így a védendő személyi kört leszűkítette, és nehézkesebbé is tette a bizonyítás kérdését.[108] A törvény nem tipizálja elkövetési magatartásként rábírni törekvést, ezért a rábírás, kényszerítés megkezdésétől a célcselekmények kifejtéséig a bűncselekmény kísérleti stádiuma állapítható meg.[109]

[102] Karsai Krisztina (szerk.): i. m.
[103] Belovics Ervin – Molnár Gábor Miklós – Sinku Pál: i. m. 194. o.
[104] Blaskó Béla – Hollán Miklós – Madai Sándor – Pallagi Anikó – Polt Péter: i. m. 164. o.
[105] Karsai Krisztina (szerk.): i. m.
[106] Blaskó Béla – Hollán Miklós – Madai Sándor – Pallagi Anikó – Polt Péter: i. m. 164. o.
[107] Karsai Krisztina (szerk.): i. m.
[108] Huszár Julianna: Emberkereskedelem újragondolva – a 2020. július 1-jén hatályba lépett rendelkezések hatékonysága ügyészi szemmel. = Belügyi Szemle 2022/2, 305-325. o., 309-310. o.
[109] Karsai Krisztina (szerk.): i. m.

A kényszerítés megvalósul, ha a sértett nem képes az akaratának megfelelő, azzal megegyező magatartás tanúsítására, így a munkavégzésre kényszerítés is csak akkor lesz tényállásszerű, ha arra az elkövetési módok valamelyikének az alkalmazásával kerül sor.[110] A kényszerítési magatartás elkövetési módjai az erőszak és a fenyegetés.[111] Az erőszaknak személy ellen kell irányulnia, formája vis absolutiva, illetve vis compulsiva egyaránt lehet.[112] A Btk. az értelmező rendelkezések között rögzíti a fenyegetés fogalmát, miszerint *„fenyegetés: eltérő rendelkezés hiányában súlyos hátrány kilátásba helyezése, amely alkalmas arra, hogy a megfenyegetettben komoly félelmet keltsen”*.[113] Tárgyi oldalon a súlyos hátrány kilátásba helyezése jelenik meg. A jogalkalmazói gyakorlat szerint súlyos hátránynak kell tekinteni az olyan magatartások megvalósításának kilátásba helyezését, amely bűncselekményként értékelhető, azonban a jogszerű magatartások kilátásba helyezése is ide tartozhat, ha azt valaminek a jogellenes kikényszerítésére kívánják használni (pl.: a büntető- vagy szabálysértési feljelentéssel vagy adat nyilvánosságra hozatalával, közlésével való fenyegetések, ha ezek a megfenyegetett személy egzisztenciális, vagyoni, családi kapcsolatait, vagy becsületét érintik). Alanyi oldal a súlyos hátrány kilátásba helyezésének alkalmasnak kell lennie arra, hogy a megfenyegetettben komoly félelmet keltsen, melyet a konkrét körülmények alapján, a sértett személyének ismeretében kell vizsgálni. A félelem komolysága azt jelenti, hogy a megfenyegetett a kilátásba helyezett súlyos hátrány bekövetkezésének a lehetőségét reálisnak tartja, és minthogy az számára kedvezőtlen folyamatokat eredményezne, így annak elkerülésére törekszik. A tárgyi és alanyi ismérveket együttesen – összefüggésükben és kölcsönhatásukban – kell vizsgálni, így tehát a fenyegetésnek olyannak kell lennie, amely alkalmas arra, hogy a sértettet a szabad akaratával ellentétes magatartásra késztesse.[114]

Annak ellenére, hogy a törvény szövegezése nem mindegyik célcselekmény esetében támogatja ('az egyéb szolgáltatásra' fordulat akár egyszeri cselekménykényként is értelmezhető lenne) teleologikus értelmezéssel, továbbá a rendszeres előnyszerzési célzattal összevetve levezethető, hogy a munkavégzésnek, szolgáltatásnyújtásnak, jogellenes cselekményeknek többszöri, rendszeres magatartásoknak kell lenniük, ugyanakkor, mivel a célcselekmény az eszközcselekmény irányultságát fejezi ki, a bűncselekmény befejezettségéhez a célcselekmények rendszeres kifejtése nem szükséges. Fentiekre tekintettel a bűncselekmény stádiumtani szempontból sajátosan viselkedik: a befejezettséghez az szükséges, hogy a passzív alany a munkavégzést, szolgáltatást stb. megkezdje, azzal, hogy bizonyíthatónak kell lennie, hogy a rábírás vagy a kényszerítés ezek huzamosabb végzésére irányul, ha ez nem állapítható meg, akkor az alkalomszerű magatartásra rábírás, kényszerítés esetén más bűncselekmények megállapításának lehet helye (például kerítés, kényszerítés).[115] Fontos kiemelni, hogy az előny és a haszon büntetőjogi fogalmai elkülönüléséből eredően ebben az alapesetben értékelést nyer a nem pénzbeli, hanem személyes jellegű előny szerzésére való törekvés is. A megcélzott tevékenységek miatt attól függetlenül büntetendő az elkövető, hogy a megcélzott eszközcselekmény milyen jogviszonyban vagy akár munka jellegű jogviszonyon kívül történik, az emberkereskedelem tárgyában irányadó nemzetközi egyezmények és uniós irányelv egyaránt megkívánják nem csak más munkájának a kizsákmányolási célú kihasználását, hanem elvárják ezt olyan tevékenységekkel kapcsolatban, amelyek munkaviszonyban nem végezhetők, mégis más ember tevékenységéhez kapcsolódnak (pl.: a koldultatás, a prostitúció, illetve a szabálysértések vagy bűncselekmények rendszeres elkövetése).[116]

---

[110] Belovics Ervin – Molnár Gábor Miklós – Sinku Pál: i. m. 194. o.
[111] Karsai Krisztina (szerk.): i. m.
[112] Belovics Ervin – Molnár Gábor Miklós – Sinku Pál: i. m. 194. o.
[113] Btk. 459. § (1) bekezdés 7. pont
[114] BJD 8958 Idézi: Belovics Ervin – Molnár Gábor Miklós – Sinku Pál: i. m. 194-195. o.
[115] Karsai Krisztina (szerk.): i. m.
[116] Végső előterjesztői indokolás a 2020. évi V. törvényhez

A kényszermunka Btk. 192. § (3) bekezdés azáltal kapcsolódik az előzőhöz, hogy e bekezdés elkövetője ugyancsak célzatos magatartást valósít meg, de nem a saját maga részére kíván rendszeres előnyt szerezni, hanem felismeri azt, hogy az előző bekezdés elkövetőjének (kényszermunkáltatójának) ez a célja, és ennek érdekében cselekszik akkor is, ha tevékenysége alkalmi jellegű elkövetés. Az ebben a bekezdésében írt elkövetési magatartások – negyedik alapesetként – a (2) bekezdés szerinti alapesethez kapcsolódnak, melynek részben sui generis előkészületi, részben pedig sui generis bűnsegédi alakzatát jelentik.[117] Ide sorolhatók a Btk. 192. § (2) bekezdésében meghatározott cselekmény megvalósítása érdekében kifejtett tevékenységek, úgy mint toborzás, átadás, átvétel, eladás, megvásárlás, cserélés, ellenszolgáltatásként történő átadás vagy átvétel, másnak történő megszerzés, szállítás, elszállásolás, elrejtés.[118] A 'toboroz' elkövetői magatartásnál általában nem jellemző az erőszak, a legjellemzőbb, hogy az emberkereskedő a sértett bizalmába férkőzik, illúzióba ringatja a jelentkezőt, hitegeti. A internet számtalan formát és lehetőséget nyújt az elkövetőnek a toborzásra, amely igazán konkrétumot, tényszerűséget alig tartalmaz.[119] A negyedik alapeset büntetési tétele a célzatát képező harmadik alapeset büntetési tételével azonos, így abban az esetben, ha a kényszermunka célcselekményei bűncselekménynek minősülnek és tizennyolc év alatti a passzív alany, akkor a (3) bekezdés elkövetési magatartásainak megvalósulása mellett a bűncselkemény elkövetéséhez felajánlással megvalósított kiskorú veszélyeztetését (Btk. 208. § (2) bekezdés b) pont) nem lehet megállapítani, látszólagos anyagi halmazat jön létre.[120]

A Blaskó Béla, Hollán Miklós, Madai Sándor, Pallagi Anikó és Polt Péter által írt Büntetőjog. Különös Rész I. című könyv az emberkereskedelem és kényszermunka alapesetei között tárgyalja a (2) bekezdést, azonban a (3) bekezdést minősített esetként titulálja, hiszen a (3) bekezdésben a jogalkotó a (2) bekezdésben meghatározott kényszermunka-cselekmény megvalósítása érdekében történő, az ahhoz kapcsolódó illetve azt elősegítő – az (1) bekezdésben felsorolt – emberkereskedelmi tevékenységeket rendeli súlyosabban büntetni.[121] Véleményem szerint a (3) bekezdést célszerű lenne a 'kényszermunka céljából elkövetett emberkereskedelem' elnevezéssel illetni és ezen logika mentén álláspontom szerint inkább szerencsésebb lenne minősített esetként tárgyalni ezen bekezdést, de arra tekintettel, hogy az elkövetési magatartások nem mutatnak teljes átfedést az (1) és a (3) bekezdés kapcsán – a többségi állásponttal egyetértve – a tényállás negyedik alapeseteként tárgyaltam.

Az ötödik alapeset (a 'fogyasztó' cselekménye)

A Btk. 192. § (8) bekezdés a) pontja teljesen új magatartásként rendeli büntetni a kényszermunka sértettjének munkáját, szolgáltatását igénybe vevő vagy felhasználó személyt, tulajdonképpen a kényszermunka 'fogyasztóját'. A kínálati és fogyasztói oldal elkülönült kodifikációs meghatározása alapján a fogyasztó bűncselekménye a kényszermunka tettesének cselekményétől részben 'eloldott', önálló sajátosságokkal rendelkezik, így a kényszermunka tettesének rendszeres előnyszerzési célzata tényállási szinten nem kapcsolódik össze a konkrét fogyasztó által konkrét esetben nyújtott előnnyel, ezért a fogyasztó büntetendősége szempontjából közömbös, hogy ő a munkát, szolgáltatást ellenérték fejében vagy adott esetben ingyenesen veszi-e igénybe. Objektív oldalon feltétel, hogy a szolgáltatást nyújtó személy a Btk. 192. § (2) bekezdésben meghatározott helyzetben lévő sértett legyen (őt egyébként rendszeres előnyszerzési célzattal zsákmányolják ki), szubjektív oldalon pedig a fogyasztó tudata átfogja a sértettnek ezt

[117] Karsai Krisztina (szerk.): i. m.
[118] Belovics Ervin – Molnár Gábor Miklós – Sinku Pál: i. m. 195. o.
[119] Kúria: Az emberkereskedelem értelmezésével kapcsolatos bírói gyakorlatot vizsgáló joggyakorlat-elemző csoport: Megállapítások – Kivonat az összefoglaló véleményből. 2020.El.II.JGY.B.2.
[120] Karsai Krisztina (szerk.): i. m.
[121] Blaskó Béla – Hollán Miklós – Madai Sándor – Pallagi Anikó – Polt Péter: i. m. 162. o.

a helyzetét, ideértve a kényszermunka tettesének általában meglévő előnyszerzési célzatát, és ebbe legalább belenyugszik (eshetőleges szándék).[122]

A jogalkotó indoklása alapján az igénybe vétel a tényállásban írt tevékenységeknek az elkövető rendelkezése alapján történő alkalmazásával, a felhasználás pedig az ilyen tevékenységből származó és attól már elkülönült eredmények érvényesítésével valósul meg.[123]

A kényszermunka (harmadik és negyedik alapeset) elkövetései magatartásainak meghatározására tekintettel tisztázást igénylő minősítési helyzetet jelenthet az, amikor a munkavégzést, szolgáltatást igénybe vevő személy maga is rendszeres előnyszerzési célzattal bír, ugyanis ha a fogyasztó a kényszermunka sértettjének szolgáltatásával maga is hasznot szerez, de a konkrét sértett munkavégzésre (stb.) rábírásában, kényszerítésében nem vesz részt, és ahhoz konkrét segítséget nem nyújt, valamint a Btk. 192. § (3) bekezdés szerinti taxált előkészületi, bűnsegédi magatartásokban sem vesz részt, akkor a kizsákmányoló jellegű magatartása ellenére továbbra is csak a (8) bekezdés szerinti alapeset miatt vonható felelősségre, melynek oka, hogy a kizsákmányolási célzat csak a pontosan meghatározott elkövetési magatartások esetén minősül a harmadik vagy a negyedik, súlyosabb alapesetek szerinti bűncselekményként. Példának okáért a zöldségkereskedő a mezőgazdasági rabszolgák által megtermelt zöldséget nyomott áron vásárolja meg, és így a piaci árhoz nagyobb árrés alkalmazásával maga is rendszeres hasznot szerezhet, azonban mivel a puszta felvásárlási magatartásával a szolgatartó tettes konkrét sértettekre irányuló rábírási, kényszerítési magatartásához nem nyújt segítséget, valamint a termény felvásárlása a Btk. 192. § (3) bekezdés szerint sem tényállásszerű, így ez a zöldségkereskedő a kizsákmányolási láncolatban való aktív részvétele ellenére is csak fogyasztóként büntethető.[124]

A fogyasztó magatartása büntetendőségének különös gyakorlati jelentősége van a prostituált ügyfele esetében, azonban hangsúlyozandó, hogy az ötödik alapesettel a prostitúciós szolgáltatás igénybevétele nem vált általánosan büntetendővé, az ügyfél csak abban az esetben büntethető, ha – objektív oldalon – a prostituált ténylegesen kényszermunka sértettje, és e helyzetével az ügyfél a szándékosság követelményeit kielégítő módon tisztában van, ilyenkor a fogyasztói cselekmény Btk. 192. § (8) bekezdés b) pontja szerinti minősített esete valósul meg. Aránytalansághoz vezet, hogy ezzel a kényszermunka sértettjének tekinthető prostituált egyszeri ügyfele súlyosabban lesz büntetendő, mint a fenti példában bemutatott kizsákmányoló zöldségkereskedő, ugyanakkor lényeges elhatárolási kérdés, hogy a tizennyolcadik életévét be nem töltött prostituált ügyfelére nem ezt a bűncselekményt, hanem az életkori specialitás elve alapján a Btk. 203. § (2) bekezdés szerinti gyermekprostitúció kihasználását kell megállapítani (amit a törvény súlyosabban rendel büntetni). A fogyasztó magatartását kriminalizáló Btk.-novella indokolása e kérdésben téves megállapításokat tartalmaz: a kényszermunkára jellemző többlettényállási elemek fennállása mellett sem lehet a tizennyolc év alatti, kényszermunka sértettjének tekinthető prostituált ügyfelét a Btk. 192. § (8) bekezdése szerint büntetni, ezzel ugyanis a súlyosabb magatartását privilegizálnánk a Btk. 203. § (2) bekezdéséhez képest.[125]

d) A materiálisság kérdése

Az emberkereskedelem és kényszermunka törvényi tényállás alapesetei eredményt nem tartalmaznak, így immateriális bűncselekménynek minősül, azonban a minősített esetek egy része materiális jellegű, így ha a deliktumot különösen súlyos hátrányt vagy életveszélyt okozva valósítják meg, már materiális bűncselekményről van szó.[126]

---

[122] Karsai Krisztina (szerk.): i. m.
[123] Blaskó Béla – Hollán Miklós – Madai Sándor – Pallagi Anikó – Polt Péter: i. m. 164. o.
[124] Karsai Krisztina (szerk.): i. m.
[125] Karsai Krisztina (szerk.): i. m.
[126] Belovics Ervin – Molnár Gábor Miklós – Sinku Pál: i. m. 195. o.

e) Az elkövető

Az emberkereskedelem és kényszermunka elkövetője bárki lehet.[127] Az emberkereskedelem esetén önálló tettesként felel az eladó és a vevő, az ellenszolgáltatásként átadó és átvevő, valamint a cserélők. Társtettesség esetén az azonos elkövetési magatartást legalább ketten egymás tevékenységéről tudva közösen valósítják meg.[128] Emberkereskedelem esetén társtettesség csak az azonos oldalon – a sértett eladásában, illetve megvásárlásában – közreműködő elkövetőknél állapítható meg.[129]

A (2) bekezdés kapcsán, ha a sértett nevelésével, felügyeletével, gondozásával, gyógykezelésével kapcsolatos hatalmi vagy befolyási viszonyával visszaélve követi el a tettes a deliktumot, csak a sértettel ilyen viszonyban álló személy valósíthatja meg a bűncselekmény ezen fordulatát.[130]

f) A bűnösség kérdése

Az emberkereskedelem és kényszermunka csak és kizárólag szándékosan követhető el.[131] Az első és ötödik alapeset akár eshetőleges szándékkal is megvalósítható, a második, a harmadik és a negyedik alapeset egyenes szándékot feltételez.[132]

A (2) bekezdés (kényszermunka) célzatos bűncselekmény,[133] hiszen az elkövetési magatartás(ok)at rendszeres előnyszerzési célzattal kell kifejteni, a célzat értelmezése kapcsán részben hasznosíthatók az üzletszerűség (Btk. 459. § (1) bekezdés 28. pont) értelmezése kapcsán a bírói gyakorlatban kialakult dogmatikai tételek azzal, hogy a kényszermunka esetén az előny nemcsak anyagi haszonban, hanem más személyes jellegű előnyben is állhat (ilyen lehet például a saját célú szexuális kizsákmányolás vagy a háztartási szolgaság). Az 'előny szerzésére törekvés' célzatkénti meghatározása a korábbi tényállás kizsákmányolási célzatát váltotta fel, értelmezése kapcsán a 2011/36/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv 2. cikk (3) bekezdése továbbra is figyelembe vehető, ez nevesíti a tipikus kizsákmányolási magatartásokat: *„a kizsákmányolás magában foglalja legalább a prostitúció révén történő kizsákmányolást vagy a szexuális kizsákmányolás más formáit, a kényszermunkát vagy kényszerszolgáltatásokat - a koldulást, a rabszolgatartást vagy a rabszolgatartáshoz hasonló gyakorlatot és a szolgaságot is ideértve -, a bűncselekményhez kapcsolódó kizsákmányolást és a szervek kivételét."* Tehát a Btk. az uniós irányelv kriminalizációs célját úgy implementálja, hogy az irányelvben írt kizsákmányolási célt rendszeres előnyszerzési célzat mellett megvalósított elkövetési magatartásokként határozza meg.[134]

A bűncselekmény negyedik alapeseténél (kényszermunka céljából elkövetett emberkereskedelem – Btk. 192. § (3) bekezdés) kapcsán a törvény nem a rendszeres előnyszerzési célzatot jelöli meg motívumként, hanem az egész (2) bekezdésben meghatározott bűncselekmények szándékos elősegítését, így a kapcsolódó sui generis előkészületi, bűnsegédi jellegű elkövetési magatartások rendszeres előnyszerzési célzat nélkül is tényállásszerűek.[135]

---

[127] Tóth Mihály – Nagy Zoltán (szerk.): i. m. 117. o.
[128] Belovics Ervin – Molnár Gábor Miklós – Sinku Pál: i. m. 195. o.
[129] BH 2004.217.
[130] Blaskó Béla – Hollán Miklós – Madai Sándor – Pallagi Anikó – Polt Péter: i. m. 165. o.
[131] Belovics Ervin – Molnár Gábor Miklós – Sinku Pál: i. m. 195. o.
[132] Karsai Krisztina (szerk.): i. m.
[133] Blaskó Béla – Hollán Miklós – Madai Sándor – Pallagi Anikó – Polt Péter: i. m. 165. o.
[134] Karsai Krisztina (szerk.): i. m.
[135] Blaskó Béla – Hollán Miklós – Madai Sándor – Pallagi Anikó – Polt Péter: i. m. 165. o.

Az ötödik alapeset kapcsán – mint korábban láthattuk – objektív oldalon feltétel, hogy a szolgáltatást nyújtó személy a Btk. 192. § (2) bekezdésben meghatározott helyzetben lévő sértett legyen, szubjektív oldalon pedig a fogyasztó tudata átfogja a sértettnek ezt a helyzetét, ideértve a kényszermunka tettesének általában meglévő előnyszerzési célzatát, és ebbe legalább belenyugszik.[136]

g) Minősített esetek

A minősített esetek kizárólag a harmadik és a negyedik alapesetre épülnek, négy különböző büntetési fokozatban, a minősítő körülmények részbeni kumulálása mellett. A Btk. 192. § (4) bekezdése a bűncselekményt a célcselekmények szerint minősíti súlyosabban, eszerint minősítő körülmény, ha a kényszermunkát (vagy a kényszermunka céljából elkövetett emberkereskedelmet) szexuális cselekmény[137] végzése vagy emberi test tiltott felhasználása érdekében követik el. A szexuális cselekmény szempontjából kiemelendő, hogy a kényszermunkaként történő minősítéshez a tettes rendszeres előnyszerzési célja és a szexuális szolgáltatás rendszeres jellege a meghatározó, és nem az, hogy a passzív alany magatartása egyébként a Btk. 459. § (1) bekezdés 25. pontja szerint prostitúciónak[138] minősül-e, a kényszermunka a passzív alany haszonszerzési célzatának megléte (kényszerprostitúció) és hiánya (prostitúciós rabszolgaság) esetén is megállapítható.[139] Az emberi test tiltott felhasználása céljából történő elkövetés minősített esetkénti szabályozását annak fokozott veszélyessége indokolta, hogy a passzív alany sorsa feletti rendelkezés haszonszerzés végett, szervkereskedelem keretében, illetve annak érdekében, céljából történt.[140]

Még súlyosabban büntetendő a Btk. 192. § (5) bekezdése szerint, ha a passzív alany a tizennyolcadik életévét nem töltötte be. Ennek a minősítő körülmény szempontjából a passzív alany életkorának van csak jelentősége, irreleváns az, hogy esetlegesen a polgári jog szabályai szerint nagykorúnak tekintendő-e, ugyanakkor az elkövetőnek tisztában kell azzal lennie, hogy a passzív alany a törvényben maghatározott életkornál fiatalabb.[141] Ugyancsak súlyosabban minősül a bűncselekmény, ha azt a sértett sanyargatásával valósítják meg, amely elkövetési mód akkor állapítható meg, ha valamely ügylet embertelen megalázó, fizikai és/vagy pszichikai kínzással valósul meg. Ide tartozik a sértett élelmiszertől, ivóvíztől, gyógyszereitől történő megfosztás, az időjárásnak nem megfelelő ruházatban tartás, a sértettben halálfélelem, életveszély érzetének keltése, ostor, bilincs vagy más kényszerítő eszköz, vagy akár gyógyszer, kábítószer használata. Szintúgy az (5) bekezdés rögzíti minősítő körülményként a hivatalos személyként történő elkövetést, e minőséget felhasználva, a Btk.-ban a magyar és a külföldi hivatalos személyek egyaránt értendőek, melyek körét a Btk. 459. § (1) bekezdés 11. és 13. pontja adja meg számunkra.[142] Továbbá minősítő körülmény a több ember sérelmére történő elkövetés, mely törvényi egységet eredményező összefoglalt bűncselekmény, így a sértettek száma szerinti többrendbeli bűncselekmény megállapítása a kényszermunka Btk. 195. § (2) és (3) bekezdéseiben

---

[136] Karsai Krisztina (szerk.): i. m.

[137] A szexuális cselekmény fogalmát lásd: Btk. 459. § (1) bekezdés 27. pont *„szexuális cselekmény: a közösülés és minden súlyosan szeméremsértő cselekmény, amely a nemi vágy felkeltésére, fenntartására vagy kielégítésére alkalmas, vagy arra irányul”*

[138] A prostitúció fogalmát lásd: Btk. 459. § (1) bekezdés 25. pont *„prostitúció a rendszeres haszonszerzés céljából történő szexuális cselekmény végzése”*

[139] Karsai Krisztina (szerk.): i. m.

[140] Magyar Büntetőjog I-IV. - új Btk. - Kommentár a gyakorlat számára, frissítve: 2022. március 1.

[141] Belovics Ervin – Molnár Gábor Miklós – Sinku Pál: i. m. 196. o.

[142] Tóth Mihály – Nagy Zoltán (szerk.): i. m. 119. o.

meghatározott alapeseteire épülve kizárt,[143] összefoglalt törvényi egységként a jogalkotó súlyosabb jogkövetkezmény alkalmazását teszi lehetővé.[144]

A 192. § (6) bekezdése még súlyosabban bünteti a tizenkettedik életévét be nem töltött személy sérelmére történő elkövetést, vagy ha a cselekményt életveszélyt vagy különösen súlyos hátrányt okozva követik el, mindkettő eset összefoglalt bűncselekmény, a minősítő eredményekre az elkövető szándéka vagy – a Btk. 9. §-a alapján – a gondatlansága is kiterjedhet.[145]

A minősített esetek csupán csak részben kumulálódnak, ehhez a (2), a (3) és a (4) bekezdésekre hivatkozó normák figyelmes értelmezése szükséges, és a kumuláló norma hiánya esetén csak a súlyosabb minősítő körülménye megállapítása lehetséges, így például ha a sértett tizenkét éven aluli, és az ő sanyargatásával követik el a kényszermunkát, akkor a cselekmény a (6) bekezdés releváns tétele szerint minősül súlyosabban, a sanyargatást csak a büntetéskiszabás során lehet értékelni. Gyakorlati szempontból is jelentős a több ember sérelmére és a tizenkét éven aluliak sérelmére történő elkövetés találkozása, hiszen ha több tizenkét éven aluli sértett sérelmére követik el a bűncselekményt, akkor a sértettek száma szerint többrendbeli bűncselekményt kell megállapítani, mert e speciális passzív alanyi minőség önmagában is, egy sértett esetén is súlyosabban büntetendő, mint az összefoglalt bűncselekményt létrehozó Btk. 195. § (5) bekezdés d) pontja szerinti minősített eset, ezért utóbbit felülírja (argumentum a minore ad maius), további teleologikus érv a többrendbeli bűncselekmény megállapítása mellett, hogy a jogalkotó a tizenkét éven aluli passzív alanyok esetére nem hozta létre a halmazati büntetésnél súlyosabb összefoglalt bűncselekményt, tehát a halmazati büntetést tartja elegendő súlyúnak, így az (5) bekezdés d) pontja szerinti összefoglalás hatása el kell hogy enyésszen. További minősítési problémát jelent az, ha a kényszermunka sértettjei között vannak tizenkét éven aluli és ennél idősebb sértettek is, ebben az esetben logikai értelmezéssel levezethető, hogy a tizenkét éven felüli sértettek vonatkozásában a törvényi egységet eredményező Btk. 192. § (5) bekezdés d) pontjának alkalmazása szintén kizárt: a bűncselekmény attól függően minősül egy vagy többrendbelinek a Btk. 192. § (6) bekezdése szerint, hogy a passzív alanyok között egy vagy több tizenkét éven aluli személy található-e meg, a tizenkét éven felüli sértetteket pedig a büntetéskiszabás körében lehet csak értékelni.[146]

h) Stádiumok

A törvény büntetni rendeli az emberkereskedelem és kényszermunka előkészületét, melyet annak kiemelkedő társadalomra veszélyessége tesz indokolttá.[147] Az emberkereskedelem kísérleti szakba az adásvételi, az átadás-átvételi, valamint a cserélési megállapodások megkötésével lép a bűncselekmény, befejezetté pedig akkor válik, ha a passzív alany az eladó, átadó, cserélő érdekköréből a vevő, átvevő, vagy a cserélő hatalmába kerül. Lehetséges a kísérlet megvalósítása továbbá a szállítás, az elszállásolás, az elrejtés, valamint a megszerzés esetében, ezen magatartások teljes kifejtésével a Btk. 192. § (1) bekezdés b) pontja szerint büntetni rendelt emberkereskedelem befejezetté válik, függetlenül attól, hogy ténylegesen sor kerül-e az a) pont által szankcionált tevékenységek kifejtésére. A Btk. 192. § (2) bekezdése szerinti deliktum az elkövetési módok megvalósításának a megkezdésével lép kísérleti szakba, befejezetté pedig az elkövetési magatartás teljes kifejtésével válik. A Btk. 192. § (3) bekezdése szerinti elkövetési magatartások megkezdésével lépnek kísérleti szakba.[148]

---

[143] Karsai Krisztina (szerk.): i. m.
[144] Blaskó Béla – Hollán Miklós – Madai Sándor – Pallagi Anikó – Polt Péter: i. m. 166. o.
[145] Karsai Krisztina (szerk.): i. m.
[146] Karsai Krisztina (szerk.): i. m.
[147] Blaskó Béla – Hollán Miklós – Madai Sándor – Pallagi Anikó – Polt Péter: i. m. 166. o.
[148] Belovics Ervin – Molnár Gábor Miklós – Sinku Pál: i. m.195. o.

A minősített eset kísérlete kerülhet megállapításra, amíg – az arra irányuló szándék mellett – e célcselekményeket nem valósítják meg.[149]

i) Bűncselekményi egység és a bűncselekmények találkozása

A Btk. 192. § (1) bekezdése szerinti bűncselekmény rendbelisége a passzív alanyok számához igazodik, ami főszabályként az egész tényállást jellemzi, amennyiben azonban az emberkereskedelem a passzív alanyok elcserélésével valósul meg bűnhalmazat jön létre. A Btk. 192. § (2)-(3) bekezdése esetén a több ember sérelmére való megvalósítás egységként értékelendő.[150]

Téves a Btk.-novella indokolásának az az általánosító megállapítása, miszerint a bűncselekmény minősítési rendszerében kizárt a sértettek számához igazodó halmazat megállapítása, a több ember sérelmére megvalósított törvényi egység az utaló normák rendszerében ugyanis csak a kényszermunka típusú alapesetekre alkalmazható. A rendbeliség az emberkereskedelem és kényszermunka tényállása kapcsán a következők szerint alakul:

- a Btk. 192. § (1) bekezdés szerinti alapesetek a sértettek száma szerint minősülnek többrendbelinek
- a Btk. 192. § (2) és (3) bekezdés szerinti alapesetek az (5) bekezdés d) pontja alapján több sértett esetén egyrendbeli, összefoglalt bűncselekményként értékelendők
- a Btk. 192. § (6) bekezdés szerinti minősített esetek a sértettek száma szerint minősülnek többrendbelinek (ennek részleteit lásd a minősítő körülmény fenti elemzésénél)
- a Btk. 192. § (7) bekezdése szerinti általános előkészület attól függően minősül egy- vagy többrendbelinek, hogy a célzata által átfogott bűncselekmények egy- vagy többrendbelinek minősülnek-e
- a Btk. 192. § (8) bekezdése szerinti fogyasztói cselekmények a sértettek száma (és nem például a szolgáltatások száma) alapján minősülnek többrendbelinek.[151]

A jogalkalmazás során az egyik legnehezebb terület a tényállások helyes minősítése, ezen túl pedig annak eldöntése, hogy az adott elkövetői magatartások halmazatban történő megállapításának helye van-e, vagy azok a folytatólagosság egységébe tartoznak-e.[152]

A halmazati kérdések – a kétszeres értékelés kizárása érdekében – a minősítő célzatok és eredmények pontos értelmezését feltételezik, kizárt a halmazat az emberi test tiltott felhasználásával (Btk. 175. §), amely a célzat realizálására tekintettel büntetlen utócselekménynek tekintendő. Mind a különösen súlyos hátrány, mind az életveszély mint minősítő körülményt képező eredmények összefoglalt bűncselekményt hoznak létre, így a hátrányt megvalósító esetleges más bűncselekménnyel (például szexuális kényszerítés, szexuális erőszak), illetve az életveszélyt okozó testi sértéssel való halmazatuk megállapítás kizárt, ugyanakkor az emberrablás tényállásával való a contrario összevetés alapján kiemelendő, hogy ha a tettes szándéka az életveszélyen túl a sértett halálára is kiterjed, és az életveszélyes állapot emberölési kísérlet eredménye, akkor e minősített eset nem állapítható meg, hanem az emberkereskedelem alapesetei a szándékos emberölés kísérletével kerülnek halmazatba. Úgyszintén halmazat állapítható meg a halált okozó testi sértéssel.[153]

A családi jogállás megsértésének (Btk. 213. §) alapesete enyhébb bűncselekmény az emberkereskedelemnél, ráadásul az emberkereskedelem első-második alapesetének többlettényállási

[149] Karsai Krisztina (szerk.): i. m.
[150] Belovics Ervin – Molnár Gábor Miklós – Sinku Pál: i. m. 196. o.
[151] Karsai Krisztina (szerk.): i. m.
[152] Huszár Julianna: i. m. 316-317. o.
[153] Karsai Krisztina (szerk.): i. m.

eleme az ellenszolgáltatás vagy pedig annak célzata. Az emberkereskedelem harmadik-negyedik alapesete szintén súlyosabb a családi jogállás megsértésének minősített eseténél. Azonban a családi jogállás megsértése tartalmaz olyan többletelemet, ami az emberkereskedelem első-második alapesetének nem szükségszerű velejárója ez pedig a családi jogállás megváltoztatása vagy megszűnése, ebből kifolyólag a két bűncselekmény közötti halmazat valóságos lehet, csupán a minősítő körülmények kétszeres értékelésére nincs lehetőség.[154] A Nagykommentár álláspontja szerint nem helytálló a Btk.-novella indokolásában írt azon álláspont, amely szerint a családi jogállás megsértésével valóságos lenne a halmazat, e személyi státuszváltozás ugyanis minden további nélkül különösen súlyos hátránynak tekintendő.[155]

A bűncselekmény kriminológiai jellemzői alapján különösen jelentősek a prostitúcióval kapcsolatos bűncselekményektől való elhatárolási kérdések. A kerítéstől[156] (Btk. 200. §) való kiinduló elhatárolási szempont a szexuális cselekmény alkalmi vagy rendszeres volta és a tettes célzata, a kényszermunka bűncselekményét alkalmi szexuális cselekmény vonatkozásában és rendszeres haszonszerzési célzat nélkül nem lehet elkövetni, ekkor tehát kerítést kell megállapítani. Az üzletszerű kerítés, a prostitúció elősegítése (Btk. 201. §), a kitartottság (Btk. 202. §) és a gyermekprostitúció kihasználása (Btk. 203. §) bűncselekményektől való elhatároláshoz a prostitúciót folytató személy helyzete az irányadó, ennek figyelembevételével lehet kényszermunkaként minősíteni a cselekményt. A prostitúcióval kapcsolatos bűncselekményeknek a prostituált jellemzően nem sértettje, ezért ha a kényszermunkához szükséges sértetti minősége létrejön, a cselekményt kényszermunkaként, annak is a minősített eseteként kell értékelni (Btk. 192. § (4) bekezdés), ehhez pedig szükséges az, hogy Btk. 192. § (2) bekezdésében írt elkövetési módok és magatartások a prostituált vonatkozásában megállapíthatóak legyenek, őt a prostitúciós magatartásra erőszakkal vagy fenyegetéssel kényszerítsék, vagy megtévesztéssel, kiszolgáltatott helyzetének stb. kihasználásával bírják rá, ezek megállapíthatósága esetén a cselekmény – szexuális cselekményre irányultsága okán – a Btk. 192. § (4) bekezdésében meghatározott minősített esetet valósítja meg. Abban az esetben ha a prostituált például a bordélyházba való bekapcsolódásakor tisztában van azzal, hogy őt milyen feltételek mellett fogják foglalkoztatni, akkor a bordélyház üzemeltetőjének a terhére nem kényszermunkát, hanem a prostitúció elősegítésének a Btk. 201. § (3) bekezdés szerinti esetét kell megállapítani, ha viszont ezzel kapcsolatban megtévesztik, akkor kényszermunka valósul meg. Ugyanez az irányadó a kiszolgáltatott helyzet figyelembevételére is, a kényszermunka megállapításához a prostituált kiszolgáltatott helyzetének már a bűncselekmény elkövetése előtt fenn kell állnia, ennek hiányában prostitúciós bűncselekmények állapíthatók meg. A prostitúcióval kapcsolatos bűncselekmény kezdeti minősítése ugyanakkor a prostitúciós tevékenység tartós jellegére és a tevékenység körülményeinek változására tekintettel idővel maga is változhat, a sértett kiszolgáltatott helyzete (például a bordélyházban) a későbbiek folyamán is létrejöhet (például bezárják, elveszik a pénzét és papírjait, fenyegetni kezdik). Amennyiben az így létrejött kiszolgáltatott helyzettel visszaélve bírják rá a prostitúció további folytatására, vagy a későbbiekben erőszakot vagy fenyegetést alkalmaznak vele szemben, akkor már a kényszermunka Btk. 192. § (4) bekezdés szerinti minősített esetét kell megállapítani, amelybe a megelőző prostitúciós bűncselekmények beolvadnak (látszólagos anyagi halmazat). A gyermekpornográfia halmazati kérdései eseti mérlegelést igényelnek.[157]

---

[154] Blaskó Béla – Hollán Miklós – Madai Sándor – Pallagi Anikó – Polt Péter: i. m. 167. o.
[155] Karsai Krisztina (szerk.): i. m.
[156] A gyermekkereskedelem és gyermekek sérelmére elkövetett kerítés viszonyáról lásd: Bárándy Gergely: Emberkereskedelem vagy gyermek sérelmére elkövetett kerítés? Egy legfőbb ügyészségi iránymutatás értelmezéséről. = Büntetőjogi Szemle 2019/1, 118-122. o.
[157] Karsai Krisztina (szerk.): i. m.

Főszabályként tehát a bűncselekmény rendbelisége a sértettek számához igazodik, emellett az emberkereskedelem és kényszermunka tipikusan bűnhalmazatba kerülhet a személyi szabadság megsértése kivételével a személy elleni bűncselekményekkel, a nemi élet szabadsága elleni bűncselekményekkel és a vagyon elleni bűncselekményekkel.[158]

A minősítő körülmények halmozódásának esetében az a rendező elv, hogy az azonos büntetési tétellel fenyegetett minősítő körülmények egymás mellett állapítandók meg, míg az ugyanazon cselekményhez kapcsolódó súlyosabb minősítő körülmények kizárják az enyhébbek értékelését. Ennek értelmében ha az emberkereskedő legalább két sértett sérelmére követi el a cselekményét, a sértettek tizennyolcadik életévét be nem töltött életkora, a sértett sanyargatása és az elkövető speciális alanyi minősége a büntetési tétel szempontjából közömbössé válik (azonos büntetési tétellel fenyegetett a két felnőttkorú sértett sérelmére, egyéb minősítő körülmény hiányában való elkövetés, és az akár több tucat vagy több száz 12–18 év közötti gyermek sérelmére megvalósított, esetleg más, azonos szinten szabályozott minősítő körülményt is kimerítő emberkereskedelem), ugyanakkor ebből az egységből kimaradnak a még súlyosabban minősülő elkövetések, mint például több felnőttkorú személy és egy tizenkettedik életévét be nem töltött személy sérelmére való elkövetés, ha az egyik felnőtt sérelmére elkövetett cselekmény életveszélyt is okozott. Ez összesen három rendbeli emberkereskedelemnek minősül, amiből egy rendbeli a Btk. 192. § (4) bekezdés d) pontja, egy rendbeli a (6) bekezdés a) pontja, egy rendbeli pedig a (6) bekezdés b) pontja szerint minősül.[159]

[158] Görgényi Ilona – Gula József – Horváth Tibor – Jacsó Judit – Lévay Miklós – Sántha Ferenc – Váradi Erika Magyar büntetőjog - különös rész. Budapest, Wolters Kluwer Kft., 2016.
[159] Somogyi Gábor: Betekintés a Kúria joggyakorlat-elemző munkacsoportjának munkájába. = Belügyi Szemle, 2022/2, 345-362. o., 360-361. o.

III. A gyermekek áldozattá válása

1. Kiszolgáltatottsági tényezők, mint a gyermekek áldozattá válásának főbb okai a gyermekkereskedelem kapcsán

„Semmi nem termeli ki nagyobb bizonyossággal a lelki zavarokat, mint a család."
Adam Foulds

a) Bevezetés

Számtalan oka van annak, hogy a potenciális áldozatok kiszolgáltatottá válnak az emberkereskedelemmel szemben és ugyanezek az okok hatással lehetnek az elkövetők bűnözői karrierjére is. A kiváltó okok és a sebezhetőséghez való kapcsolódás egy igen összetett kérdés, és nincs egyetlen ok-okozati összefüggés a kiszolgáltatottság, valamint az emberkereskedelem között. Az elmúlt évek alatt számos, az emberkereskedelemmel kapcsolatos tényezőt azonosítottak, többek között főként gazdasági, társadalmi, és kulturális területen.[160]

Az emberkereskedelem áldozata ugyan bárki lehet, ám bizonyos társadalmi csoportok – nők, gyermekek, etnikai kisebbségek tagjai, fogyatékkal élők, úton lévő (migráns) gyermekek, különböző abúzusok túlélői – sérülékenyebbek az áldozattá válás szempontjából. A gyermekvédelmi gondoskodásban élő gyermekek különösen veszélyeztetetteknek tekintendők, a prostituálódás veszélye az engedélyezett eltávozások és a szökések alkalmával fokozott.[161]

Az emberkereskedelmi hálózatok elsősorban a szociálisan és gazdaságilag hátrányos helyzetű családokat célozzák, az emberkereskedők által célba vett egyik legsérülékenyebb csoportot a gyermekek alkotják. A szervezett bűnözői csoportok számos esetben azért a gyermekek kereskedelme mellett döntenek, mert könnyen toborozhatóak és gyorsan 'cserélhetőek'.[162]

Az áldozattá válás összefügg a sérülékeny célcsoport hátterével, gyermekkorával, azonfelül értelmi képességével is. Az áldozatok hányattatott gyermekkora, háttere, a biztonságot és elfogadást nyújtó család hiánya szinte valamennyi esetben előfordul azoknál a nőknél és férfiaknál, akik emberkereskedelem és/vagy kizsákmányolás áldozatává válnak, Magyarországon ezen bűncselekmény különösen veszélyeztetett sértettjei elsősorban azok a fiatalkorúak, akik nevelőintézetben, illetve állami gondozásban nevelkednek.[163]

A rossz családi háttér, a család teljes hiánya a kedvezőtlen szocioökonómiai státus, a különféle személyiségzavarok, mind- mind olyan tényezők, melyek a gyermekeknek nemcsak a személyiségfejlődését, hanem iskolai, tanulmányi előmenetelüket is negatívan befolyásolják, je-

---

[160] Kristiina Kangaspunta: The Social Etiology of Human Trafficking, Their Global Distribution and Differences. Setting the Scene http://www.endslavery.va/content/endslavery/en/publications/acta_20/kangaspunta.pdf (Letöltés ideje: 2022.05.08.)

[161] UNICEF Magyarország: Gyermekkereskedelem elleni küzdelem https://unicef.hu/gyermekkereskedelem-elleni-kuzdelem (Letöltés ideje: 2021.01.09.)

[162] A Bizottság Jelentése az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak az emberkereskedelem megelőzéséről, és az ellene folytatott küzdelemről, az áldozatok védelméről szóló 2011/36/EU irányelv 20. cikkében előírtak szerinti jelentés az emberkereskedelem elleni küzdelem terén elért eredményekről Idézi: Hatvani Erzsébet – Sebhelyi Viktória – Vaskuti Gergely: i. m. 15. o.

[163] De Coll Ágnes – Tatár Erika: Az emberkereskedelem jelenlegi helyzete Magyarországon. Budapest, Igazságügyi Minisztérium – Baptista Szeretetszolgálat, 2020. 62 o., 36. o.

lentős hátránnyal indulnak, melyek kompenzálása rendkívül nehéz feladat elé állítja az érintetteken túl az iskola intézményrendszerét is, továbbá ugyanebből a problémából erednek a nevelőotthonban vagy javítóintézetben élő fiatalok társadalmi reintegrációs nehézségei.[164]

Vidra Zsuzsanna, Baracsi Kitti, Katona Noémi és Sebhelyi Viktória a gyermekkereskedelem kapcsán az alábbi kiszolgáltatottsági tényezőket állapítja meg:

- kriminalizálódott környezet
- diszfunkcionális családi háttér
- állami gondozásban nevelkedő gyermekek
- érzelmi kapcsolatoktól való 'függőség' szerepe.[165]

A gyermekkereskedelem áldozatai esetében az alábbi hátterekről beszélhetünk:

- az áldozatok szocio-ökonómiai háttere
- az áldozatok életkora
- az áldozatok etnikai, nemzetiségi profilja
- az áldozatok nemi identitása.[166]

A fiatalok a burjánzó pedofilerőszak, a brutális bántalmazások, az utcai rablások, a gyerekgyilkosságok, a terjedő szexturizmus és nem utolsó sorban az ezt kiszolgáló gyermekkereskedelem potenciális áldozatai. Az erőszak már nem csupán a rideg külvilágban leselkedik rájuk, ott van a családban, az otthonok falai között, az iskolákban és a nevelési intézményekben is. A család hagyományos intézményének válságát a válások, a családok felbomlása, a gyerekek családon belüli elmagányosodása, elhanyagolása jellemzi, amely jelentős mértékben növeli a pszichés és magatartásbeli problémákkal küszködő gyerekek számát.[167]

Az áldozattá válás szempontjából rendkívül kiszolgáltatott helyzetben vannak az alacsony iskolai végzettséggel, kevés munkatapasztalattal, hiányos családi háttérrel rendelkezők, valamint az állami gondozásban felnőtt személyek. Az elkövetőkre jellemző, hogy folyamatosan kutatják és toborozzák az új áldozatokat, többnyire a legegyszerűbb 'forrást' választva, nevesítetten a családi-, lakókörnyezetükből, akiknek ismerik személyi és vagyoni hátterét, sőt az is előfordul, hogy a családok saját gyermeküket adják el az elkövetőnek.[168]

A gyermek kiszolgáltatottságának legfőbb kockázati tényezői kapcsolatban állnak a gyermek szocioökonómiai státuszával, szocializációjával, társadalmi és kulturális környezetével. A szegénység – különösen a mélyszegénység – az egyik legjelentősebb tényező az áldozattá válásban, azonban az áldozattá válás általában több kockázati tényező együttes hatásából fakad és nem kizárólag a szegénységből. Azok a gyermekek, akik szegénységben és/vagy szegregált, gettó típusú településeken, illetve városok vagy falvak szegregált részein, valamint állami gondozásban élnek, nagyobb valószínűséggel esnek áldozatául a gyermekkereskedelemnek, a szegregált környezet, az állami gondozás, illetve a gyermekotthoni élet olyan közeget hoz létre, amelyben megsokszorozódik a gyermek áldozattá válásának valószínűsége, azonban fontos

---

[164] Verőné Jámbor Noémi: Az intézményes nevelés és oktatás szerepe a prostitúció és emberkereskedelem megelőzésében. Egyetemi doktori disszertáció. Budapest, 2010, Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

[165] Vidra Zsuzsanna – Baracsi Kitti – Katona Noémi – Sebhelyi Viktória: Gyermekkereskedelem Magyarországon: Szexuális kizsákmányolás, koldultatás és zsebtolvajlásra kényszerítés. Budapest, Central European University, 2015. 264 o., 170-179. o.

[166] Vidra Zsuzsanna – Baracsi Kitti – Katona Noémi – Sebhelyi Viktória: i. m. 179-182. o.

[167] Gyurkó Szilvia – Virág György: A bűn és a gyermekek ábrázolása a médiában. Virág György (szerk.) Kriminológiai Tanulmányok 46. kötet. Budapest, Országos Kriminológia Intézet, 2009. 250-276. o., 273. o.

[168] Belügyminisztérium, Európai Együttműködési Főosztály: Emberkereskedelem elleni küzdelem Magyarországon https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/thb_overview_hungary_hu_pdf.pdf (Letöltés ideje: 2021.01.09.)

megjegyezni, hogy a kockázati tényezők, (például a gyermekbántalmazás, a szerhasználat, a diszfunkcionális családok stb.) ugyanúgy megtalálhatók a kevésbé szegregált és kevésbé elszegényedett környezetben is.[169]

Célom ezen alfejezetben a gyermekek áldozattá válásának lehetséges okainak feltárása – a gyermekkereskedelem kapcsán – a kiszolgáltatottsági tényezők vizsgálatán keresztül.

b) Állami gondozásban nevelkedő gyermekek

Ma Magyarországon a gyermekvédelmi szakellátói rendszerben élő gyermekek száma hozzávetőlegesen 23 ezer fő, melyből 21 ezer fő kiskorú,[170] a gyermekek körülbelül kétharmada a nevelőszülői hálózatban él, egyharmaduk pedig gyermekotthonokban.[171]

Gyermekotthonban, lakásotthonban, vagy nevelőszülőnél kerülnek elhelyezésre azok a 18 év alatti gyerekek, akikről szüleik valamiért nem tudnak gondoskodni, akiket bántalmaztak, vagy akiket környezeti okok, illetve családtagjaik, vagy saját viselkedésük miatt a gyámhatóság jobbnak látott otthoni környezetükből kiemelni.[172] Egy akciókutatás legfőbb neveléspszichológiai eredménye az, hogy szervesen összekapcsolja az állami gondoskodásban élő fiatalok traumatizált léthelyzetét és digitális aktivitását, melynek a következő alfejezetben láthatjuk jelentőségét. A problémás internethasználat vonatkozásában az önértékelés mértéke kulcsfontossággal bír, más szóval: minél magasabb az önértékelés, annál kevésbé jelenik meg a problémás internethasználat.[173]

Jelentős számú gyermek van, aki még a gyermekvédelem hálójából is kiesik és emberkereskedelem, vagy szexuális kizsákmányolás áldozatává válik,[174] szakértői becslések alapján a gyermekkereskedelem legtöbb áldozata (különösen a prostitúcióban érintettek) az állami gondozottak köréből kerül ki.[175]

Veszélyeztetett körnek tekintendő a saját családjából tizenévesen kiemelt gyermek, aki erőszakként éli meg a rendszerinti elhanyagolás miatt bekövetkező hatósági beavatkozást, és emiatt a gyermekvédelemből folyamatos szökésben van.[176] Nem ritka az áldozattá válás a nevelőszülőktől menekülő fiatalok körében.[177]

Becslések szerint 2019-ben 18 ezer amerikai gyermek tűnt el úgy, hogy családjuk nem keresi őket, a szomszédok nem járják az utcákat, a facebook hírcsatornáin nem osztják meg a képeiket, hat hónap elteltével pedig teljesen lezáródhat a létezésük nyilvántartása. Ez a sors vár azokra a

---

[169] Vidra Zsuzsanna – Baracsi Kitti – Katona Noémi – Sebhelyi Viktória: i. m. 169. o.

[170] KSH: 2.5.9.1.: A gyermekvédelmi szakellátásban részesülő fiatalok (2010–2019) http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_fsg013.html?lang=hu (Letöltés ideje: 2022.01.14.) Idézi: Jakab György – Németh Szilvia – Patai Rita – Timár Borbála – Bethlenfalvy Ádám: A gyermekvédelmi szakellátásban élő fiatalok online kockázati kitettsége és digitális médiahasználatának jellemzői. = Iskolakultúra 2022/3, 13-31. o., 14. o.

[171] Jakab György – Németh Szilvia – Patai Rita – Timár Borbála – Bethlenfalvy Ádám: i. m. 14. o.

[172] Varga Éva Flóra: Szökésben - A gyermekvédelmi rendszerből el-eltűnő gyerekek http://www.csagyi.hu/hirek/item/914-szokesben-a-gyermekvedelmi-rendszerbol-el-eltuno-gyerekek (Letöltés ideje: 2023.01.27.)

[173] Jakab György – Németh Szilvia – Patai Rita – Timár Borbála – Bethlenfalvy Ádám: i. m. 28. o.

[174] Legyél nevelőszülő!: Emberkereskedelem és szexmunka áldozata, most édesanya https://legyelnevelo szulo.hu/interjuk/emberkereskedelem-es-szexmunka-aldozata-most-edesanya/ (Letöltés ideje: 2021.01.08.)

[175] Vidra Zsuzsanna – Baracsi Kitti – Katona Noémi – Sebhelyi Viktória: i. m. 178. o.

[176] Solt Ágnes: Az emberkereskedelem áldozatait segítő intézményrendszer működési jellemzői. In: Gyurkó Szilvia (szerk.) – Virág György (szerk.) Emberpiac. A Magyarországot érintő nemzetközi emberkereskedelem társadalmi, kriminológiai jellemzői. Budapest, ESZTER Alapítvány, 2009. 30-56. o., 44. o.

[177] Lásd: Natasha E. Latzman – Deborah A. Gibbs – Rose Feinberg –Marianne N. Kluckman – Sue Aboul-Hosn: Human trafficking victimization among youth who run away from foster care. = Children and Youth Services Review 2019/Március, 113-124. o.

gyermekekre, akik az amerikai gyermekvédelmi rendszerből eltűnnek. Vannak, akik a bántalmazás elől menekülnek el, néhányan a szeretet és a biztonság hamis ígéreteit követik, megint másokat pedig elrabolnak. Nem számít a hálózatból való kiesés oka, ezek közül a gyermekek közül sokan rabszolgaként fognak megjelenni a feketepiacon. Az FBI adatai szerint Amerikában az emberkereskedelem áldozatává vált gyermekek több mint fele eltűnésekor a szociális szolgálatok gondozásában állt, ez elítélendő statisztika egy olyan rendszer számára, amelynek egyetlen célja a gyermekek biztonságának garantálása.[178]

c) Érzelmi kapcsolatoktól való 'függőség' szerepe

Akár veszélyeztetett családi közegben, akár állami gondozásban nő fel a gyermek, gyakorta szenved érzelmi kötődési zavaroktól; az a gyermek, aki a szülői szeretetet, gondoskodást és érzelmi kötődést nélkülözha olyan emberrel találkoznak – legyen az bárhol és bármikor –, aki nekik 'szeretetet' ajánl, könnyedén elfogadják. Gyakran a gyermekotthonból való szökések mögött is ez a jelenség húzódik, hiszen a gyermekek ott nem érzik, hogy bármilyen érzelmi odafigyelést kapnának, ezért igyekeznek azt máshol megtalálni, néha egy emberkereskedő – futtató, egy 'loverboy', vagy fiatal fiúk esetében egy 'mentor' stb. – személyében, illetve akár saját, diszfunkcionális családjukban. A gyermekvédelmi rendszer diszfunkcionalitásán keresztül hozzájárul az intézményében élő gyermekek másodlagos viktimizációjához.[179]

A szülői szeretet nélkül felnövő gyermekek (akik ezáltal nélkülözik a közvetlen emocionális hatásokat) érzelmileg szegényebbek, retardáltabbak lehetnek, sőt sok esetben akár fizikai, mozgás-, kognitív- és beszédfejlődésük is zavart szenved.[180]

Az érzelmi kapcsolatoktól való 'függőség' kapcsán szükséges kitérni a gazdag család gyermekének esetére is, aki szeretethiányos, figyelemhiányos lett és bevonódott a szexuális kizsákmányolásba. A gyermek lelki-érzelmi igényeire minimális időt fordított az a közeg, amiben felnőtt, mert a szülők vagy túlzottan elfoglaltak vagy úgy vélik, hogy az anyagiak biztosításával mindent megadtak gyermeküknek. Ez a fajta érzelmileg hanyag hozzáállás nagy veszélyeket rejt magában egy kamasz lelki világának fejlődésére.[181]

d) Kriminalizálódott környezet

Egy telep szegénységének mértéke egyenes arányban áll azzal, amilyen mértékben a helyiek az erőszakra és agresszióra panaszkodnak, tehát minél szegényebb egy telep, annál jellemzőbb az erőszak jelenléte. A legnagyobb nyomorban élők körzetében jellemzőbb a lopás, illetve az ebből adódó konfliktusok és fordítva: minél alacsonyabb egy telep nyomormutatója, annál kevésbé jellemző rá, hogy az emberek lopás kapcsán tesznek panaszt. Az átlagnál jelentősen nagyobb a nyomor és a szegénység azokon a telepeken, amelyekre az uzsora kamatfelvétele utáni tartozások miatt kitörő verekedések jellemzőek. Előzőek alapján tehát megállapítható,

---

[178] Darcy Olsen: How can social services lose 18,000 children - and not look for them? https://eu.azcentral.com/story/opinion/op-ed/2019/01/31/sex-trafficking-victims-children-state-care missing/2730139002/ (Letöltés ideje: 2021.01.08.)

[179] Vidra Zsuzsanna – Baracsi Kitti – Katona Noémi – Sebhelyi Viktória: i. m. 178. o.

[180] Szőtsné Karkus Zsuzsanna – Pap Éva – Pál Kornélia – Jankovics Csaba – Mirnics Zsuzsanna: Gyermekvédelmi gondoskodásban és családban nevelkedő serdülőkorúak érzelmi intelligenciája, megküzdési stratégiája és szorongása. = Család, gyermek, ifjúság 2007/2, 17-21. o., 18. o.

[181] Trauma Központ: Az emberkereskedelem pszichológiai mozgatórugói – interjú Sebestyén Árpád, kríziskezelő szakpszichológussal https://traumakozpont.hu/blog/az-emberkereskedelem-pszichologiai-mozgatorugoi/ (Letöltés ideje: 2021.01.08.)

hogy a deviancia előfordulási gyakorisága a szegénység mértékének növekedésével egyenes arányosan emelkedik.[182]

Nagy a valószínűsége, hogy a szegregált és mélyszegény környezetben élők egy bizonyos része kriminalizálódik. A helyi társadalom egy része bűncselekményeket követ el, ami általában a többi helyi lakos különböző típusú kizsákmányolását jelenti (uzsora, prostitúció, kábítószer-kereskedelem).[183] Az ember testi-lelki fejlődése nem csak a személyiségtől, de a szociális környezettől is függő folyamat, így ezek mind-mind negatív hatással vannak e gyermek fejlődésére.[184]

Előfordulnak olyan esetek is – különösen a hátrányos helyzetű térségekben és szegregátumokban – ahol az uzsora által eladósodott családok gyermekei válnak áldozatául a gyermekkereskedelemnek, vagy a prostitúciós célú kizsákmányolásnak (ezekben az esetekben az uzsorások a futtatók, akik megzsarolják a családokat, hogy a tartozás fejében elviszik lányaikat prostituáltként dolgozni).[185]

A depriváltság következtében a deviáns és patológiás életformák állandósultak, ilyen körülmény a szülők tartós munkanélkülisége vagy az időszakos, alkalmi munkák elvégzése, a családi és/vagy a lakókörnyezetben mindennapossá vált kábítószer-használat jelenléte és az egyéb bűnözői létformák, tevékenységek kialakulása.[186]

A mélyszegénységből és kirekesztettségből fakadó lélektani és fizikai tényezők sok más deviancia mellett a kriminalizálódás veszélyét is fokozzák, hiszen a biológiai szükségletek kielégítetlensége, a kirekesztettség és a feleslegesség érzése súlyos frusztrációt gerjeszt, és jelentős sérüléseket okoz az érintettek személyiségében. Az agresszió mértéke, a szerhasználat, és a további különféle devianciák előfordulásának gyakorisága aggasztó méreteket ölthet.[187]

Ezeknek a 'gettóknak' az egyik legjellemzőbb és legmeghatározóbb tulajdonsága, hogy ilyen lakókörnyezetben alapvetően minden gyermek veszélyeztetettnek tekinthető még akkor is, ha a saját családja nem vesz részt bűncselekmények elkövetésében.[188]

e) Diszfunkcionális családi háttér

A gyermekkereskedelem az emberi jogok megsértésének egyik legsúlyosabb formája, az áldozattáválás szempontjából nagy kockázat jellemzi a menekülteket, a bántalmazásukkal korábban érintetteket és a migráns gyermekeket.[189]

Magyarország Alaptörvény kimondja, hogy *„Magyarország védi a házasság intézményét mint egy férfi és egy nő között, önkéntes elhatározás alapján létrejött életközösséget, valamint a családot mint a nemzet fennmaradásának alapját. A családi kapcsolat alapja a házasság, illetve a szülő-gyermek viszony. Az anya nő, az apa férfi."*[190] A 'család' kifejezés a családi háttér

---

[182] Solt Ágnes – Virág György: Veszélyeztető és kriminalizáló tényezők a szegregált telepeken élők mindennapjaiban. In: Virág György (szerk.) Kriminológiai Tanulmányok 47. Budapest, OKRI, 2010. 202-229. o., 220. o.
[183] Vidra Zsuzsanna – Baracsi Kitti – Katona Noémi – Sebhelyi Viktória: i. m. 170. o.
[184] Vörös Erzsébet: Javaslat a fiatal felnőttek speciális csoportjának létrehozására. = Börtönügyi szemle 2009/3, 107-114. o., 107. o.
[185] Vidra Zsuzsanna – Baracsi Kitti – Katona Noémi – Sebhelyi Viktória: i. m. 194. o.
[186] Alacsony Zsóka – Földesi Judit: A szegregált oktatás és a kirekesztettség dimenzióinak kapcsolata a Hős utcai telepen. In: Angyal Emese– Fellner Zita – Katona Eszter – Kecskés Nóra – Szeitl Blanka – Vigvári András (szerk.): Kötetlen. Az ELTE Angelusz Róbert Társadalomtudományi Szakkollégium tanulmánykötete. Budapest, LTE Angelusz Róbert Társadalomtudományi Szakkollégium, 2016. 45-69. o., 47. o.
[187] Solt Ágnes –Virág György: i. m. 220-221. o.
[188] Vidra Zsuzsanna – Baracsi Kitti – Katona Noémi – Sebhelyi Viktória: i. m. 170. o.
[189] Zuzana Obertová – Cristina Cattaneo: Child trafficking… i. m. 46. o.
[190] Alaptörvény L) cikk (1) bekezdés

kapcsán tágan értelmezendő, amely magában foglalja a biológiai, az örökbe fogadó vagy a nevelőszülőket, a testvéreket, illetve adott esetben a szélesebb értelemben vett családot vagy közösséget.[191]

A CONFRONT projekt keretében végzett kutatás alátámasztotta, hogy a szegregált környezetben felnövő, valamint a mélyszegénységben élő családban nevelkedő gyermekek számos esetben vannak kitéve a gyermekkereskedelem veszélyeinek. A veszélyeztetettségük mögött húzódó főbb tényezők a családok alacsony státuszából eredő családi és közösségi diszfunkciók, és ezt tetézi a különböző problémákra adott intézményi válaszok hiánya, azonban fontos hangsúlyozni, hogy azok a veszélyeztetettségi vagy halmozott veszélyeztetettségi tényezők, amelyek az alacsony státuszú családokra jellemzők, a magasabb státuszú családoknál is előfordulnak (mint például a diszfunkcionális család, a gyermekkori, nemritkán szexuális abúzus, a szerhasználat), ami választ ad arra, hogy miért nem csak a legszegényebbek válhatnak áldozattá. Például a szexuális abúzus – mint előzmény – sokkal erősebben korrelál a későbbi áldozattá válással, mint az anyagi depriváció.[192]

A diszfunkcionális családban felnövő gyermekek különösen jelentős veszélynek vannak kitéve, hiszen egy stabil, érzelmi háttér nélküli közegből lényegesen könnyebb az emberkereskedők áldozatává válni. A halmozottan hátrányos, bántalmazott, illetve az utcán felnövő gyerekeket könnyebb befolyásolni és ezáltal könnyebben be is csaphatók a jobb jövő reményében. Ezeknek a gyermekeknek az esetében nem csupán az anyagi javak bírnak csábító erővel, hanem sokkal inkább egy szerető, elfogadó és támogató közeg ígérete is.[193]

Jelentős mértékű családi működési zavart jelez a veszélyeztetett kiskorúak számának folyamatos növekedése, gyermekkorúak tízezreit érinti napi szinten a testi fenyítés vagy a szülői gondozás hiánya. Ezzel párhuzamosan növekszik a gyermekbűnözés és a gyermekprostitúció. A család – a közhiedelemmel ellentétben – nemcsak a szerető és védelmet adó közösség, hanem egyúttal a legbrutálisabb fizikai erőszak színtere is. A gyermekvédelemben dolgozó szakemberek gyakran jelzik, hogy a gondozásba kerülő leányok családon belüli szexuális erőszak áldozatává váltak.[194]

A diszfunkcionális családi háttér nagyban megnehezíti a kiszolgáltatott gyermekek kilépési lehetőségeit, hiszen igen alacsony annak a valószínűsége, hogy az áldozat segítséget kérve a hatóságokhoz, vagy a gyermekvédelmi rendszerhez forduljon.[195]

Kriminalitás a családban

Kockázati tényezőt jelent az egyes családtagok, vagy a teljes család – a szülőket is beleértve – kriminalizálódása. Akár a gyermek egész rokonsága érintett lehet különböző típusú bűncselekmények elkövetésében, nem ritka az ilyen családokban a különféle bűncselekmények együttes jelenléte sem; a rablás, a lopás, az uzsora mellett ma már egyre többen vesznek részt kábítószer-kereskedelemben, valamint kerítésben. Ezekben az esetekben a gyermekek úgy szocia-

[191] Gyermekjogi Bizottság: 6. sz. általános kommentár: A származási országukon kívül tartózkodó, kísérő nélküli és felnőtt családtagjaiktól elszakított gyermekekkel való bánásmód, 2005. szeptember 1., CRC/GC/2005/6; az elismerésről szóló átdolgozott irányelv (19) preambulumbekezdése. Idézi: EASO: i. m.
[192] Vidra Zsuzsanna – Baracsi Kitti – Katona Noémi – Sebhelyi Viktória: i. m. 179-180. o.
[193] De Coll Ágnes – Tatár Erika: i. m. 36. o.
[194] Kerezsi Klára: A védtelen gyermek (Erőszak és elhanyagolás a családban). Budapest, Országos Kriminológiai és Kriminalisztikai Intézet Tudományos Kiadványai, 182 o., 4. o.
[195] Linda M. Williams – Mary E. Frederick: Pathways into and out of commercial sexual victimization of children: Understanding and responding to sexually exploited teens. Lowell, University of Massachusetts Lowell, 2009. 73. o. Idézi: Hatvani Erzsébet – Sebhelyi Viktória – Vaskuti Gergely: i. m. 42. o.

lizálódnak, hogy látják, ahogy saját szüleik vagy rokonaik ki-bejárnak a börtönbe, amit ők teljesen semlegesen kezelnek, és idővel a normájuk részévé is válik, azaz normálisnak, általánosan elfogadottnak tartják.[196]

Előfordul az is, hogy az adott szülők annyira kiszolgáltatottak anyagilag, vagy valamilyen más módon, hogy az életkörülményeik javulásában reménykedve pénzért örökbe adják gyermeküket.[197]

Gyermekbántalmazás

Az Egészségügyi Világszervezet (továbbiakban WHO) a gyermekbántalmazás kapcsán a következő definíciót alkotta meg: *„A gyermek bántalmazása és elhanyagolása (rossz bánásmód) magában foglalja a fizikai és/vagy érzelmi rossz bánásmód, a szexuális visszaélés, az elhanyagolás vagy hanyag bánásmód, a kereskedelmi vagy egyéb kizsákmányolás minden formáját, mely a gyermek egészségének, túlélésének, fejlődésének vagy méltóságának tényleges vagy potenciális sérelmét eredményezi egy olyan kapcsolat keretében, amely a felelősségen, bizalmon vagy hatalmon alapul.”*[198] Gyermekbántalmazás, *„ha valaki testi-lelki sérülést, fájdalmat okoz egy gyermeknek, vagy, ha a gyermek sérelmére elkövetett cselekményt – noha tud róla, vagy szemtanúja – nem akadályozza meg, illetve nem jelenti”*.[199]

Alapvető elvárás, hogy a gyermekeknek biztonságban kellene érezniük magukat otthon, az iskolában és a helyi közösségekben, ennek ellenére mégis ezek azok a helyek, ahol a leggyakrabban fordul elő a gyermekbántalmazás. Az esetek jelentős részében pedig éppen olyanok követik el, akikkel a gyerekek nap, mint nap találkoznak.[200] A viktimizáció gyakori színtere a család, ahol a családon belüli erőszak[201] következményei lehetnek többek között a gyermekek ellen elkövetett különböző bűncselekmények, a gyermekek elleni szexuális abúzus, vagy a feleség elleni szexuális erőszak, illetve testi sértés.[202]

A gyermekbántalmazás a gyermekkereskedelem egyik legjelentősebb kockázati tényezője, a CONFRONT projekt keretein belül megkérdezett gyermekjóléti rendszerben dolgozók, családsegítő és gyermekjóléti szolgálatok, valamint szociális gondozók szerint az ügyfeleik családjának legalább felénél találkoztak a gyermekek szexuális bántalmazásával, prostitúciójával. Közel minden esetlegesen gyermekkereskedelemmel összefüggő történetben – legyen az bármilyen típusú – tetten érhető bizonyos fokú bántalmazás, az elkövető általában a gyermek közvetlen környezetében lévő felnőtt, akiben megbízik, vagyis szülő, rokon, mostohaapa, élettárs vagy a gyermekotthonban dolgozó szociális munkás, nevelő.[203]

---

[196] Vidra Zsuzsanna – Baracsi Kitti – Katona Noémi – Sebhelyi Viktória: i. m. 179. o.

[197] Szilvási Léna: Az örökbefogadásról, másképpen. Reflexiók az örökbefogadásról szóló sajtóvita kapcsán. = Esély 1997/2. 75-85. o., 76. o.

[198] Árki Ildikó – Scheiber Dóra – Kovács Zsuzsanna: Gyermekbántalmazás és elhanyagolás. = Gyermekgyógyászati Továbbképző Szemle 2013/2 73–75. o., 73. o.

[199] Kovács Zsuzsanna – Scheiber Dóra – Herczog Mária (szerk.): Gyermekbántalmazás és elhanyagolás http://hivatlanul.com/wp-content/uploads/2013/12/gyermekb_modszertani_ajanlas.pdf (Letöltés ideje: 2021.01.07.)

[200] UNICEF Magyarország: Mit tesz az UNICEF a gyermekbántalmazás ellen? https://unicef.hu/gyermekjogok/mit-tesz-az unicef-a-gyermekbantalmazas-ellen (Letöltés ideje: 2021.01.06.)

[201] Az emberkereskedelem és a családon belüli erőszak közti összefüggésekről lásd: Windt Szandra: Az emberkereskedelem és a családon belüli erőszak hasonlóságai és különbségei. = Belügyi Szemle 2020/12, 105-117. o.

[202] Fehér Lenke: Bűnözés, áldozattá válás, prostitúció. In: Pongrácz Tiborné – Tóth István György (szerk.): Szerepváltozások. Jelentés a nők és férfiak helyzetéről. Budapest, TÁRKI és a Szociális és Családügyi Minisztérium Nőképviseleti Titkársága, 1999. 142-152. o.

[203] Az állampolgári jogok országgyűlési biztosának jelentése. A budapesti Cseppkő utcai Gyermekotthonról szóló AJB 457/2011. jelentés, Idézi: Vidra Zsuzsanna – Baracsi Kitti – Katona Noémi – Sebhelyi Viktória: i. m. 173. o.

Az abúzus a mentális és érzelmi bántalmazástól kezdve egészen a fizikai, sőt akár a szexuális erőszakig terjedhet. A családon belüli erőszak és gyermekbántalmazás egyik komoly problémája a látencia, amelynek okai többek között, hogy az érintettek szégyellik magukat, vagy meg vannak félemlítve, és ezért nem is fordulnak szakemberhez. A gyermekprostitúcióban érintett gyermekek élettörténetében szinte kivétel nélkül megtalálhatók a korábbi bántalmazások. A gyermekbántalmazás családi eltussolása nem csupán a veszélyeztetett, szegény családokban fordul elő, hanem ugyanúgy a magasabb státuszú családokban is. A gyermekbántalmazás tényét sokszor figyelmen kívül hagyják a felelős intézmények és a gyermekek szülei, gondozói, miközben ez az egyik leggyakoribb oka – kockázati tényezője – annak, hogy a gyermekek emberkereskedelem áldozatává válnak.[204]

A gyermekbántalmazás fajtái:

- érzelmi bántalmazás
- fizikai bántalmazás
- szexuális bántalmazás
- egyéb forma (pl.: szociális bántalmazás, gazdasági bántalmazás).[205]

A tevőleges bántalmazás történhet fizikailag – amely megvalósulhat a gyermeknek szándékosan vagy gondatlanul okozott sérülése, fájdalma révén –, vagy érzelmileg, rendszeresen, hosszú időn át alkalmazott rossz bánásmóddal, amely káros hatással lehet a gyermek érzelmi fejlődésére, de akár történhet szexuálisan is, ha a gyermeket olyan szexuális tevékenységbe vonják be, amelyet koránál fogva megérteni nem tud.[206]

A szóbeli erőszak jelenthet bántalmazással, vagy veréssel fenyegetést, sértegetést, gúnyolódást, lekicsinylést, nevetségessé tételt. A lelki erőszak az alapvető érzelmi szükséglet megtagadását, elszigetelést, eltiltást, féltékenységet, ellenőrzés alatt tartást foglal magában. A testi erőszak fizikai fájdalom okozása, a szexuális erőszak nem kívánt szexuális tevékenységre kényszerítést jelent, függetlenül attól, hogy az elszenvedő fizikai ellenállást tanúsított vagy sem. A gazdasági erőszak anyagi függőségben tartást jelent, valamint teljes anyagi kiszolgáltatottságot.[207]

Az érzelmi bántalmazást, az érzelmi elutasítást és az érzelmi elhanyagolást együttesen pszichológiai bántalmazásnak is nevezik, melynek jellemzője, hogy a szülők sokszor ugyan észlelik a gyermek érzelmi szükségleteit és ezek kifejezését, de ellenségesen, hidegen, elutasítóan reagálnak, vagy egyáltalán nem válaszolnak rá.[208] Annak ellenére, hogy az érzelmi bántalmazás fizikai nyomot nem hagy, mégis ugyanúgy rombol, mint például a verés. Komoly pszichés gondok, zavarok eredeztethetőek a gyermek megalázásából, bizonytalanságban tartásából, megfélemlítéséből, izolációjából.[209]

A fizikai abúzus azt a nem balesetből származó sérülést, vagy annak kockázatát takarja, amelyet a 18 évesnél fiatalabb gyermek szenved el a szülői (gondozói) − kézzel vagy tárggyal

---

[204] Vidra Zsuzsanna – Baracsi Kitti – Katona Noémi – Sebhelyi Viktória: i. m. 173. o.

[205] Kovács Zsuzsanna – Scheiber Dóra – Herczog Mária (szerk.): i. m.

[206] Módszertani Gyermekjóléti Szolgálatok Országos Egyesülete: Kézikönyv a gyermekjóléti szolgáltatást nyújtók számára a gyermekekkel szembeni rossz bánásmóddal kapcsolatos esetek ellátásához és kezeléséhez. Budapest, Módszertani Gyermekjóléti Szolgálatok Országos Egyesülete, 2006. 65 o., 5. o. Idézi: Pintér Ádám – Tóth Judit Nikoletta: A bántalmazott gyermekek – Gyermekjogok és gyermekbántalmazás. = Statisztikai Szemle 2017/8-9, 847-872. o., 849. o.

[207] Tóth Nikolett: Gyermekbántalmazás a családban. Szakdolgozat. Miskolc, 2013, Miskolci Egyetem

[208] N. Kollár Katalin – Szabó Éva: Gyermekbántalmazás, Erőszak a családban. In: N. Kollár Katalin (szerk.) – Szabó Éva (szerk.) Pedagógusokpszichológiai kézikönyve. I. kötet. Budapest, Osiris Kiadó, 2017. 171-188. o., 176. o.

[209] Sződy Judit: Bántalmazott gyerekek https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-kozneveles/bantalmazott-gyerekek (Letöltés ideje: 2021.01.10.)

történő − ütés, rúgás, dobás/lökés, rázás, gondatlan leejtés, szúrás, égés, fojtogatás, mérgezés, leforrázás, vízbe fojtás következtében.[210]

A szexuális bántalmazás körébe tartozik a szexuális aktus elkövetése a gyermek sérelmére, illetve aktusra kényszerítése, a szexuális aktuson kívül az erre irányuló csábító tevékenység, magamutogatás, szexuális tevékenység a gyermekek előtt, pornográf felvételek nézése, illetve ilyen tartalmú újságok nézegetése a gyermekkel.[211] Az abúzus független attól, hogy az áldozat tisztában van-e azzal, mi történik vele. A szexuális bántalmazás lehet fizikai kapcsolat, és a be nem hatoló, de molesztáló, simogató, csábító tevékenység is, megvalósulhat akár testi kapcsolaton kívüli tevékenység formájában is (pl. gyermek bevonása pornográf anyagok megtekintésébe, vagy készítésébe). Különösen súlyos a gyermekkereskedelem, illetve a kereskedelmi célú szexuális kizsákmányolás, így az ezekben részt vevő gyermekeket mindig a szexuális abúzus áldozataként kell kezelni.[212]

A gyermekbántalmazás kapcsán az adatgyűjtést jelentősen megnehezíti a jelenség nagyfokú látenciája, amelyhez szintén hozzájárulhat a családok már említett közösségi elszigeteltsége, a gyermekeknek a velük szemben alkalmazott szülői bánásmóddal kapcsolatos kételyeinek hiánya, az elszenvedett sérelmek elpanaszolásának megtiltása a bántalmazó részéről, illetve a társadalmi szintű viszolygás a családok belügyeibe való beavatkozástól, ennek ellenére a felderített bántalmazások száma évről évre növekvő tendenciát mutat. Egyes kutatások alapján arra lehet következtetni, hogy nem csupán a látencia csökken, hanem ezzel egyidejűleg a bántalmazásban érintett gyermekek valós száma is nő.[213]

A napvilágra került és regisztrált gyermekbántalmazás legtöbb esete a fizikai bántalmazás köréből kerül ki, ritkábban derül fény a szexuális bántalmazásra egyrészt azért, mert a sértett szégyelli a történtéteket, másrészt pedig mert nem mer segítséget kérni. Az érzelmi bántalmazás jelentősen ritkábban kerül feltárásra.[214]

Elhanyagolás

Az elhanyagolás folyamán a gyermek hiányt szenved azokban a szükségletekben, amelyek testi, lelki, szociális fejlődését elősegítenék, így károsodás érheti a gyermeket akár hosszú távon is.[215] Elhanyagolás *„minden olyan mulasztás vagy baj okozása (akár szándékos, akár tudatlanságból, óvatlanságból, nemtörődömségből ered), amely jelentősen árt a gyermek egészségének vagy lassítja, akadályozza szomatikus, mentális és érzelmi fejlődését”*.[216]

A gyermekbántalmazás mellett a szülői elhanyagolás is a probléma egyik meghatározó oka, ami alatt nemcsak a jogi következményekkel járó gondatlanságot értjük, mint például amikor a gyermek élete veszélyeztetett, ezért a hatóságok a gyermeket a családból kiemelik, hanem azt is, amikor a gyermek nem kapja meg azt a szükséges érzelmi gondoskodást, amelyre az egészséges fejlődéshez szüksége lenne. A COMFRONT projekt keretein belül megkérdezett gyermekek közül többen számoltak be érzelmi nélkülözésről, szeretethiányról amellett sokan arról panaszkodtak, hogy szüleik nem szeretik őket eléggé. Több interjú során is elhangzott, hogy folyamatosan növekszik azon szülők száma, akik külföldre mennek dolgozni, és gyermeküket

[210] N. Kollár Katalin – Szabó Éva: i. m. 173-174. o.
[211] Árki Ildikó – Scheiber Dóra – Kovács Zsuzsanna: i. m.74. o.
[212] Herczog Mária – Kovács Zsuzsanna: A gyermekbántalmazás és elhanyagolás megelőzése, felismerése és kezelése. 1. sz. Módszertani levél háziorvosok, házi-gyermekorvosok, védőnők, gyermekegészségügyi szakemberek részére. Budapest, Magyar Védőnők Egyesülete, 2004. 43 o., 7. o.
[213] Pintér Ádám – Tóth Judit Nikoletta: i. m. 850. o.
[214] Árki Ildikó – Scheiber Dóra – Kovács Zsuzsanna: i. m. 73. o.
[215] Árki Ildikó – Scheiber Dóra – Kovács Zsuzsanna: i. m. 73. o.
[216] Kovács Zsuzsanna – Scheiber Dóra – Herczog Mária (szerk.): i. m.

hátrahagyják, általában nagymamák vagy más rokonok, netán az idősebb testvérek gondjaira bízva őket, akiknek sokszor nehézséget jelent a gyermekekről való gondoskodás, különösen, ha azok tinédzserkorúak. Gyakran ezek a gyermekek végül állami gondozásban kötnek ki, de ha nem, akkor is fennáll a veszély, hogy elhanyagoltságuk miatt különféle 'bandákhoz' csapódnak.[217]

Az elhanyagolás lehet:

- érzelmi elhanyagolás
- fizikai elhanyagolás
- oktatási, nevelési elhanyagolás.[218]

Érzelmi elhanyagolás során nem valósul meg a gyermek érzelmi kötődése, biztonsága, a gyermek kevesebb figyelmet kap a szükségesnél. Előforduló jelenség a magasabb társadalmi helyzetben lévő családoknál is, mely az időhiányból, a szülők túlterheltségéből ered.[219] Érzelmi elhanyagolásnak minősül az érzelmi biztonság, az állandóság, a szeretetkapcsolat hiánya, a gyermek érzelmi kötődésének durva mellőzése, elutasítása, továbbá a gyermek jelenlétében történő erőszakos, durva, támadó magatartás más családtaggal szemben.[220]

A fizikai elhanyagolás körébe tartozik többek között a nem megfelelő táplálás, elégtelen ruházat, a nem megfelelő higiénia és gondozás (például orvosi ellátás, iskoláztatás).[221]

Szerhasználat

A gyermekbántalmazás egyik különleges megjelenési formája az alkohol és kábítószer abúzus, mely kapcsán a szülők vagy gondviselők alkohol, illetve kábítószer fogyasztásának olyan következményei lehetnek, amelyek a gyermekre veszélyt jelenthetnek. Az alkohol-, vagy kábítószerfüggő szülő gyermekénél nagyobb a valószínűsége, hogy betegnek születik (pl.: magzati alkohol szindróma), fejlődése zavart szenved, továbbá hogy a későbbiekben alkohol, vagy kábítószerfogyasztóvá válik.[222]

Az alkohol és a kábítószer mind a szülők, mind a gyermekek tekintetében a leginkább használt szerek közé sorolhatók, a szülők szerhasználatára elsősorban az alkohol jellemző. Az alkoholizmus komoly problémákat okoz a veszélyeztetett családokban, hiszen a szülő alkoholizmusa számos kockázati tényezővel összefüggésbe hozható, úgymint gyermekbántalmazás, családon belüli erőszak, valamint a család széthullása. A veszélyeztetett közösségekben a kábítószer-használat mértéke egyre nagyobb aggodalomra ad okot. Annak ellenére, hogy a szülők generációjára inkább az alkoholproblémák a jellemzőek, van köztük kábítószerhasználó is, azonban a kábítószerhasználat elsődlegesen veszélyeztetett csoportját a gyermekek és a fiatalok képezik. Igen komoly problémát jelent a veszélyeztetett és szegregált közösségekben a droghasználat.[223]

---

[217] Vidra Zsuzsanna – Baracsi Kitti – Katona Noémi – Sebhelyi Viktória: i. m. 174. o.
[218] Herczog Mária – Kovács Zsuzsanna: i. m. 5. o.
[219] Árki Ildikó – Scheiber Dóra – Kovács Zsuzsanna: i. m. 74. o.
[220] Ferencvárosi Szociális és Gyermekjóléti Intézmények Igazgatósága: A gyermekbántalmazás, elhanyagolás fajtái, https://feszgyi.hu/jelzorendszer/fogalomtar/a-gyermek-bantalmazas-elhanyagolas-fajtai (Letöltés ideje: 2021.01.10.)
[221] Révész György: Gyermekekkel szemben elkövetett erőszak. A kortárs erőszak, Mentálhigiéné és segítő hivatás. Pro Pannonia Kiadói Alapítvány, 2010. 340 o.
[222] Kovács Zsuzsanna – Scheiber Dóra – Herczog Mária (szerk.): i. m.
[223] Vidra Zsuzsanna – Baracsi Kitti – Katona Noémi – Sebhelyi Viktória: i. m. 175. o.

Családon alapuló gyermekkereskedelem

A diszfunkcionális családi háttértől, mint kiszolgáltatottsági tényezőtől eltérve a család a gyermekkereskedelem kiindulópontja is lehet, röviden erre kívánok kitérni ebben a pontban.

Az Európai Unión belül a gyerekeket többnyire rokonaik teszik emberkereskedelem tárgyává.[224]

Az emberkereskedelem áldozatává váló gyermekek jobbára nehéz társadalmi-gazdasági háttérből származnak,[225] az emberkereskedelmi-hálózatok a szociálisan és gazdaságilag hátrányos helyzetű családokat célozzák meg.[226] Az elkövetők pénzkölcsönöket alkalmaznak adósságukba taszításukhoz, a rendkívül magas kamatlábak megakadályozzák, hogy a családok kifizessék adósságaikat, és az emberkereskedők arra kényszerítik őket, hogy gyermekeiket adják át adósságaik fejében, így tehát bizonyos esetekben a gyermekeket a családjuk adja el az emberkereskedőknek. Az is előfordul, hogy állapotos nőket toboroznak, majd arra kényszerítik őket, hogy adják el gyermekeiket.[227]

A családon alapuló gyermekkereskedelemre jellemzői:

- egy vagy nagyon alacsony számú emberkereskedő bevonásával valósul meg
- kisszámú áldozatokat tartanak ellenőrzésük alatt az emberkereskedők
- helyi vagy rövid távú emberkereskedelem áramlását foglalja magában
- nem igényelnek határátlépéshez szükséges úti okmányokat
- idetartozik az intimpartner kizsákmányolása
- korlátozott költségekkel és nyereséggel jár
- kevésbé összetett szervezeti irányítást igényel.[228]

2017-ben nyilvánosságra hozott nemzetközi adatok szerint a gyermekkereskedelem azonosított eseteinek csaknem fele valamilyen családtag részvételével kezdődik.[229] Az UNODC jelentése szerint a kis helyi emberkereskedelem kevésbé bonyolult folyamat, mint akár a közepes kistérségi, akár a nagy transzregionális műveletek.[230]

f) A státuszbeli különbség, mint a gyermekkereskedelem egyik meghatározó oka

Fentieken túl az áldozattá válás kapcsán jelentős szereppel bír az áldozatok szocio-ökonómiai háttere (a szegregált környezetben felnövő, valamint mélyszegénységben élő családban nevelkedő gyermekek sokszor vannak kitéve a gyermekkereskedelem veszélyeinek), életkora (a célcsoport életkora a kizsákmányolás különféle típusai vonatkozásában eltérő), etnikai, nemzetiségi profilja (becslések szerint Magyarországon a gyermekkereskedelem áldozatai között a romák felülreprezentáltak), valamint nemi identitása.[231]

---

[224] EUROPOL: Child trafficking: 92 minor victims identified across Europe https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/child-trafficking-92-minor-victims-identified-across-europe (Letöltés ideje: 2023.01.27.)
[225] EUROPOL: Fighting child trafficking … i. m.
[226] Európai Bizottság: Report from the… i.m.
[227] EUROPOL: Fighting child trafficking … i. m.
[228] Jeanne Sarson – Linda MacDonald: No Longer Invisible: Families that Torture, Traffic, and Exploit Their Girl Child. = Oñati Socio-Legal Series 2018/1, 85-105. o., 89. o.
[229] IOM: Family members are involved in nearly half of child trafficking cases https://www.iom.int/sites/g/files/tmzbdl486/files/our_work/DMM/MAD/Counter-trafficking%20Data%20Brief%20081217.pdf (Letöltés ideje: 2023.01.27.)
[230] Jeanne Sarson – Linda MacDonald: i. m. 89. o.
[231] Vidra Zsuzsanna – Baracsi Kitti – Katona Noémi – Sebhelyi Viktória: i. m. 181. o.

A Nemzetközi Migrációs Szervezet (továbbiakban IOM) által gyűjtött adatok az emberkereskedelem potenciális áldozatainak gazdasági helyzetét kívánják feltárni, amelyek kiszolgáltatottá tehetik őket az emberkereskedelemmel szemben. A főként a volt Szovjetunió országaiban gyűjtött információk alapján amíg az emberkereskedelem áldozatainak többségét a származási országban alkalmazták − az áldozattá válást megelőzően − fizetésük rendkívül alacsony volt, az áldozatok gyakran szegény családokból is érkeztek, és az emberkereskedő ajánlata szinte mindig magában foglalta a külföldi munkavállalás lehetőségét.[232] Ez azt mutatja, hogy az emberkereskedelem folyamata gyakran migrációs tervként indul az áldozat gazdasági helyzetének javítása érdekében, azonban szem előtt kell tartani, hogy a gazdasági tényezők mellett más feltételek is vannak, amelyek hatással lehetnek az emberkereskedelem irányára, ide tartoznak például a munkaerőpiacokkal, a migrációs politikával, a prostitúciós politikával, a jogi háttérrel és a határellenőrzés hatékonyságával kapcsolatos kérdések.[233]

A státuszbeli különbség megfigyelhető mind nemzetközi, mind országos, mind pedig közösségi szinten.

Nemzetközi szint

A gyermekkereskedelem és annak mögöttes mozgatórugóinak jellemzői földrajzi és társadalmi összefüggések szerint eltérnek, az emberkereskedelem áldozatául esett gyermekeket az alacsony jövedelmű országokban gyakrabban használják ki kényszermunkában − ez különösen a szubszaharai afrikai országokra vonatkozik −, ezzel szemben a magasabb jövedelmű országokban az áldozattá vált gyermekeket nagyobb valószínűséggel zsákmányolják ki szexuális célzattal, így arra lehet következtetni, hogy a gyermekkereskedelem jellege alacsony jövedelmű országokban − különösen Afrikában − látszólag a gyermekmunka szélesebb körű jelenségének része, még a magas jövedelmű országokban ez inkább a gyermekek szexuális kizsákmányolásának felel meg.[234]

A szexuális kizsákmányolás jellemzően egy szervezett, nemzetközi bűncselekmény, amelylyel együtt jelennek meg a bántalmazás különféle formái. Az ENSZ Munkaügyi Szervezete a gyermekpornográfiát, és a prostitúciót a kényszermunka legrosszabb formái közé sorolta, külön kiemelve azt, hogy az emberkereskedelem áldozatává vált gyermekek közel egynegyedét a (házkörüli, mezőgazdasági vagy kézműves) rabszolgamunkára kényszerítés mellett szexuálisan is kizsákmányolják, rendszeresen fenyítik, lelkileg és fizikailag bántalmazzák.[235] A világ minden pontján fellelhetőek a szexuális kizsákmányolás céljából elkövetett emberkereskedelem gyermekáldozatai (amely főként – de nem kizárólag – a lánygyermekeket érinti), azonban jelentős részük elsősorban Kelet-Ázsiában, Közép-Amerikában, és a Karib-szigeteken koncentrálódik.[236]

A gyermekek kereskedelmi célú kizsákmányolása egy olyan globális probléma, amelyre rendkívül nehéz megbízható statisztikai adatokat találni, becslések alapján a világon évente jó-

---

[232] IOM: IOM Counter Trafficking Database. Counter Trafficking (CTM) – Return and Assistance. 2009. Unpublished material Idézi: Kristiina Kangaspunta: i. m.
[233] Kristiina Kangaspunta: i. m.
[234] United Nations Office on drugs and crime: Global Report on Trafficking in Persons, UNODC, Bécs, 2020. 176 o., 81. o.
[235] A gyermekmunka legrosszabb formáinak betiltásáról és felszámolására irányuló azonnali lépésekről szóló 182. számú ILO-egyezmény (továbbiakban 182. számú ILO-egyezmény) Idézi: Szilvia Gyurkó: A gyermekek kereskedelmi célú szexuális kizsákmányolása–különös figyelemmel a gyermekprostitúcióra. In: Gyurkó Szilvia (szerk.): OKRI: Adás–Vétel Konferencia a prostitúcióról. Budapest, OKRI, 2011. 28-38. o., 30. o.
[236] United Nations Office on drugs and crime: Global Report … i. m. 84. o.

val több, mint egymillió gyermek kerül a szexpiacra, minden ötödik gyermek valamilyen formában jelen van a munkaerőpiacon. Nagyságrendileg százhetven millió gyermek végez az ENSZ Munkaügyi Szervezete által 'a gyermekmunka legrosszabb formái' közé tartozó munkát, azaz vesz részt fegyveres harcokban, kényszerítik prostitúcióra vagy válik pornográfia áldozatává, bűncselekmények elkövetésébe vonják be, kábítószerkereskedővé képzik, vagy 'háztartási alkalmazottként' foglalkoztatják.[237]

A transzregionális kereskedelem három fő célközpontjaként azonosítható Nyugat- és Közép-Európa, a Közel-Kelet, valamint Észak- és Közép-Amerika. A Közel-Keleten regisztrálták a legtöbb migránst a más régiókból származó emberkereskedelem vonatkozásában, ahol a felderített áldozatok több mint felét más régiókból szállították. Nyugat- és Közép-Európában, valamint Észak- és Közép-Amerikában a felderített áldozatok mintegy 40% -ára volt igaz. A transzregionális emberkereskedelem áldozatainak eredete rendkívül változatos, a fő származási régiók Kelet- és Közép-Európa, Dél-Amerika, szubszaharai Afrika, Kelet- és Dél-Ázsia. A fő célrégiók közé a világ leggazdagabb országai tartoznak, a származási régiók pedig jellemzően azok, ahol az országok számos fejlesztési kihívással szembesülnek, beleértve a szegénységet, a munkanélküliséget és az instabilitást, valamint a magas migrációs mozgásokat. [238]

A világ gazdag régiói több transzregionális kereskedelmet generálnak az emberkereskedelem áldozatai által nyújtott szolgáltatások és munkaerő iránti nagyobb kereslet és a kizsákmányoló vállalkozásokból származó nagyobb nyereség következtében. Az egy főre jutó bruttó hazai termék (GDP) és a transzregionális kereskedelem aránya közötti pozitív korreláció egyértelműen azt mutatja, hogy a gazdagabb országok nagyobb arányban részesülnek ilyen fajta kereskedelemben.[239]

Országos szint, különös tekintettel Magyarországra

A szegénység és a jólét közötti kapcsolat a belföldi kereskedelemben is észlelhető, amely gyakran magában foglalja az adott ország viszonylag szegényebb területeiről származó áldozatokat, akiket kizsákmányolás céljából a gazdagabb területekre szállítanak, gyakran a fővárosba, vagy más nagyvárosba.[240]

Azok a gyermekek, akik mélyszegénységben élő családban nevelkednek, számtalanszor vannak kitéve a gyermekkereskedelem veszélyeinek, a veszélyeztetettségük mögött húzódó főbb tényezők a családok alacsony státuszából eredő családi és közösségi diszfunkciók, továbbá ezt tetézi a különböző problémákra adott intézményi válaszok hiánya.[241]

Az emberkereskedelem és a szexuális kizsákmányolás vonatkozásában Magyarországon a roma nők és fiatalok a legkiszolgáltatottabbak, az áldozatok főleg mélyszegény környezetben élnek, mégpedig elsősorban a keleti és észak-keleti régiókból származnak.[242]

Közösségi szint

[237] Szilvia Gyurkó: A gyermekek ... i. m. 28. o.
[238] Kristiina Kangaspunta: i. m.
[239] Kristiina Kangaspunta: i. m.
[240] Kristiina Kangaspunta: i. m.
[241] Vidra Zsuzsanna – Baracsi Kitti – Katona Noémi – Sebhelyi Viktória: i. m. 179. o.
[242] Solt Ágnes: A legnagyobb kisebbség és a szegénység probléma. In: Finszter Géza (szerk.) Kutatási jelentés. A globalizáció hatása és bűnözés-prognózis Magyarországon 2020-ig c. kutatási témában. Budapest, Belügyi Tudományos Tanács, 2013. 56–71. o., 64. o.

Bizonyos társadalmi-gazdasági összefüggésekben a gyermekkereskedelem közösségi szinten is megjelenhet, nem ritkán magukat a családtagokat is bevonva. A rászoruló családok ösztönözhetik gyermekeiket a munkavállalásra, és ennek kapcsán a gyerekek érezhetik azt a nyomást, hogy gazdaságilag hozzájáruljanak a család megélhetéséhez, ily módon pedig kiszolgáltatottá válnak a kizsákmányoló gyakorlatokkal szemben.[243] Például a koldulás egyik legtipikusabb és leggyakoribb formája az, amikor a gyermekeket egyértelműen a szüleik küldik ki koldulni.[244]

Szélsőséges esetben – mint korábban már láthattuk − az is előfordulhat, hogy a szervezett bűnözői körök pénzkölcsönöket alkalmaznak adósságukba taszításukhoz, a rendkívül magas kamatlábak megakadályozzák, hogy a családok kifizessék adósságaikat, és az emberkereskedők arra kényszerítik őket, hogy gyermekeiket adják át adósságaik fejében, így tehát bizonyos esetekben a gyermekeket a családjuk bocsátja az emberkereskedők kezére.[245]

g) Következtetések

A gyermekek életkoruknál és fejlettségüknél fogva külön védelemre tarthatnak igényt, a gyerekek egyes csoportjai ezen túlmenően kitüntettet figyelmet és fokozott védelmet kell, hogy élvezzenek, ilyen csoportok:

- a kereskedelmi célú szexuális kizsákmányolás és gyermekkereskedelem áldozatai
- a bántalmazás áldozatává vált gyermekek
- az oktatási rendszerből kiesett tanköteles korú gyermekek
- a szökésben lévő eltűnt gyermekek
- a roma kisebbséghez tartozó gyermekek
- menedékkérő és kísérő nélküli kiskorú
- a fogyatékkal élő gyermekek.[246]

Sebestyén Árpád kríziskezelő szakpszichológus felhívja a figyelmet az emberkereskedelem pszichológiai aspektusainak jelentőségére. Manapság a legfontosabb ismeretközlési csatorna a közösségi- és elektronikus média, amelyen keresztül mindenképpen fontos felvenni a harcot az emberkereskedelem valamennyi formájával szemben, mint például a szexuális kizsákmányolással, a munkacélú kizsákmányolással, az ehhez hasonló, de mégis más jellegzetességekkel bíró csicskáztatással, amikor valakit erőszakkal vagy hitegetéssel ott fognak egy adott közegben és kihasználják testi-lelki energiáját, a kényszerkoldultatással stb. Kiemelt fontosságú az iskolákban való ismeretterjesztés, továbbá Sebestyén Árpád hasznosnak tartaná pszichodramatikus eszközök segítségével videó formátumban bemutatni olyan élethelyzeteket, amelyeket az áldozati és szakértői interjúkon keresztül hallhatnánk.[247]

---

[243] International Labour Organization: Child Labour in Cotton, a Briefing, ILO, 2016. 15. o., Thorsen D.; (2012) Children Working in Mines and Quarries, Evi-dence from West and Central Africa. UNICEF, Briefing Paper No. 4, 2012. 4. o., International Labour Organization: Caracterizacion del trabajo enfan-til agrícola en municipio seleccionados de los estados de Sinaloa, Oaxaca y Veracrus; uno estudio de la experencias de las ninas, niños y adolecentes con enfoque particular en la educación,en lo origen étnico y la migración, ILO, 2014. 37. o. International Labour Organization and National Statistical Office of the Republic of Malawi: Malawi National Child Labour Survey 2016 Report, 2017, 25. o., Kumari MChild labour, a Sociological Study in Haryana, India, International Research Journal of Social Science 2013/2 , 17 o. Idézi: United Nations Office on drugs and crime: Global Report … i. m. 83. o.

[244] Vidra Zsuzsanna – Baracsi Kitti – Katona Noémi – Sebhelyi Viktória: i. m. 186. o.

[245] EUROPOL: Fighting child trafficking … i. m.

[246] Gyurkó Szilvia: Gyermekbarát igazságszolgáltatás. In: Vókó György (szerk.): Kriminológiai Tanulmányok 49. Budapest, OKRI, 2012. 107-117. o., 113. o.

[247] Trauma Központ: Az emberkereskedelem pszichológiai mozgatórugói … i. m.

Véleményem szerint a gyermekkereskedelem hatékony megelőzési módja lehet a kiszolgáltatottsági tényezők visszaszorítása.

Ilyen lehet például a gyermekbántalmazás és elhanyagolás megelőzése céljából a családok szociális, gazdasági helyzetének javításától, a munkahelyek teremtésétől kezdve az oktatási, nevelési feladatok ellátásáig. A családokkal és gyermekekkel foglalkozó szakemberek feladata elsőként a családi és társadalmi erőforrások feltárása, a meglevő családi funkciók támogatása, javítása, a szülői kompetenciák növelése. Amennyiben a családok – akár átmenetileg, vagy akár hosszú távon – nem képesek ezeket ellátni, akkor feladataikat a megfelelő intézményeknek, szolgáltatásoknak, karitatív szervezeteknek kell átvenni.[248]

A veszélyeztetett családok korai kiszűrése és segítése meghatározó fontosságú, ebben rendkívül fontos szerepe van mind a védőnőknek, a gyermekorvosoknak, a pedagógusoknak, a szociális szakembereknek. A sikeres megelőzési stratégia alapját a gyermekbántalmazás és elhanyagolás esetében a család és a gyermekorvos közti bizalmas jó kapcsolat, valamint az együttműködő szakemberek közötti korrekt, összehangolt és hosszútávra megtervezett munkakapcsolat képezi.[249]

[248] Kovács Zsuzsanna – Scheiber Dóra – Herczog Mária (szerk.): i. m.

[249] Pászthy Bea: A gyermekekbántalmazás és elhanyagolás jelenségköre a gyermek-orvos szemszögéből http://www.gyermekbantalmazas.hu/celcsoportok/szakembereknek/item/a-gyermekekbantalmazas-eselhanyagolas-jelensegkoere-a-gyermekorvos-szemszoegebl (Letöltés ideje: 2021.01.07.)

2. A gyermekkereskedelem toborzásának modern megvalósulási formái

„Mit tesz például a Facebook? Megadja a kapcsolódás illúzióját, miközben a személyesség hiánya és a fizikai távolság miatt mégis biztonságban érezhetjük magunkat. Valójában persze a szemünk előtt nő fel a lehető legmagányosabb generáció. A digitális világ csak tovább rombolja a sérült kapcsolati képességünket, pont azt, ami az embert igazán emberré teszi.”

Orvos-Tóth Noémi

a) Bevezetés

Mint ahogy az egyes kizsákmányolási formák tárgyalásánál látni fogjuk, a gyermekkereskedelem esetében megfigyelhetőek a klasszikus toborzási módszerek, azonban a toborzás modern megvalósulási formái különösen jellemzik a gyermekkereskedelemet, így ezen alfejezetben kizárólag ennek tárgyalására kerül sor.

A ’Z’ generáció tagjait gyakran illetik a ’C’ generáció megnevezéssel, ami az angol connection szó után kapta a nevét, továbbá használják még a ’D’ generáció kifejezést, ami a digitális szóra utal, de ’R’-nek is nevezik, ami az angol responsibiliy vagyis felelősség kifejezésből származik[250], azonban a ’C’-generáció (szemben az ’X’ vagy ’Y’ vagy ’Z’generációkkal) nem szigorúan demográfiai, születési évek alapján képzett csoport, hanem egyéletmód csoport. Számukra a közösségi média – és elsősorban az okostelefonok – használata már-már a Maslow-féle szükséglet hierarchia legalsó szintjén, a fiziológiai szükségleteknél jelentkezik. A ’C’-generációra jellemző, hogy napjaik nagy részét online felületen töltik, a tartalomfogyasztást, a kapcsolattartást elsődlegesen ezeken az eszközökön végzik, illetve elvárják, hogy az élet minden területén érvényesüljenek a közösségi alapelvek, mint a transzparencia, a hozzáférés, a megoszthatóság, a bevonás, a kommentelhetőség.[251]

A számítógép egy olyan találmány, amely alapjaiban változtatta meg élet- és munkakörülményeinket, szokásainkat, egész gondolkodásunkat.[252] Az internet és a további információs rendszerek utóbbi évekbeli erőteljes fejlődése lehetővé tette országhatárokat átívelően az információk, a termékek és nem utolsó sorban a szolgáltatások gyors áramlását,[253]

---

[250] Pais Ella Regina: Alapvetések a Z generáció tudomány-kommunikációjához – tanulmány. Pécs, Pécsi Tudományegyetem, 2013. 19 o., 11. o.

[251] Bányász Péter: A közösségi média, mint a nyílt forrású információszerzés fontos területe. = Nemzetbiztonsági Szemle 2015/2, 21-36. o., 23. o.

[252] Nagy Zoltán András: Informatikai bűncselekmények. = Magyar tudomány 2001/8, 946-957. o., 946. o.

[253] Szegediné Lengyel Piroska: Számítógépes bűnözés avagy fiatalok a cyber-térben. = Hadmérnök 2010/2, 366-379. o., 367. o.

ezzel párhuzamosan viszont az Internet megteremtette a bűncselekmények egyértelmű joghatóság nélküli virtuális világban történő elkövetését is[254].[255]

A közösségi háló kényelmes eszköze lehet akár a kölcsönös kapcsolat megteremtésére, akár a véleménynyilvánításra, a csoportok kialakítására is, de fontos megjegyezni, hogy emellett néha nyitott ajtót jelentenek a különféle típusú ragadozók számára is.[256] Megfigyelhetőek olyan újfajta bűncselekmények felbukkanása, amelyeket az internettel, vagy információs rendszerekkel – mint eszközökkel – követnek el, ezen bűncselekmények folyamatosan fejlődnek, és a jogalkotás, valamint a bűnüldözés nehezen tud lépést tartani velük.[257]

A XX. század második felének a számítógépek fejlődésében fellelhető hatása a bűnözés területén is megmutatkozik, az internethasználat elterjedése együtt járt a bűnözés új formáinak megjelenésével is. Az internet számottevően megkönnyíti a bűnelkövetők dolgát mind az anonimitás, mind az elkövetési helyének, módjának szabad megválasztásának tekintetében.[258]

A kibertér, továbbá a különböző informatikai eszközök kiváló lehetőséget kínálnak, biztosítanak a szervezett bűnözés fejlődéséhez, mert ezek segítségével a szervezett bűnözői körök nemcsak az egymás közötti kommunikációt képesek egyszerűbben megoldani, hanem a névtelenségük megőrzését is könnyebben tudják garantálni.[259]

Az Internetet alapvetően a kommunikáció szükséglete hívta életre a hidegháború éveiben és a kommunikáció lehetősége azóta is meghatározó funkciója, az ezredfordulót követően a technikai, illetve technológiai fejlődéssel, a felhasználók tartalomfogyasztóból tartalomkészítőkké váltak, egyúttal megjelentek különböző közösségi oldalak, a web2 nyilvánossága a hivatalostól eltérő, számos esetben azzal szembemenő véleménynyilvánítás és privát kommunikáció lehetősége bővült. Jelenleg számtalan kommunikációs platform (chatszobák, Skype, Viber, Signal, WhatsApp, WeChat stb.) és technika létezik.[260]

A közösségi média alig egy évtizedes múltja jelentős mértékben formálta át a társadalmakat. A közösségi média Andreas Kaplan és Michael Haenlein által megalkotott definíció alapján nem más, mint az *„internetes alkalmazások olyan csoportja, amely a web 2.0 ideológiai és technológiai alapjaira épül, ami elősegíti, hogy kialakuljon és átalakuljon a felhasználó által létrehozott tartalom.”*[261] Bányász Péter szerint leegyszerűsítve a közösségi média olyan

---

[254] Lásd bővebben: Nagy Zoltán András: A virtuális világból a valóságba. In: Hautzinger Zoltán – Gaál Gyula (szerk.): Tanulmányok Biztonsági Kockázatok – Rendészeti Válaszok című tudományos konferenciáról (XV. kötet). Pécs, Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportja, 2014. 135-140. o., Kőhalmi László: Emberkereskedelem, digitalizáció és szexuális viktimizáció. In: Lutring Erika – Tilk Péter (szerk.) Az áldozatsegítés közjogi és büntetőjogi kérdései. Pécs, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 2022. 107-144. o.

[255] Danilo Burbano Acuña – Myriam Hernandez Alvarez: Identifying human trafficking patterns online. In: 2017 IEEE Second Ecuador Technical Chapters Meeting (ETCM). Salinas, Institute of Electrical and Electronics Engineers (IEEE), 2017. 1-6. o.

[256] Myriam Hernandez Alvarez: Detection of Possible Human Trafficking in Twitter. In: 2019 International Conference on Information Systems and Software Technologies (ICI2ST). Quito (Ecuador), Institute of Electrical and Electronics Engineers (IEEE), 2019. 187-191. o.

[257] Szegediné Lengyel Piroska: i. m. 367. o.

[258] Parti Katalin: A számítógépes bűnözés és az internet. In: Irk Ferenc (szerk.): Kriminológiai tanulmányok 40. kötet. Budapest, Országos Kriminológia Intézet, 2003. 179-204. o., 179. o.

[259] Gyaraki Réka: A kiberbűncselekmények megjelenése és helyzete napjainkban – Különös tekintettel a szervezett bűnözéssel kapcsolatos kérdésekre. In Mezei Kitti (szerk.): A bűnügyi tudományok és az informatika. Pécs - Budapest, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar - MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont, 2019. 83-103. o., 83. o.

[260] Nagy Zoltán András: A gyermekekre leselkedő veszélyek az Interneten. In: Nagy Melánia (szerk.): Gyerekekre fókuszálva. Pécs, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 2022. 5-10. o., 5. o.

[261] Andreas Kaplan – Michael Haenlein: Users of the world, unite! The challenges and opportunities of Social Media. = Business Horizons 2010/1, 59-68. o. Idézi: Bányász Péter: i. m. 22. o.

oldalak és alkalmazások összessége, amelyben a tartalmat a felhasználók állítják elő (legyen szó videóról, bejegyzésről stb.), a szolgáltató csupán a keretet biztosítja.[262]

b) Számítógépes bűnözés

A csúcstechnológiai bűnözést – ami elsősorban nem más, mint a számítógépes kriminalitás –, valamint a technika fejlődésének más vívmányait kihasználó elkövetéseket Korinek László két csoportra bontja. Az első csoportba olyan büntetendő magatartások tartoznak, amelyek korábban is léteztek, de a kapcsolattartási és más lehetőségek a korábbiaknál jobban elősegítik azok terjedését, így akár nagyságrendileg jelentősen növelve azok társadalmi veszélyességét, ebbe a körbe tartoznak a szervezett bűnözés hagyományos 'üzletágai' (kábítószer-kereskedés, emberkereskedelem stb.). Másrészt megjelennek olyan új kriminális megnyilvánulások is, amelyek a technika új és fejlődő eszköztára hiányában nem is létezhetnének (például a mások rendszerébe való jogtalan behatolás különböző célok érdekében).[263]

Parti Katalin a számítógépes bűnözés jelenségét a védendő jogi tárgy alapján az alábbi csoportokra osztja:

- a tisztességes verseny, a gazdasági folyamatok átláthatósága, kiszámíthatósága elleni bűncselekmények (pl.: csalás)
- egyéni tulajdon elleni bűncselekmények (pl.: ebben az esetben a bűncselekmény tárgya a számítógép)
- személyiségi jogok megsértése
- a közerkölcs megsértése (pl.: gyermekpornográfia)
- a személyes adatok biztonsága, a nemzetbiztonság elleni bűncselekmények (pl.: rendszerkárosító programok terjesztése)
- a közegészség elleni cselekmények (illegális, egészségkárosító áruk forgalmazása, például kábítószer, narkotikumok)
- a szerzői jogok megsértése
- az emberi jogok semmibevétele (embercsempészet, emberkereskedelem).[264]

Az internet, a mobil kommunikáció, valamint a globális közlekedési infrastruktúra folyamatos bővítése megkönnyíti és támogatja a nemzetközi szervezett bűnözői hálózatok és a földrajzi határok nélküli csoportosulások létrehozását, működését. Az interneten számos tiltott webtartomány található, ennek eredményeként a digitális média nagyobb mértékű felhasználásával növekvő tendenciát mutatnak a különféle típusú bűncselekmények, úgymint például az emberkereskedelem és kényszermunka. Mivel a tiltott webtartományok olyan értékes információkat tartalmaznak, mint az életkor, tartózkodási helyek, szolgáltatások ára és ezek feladásának dátuma, az információkinyerés és az adatelemzés együtt felhasználható a szervezett bűnözés elleni küzdelem kapcsán is.[265]

Számos elkövető használta ki és használja ki a közösségi médiát annak érdekében, hogy elrejtse, eltitkolja személyazonosságát, és így bűncselekményeket kövessen el, mint például

[262] Bányász Péter: i. m. 22. o.
[263] Korinek László: A technika fejlődése és a bűnözés. In. Borbíró Andrea – Inzelt Éva – Kerezsi Klára – Lévay Miklós – Podoletz Léna (szerk.): A büntető hatalom korlátainak megtartása: A büntetés mint végső eszköz – Tanulmányok Gönczöl Katalin tiszteletére. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó, 2014. 289-302. o., 290. o.
[264] Parti Katalin: i. m. 183. o.
[265] Danilo Burbano Acuña – Myriam Hernandez Alvarez: i. m. 1-6. o.

internetes zaklatás, kiberterrorizmus, kábítószer-kereskedelem, vagy akár az emberkereskedelem.[266]

Egyre jobban megkönnyíti a kibertér használata a szervezett bűnözést, a számítógépes kereskedelem – az emberek, a kábítószerek, a fegyverek és az illegális áruk szállítása elektronikus eszközök kapcsán – gyorsan növekszik. Az illegális kábítószer- és fegyverkereskedelem évente 36 milliárd dollárt meghaladó profitot is termelhet, és az emberkereskedelem világszerte akár 27 millió rabszolgát és 4 millió áldozatot követelhet.[267]

c) Emberkereskedelem és az internet

Mehdi Khosrow-Pour az emberkereskedelem folyamatát a technológia/ az internet tükrében a következők szerint írja le:

- online chat/dark web felhasználásával
- toborzás/ kereskedés az áldozatokkal való személyes találkozás révén
- az emberkereskedelem jellemzően a következő eszközökkel valósul meg; erőszakkal, fenyegetéssel csalással, kábítószerek felhasználásával.[268]

Az emberkereskedelem elkövetői különféle módszerekkel kísérelnek meg áldozatokat toborozni, mely során vagy teljesen, vagy részlegesen félrevezetik, kényszerítik őket. A gyermekkereskedelem valamennyi formája esetén gyakori, hogy a családtagok vagy a barátok révén próbálnak közeljutni a potenciális áldozathoz, máskor pedig hirdetéseket tesznek közzé: munkát (háztartásvezető, pincérnő, fotómodell), tanulási lehetőséget kínálva az írott vagy elektronikus sajtó útján, illetve az internet révén. Az áldozatok elérésének legdrasztikusabb eszköze pedig maga az emberrablás.[269]

Az emberkereskedők eltérő módokon használhatják a technológiát illegális céljaik elérésére. Az emberkereskedők az internet korszakot megelőzően rá voltak kényszerítve, hogy 'föld alatti' hálózatokon keresztül jussanak el a fogyasztókhoz, most, az internet anonimitása vagy a deep web használatának köszönhetően, mind az emberkereskedők, mind a fogyasztók online üzleti tevékenységet folytathatnak, minimális kockázatot vállalva az azonosításuk tekintetében, ennek eredménye a megnövekedett kereslet és kínálat az emberkereskedelem területén.[270] *„A kereslet és a kínálat törvénye akkor is érvényes, ha a szóban forgó árucikk az emberi élet."* – írja Loretta Napoleoni.[271] Azon személyek, akik attól tartanak, hogy beazonosítják őket, és esetlegesen büntetőeljárás alá vonják őket, a technológia segítségével hozzáférhetnek az információkhoz, és névtelenül kapcsolatot létesíthetnek saját otthonukból a biztonságuk érdekében.[272]

---

[266] Wingyan Chung – Elizabeth Mustaine – Daniel Zeng: Criminal intelligence surveillance and monitoring on social media: Cases of cyber-trafficking. In: IEEE: IEEE International Conference on Intelligence and Security Informatics (ISI). Peking, IEEE, 2017. 191-193. o.

[267] Wingyan Chung – Elizabeth Mustaine – Daniel Zeng: i. m. 191-193. o.

[268] Olivia Swee Leng Tan – Rossanne Gale Vergara – Raphael C.W. Phan – Shereen Khan – Nasreen Khan: Human Trafficking and Cyber Law sin Malaysia. In: Mehdi Khosrow-Pour D.B.A. (szerk.): Encyclopedia of Criminal Activities and the Deep Web, Hershely, IGI Global, 2020. 518-532. o.

[269] https://thb.kormany.hu/download/4/f0/20000/T%C3%A1j%C3%A9koztat%C3%B3%20az%20emberkereskedelem%20jellemz%C5%91ir%C5%91l.pdf (Letöltés ideje: 2023.01.26.)

[270] Olivia Swee Leng Tan – Rossanne Gale Vergara – Raphael C.W. Phan – Shereen Khan – Nasreen Khan: i. m. 518-532. o.

[271] Loretta Napoleoni: Emberkereskedők - Hogyan tették a dzsihádisták és az Iszlám Állam milliárdos üzletté az emberrablást és az embercsempészetet. Budapest, HVG Könyvek kiadó, 2017. 320.

[272] Olivia Swee Leng Tan – Rossanne Gale Vergara – Raphael C.W. Phan – Shereen Khan – Nasreen Khan: i. m. 518-532. o.

Az internetes technológiák és a digitális hálózatok példátlan lehetőséget biztosítanak a felhasználók számára, hogy hatalmas távolságokat átívelően azonnal kapcsolatba léphessenek az emberekkel és a nagyközönséggel, az ilyen technológiai képességek és megfizethetőség pedig lehetővé teszi az emberkereskedők számára, hogy földrajzi határokon átnyúlóan nagyobb számú áldozatot használhassanak ki.[273] Miután az emberkereskedőket már nem kötik a földrajzi korlátok, az internet használatával képesek tevékenységi köreiket kibővíteni, az online apróhirdetések optimális hirdetési felületet jelentenek, amely földrajzi elhelyezkedéstől függetlenül képesek nagy közönség elérésére. Az internet és az online apróhirdetések használata megváltoztatta az emberkereskedelem környezetét, túlnyomórészt a tevékenységek a fizikai környezetből egyre inkább virtuális környezetbe kerültek át, az emberkereskedelem alatt álló személyeket gyakran mind online felületen, mind az utcán hirdetik. Online apróhirdetéseket használnak többek között a gyermekek szexuális kizsákmányolás céljából történő értékesítésének reklámozására, a virtuális vörös fényű kerületek alacsony kockázatot biztosítanak a vásárlók számára az eladókkal való kapcsolattartás tekintetében.[274]Az emberkereskedők számos további eszközt használnak fel reklámozás céljából, ilyenek lehetnek többek között az internetes hirdetések, hirdetőtáblák, az eszkorttal és masszázsszolgáltatásokkal (EMS) kapcsolatos közösségi média.[275]

A kiberbűnöző szervezetek folyamatosan egyensúlyba hozzák a biztonsági kockázatot az operatív szükségességgel abból a célból, hogy kapcsolatba lépjenek a piac azon keresleti oldalával, akik hajlandók fizetni termékeikért / szolgáltatásaikért.[276]

Az internet mind a keresleti, mind a kínálati oldalnak könnyebbséget nyújt, egyrészt a keresleti oldal könnyebben, gyorsabban rátalálhat a kívánt személyre (nem utolsó sorban pedig a lehetőségek széles köréből válogathat), másrészt a kínálati oldal képviselői pedig az internetnek köszönhetően könnyebben találhatnak 'vevőt'.

A kínálat oldalának kapcsán az emberkereskedők az interneten keresztül terméket nyújtanak,[277] a prostitúcióra szánt különböző fórumok ügyfelei az internetet és a közösségi médiát is felhasználják tapasztalataik és ajánlataik megosztására.[278]

Annak ellenére, hogy az emberkereskedelem egyre inkább eltolódik a virtuális környezet felé, egyúttal láthatóbbá is válik.[279] Az anonimitás kapcsán Edward Snowden azt mondja, hogy *„Aki még sosem próbálta úgy csinálni, mintha az élete múlna rajta, az nemigen képes felfogni, mennyire nehéz anonimnak maradni a neten."*

---

[273] Mark Latonero: Human Trafficking Online: The Role of Social Networking Sites and Online Classifieds, Észak Kalifornia, University of Southern California, 2011. 56 o., 12. o.

[274] Michelle Ibanez – Daniel D. Suthers: Detection of Domestic Human Trafficking Indicators and Movement Trends Using Content Available on Open Internet Sources. In: 47th Hawaii International Conference on System Sciences, Waikoloa, Institute of Electrical and Electronics Engineers (IEEE), 2014. 1556-1565. o.

[275] Hao Wang – Congxing Cai – Andrew Philpot – Mark Latonero – Eduard Hovy – Donald Metzler: Data Integration from Open Internet Sources to Combat Sex Trafficking of Minors. In: Proceedings of the 13th Annual International Conference on Digital Government Research, New York, Association for Computing Machinery, 2012. 246-252. o.

[276] Michelle Ibanez – Daniel D. Suthers: Detecting covert sex trafficking networks in virtual markets. In: IEEE/ACM International Conference on Advances in Social Networks Analysis and Mining (ASONAM), San Francisco, Institute of Electrical and Electronics Engineers (IEEE), 2016. 876-879. o.

[277] Michelle Ibanez – Daniel D. Suthers: Detection of Domestic ... i. m. 1556-1565. o.

[278] Hao Wang – Congxing Cai – Andrew Philpot – Mark Latonero – Eduard Hovy – Donald Metzler: i. m. 246-252. o.

[279] Danah Boyd – Heather Casteel – Mitali Thakor – Rane Johnson: Human Trafficking and Technology: A Framework for Understanding the Role of Technology in the Commercial Exploitation of Children in the U.S. https://www.microsoft.com/en-us/research/wp-content/uploads/2016/02/en-us-collaboration-focus-education-htframework-2011.pdf (Letöltés ideje: 2023.01.26.)

Az emberkereskedelem áldozatainak számos esetben volt internet-hozzáférése 2015-re, és sokan aktívan részt is vettek a közösségi médiában, ami először tette lehetővé a munkaerő vagy szervek vásárlóinak és eladóinak a közvetlen tranzakció lehetőségét közvetítő nélkül. Ez a két iparág dinamikáját drasztikusan megváltoztatta, módosította a kockázati profilt és mellette csökkentette azoknak az emberkereskedőknek a belépési akadályait, akik kisebb, online kereskedést kívánnak folytatni. Ettől kezdve a régi és az új kereskedőrendszerek párhuzamosan, egymás mellett működnek, a tendencia folytatódik és a feltörekvő, kisebb online kereskedelem felé tolódik el.[280]

Az új kommunikációs és információs technológiák globális forradalmat hoztak létre a kommunikáció, az információkhoz való hozzáférés és a médiaszolgáltatás területén, mely új kommunikációs és információs technológiák az emberkereskedelem kizsákmányolási formái közül a nők és lányok szexuális kizsákmányolását könnyítik meg leginkább helyi, nemzeti és transznacionális szinten is.[281] Annak ellenére, hogy az online szexuális kereskedelem könnyebben nyomon követhető, mint a munkaerő-kereskedelem, eseteinek meghatározása önmagában is bonyolult feladat, különösen az emberkereskedelem áldozatainak hirdetése és a szexuális munkavállalók közötti különbségtétel okozhat nehézséget (amely nem tartozik az emberkereskedelem fogalma alá).[282] A nők és a gyermekek szexuális kizsákmányolása globális emberi jogi válság, amelyet az új technológiák használata tovább fokoz, mely technológiák lehetővé teszik a szexuális ragadozók számára, hogy hatékonyan és névtelenül károsítsák, vagy zsákmányolják ki a nőket és gyermekeket. A megfizethetőség és a globális kommunikációs technológiákhoz való hozzáférés lehetővé teszi a felhasználók számára, hogy ezeket a tevékenységeket otthon, a külvilágtól elzárva, magánéletükben végezzék.[283]

d) Érintkezési pontok a közösségi média és az emberkereskedelem kapcsán

Természeténél fogva az emberkereskedelem fizikai elemeinek vonatkozásában az internet nem nem bír relevanciával, nem beszélhetünk például a személyeknek az interneten történő szállításáról, vagy éppen átvételéről, de a bűncselekmény első elemének tekintetében, nevezetesen a toborzást illetően elmondhatjuk, hogy ezt az internet használatával könnyedén el lehet érni.[284]

Egy nemzetközi tanulmány feltárta azokat az érintkezési pontokat a közösségi médiával, amelyek az emberkereskedelem életciklusa során felmerülnek, ideértve a toborzást is, a reklámozás megkönnyítését, a visszaéléseket vagy az általános üzleti műveleteket, továbbá a túlélők támogatását az emberkereskedelemmel kapcsolatos tapasztalataik kapcsán. A tanulmány rögzíti, hogy az alábbi mátrix közel sem átfogó, mivel a potenciális emberkereskedők és áldozatok számos közösségi média platformhoz hozzáférhetnek, a kapcsolódási pont hiánya pedig jelentheti azt is, hogy nem áll rendelkezésre elegendő adat vagy kutatás a metszetről.[285]

---

[280] Campbell Fraser: An analysis of the emerging role of social media in human trafficking. Examples from labour and human organ trading. = International Journal of Development Issues 2016/2, 98-112. o.
[281] Donna M. Hughes: The Use of New Communications and Information Technologies for Sexual Exploitation of Women and Children. = Hasting's Women Law Journal 2002/1, 129-148. o.
[282] Mark Latonero: i. m. 18. o.
[283] Donna M. Hughes: i. m. 129-148. o.
[284] Ramona Mihaela Moldovan: Human trafficking cyberspace. = Curentul Juridic 2011/3, 86-92. o., 87. o.
[285] Polaris: On-Ramps, Intersections, and Exit Routes: A Roadmap for Systems and Industries to Prevent and Disrupt Human Trafficking. Social Media, 2018. 170 o., 43. o.

		A közösségi média platform típusa					
Kizsákmányolás típusa		Facebook	Instagram	Snapchat	Chat applikációk (Kik, KakaoTalk, WeChat, WhatsApp)	Randioldalak, társkereső applikációk	YouTube
	Mezőgazdaság és állattenyésztés	X			X		X
	Művészetek, sport és szórakoztatás	X	X				
	Bárok, Sztriptízbárok	X	X				X
	Háztartási munka	X			X		
	Ezkort szolgáltatások	X	X	X	X	X	
	Illegális masszázsszolgáltatások	X	X		X		
	Személyes szexuális szolgáltatások	X	X	X	X	X	
	Pornográfia	X	X		X		X
	Távoli interaktív szexuális szolgáltatások			X	X	X	
	Éttermek és étkeztetés	X			X		
	Utazó értékesítési csoportok	X	X	X			X

1. ábra : A Polaris kutatása alapján feltárt összefüggés a kizsákmányolás típusa, valamint a közösségi média platformok között

Forrás: Polaris: On-Ramps, Intersections, and Exit Routes: A Roadmap for Systems and Industries to Prevent and Dis-rupt Human Trafficking. Social Media, 2018. 170 o., 17. o.

A National Human Trafficking Hotline toborzást rögzített mind a szexuális, mind a munkaerőkizsákmányolás céljából elkövetett emberkereskedelem valamennyi típusában a közösségi média általános platformjain.[286]

A fenti táblázatból egyértelműen kiolvasható, hogy az emberkereskedelem kapcsán a közösségi médiában a legnagyobb szerepet a Facebook, az Instagram, valamint a chat applikációk játszák. Az emberkereskedelem áldozatait nem ritkán hirdetik internetes felületen munkavégzés, szexuális kizsákmányolás, vagy akár az emberi test tiltott felhasználása céljából.

A Polaris adatai szerint a 2015. január és 2017. december közötti időszakban mintegy 845 internetes platformon toborzott potenciális áldozatot azonosítottak az alábbiak szerint:

- 250 lehetséges áldozat toborzása Facebookon
- 120 toborzási eset egy társkereső oldalon
- 78 főt toboroztak az Instagramon
- 489-et más típusú internetes platformon, például Craigslisten, chatszobákon vagy olyan webhelyen, amelyet nem lehetett azonosítani.[287]

[286] Polaris: i. m. 43. o.
[287] Polaris: i. m. 43. o.

e) A közösségi média formáló ereje a gyermekkereskedelemben

Az internetnek köszönhetően a bűnözésnek egy új ága jelent meg, mely sokkal védtelenebbé teszi az embereket, gazdálkodó szervezeteket. Gyermekek, személyes adatok, üzleti, szolgálati és államtitkok kerülnek veszélybe.[288] A gyermekkereskedelem toborzásának módjai a közösségi média térnyerésével egyidejűleg jelentős fejlődésen mentek keresztül. A gyermekek internet – és elsősorban közösségi média – használatát az online tudatosság csekély mértékben jellemzi, a gyermekkereskedők számára könnyen megismerhetővé válik a gyermek napi rutinja, tartózkodási helye, szokásai, kedvelt dolgai.

A közösségi médiában a gyermekkereskedelem kapcsán kiemelkedő szerepe van többek között a Facebooknak, az Instagramnak, Snapchat-nek, valamint a TikTok-nak, hiszen a gyermekek figyelemre, népszerűségre vágynak, így a követési kéréseket arra tekintetet nélkül hagyják jóvá, hogy az adott személyt valóban ismernék, a közösségi médiában használt fiókjukat nyíltra állítják. Többek között a Snapchat Snap Map alkalmazásával – az alkalmazás beállításainak függvényében – a gyermek bármely követője számára hozzáférhetővé válik a gyermek aktuális tartózkodási helye, mely ismételten megkönnyítheti az elkövető dolgát.

Említést kell tenni továbbá arról a jelenségről is, miszerint nem, vagy nem csak a gyermek a közösségi média aktív résztvevője, hanem például a szülő, illetve a nagyobb testvér és annak felelőtlen, könnyelmű magtartása biztosítja az elkövetők számára a gyermekkel kapcsolatos értékes információkat.

Az online toborzás mindaddig létező jelenség, amíg az internetes platformokhoz való hozzáférés széles körben elterjedt.[289] A fiatalok a társadalom talán legtapasztaltabb felhasználói a közösségi médiában, mégis ők a legsebezhetőbbek az online kizsákmányolók és emberkereskedők által alkalmazott taktikákkal szemben.[290]

Fentiekre tekintettel fontosnak tartom az online tudatosság növelését Magyarországon mind a gyermekek, mind a hozzátartozóik körében, ezt támasztja alá a Nemzetközi Migrációs Szervezet (IOM) az Országos Rendőr-főkapitánysággal partnerségben a Belső Biztonsági Alap és a Belügyminisztérium finanszírozásában megvalósuló a BBA-5.4.4.-16-2016-0001 azonosítószámú – Tudj róla! – Kampány az emberkereskedelem visszaszorítása keretében végzett kutatás is, melynek eredményeként megállapítotásra került, hogy a nagymintás kutatás online tudatosságot érintő kérdéseire adott válaszok vegyes visszajelzéseket mutatnak, a magyarországi lakosok bizonyos kérdésekben tudatos és elővigyázatos online aktivitásról nyilatkoztak, azonban meglepő óvatlanság is kirajzolódott.[291]

f) A közösségi média pozitív jelenléte a gyermekkereskedelemben

A közösségi média a gyermekkereskedelem kapcsán nem kizárólag az emberkereskedők számára nyújthat segítséget, de annak megelőzésében, áldozatsegítésében is fontos szerepet játszhat, léteznek olyan applikációk, melyek a megelőzést, a hatékony segítségnyújtást szolgálják, ilyen például a HelpAPP, a YounGo és a Kapcsolj Egyből.

---

[288] Szegediné Lengyel Piroska: i. m. 370. o.
[289] Polaris: i. m. 43. o.
[290] Online Safety: Social Media and Exploitation https://ocfs.ny.gov/programs/youth/online-safety/exploitation.php (Letöltés ideje: 2022.01.07.)
[291] Nemzetközi Migrációs Szervezet: Az emberkereskedelemmel kapcsolatos online tudatosságról szóló jelentés BBA-5.4.4.-16-2016-0001 Tudj róla! - Kampány az emberkereskedelem visszaszorítása érdekébe. Budapest, Nemzetközi Migrációs Szervezet, 2018. 37 o., 3. o.

A ’BBA-5.4.4 Tudj róla! Kampány az emberkereskedelem visszaszorítása érdekében’ projekt (2017. április 1-től 2018. december 31-ig) felismerve a közösségi média lehetőségét többféle kommunikációs eszközt használva, online, közösségi média- és offline platformokon egyaránt felhívta a lakosság figyelmét az emberkereskedelem elleni küzdelemre. A kampányról annak weboldalán, Facebook oldalán, Instagram oldalán, plakátokon, nyomtatott és elektronikus tájékoztató anyagokon, a szexuális, illetve a munkacélú kizsákmányolás veszélyeire figyelmeztető kisfilmeken keresztül, valamint vidéki nagyvárosokban helyszíni lakossági tájékoztatókon kaphattak információt az érdeklődők.[292]

A Kapcsolj Egyből applikáció fő célja a kapcsolati erőszak és az emberkereskedelem áldozatainak hatékonyabb segítése, a súlyos krízishelyzetek kialakulásának megakadályozása, emellett további célja a gyermekbántalmazás, a prostitúció- és emberkereskedelem áldozatainak történő segítségnyújtás azáltal, hogy szükség esetén gondoskodik az azonnali összeköttetésről a megfelelő szakemberekkel. Alkalmazásával a társadalom számára széles körben megismerhetővé válnak a segítségkérés lehetőségei, a támogató szolgáltatási formák, ezáltal csökkentve tovább az egyéni kiszolgáltatottságot. Az applikáció térképes keresőjének használatával a krízishelyzetbe került személy, vagy bántalmazott áldozat azonnali tájékoztatást kap a tartózkodási helyéhez legközelebbi személyes segítségkérés lehetőségéről, a releváns szervezetek címéről, elérhetőségéről és nyitvatartásáról. Az applikáció továbbá bitosítja azt, hogy a gyorshívó gombok segítségével az akut krízisbe került személy azonnal kapcsolatba tud lépni segítő szakemberrel, akár az egységes lelki segélyhívószámon, a 116-123 számon, akár a bántalmazottak segélyhívószámán, a 0680-20-55-20 számon keresztül.[293]

Amennyiben a gyermeket bántják, vagy veszélyben van, az UNICEF Magyarország HelpAPP nevű alkalmazásának használatával egyetlen gombnyomással segítséget tud hívni, vagy elküldheti GPS koordinátáit, ezenfelül pedig a fiatal választ kaphat a bántalmazással kapcsolatos kérdéseire is. A felhasználó kiválaszthatja, hogy az erőszak otthon, az iskolában, vagy a párkapcsolatában történik-e vele – vagy mással, akinek segíteni szeretne – és megjelölheti a bántalmazás módját is, ezt követően pedig felteheti kérdéseit. Mint korábban láthattuk a bántalmazás rendkívül fontos szerepet játszik a gyermekkereskedelem áldozattá válásához vezető okok kapcsán. Az UNICEF Magyarország azért fejlesztette ki a HelpAPP-ot, mert a 21. század gyermekei a digitális világ gyermekei, és a legnagyobb természetességgel használják a mobiltelefonokat, számítógépeket, valamint az internetet, így ha a segítségükre akarunk kelni, azt a nyelvet kell megtanulnunk, amit ők beszélnek és azokat az eszközöket kell használnunk, amelyeket ők használnak.[294]

A YounGo App egy olyan telefonos alkalmazás, mely elsősorban a gyermekvédelemben élő gyermekek és fiatalok számára készült, mindenekelőtt az iskolai élettel összefüggő kérdésekben, a pénzkezelésben, a pályaválasztásban, vagy akár a gyermekvállalás/szexualitás kérdéskörében fogalmaz meg kérdéseket és válaszokat, mellyel végső soron az alkalmazás segíti a kiskorúak kiszolgáltatottá válásának megelőzését, így többek között az emberkereskedelemnek, illetve általában a kizsákmányolásnak való kitettségüket is mérsékli, hiszen az élet számos területét átfogó támogató információival sikeresebb tájékozódáshoz és magabiztosabb helyzetkezeléshez segíti hozzá a fiatalokat, ezzel egyúttal általános védettségüket is növelve. Annak ellenére, hogy az applikáció a gyermekvédelemben nevelkedő

[292] Belügyminisztérium: Kampány az emberkereskedelem visszaszorítása érdekében https://emberkereskedelem.kormany.hu/kampany-az-emberkereskedelem-visszaszoritasa-erdekeben (Letöltés ideje: 2022.05.15.)
[293] Kapcsolj Egyből!: Mobilalkalmazás https://www.kapcsoljegybol.hu/mobilalkalmazas (Letöltés ideje: 2022.05.15.)
[294] UNICEF: Az UNICEF Magyarország HelpAPP nevű telefonos alkalmazása a kezedbe adja a segítséget, ha bántanak vagy támogatásra van szükséged. https://unicef.hu/ezt-tesszuk-itthon/segitunk/helpapp (Letöltés ideje: 2022.01.08.)

gyermekek és fiatal felnőttek számára készült, a tartalmi elemek jelentős része olyan, amely minden gyermek és fiatal számára hasznos segítség lehet a felnőtté válás kalandos útján. A YounGo applikációt az Emberi Erőforrások Minisztériuma támogatásával fejlesztette a Rubeus Egyesület.[295]

g) Következtetések

Az új kommunikációs és információs technológiák globális forradalmat hoztak létre a kommunikáció, az információkhoz való hozzáférés és a médiaszolgáltatás területén, amely új kommunikációs és információs technológiák megkönnyítik – elsősorban – a nők és lányok szexuális kizsákmányolását helyi, nemzeti és transznacionális szinten.[296]

Az emberkereskedők módszerei változnak, sőt számos esetben már a végbement változás is megfigyelhető, melyet az internet és a közösségi média eszközei és széleskörű használata biztosít számukra. Az online tér a szervezet működtetésében és a megszerzett haszon befektetésében, hatóságok elől történő 'elrejtésében' is megfelelő helyszínnek minősül, melyet rendkívül ügyesen és tapasztalt módon használnak ki, erre tekinttel a bűnüldöző szerveket is külön fel kell készíteni ezen eszközök és online tér kiváló ismeretére, információk egyszerű és hatékony módon történő megszerzésére.[297]

A közösségi média térnyerésével a gyermekkereskedelem toborzásának módjai is jelentős fejlődésen mentek keresztül, az áldozattá válás ezen formája elsősorban a 6-18 év közötti gyermekeket érinti.

A közösségi médián alapuló emberkereskedelem növekvő tendenciát mutat a koronavírusjárvánnyal összefüggésben.[298]

---

[295] Belügyminisztérium: YounGo App mobiltelefonos alkalmazás a gyermekvédelemben élő gyermekek és fiatalok számára –- YounGo – egy mindig ráérő segítő a zsebedben https://emberkereskedelem.kormany.hu/youngo-app-mobiltelefonos-alkalmazas-a-gyermekvedelemben-elo-gyermekek-es-fiatalok-szamara-youngo-egy-mindig-raero-segito-a-zsebedben (Letöltés ideje: 2022.01.08.)

[296] Donna M. Hughes: i. m. 129-148. o.

[297] Pocsai Tamás: Emberkereskedelem a bírói gyakorlatban. = Miskolci Jogi Szemle 2021/4, 79-98. o., 96-97. o.

[298] United Nations: Social media-based trafficking on the rise during coronavirus pandemic https://news.un.org/en/story/2020/11/1077402 (Letöltés ideje: 2022.01.07.)

3. A gyermekkereskedelemhez szorosan kapcsolódó jelenségek

„Minden egyes gyermek kifogyhatatlan ígérettel jön a világra, függetlenül attól, hogy a szülei kicsodák, honnan származnak és mennyit keresnek."

Michelle Obama

a) Bevezetés

Magyarország az emberkereskedelem cél-, és tranzit országának is tekinthető, így szorosan összefügg mind a kiskorúak jogellenes külföldre vitelének, mind pedig a kísérő nélküli kiskorú kérdéskörével is. Ezen fejezetben a specifikusan a gyermekkereskedelemmel összefüggő jelenségek vizsgálatára kerül sor, az emberkereskedelememmel kapcsolatos jelenségek – mint migráció[299], embercsempészés – tárgyalására nem térek ki.

Az emberkereskedelem az egyik legjövedelmezőbb személy elleni bűncselekmény, melynek áldozatai elsősorban kiszolgáltatott helyzetben lévő személyek, de különösen veszélyeztettettek a hazájukat elhagyó külföldiek, közülük is főként a nők és a kísérő nélküli kiskorúak.[300]

A kapcsolódási pont a migrációval kétségkívül észlelhető, mivel a migrációs folyamatokban megjelenő személyek kiszolgáltatott helyzetük révén gyakran válnak az emberkereskedelem áldozatává.[301] Az illegális migráció, az emberkereskedelem, valamint az embercsempészet az utóbbi évtizedekben világszerte tömegjelenséggé vált.[302]

Az emberkereskedelem áldozatainak száma jelentős mértékben, sőt mondhatni drasztikusan emelkedett az illegális bevándorlás példátlan növekedésével, a háború, a gazdasági lehetőségek hiánya, a diszkrimináció és a nemi alapú erőszak további veszélyeknek teszi ki a kiszolgáltatott embereket a visszaélések kapcsán. Különösen igaz azokban az esetekben, amikor a jogállamiság romlása lehetővé teszi az emberkereskedőknek, hogy büntetlenül folytassák tevékenységüket.[303]

b) A kiskorúak jogellenes külföldre vitele

Nem képeznek önálló jogi kategóriát a kiskorúak jogellenes külföldre vitelét magába foglaló cselekmények, ilyen definíciót sem a magyar, sem pedig más államok joga nem tartalmaz. Ez

---

[299] Lásd: Hautzinger Zoltán: Büntetőjogi tényállások a külföldiség és a migráció vonzásában. In: Hautzinger Zoltán (szerk.): A migráció bűnügyi hatásai. Budapest, Magyar Rendészettudományi Társaság Migrációs Tagozat, 2016. 181-202. o., Tálas Péter (szerk.): Magyarország és a 2015-ös európai migrációs válság. Tanulmányok. Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2017., 217 o., Hautzinger Zoltán: A migráció és a külföldiek büntetőjogi megjelenése. Pécs, AndAnn Kiadó, 2018. 246 o.

[300] Berkes Márton – Kis-Molnár Flóra – Marton András – Szabó Szilvia – Weidinger Brigitta: Útmutató kiadvány az emberkereskedelem külföldi áldozatainak beazonosításához. Vác, Duna-Mix Kft., 2017. 22 o., 3. o.

[301] Varga János – Kui László: A határrendészeti szervek tevékenysége a kiskorúak jogellenes külföldre vitelének megakadályozása érdekében. = Határrendészeti Tanulmányok 2017/3 Különszám, 135-155. o., 137. o.

[302] Fehér Lenke: Nemzetközi migráció, embercsempészet, emberkereskedelem. In: Póczik Szilveszter – Dunavölgyi Szilveszter (szerk.): Nemzetközi migráció – Nemzetközi kockázatok. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2008. 235-282. o., 239. o.

[303] CTED: Identifying and exploring the nexus between human trafficking, terrorism, and terrorism financing https://www.un.org/sc/ctc/wp-content/uploads/2019/02/HT-terrorism-nexus-CTED-report.pdf (Letöltés ideje: 2020.06.05.)

egy speciális gyűjtőfogalom arra az esetre vonatkozóan, amikor egy kiskorú személyt más személyek a származási vagy az aktuális tartózkodási helye szerinti állam határán kísérelnek meg átvinni annak jogszabályainak megsértése mellett.[304]

A kiskorúak jogellenes külföldre vitele egy olyan globális probléma, amely mindennapi életünk példái alapján joggal tekinthető a magyar társadalom és az egész Európai Unió számára fontos, aktuális problémának. A múltban, illetve a napjainkban zajló eljárások szabályaiban és gyakorlati végrehajtásában igen lényeges különbségek vannak aszerint, hogy a jogellenes tevékenység a határon átnyúló családjogi ügyhöz, az emberkereskedelemhez, az illegális migrációhoz, a menekültek védelméhez, vagy valamely ezektől eltérő más kategóriához kapcsolódike.[305]

A kiskorúak jogellenes külföldre vitele egy olyan speciális gyűjtőfogalom, ami a nemzeti és uniós határbiztonsági rendszerek, az integrált határigazgatás, valamint a határon átnyúló emberkereskedelem elleni küzdelemben részt vevő hatóságok feladatkörének szemszögéből határolja körbe azokat a jogellenes cselekményeket, amelynek céljából, részeként, vagy eredményeképpen egy kiskorú átlépi egy adott ország – például Magyarország – államhatárát.[306]

A gyermekkereskedelem kapcsán rendkívül nagy a látenciája ennek a jelenségnek, hiszen az esetek nagy részében az áldozatoknak nincs lehetősége kiszabadulni kényszerű sorsukból, vagy éppenséggel alávetettségük ellenére mégis úgy értékelik, hogy szabadulásuk esetén még létfenntartásuk is veszélybe kerül.[307]

Varga János és Kui László a BBA-2.4.2-2015-0003 számú, 'Kiskorúak jogellenes külföldre vitelének megakadályozása' című projekt keretében végzett kutatás során megállapította, hogy arra tekintettel, hogy Romániában virágzik a gyermekkereskedelem – amelynek áldozatait koldultatás és szexuális jellegű kihasználás céljából próbálják Nyugat-Európába juttatni –, a magyar-román viszonylatban a határrendészek kiemelt figyelmet fordítanak a nem megfelelő szülői hozzájárulással rendelkező kiskorúak ellenőrzésére, amelyet egyébként a román határrendészeti szervek szigorúan végeznek.[308] A CONFRONT projektben részt vevő szakemberek a kutatás alapján úgy vélik, hogy a Romániából érkező, kisgyermekkel kolduló nők a szervezett bűnözés áldozatai.[309]

A határon átnyúló gyermekkereskedelem megelőzéséhez, valamint eseteinek feltárásához segítséget nyújt a kiskorú jogellenes külföldre vitelével kapcsolatban észlelhető specifikus gyanúok.

Varga János és Kui László listába gyűjtötte a határátkelőhelyeken a kiskorú jogellenes külföldre juttatásával kapcsolatban észlelhető specifikus gyanúokokat, melyek a következők:

- az ellenőrzés alá vont gépjárműben kiskorú jelenlétére utaló tárgy (ruházat, játék stb.) található, azonban ennek ellenére a kiskorú nem észlelhető az utastérben, illetve a gépjárművel utazó felnőtt ellentmondásosan nyilatkozik a tárgyakkal kapcsolatban, ebben az esetben javasolt a gépjármű alapos átvizsgálása esetleges rejtekhely felkutatása érdekében
- kísérő nélküli kiskorú

[304] Székely Zoltán: Kiskorúak jogellenes külföldre vitelének jogi aspektusai. = Határrendészeti Tanulmányok 2017/3. Különszám. 46-96. o., 46. o.
[305] Varga János – Kui László: A határrendészeti … i. m. 135. o.
[306] Székely Zoltán: i. m. 46. o.
[307] Varga János – Kui László: A határrendészeti … i. m. 139. o.
[308] Varga János – Kui László: A kiskorúak jogellenes külföldre vitele megakadályozásának helyzete Magyarország schengeni külső határain. Határrendészeti Tanulmányok, 2017/3. Különszám. 26-45. o., 29. o.
[309] Vidra Zsuzsanna – Baracsi Kitti – Katona Noémi – Sebhelyi Viktória: i. m. 187. o.

- annak ellenére, hogy kísérővel utazik a kiskorú, nincs névazonosság, vagy állampolgársága eltér a kísérőétől
- a kiskorút szállító gépjárműben nincs, vagy csak kevés olyan csomag található, amely a kiskorúval kapcsolatba hozható
- a kiskorú vízumában, vagy útlevelében okirathamisításra utaló jelek lelhetőek fel
- a kísérő vagy nem rendelkezik szülői hozzájárulással, vagy a bemutatott hozzájárulásban hamisításra utaló jelek lelhetőek fel
- nyelvi akadályok miatt a kísérő nem tud kommunikálni a vele együtt utazó kiskorúval
- a kiskorú kábult állapotban van
- a kiskorú indokolatlanul idegesnek látszik, vagy szemmel láthatóan tart a vele utazó kísérőtől
- a kiskorún szemmel látható sérülések vannak, vagy alultáplált és a kísérő nem tud erre észszerű, elfogadható magyarázatot adni
- a kiskorú fáradt, kimerült, ruházata feltűnően szegényes
- a kiskorú kísérője vagy rendkívül együttműködő az ellenőrzés során, vagy indokolatlanul ideges.[310]

c) Kísérő nélküli kiskorú

Kísérő nélküli gyermek az *„a gyermek, aki jogszabály vagy az érintett tagállam gyakorlata alapján érte felelős nagykorú személy kísérete nélkül lépett a tagállam területére, mindaddig, amíg ilyen személy/nagykorú személy tényleges felügyelete alá nem kerül; ideértve azt a gyermeket is, aki a tagállam területére történő belépést követően maradt felügyelet nélkül”*.[311] A menedékjogról szóló 2007. évi LXXX. törvény a kísérő nélküli kiskorú fogalmát a következőképpen rögzíti: *„kísérő nélküli kiskorú: az a tizennyolcadik életévét be nem töltött külföldi, aki jogszabály vagy szokás alapján felügyeletéért felelős nagykorú személy kísérete nélkül lépett Magyarország területére, vagy a belépést követően maradt felügyelet nélkül, mindaddig, amíg ilyen személy felügyelete alá nem kerül.”*[312] A menedékjogi törvény nem a gyermek, hanem a 18. életévét be nem töltött külföldi szófordulatot használja, továbbá több esetben eltér a gyermekvédelmi jogszabályokban használt kifejezésektől.[313]

A kísérő nélküli kiskorúak számának vonatkozásában globálisan növekvő tendencia mutatkozik meg.[314] Azok a kísérő nélküli kiskorúak, akik származási országukból gyakran üldöztetés, erőszak vagy szegénység elől menekültek el, megteremtik a lehetőségét az embercsempészek és emberkereskedők számára, hogy kihasználják fokozott sebezhetőségüket és függő helyzetüket.[315]

---

[310] Varga János – Kui László: A határrendészeti … i. m. 149. o.

[311] Gyermekjogi Bizottság: 6. sz. általános kommentár: A származási országukon kívül tartózkodó, kísérő nélküli és felnőtt családtagjaiktól elszakított gyermekekkel való bánásmód, 2005. szeptember 1., CRC/GC/2005/6, III. szakasz, 8. pont. Idézi: EASO: i. m.

[312] A menedékjogról szóló 2007. évi LXXX. törvény 2. § f) pontja

[313] Kálmán Renáta: Ki vigyáz rájuk? Avagy a kísérő nélküli kiskorúak helyzete napjainkban. = Állam- és Jogtudomány 2019/4, 71-87. o., 74. o.

[314] Susanna Corona Maioli – Jacqueline Bhabha – Kolitha Wickramage – Laura CN Wood – Ludivine Erragne – Omar Ortega García – Rochelle Burgess – Vasileia Digidiki – Robert W. Aldridge – Delan Devakumar: International migration of unaccompanied minors: trends, health risks, and legal protection https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S2352464221001942 (Letöltés ideje: 2022.08.16)

[315] Joseph Lelliott: Smuggled and Trafficked Unaccompanied Minors: Towards a Coherent, Protection-Based Approach in International Law. = International Journal of Refugee Law 2017/2, sz. 238-269. o.

A legális és illegális migráció elhatárolása

Az emberi vándorlás, helyváltoztatás, valamint az azzal kapcsolatban érvényesülő társadalmi, gazdasági hatások már régóta színterei a közvélekedésnek, illetőleg a tudományos gondolkodásnak.[316]

A mozgásszabadság és ezzel együtt a lakhely megváltoztatásának vagy a letelepedésnek a szabadsága önmagában nem jelenti azt, hogy azzal e jog címzettjei bármikor szabadon élhetnek, a nemzetközi emberi jogi szabályozás az ország területére belépés és a letelepedés joga tekintetében elismeri az államok széles körű hatáskörét a vonatkozó szabályok megalkotásában.[317] A szuverén államok ellenőrzésük alá vonhatják államhatáraikat, és különböző feltételekhez köthetik a joghatóságuk területére való belépést, ez alól kivételt jelentenek a menedéket keresők, akik az országhatárokon a visszaküldés tilalma (non-refoulement) értelmében nem fordíthatóak vissza, számukra a menedékjog elbírálására vonatkozó eljárást biztosítani kell.[318]

A migráció egy társadalmi jelenség, és mint ilyen értéksemleges kifejezésnek minősül, önmagában nem jó, és nem is rossz. Vannak egyértelműen pozitív aspektusai (pl.: a népességfogyással összefüggő hatások, gazdasági recesszió csökkentése, nemzetközi védelem biztosítása az erre rászorulóknak), és árnyoldalai is (pl.: emberkereskedelem).[319]

A migrációnak, mint a társadalmi mobilitás egyik formájának számos oka, valamint következménye van, azonban tény, hogy amint a migráció útjába komolyabb korlátok kerülnek, megjelenik az illegális migráció.[320]

A nemzetközi migrációban a beutazás és tartózkodás jogszerűsége vagy ellenőrzöttsége szempontjából a köztudatban – de még a szakirodalomban is – általában a legalitás–illegalitás kifejezések használata a jellemző, ami csupán egy adott országba utazás vagy az ott tartózkodás jogszerűségét fejezi ki, nem pedig azt, hogy maga a migráció megengedett vagy tiltott folyamat lenne. Legális a vándorlás abban az esetben, ha azt a ki- és a belépés szerinti ország által is elfogadott, a vándor részére kiállított, időben érvényes utazási engedély(ek) birtokában teszik meg, illegális a nemzetközi migráció, ha az államhatárt ilyen engedély(ek) hiányában lépik át, és ez esetben irreleváns, hogy a határátlépést a szárazföldi vagy vízi határátkelőhely elkerülésével, avagy a határátkelőhelyen, de hamis, hamisított vagy más részére kiállított okmányok felhasználásával, vagy járműben megbújva kísérlik meg. Rendszerint párosulhatnak az illegális migrációhoz illegális migrációs (embercsempész) hálózatok, de akár még helyi gazdasági érdekek is, amelyek az engedélynélküli beutazást, az engedélynélküli tartózkodást és munkavállalást is segíthetik.[321] Az illegális migráció egy olyan súlyos, komplex probléma, amelynek megoldatlansága komoly katasztrófához vezethet, az egyes nemzetállamok szintjén, de összeurópai szinten is.[322]

Jogi szempontból tehát kiemelkedő jelentőséggel bír, hogy illegális vagy legális migrációról van-e szó, hiszen legális migráció során az érintett személyek a szükséges okmányok birtoká-

---

[316] Hautzinger Zoltán – Hegedüs Judit – Klenner Zoltán: A migráció elmélete. Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar, 2014. 103 o., 5. o.
[317] Weller Mónika: Emberi jogok és európai integráció. Budapest, Emberi Jogok Magyar Központja Közalapítvány, 2000. 108 o. Idézi: Hautzinger Zoltán – Hegedüs Judit – Klenner Zoltán: i. m. 17. o.
[318] Hautzinger Zoltán: Szemelvények a migráció szabályozásáról. Pécs, AndAnn Kft., 2016. 67 o., 13. o.
[319] Ördög István: Menekültügyi mítoszok, féligazságok. = Fundamentum 2013/2, 74-77. o., 77. o.
[320] Fehér Lenke: Emberkereskedelem … i. m. 235. o.
[321] Hautzinger Zoltán – Hegedüs Judit – Klenner Zoltán: i. m. 17. o.
[322] Christián László: "Rendőri helyzetjelentés a frontvonalról" A 2015. évi migrációs helyzet rendőri kezelése. In: Tálas Péter (szerk.): Magyarország és a 2015-ös európai migrációs válság. Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2017. 149-158. o., 150. o.

ban vándorolnak egyik államból a másikba, illegális migráció esetén pedig ezek hiányában teszik ugyanezt. Az utóbbi esetben a határátlépés megvalósulhat átszökéssel, embercsempészettel, vagy akár emberkereskedelem útján.[323]

A kísérő nélküli kiskorú korának meghatározási nehézségei

Az ENSZ Gyermekjogi Egyezménye értelmében *„gyermek az a személy, aki tizennyolcadik életévét nem töltötte be, kivéve ha a reá alkalmazandó jogszabályok értelmében nagykorúságát már korábban eléri.”*[324]A gyermekkereskedelem fogalmánál tárgyalt életkorral kapcsolatos kérdések a kísérő nélküli kiskorú körüli bizonytalanságok fokozzák.

A kísérő nélküli kiskorú helyzetét jelentősen megnehezíti, hogy az esetek túlnyomó többségében a migráns gyermekek érvényes útlevél nélkül lépnek Magyarország területére, és kétség esetén az eljáró hatóságnak kell tisztáznia, hogy felnőttként, vagy gyermekként kezelje őket. A vonatkozó nemzetközi szabályok értelmében akkor kerülhet sor az életkor meghatározásra, ha a gyermek kora a hatóságok számára kétséges és szükség van egy mindenre kiterjedő, széleskörű értékelésre mind a fizikai megjelenés, mind pedig a pszichológiai érettség tekintetében.[325]

A magukat kísérő nélküli kiskorúnak valló migránsok életkor meghatározására vonatkozó szakmai módszertani ajánlás szerint még – a határellenőrzéshez képest hosszú (az idegenrendészeti jogszabályok által biztosított 12-24 óra időtartamú) – orvos szakmailag megalapozott és egységesített eljárás alapján is csak hozzávetőlegesen lehet becsülni az életkort, a legoptimálisabb esetben is 1-2 éves hibahatárral számolni kell, továbbá az ajánlott vizsgálatokkal nem a tényleges kronológiai, hanem a biológiai életkor kerülhet meghatározásra, melyek között adott esetben jelentős eltérés lehet.[326]

A kísérő nélküli kiskorú gyermek életkorának ismerete azért kiemelten fontos, mert ez határozza meg, hogy a gyermeknek a gyermek jogairól szóló nemzetközi egyezmény, valamint a vonatkozó nemzeti jogszabályok értelmében lesznek-e meghatározott jogai, és ha igen, azok meddig illetik őt meg.[327]

A kísérő nélküli kiskorú kiszolgáltatottsága

A Gyermekjogi Egyezmény 6. cikke kimondja, hogy *„1. Az Egyezményben részes államok elismerik, hogy minden gyermeknek veleszületett joga van az életre. 2. Az Egyezményben részes államok a lehetséges legnagyobb mértékben biztosítják a gyermek életben maradását és fejlődését.”*[328] A gyermek fejlődéshez való joga – hasonlóan a gyermek legfőbb érdekéhez – önmagában áthatja az Egyezmény egészét, és szoros összefüggést mutat számos egyéb gyermeket érintő jogosultsággal (pl.: az oktatáshoz, a megfelelő lakhatási körülményekhez való joggal).

---

[323] Szűcs Lászlóné Siska Katalin: Nemzetközi menekültjog, migráció és menedékjog a magyar és az uniós jogban. Kézirat. Debrecen, 2008, Debreceni Egyetem Idézi: Karoliny Eszter – Mohay Ágoston: A nemzetközi migráció jogi keretei http://www.solidalapok.hu/solid/sites/default/files/IDResearch_Itt%20vagyunk!_2.pdf (Letöltés ideje: 2022.05.09.)

[324] 1991. évi LXIV. törvény

[325] Iván Júlia: Kinek kellenek Ők? A kísérő nélküli kiskorú külföldiek helyzete Magyarországon – A Magyar Helsinki Bizottság tapasztalatai. = Fundamentum 2013/2, 78-88. o., 80. o.

[326] Bűnügyi Szakértői és Kutatóintézet: Szakmai módszertani ajánlás a kísérő nélküli, magukat kiskorúnak valló migránsok életkor meghatározására http://www.bszki.hu/e107_files/downloads/szakmai_modszertani_ajanlas_kiskoru_migrans.pdf (Letöltés ideje: 2017.06.17.) Idézi: Varga János – Kui László: A határrendészeti … i. m. 144. o.

[327] Esther Salmerón-Manzano – Francisco Manzano-Agugliaro: Unaccompanied Minors: Worldwide Research Perspectives https://www.mdpi.com/2304-6775/7/1/2/htm (Letöltés ideje: 2022.08.17.)

[328] 1991. évi LXIV. törvény 6. cikke

Az élethez, az életben maradáshoz és a fejlődéshez való jog azon állami kötelezettség, miszerint az Egyezményben részes államok mindent megtesznek annak érdekében, hogy a gyermek ne váljon gyermekkereskedelem, szexuális, gazdasági vagy egyéb kizsákmányolás áldozatává, azonban az államok ezen kötelezettségeiknek kísérő nélküli kiskorúak tekintetében rendkívül nehezen tudnak eleget tenni. Az országukat felnőtt kísérő nélkül elhagyni kényszerülő gyermekek jelentős számban válnak gyermekkereskedelem áldozatává.[329]

A gyermekkereskedelem (és a gyermekcsempészet) jelentős része a gyermekmigrációval összefüggésben valósul meg, az illegális bevándorlók egyre nagyobb százalékát teszik ki világszerte a gyermekek, beleértve a kísérő nélküli kiskorúakat, valamint a családtaggal érkezőket. Annak ellenére, hogy a gyermekek határokon átnyúló mozgását nehéz mérni, számos szervezettől és kormánytól származó adat jól mutatja a probléma nagyságát. Az Egyesült Nemzetek Menekültügyi Főbiztosságának Hivatalának (UNHCR) 2016-os statisztikái alapján a világ menekültjeinek több mint fele gyermek volt, az UNICEF 2017-ben – az Egyesült Nemzetek Gyermekalapja – különböző régiók adatait összegyűjtve megállapította többek között azt, hogy 100 ezer kísérő nélküli és elszakított gyermeket fogtak el az Egyesült Államok és Mexikó határán, valamint 170 ezer ilyen gyerek kért menedékjogot Európában.[330]

A kísérő nélküli kiskorúak főként embercsempészek segítségével jutnak el Európába, családjaik mondhatni 'vakon' bíznak meg abban – és nem utolsósorban jelentős összeget fizetnek annak –, aki megígéri, hogy eljuttatja gyermeküket valamely Nyugat-Európában élő ismerősükhöz, családtagjukhoz. Számos esetben a családoknak nincs reálisan más lehetősége, minthogy a gyermekük sorsát egy ismeretlen személyre bízva reménykednek abban, hogy az ígéretét megtartva épségben eljuttatja gyermeküket a kívánt országba, sajnálatos módon azonban ezen gyermekek közül a legtöbben a gyermekkereskedelem, gyermekmunka, gyermekprostitúció áldozatává válnak, a legfiatalabbakra leselkedő legnagyobb veszélyt pedig az illegális örökbefogadás jelenti.[331]

A legtöbb kísérő nélküli kiskorú Európába is a migránscsempészekre támaszkodva jutott el, akiknek gyakran természetben kell megfizetniük a szolgáltatást, ami egy hibrid csempészetkereskedelemi jelenséget eredményezett. A csempészszolgáltatás kezdeti vásárlója (a migráns vagy menekült) az emberkereskedelem áldozatává válik, az emberkereskedő és a csempész azonos személy vagy bűnözői csoport, ennél is fontosabb, hogy a műveletnek egyetlen, egységes célja van. Az Európai Unión belüli migráns gyermekek is lehetnek kísérő nélküliek, és ők is ki vannak téve az emberkereskedelem veszélyének, ez a helyzet akkor áll fenn, ha elhagyják őket a szüleik, vagy amikor szüleik vagy gyámjaik maguk az emberkereskedők. Az Unión belüli emberkereskedelem jelensége, még tagállamokon belül is növekvő tendenciát mutat, az egyik példa a roma közösségekből származó gyerekek köre, akik fokozottan vannak kitéve annak a veszélynek, hogy koldultatás céljából kereskednek velük.[332]

Az embercsempészet és az emberkereskedelem egyaránt az illegális migráció formáinak tekinthető, azonban a nemzetközi jog különbséget tesz közöttük a cél, az elkövető és az áldozat viszonya, valamint az áldozat beleegyezése alapján. Amíg a migránscsempészet az államhatár és a közigazgatás rendjét sértő, valamint számos más nemzeti közérdeket sértő bűncselekmény-

---

[329] Kálmán Renáta: Ki vigyáz rájuk? … i. m. 71. o.

[330] United Nations Office on Drugs and Crime: Children on the move, smuggling and trafficking https://www.unodc.org/e4j/zh/tip-and-som/module-12/key-issues/children-on-the-move--smuggling-and-trafficking.html (Letöltés ideje: 2022.08.17.)

[331] Kálmán Renáta: Ki vigyáz rájuk? … i. m. 86. o.

[332] European Crime Prevention Network: Trafficking in human beings. Unaccompanied minors at risk: preventing child trafficking. https://eucpn.org/sites/default/files/document/files/2004_THB_ENG_LR.pdf (Letöltés ideje: 2022.08.17.)

ként értelmezhető, az emberkereskedelem a személyi szabadság elleni bűncselekmény. A különbségtétel azonban közel sem ilyen egyértelmű. Mi van például azokkal az emberekkel, akik üldöztetés, szegénység, éhség, háború vagy éghajlatváltozás miatt kénytelenek elhagyni hazájukat, valóban beleegyeznek a csempészetbe?[333]

A migrációs nyomás egyre nehezebbé teszi az emberkereskedelem és a migránscsempészet közötti különbségtételt.[334] A mozgásban lévő gyermekek különösen ki vannak téve az emberkereskedelem veszélyének, ami különösen akkor igaz, ha a gyermekek szülő vagy törvényes gyám nélkül utaznak, még akkor is, ha más migránsok társaságában vannak. [335]

Az emberkereskedelem és a migránscsempészet közötti kereszteződés különösen fenyegetőnek tűnik a kísérő nélküli kiskorúak és a gyermekek kizsákmányolásának összefüggésében. A kísérő nélküli kiskorúak annak érdekében, hogy át tudjanak jutni a határon – de távol maradjanak a hatóságoktól – gyakran a csempészszolgálatoktól függnek. Mivel nincs elegendő pénzügyi forrásuk az ilyen szolgáltatások egyösszegben történő kifizetéséhez, az üzlet része gyakran az is, hogy az adósságot természetben, pl. kényszermunkával (beleértve a háztartási rabszolgaságot is), szexmunkával vagy bűncselekmények elkövetése révén fizessék meg.[336]

Nem lehet taxatív felsorolást adni azon üldözési formákról, amelyek kimondottan vagy jellemzően gyermekspecifikusak lennének, ugyanakkor az államok gyakorlatából kiolvasható, mely típusokat ismerik el ilyennek, idetartozik például a gyermekek erőszakos besorozása, a kényszerházasság, a nőinemiszerv-csonkítás, a gyermekek kényszermunkája, a gyermekprostitúció, az egyéb kizsákmányolási célú gyermekkereskedelem.[337]

d) Következtetések

Az emberkereskedelem a migrációhoz hasonlóan globális problémaként jelenik meg, amely nem csupán az egyes országokat érinti, hanem a szervezett bűnözéshez való szerves kapcsolódása révén az egész világot. Mindemellett észlelhető a kapcsolódási pont a migrációval is, mivel a migrációs folyamatokban megjelenő személyek kiszolgáltatott helyzetük révén gyakran válnak az emberkereskedelem áldozatává,[338] a kísérő nélküli kiskorúak számában globálisan növekvő tendencia figyelhető meg.[339]

A kísérő nélküli kiskorúak kereskedelmével szorosan összefügg a kiskorúak jogellenes külföldre vitelének jelensége.

A mozgásban lévő gyermekek különösen ki vannak téve a gyermekkereskedelem veszélyének, ez különösen igaz akkor, ha a gyerekek szülő vagy törvényes gyám nélkül utaznak.[340]

---

[333] Andreas Schloenhardt: Trafficking in Persons in an Era of Growing Irregular Migration. = SIAK International Edition 2017/7, 4-12. o., 5., Lásd még: International Centre for Migration Policy Development: Trafficking Along Migration Routes to Europe: Bridging the Gap between Migration, Asylum and Anti-Trafficking, Bécs, ICMPD, 2018. 144 o., Benjamin S. Buckland: Human Trafficking and Smuggling: Crossover and Overlap. In: Cornelius Friesendorf (szerk.) Strategies against Human Trafficking: The Role of the Security Sector. Bécs, National Defence Academy and Austrian Ministry of Defence and Sports, 2009. 137-166. Idézi: European Crime Prevention Network: i. m.
[334] European Crime Prevention Network: i. m.
[335] United Nations Office on Drugs and Crime: Children … i. m.
[336] European Crime Prevention Network: i. m.
[337] Kálmán Renáta: Ki vigyáz rájuk? … i. m. 85. o.
[338] Varga János – Kui László: A határrendészeti … i. m. 137. o.
[339] Susanna Corona Maioli – Jacqueline Bhabha – Kolitha Wickramage – Laura CN Wood – Ludivine Erragne – Omar Ortega García – Rochelle Burgess – Vasileia Digidiki – Robert W. Aldridge – Delan Devakumar: i. m.
[340] United Nations Office on Drugs and Crime: Children … i. m.

Tekintettel arra, hogy az emberkereskedelem általában nemzetközi határokon átívelő tevékenység és szoros összefüggést mutat a migrációval a Nemzetközi Migrációs Szervezet segítséget nyújt a tagállamok kormányainak a gyermekkereskedelem visszaszorításában.[341]

Az illegális migráció, valamint a köré szerveződött bűncselekmények és más jogsértések kezelése, azokkal szembeni hatékony fellépés terén a Határőrség – mint rendvédelmi szerv – előtt két lehetséges irány jelentkezik, melyeken egyszerre kell haladni, egymással szoros összhangban. Ez a két irány a bűnüldözés és a bűnmegelőzés.[342]

[341] Novoszel Ágnes: AZ IOM helye, szerepe az emberkereskedelem elleni nemzetközi küzdelemben. = Pécsi határőr tudományos közlemények VIII. (Tanulmányok „A közigazgatási szervek, önkormányzatok és civil szervezetek együttműködésének lehetőségei az emberkereskedelem áldozatává válásának megelőzésében" című konferenciáról) 2007/Különszám, Pécs, Magyar Hadtudomány Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportja, 45-67. o., 45. o.

[342] Balog Gábor: Az emberkereskedelem elleni küzdelem bűnüldözési és bűnmegelőzési vetületei a Határőrség szemszögéből. = Pécsi határőr tudományos közlemények VIII. (Tanulmányok „A közigazgatási szervek, önkormányzatok és civil szervezetek együttműködésének lehetőségei az emberkereskedelem áldozatává válásának megelőzésében" című konferenciáról) 2007/Különszám, Pécs, Magyar Hadtudomány Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportja, 69-73. o., 69. o.

IV. A gyermekkereskedelem különféle megjelenési formái

A 2011/36/EU irányelv 2. cikk (3) bekezdése rögzíti, hogy *„A kizsákmányolás magában foglalja legalább a prostitúció révén történő kizsákmányolást vagy a szexuális kizsákmányolás más formáit, a kényszermunkát vagy szolgáltatásokat - a koldulást, a rabszolgatartást vagy a rabszolgatartáshoz hasonló gyakorlatot és a szolgaságot is ideértve -, a bűncselekményekhez kapcsolódó kizsákmányolást és a szervek kivételét.”*[343] A kizsákmányolás formáit – mint korábban láthattuk – taxatíve felsorolni nem lehet.

Az emberkereskedelem egy olyan bűncselekmény, amelynek mind pénzügyi áramlása, mind a bevételek realizálása mind földrajzi elhelyezkedés, mind pedig az emberkereskedelem különféle formáinak tekintetében eltérő.[344]

Az emberkereskedelemnek leggyakoribb célja a szexuális kizsákmányolás, mégis túlmutat a nők elleni erőszak megjelenési formáin, hiszen számos más bűncselekményt és jogellenes jelenséget is magában foglal, mint például az embercsempészetet, az illegális migrációt, a szervkereskedelmet, a kényszermunka jellegű kizsákmányolást, az illegális örökbefogadást, valamint a kényszerkoldultatást.[345] Egy 2003 és 2007 között végzett kutatás 23 ügyet vizsgált, melyből 5 gyermekkorú, 7 fiatalkorú (a gyermekkereskedelem fogalmai szerint 12 gyermek) és 19 felnőtkorú nő jelent meg áldozatként, a gyermekkorúak esetében illegális örökbefogadás, illetve szexuális célú kizsákmányolási célzat valósult meg.[346]

A gyermekkereskedelem globális jellegére tekintettel Magyarországot is súlyosan érinti, hazánk nemcsak tranzit, hanem kibocsátó ország is egyben, azonban a magyar statisztikákkal kapcsolatos pontos adatok, sőt még a becslések is rendkívül hiányosak, ezért nehéz megállapítani az emberkereskedelem bármely megvalósulási formájában a gyermekáldozatok számát.[347]

Ezen fejezetben a gyermekkereskedelemnek az általam legfontosabbnak tartott (és statisztikai adatok alapján kiválasztott) megjelenési formáinak tárgyalására térek ki. Elsőként a 2011/36/EU irányelvben is nevesített kizsákmányolási formák átfogó áttekintését tűztem ki célul, tárgyalásra kerül nevezetesen a szexuális kizsákmányolás céljából elkövetett gyermekkereskedelem, a gyermekmunka a gyermekkereskedelem tükrében, a bűncselekményekhez kapcsolódó kizsákmányolás, a szervek kivétele, valamint a kényszerkoldultatás. Ezt követően egy kizárólag gyermekspecifikus megjelenési formára térek rá, ami az illegális örökbefogadás kérdéskörét boncolgatja. Végezetül a béranyaság problémafelvetésével zárom a fejezetet.

---

[343] 2011/36 EU irányelv 2. cikk (3) bekezdése

[344] FATF REPORT: Financial Flows from Human Trafficking https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/content/images/Human-Trafficking-2018.pdf (Letöltés ideje: 2020.08.02.)

[345] Berta Krisztina: Az Emberkereskedelem elleni irányelvhez és az Emberkereskedelem Felszámolását Célzó Európai Stratégiához kapcsolódó, valamint az emberkereskedelem elleni küzdelemről szóló 2008-2012 közötti nemzeti stratégiát felváltó 4 éves stratégiai tervdokumentum. A stratégia az Új Magyarország Fejlesztési Terv: ÁROP-1.1.19-2012-2012- 0007 azonosító számú, „Hatásvizsgálatok és stratégiák elkészítése a Belügyminisztériumban” projekt kiadásában. 10 o.

[346] Győrfi Éva: Az emberkereskedelem bűncselekmény igazságszolgáltatási rendszeren belüli jellemzői. In: Gyurkó Szilvia – Virág György (szerk.): Emberpiac. A Magyarországot érintő nemzetközi emberkereskedelem társadalmi, kriminológiai jellemzői. Budapest, ESZTER Alapítvány, 2009. 15-29. o., 15. o.

[347] Kállai Krisztina: Az emberkereskedelem kiskorú áldozatait érintő kizsákmányolás sajátosságai http://www.kodolanyi.hu/kv/cikk/az-emberkereskedelem-kiskoru-aldozatait-erinto-kizsakmanyolas-sajatossagai-864 (Letöltés ideje: 2019.10.27.)

1. A szexuális kizsákmányolás céljából megvalósuló gyermekkereskedelem

„Érdemes lemenni a halpiacra, és megnézni a rákokkal teli hordókat. Soha nem kell fedelet tenni rájuk, mert ha az egyik rák megpróbál kimászni, a társai belekapaszkodnak, és visszahúzzák. A rossz társaság is pontosan így hat a gyerekekre."

Ben Carson

a) Bevezetés

Napjainkban a szervezett bűnözés egyik jól jövedelmező üzletága az emberkereskedelem, mely többek között alapja a szexuális kizsákmányolásnak, valamint a prostitúciónak.[348]

Az Európai Parlament és a Tanács 2011/36/EU irányelve meghatározza az emberkereskedelem fogalmát, melyben – mint korábban láthattuk – rögzíti, hogy *„A kizsákmányolás magában foglalja legalább a prostitúció révén történő kizsákmányolást vagy a szexuális kizsákmányolás más formáit..."*[349] A szexuális kizsákmányolás fogalma magában foglalja többek között a prostitúcióra való kényszerítést, a pornográfiát és a bárokban, hotelekben fürdőkben, masszázssszalonokban, valamint a szórakoztatóiparban nyújtott szexuális szolgáltatásokat.[350]

Az Orvostudományi Intézet a kiskorúak kereskedelmi célú szexuális kizsákmányolását és a kiskorúak szexuális kereskedelmét a következőképpen definiálja: a gyermekek és fiatalkorúak ellen elkövetett szexuális jellegű bűncselekmények teljes köre, ideértve a toborzást, csábítást, rejtegetést, szállítást, szolgáltatást, megszerzést és/ vagy kiskorú szexuális kizsákmányolás céljából történő megtartását (emberkereskedelemnek minősülő cselekmények), a kiskorú kizsákmányolását prostitúció révén, a kiskorú kizsákmányolását létfenntartáshoz szükséges javak megszerzésére szexuális szolgáltatás révén (a szexuális aktusok pénzért vagy valami értékes dologért, például szállásért, élelmiszerért vagy kábítószerért cserébe), a kiskorú felhasználását pornográfiában, a kiskorú kizsákmányolását szexturizmus, kényszerházasság révén, továbbá a kiskorú kizsákmányolását szexuális helyszíneken való fellépés útján (pl. peep show vagy sztriptízklub).[351]

A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 459. § (1) bekezdés 25. pontja alapján *„prostitúció a rendszeres haszonszerzés céljából történő szexuális cselekmény végzése"*.[352] Amíg a prostitúció önmagában sem mentes az erőszaktól – ami mind a kerítők, mind a kitartottak, mind pedig az ügyfelek vonatkozásában egyaránt megnyilvánul – addig a prostitúcióra kényszerítés, a szexuális célú emberkereskedelem immanens sajátja az erőszak.[353]

---

[348] Tóth Mihály – Nagy Zoltán (szerk.): i. m. 111. o.
[349] 2011/36 EU irányelv 2. cikk (3) bekezdése
[350] Gyakorlati útmutató a szexuális kizsákmányolás célú emberkereskedelem áldozatává vált személyek első szintű azonosításához https://emberkereskedelem.kormany.hu/download/c/46/c0000/TRAFGUID2_Szexu%C3%A1lis%20%20kizs%C3%A1km%C3%A1nyol%C3%A1s.pdf (Letöltés ideje: 2020.07.09.)
[351] Orvostudományi Intézet és Nemzeti Kutatási Tanács, 2013. Idézi: Selina Varma – Scott Gillespie – Courtney McCracken – V. Jordan Greenbaum: Characteristics of child commercial sexual exploitation and sex trafficking victims presenting for medical care in the United States. = Child Abuse & Neglect, 2015/Június, 98-105. o.
[352] Btk. 459. § (1) bekezdés 25. pontja
[353] Fehér Lenke: Bűnözés, áldozattá válás … i. m.

Kránitz Mariann szerint a gyermekek esetében nem is beszélhetünk 'valódi' prostitúcióról, hiszen az ő esetükben *„a prostitúció alapvető ismérvei nem valósulnak meg"*[354] A gyermekprostitúció fogalmát a 2011/93/EU Irányelv adja meg számunkra, miszerint a gyermekprostitúció a *„gyermek felhasználása szexuális cselekményekre, ahol pénzt, egyéb díjazást vagy ellenértéket adnak vagy ígérnek azért cserébe, hogy a gyermek szexuális tevékenységben vesz részt, függetlenül attól, hogy azt a gyermek vagy harmadik személy számára adják vagy ígérik"*.[355]

A pornográfia *„egy tartalom (szöveg, kép, videó, stb.), (1) amely szexuális cselekvések explicit bemutatását vagy leírását tartalmazza, amelyekben megjelennek a nemi szervek, mint például a vagina, valamint az anális közösülés, az orális szex vagy a maszturbáció, és (2) amely szexuális érzéseket vagy gondolatokat hoz létre vagy erősít meg."*[356]

Gyermekpornográfiának minősül

- *„minden olyan anyag, amely vizuálisan ábrázolja a kifejezetten szexuális magatartást tanúsító vagy ilyen magatartást színlelő gyermeket; vagy*
- *gyermek nemi szerveit mutatja be, elsődlegesen szexuális céllal; vagy*
- *minden olyan anyag, amely vizuálisan ábrázolja a kifejezetten szexuális magatartást tanúsító vagy ilyen magatartást színlelő gyermeknek tűnő személyt, vagy amely gyermeknek tűnő személy nemi szerveit mutatja be, elsődlegesen szexuális céllal; vagy*
- *kifejezetten szexuális magatartást tanúsító gyermek valósághű képei, vagy gyermek nemi szerveinek valósághű képei, elsődlegesen szexuális céllal"*.[357]

Gyermekek milliói esnek áldozatául a gyermekkereskedelemnek, valamint a kereskedelmi célú szexuális kizsákmányolásnak évente.[358]

A gyermekek kereskedelmi célú szexuális kizsákmányolására utaló jelek a következők:

- a gyermek egy uralkodó felnőtt kíséretében van, aki nem engedi, hogy a kérdésekre válaszoljon
- a gyermek nem rokon felnőtt kíséretében van
- a gyermek – más gyerekekkel együtt – egyetlen felnőtt kíséretében van
- a gyermek változó információkat nyújt a demográfiai adatokról
- a fő panasz az akut szexuális zaklatás vagy akut fizikai bántalmazás
- a fő panasz az öngyilkossági kísérlet
- a gyermek alváshiány, vagy kábítószer-mérgezés miatt dezorientált.[359]

---

[354] Kránitz Mariann: A gyermekek szexuális kizsákmányolása: prostitúció, pedofília, pornográfia. = Belügyi Szemle, 2000/4-5, 92–103. o.

[355] 2011/93/EU irányelv 2. cikk d) pont

[356] Rory C. Reid – Desiree S. L – Randy Gilliland – Judith A. Stein – Timothy Fong: Reliability, validity, and psychometric development of the pornography consumption inventory in a sample of hypersexual men = Journal of Sex and Marital Therapy, 2011/5, 359–385. Idézi: Bőthe Beáta – Tóth-Király István – Demetrovics Zsolt – Orosz Gábor: Pornográfia-használat Motivációi Skála (Pornography Use Motivations Scale, PUMS) https://www.researchgate.net/profile/Istvan-Toth-Kiraly/publication/346132986_Pornografia-hasznalat_Motivacioi_Skala_Pornography_Use_Motivations_Scale_PUMS/links/60a97f0045851522bc0ddff5/Pornografia-hasznalat-Motivacioi-Skala-Pornography-Use-Motivations-Scale-PUMS.pdf (Letöltés ideje: 2022.12.29.)

[357] 2011/93/EU irányelv 2. cikk c) pont

[358] Jonathan Todres: Taking Prevention Seriously: Developing a Comprehensive Response to Child Trafficking and Sexual Exploitation = Vanderbilt Journal of Transnational Law 2010/1

[359] APSAC: American Professional Society on the Abuse of Children. The commercial sexual exploitation of children: The medical provider's role in identification, assessment and treatment: APSAC practice guidelines. Chicago, APSAC, 2013. 29. o. Idézi: Jordan Greenbaum – James E. Crawford-Jakubiak – Committee on Child Abuse and Neglect: Child Sex Trafficking and Commercial Sexual Exploitation: Health Care Needs of Victims. = Pediatrics 2015/3, 566–574. o., Linda A. Smith – Samantha Healy Vardaman – Melissa A. Snow: The national

Fizikai mutatók a gyermekek kereskedelmi célú szexuális kizsákmányolása kapcsán:

- az okozott kárra utaló bizonyítékok
- tetoválások (szexualitás kifejezése, férfi neve, bandatagság)
- a gyerek visszahúzódó, fél
- a szerrel való visszaélés jelei
- drága tárgyak, ruházat, szállodai kulcsok
- nagy mennyiségű készpénz
- rossz fogazat vagy nyilvánvaló krónikus ellátás hiánya.[360]

A szexuális kizsákmányolás céljából megvalósuló emberkereskedelem egy gazdasági tevékenység, amelyet profit motívumok vezérelnek.[361] A szervezett bűnözői körök egyik legnagyobb bevételi forrását jelenti az emberkereskedelem, valamint az ahhoz szorosan kapcsolódó prostitúciós bűncselekmények, az áldozatokat árucikként, magántulajdonként kezelik, korlátozva, vagy egyenesen megfosztva alapvető jogaiktól.[362] A gyermekkereskedelemből közvetlenül profitálnak bizonyos transznacionális, fegyveres, és terrorista bűnözői szervezetek, az áldozatokat elrabolják, jövedelmező munkára vagy biztonságos életre vonatkozó hamis ígéretekkel megtévesztik, melyek többek között megteremti a szexuális rabszolgaság, valamint a kényszerprostitúció lehetőségét.[363]

Az Európa Tanács becslései alapján Európában minden ötödik gyermek a szexuális erőszak valamilyen formájának (bántalmazás, kizsákmányolás) áldozatává válik,[364] az áldozatok kibocsátása szempontjából Magyarország kiemelkedik az európai statisztikákban.[365]

---

report on domestic minor sex trafficking: America's prostituted children. Vancouver, WA: Shared Hope International (SHI), 2009. 75. o. Idézi: Jordan Greenbaum – James E. Crawford-Jakubiak – Committee on Child Abuse and Neglect: i. m. 566–574. o., Richard J. Estes – Neil Alan Weiner: The commercial sexual exploitation of children in the U.S., Canada and Mexico. Pennsylvania, Center for the Study of Youth Policy, University of Pennsylvania, 2001. 238. o. Idézi: Jordan Greenbaum – James E. Crawford-Jakubiak – Committee on Child Abuse and Neglect: i. m. 566–574. o., Heather J. Clawson – Nicole Dutch – Amy Solomon – Lisa Goldblatt Grace: Human trafficking into and within the Unites States: A review of the literature. Washington, DC: US Department of Health and Human Services, 2009. 54. o. Idézi: Jordan Greenbaum – James E. Crawford-Jakubiak – Committee on Child Abuse and Neglect: i. m. 566–574. o., Jody M. Greene – Susan T. Ennett – Christopher L. Ringwalt: Prevalence and correlates of survival sex among runaway and homeless youth. = American Journal of Public Health 1999/9, 1406–1409. o. Idézi: Jordan Greenbaum – James E. Crawford-Jakubiak – Committee on Child Abuse and Neglect: i. m. 566–574. o.,

[360] APSAC: i. m. 29. o. Idézi: Jordan Greenbaum – James E. Crawford-Jakubiak – Committee on Child Abuse and Neglect: i. m. 566–574. o., Linda A. Smith – Samantha Healy Vardaman – Melissa A. Snow: i. m. 75. o. Idézi: Jordan Greenbaum – James E. Crawford-Jakubiak – Committee on Child Abuse and Neglect: i. m. 566–574. o., Richard J. Estes – Neil Alan Weiner: i. m. 238. o. Idézi: Jordan Greenbaum – James E. Crawford-Jakubiak – Committee on Child Abuse and Neglect: i. m. 566–574. o., Heather J. Clawson – Nicole Dutch – Amy Solomon – Lisa Goldblatt Grace: i. m. 54. o. Idézi: Jordan Greenbaum – James E. Crawford-Jakubiak – Committee on Child Abuse and Neglect: i. m. 566–574. o., Jody M. Greene – Susan T. Ennett – Christopher L. Ringwalt: i. m. 1406–1409. o. Idézi: Jordan Greenbaum – James E. Crawford-Jakubiak – Committee on Child Abuse and Neglect: i. m. 566–574. o.

[361] Niklas Jakobsson – Andreas Kotsadam: The law and economics of international sex slavery: prostitution laws and trafficking for sexual exploitation. = European Journal of Law and Economics 2013/2, 87–107. o., 87. o.

[362] Kovács István: Az emberkereskedelem, valamint az ahhoz szorosan kapcsolódó prostitúciós bűncselekmények áldozatai jogainak érvényesülése, illetve azok meghiúsulása, csorbulása hazánkban. = Műszaki Katonai Közlöny 2014/1, 213-230. o., 213. o.

[363] Report of the Secretary-General on Conflict-Related Sexual Violence, 2018.

[364] A gyermekek szexuális bántalmazása elleni hatékonyabb küzdelmet célzó uniós stratégia, COM (2020) 607 final, Brüsszel, 2020. július 24., 1. Idézi: Balogh Krisztina – Huszár Julianna – Windt Szandra: Rábírás és/vagy felajánlás, avagy az emberkereskedelem és a kiskorú veszélyeztetése kérdései. = Ügyészségi Szemle 2021/1, 44-59. o., 44. o.

[365] Trauma Központ: Az emberkereskedelem Magyarországon https://traumakozpont.hu/az-emberkereskedelem-magyarorszagon (Letöltés ideje: 2020.07.28.)

Ezen fejezet során kizárólag a gyermekek szexuális kizsákmányolását célzó emberkereskedelem jellemzőit kívánom feltárni. A szexuális kizsákmányolás a Btk. XIX. Fejezetében (A nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények[366]) foglalt szinte valamennyi bűncselekmény esetében megjelenik (pl. gyermekpornográfia), azonban a gyermekkereskedelem szempontjából a prostitúciós bűncselekmények a legmeghatározóbbak, így nevesítve csupán a prostitúció céljából megvalósuló gyermekkereskedelem rövid tárgyalására térek ki.

b) Jogszabályi kitekintés

Az Európa Tanács Egyezménye a gyermekek védelméről a szexuális kizsákmányolás és a szexuális bántalmazás ellen című, úgynevezett Lanzarote-i Egyezményt[367] hazánk 2010. november 29-én írta alá, azonban annak kihirdetésére[368] csak 2015-ben került sor. Ez a dokumentum a gyermekek szexuális kizsákmányolása és szexuális bántalmazása elleni harc megelőző, védelmező és büntetőjogi aspektusaira koncentrál, és létrehoz egy megfigyelő mechanizmust, az úgynevezett Lanzarote Bizottságot, mely az Európa Tanács Lanzarote-i Egyezményének betartását felügyelő szervezete, ami 2019 júniusában adta ki a magyar helyzetre vonatkozó jelentését.[369]

Az Európai Parlament és a Tanács 2011/93/EU Irányelve a gyermekek szexuális bántalmazása, szexuális kizsákmányolása és a gyermekpornográfia elleni küzdelemről, valamint a 2004/68/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról többek között kötelezi a tagállamokat arra, hogy büntetőjogi szankciókat írjanak elő nemzeti jogszabályaikban a gyermekek szexuális bántalmazása, szexuális kizsákmányolása és a gyermekpornográfia elleni küzdelemről szóló uniós jogszabályok előírásainak vonatkozásában, emellett pedig a megelőzésre és az áldozataik védelmére szolgáló rendelkezésekre fókuszál.[370]

A 2011/93/EU irányelvben a Bizottság hangsúlyozza, hogy annak teljes mértékben ki kell egészítenie az emberkereskedelem megelőzéséről és az ellene folytatott küzdelemről, az áldozatok védelméről szóló, 2011. április 5-i 2011/36/EU európai parlamenti és tanácsi irányelvet, mivel az emberkereskedelem egyes áldozatai egyben szexuális bántalmazás vagy szexuális kizsákmányolás gyermekáldozatai is.[371]

A 2011/36/ EU irányelvvel[372] kapcsolatban a Bizottság 2016-ban készült, úgynevezett átültetési jelentésében[373] éppen emiatt szól a gyermekkereskedelemmel kapcsolatban az uniós jog átültetésében fennálló hiányokról: a különös gyermekvédelmi intézkedésekről, a gyermekkor vélelméről és a gyermekek életkorának meghatározásáról, a büntetőeljárás előtti és alatti védelmükről, a feltétel nélküli segítségnyújtás igénybevételéről, a kártérítésről, a büntetés mellőzéséről, a gyermekáldozat családtagjainak nyújtott segítségről és támogatásról, és nem utolsó sorban a megelőzésről.[374]

---

[366] A nemi erkölcs elleni bűncselekmények kapcsán lásd bővebben: Gál István László: Szempontok a nemi erkölcs elleni bűncselekmények új szabályozásához. = Büntetőjogi kodifikáció. 2002/4, 29-33. o.
[367] Az Európa Tanács Egyezménye a gyermekek védelméről a szexuális kizsákmányolás és a szexuális bántalmazás ellen, Lanzarote-i Egyezmény (2007.10.25.)
[368] 2015. évi XCII. törvény az Európa Tanácsnak a gyermekek szexuális kizsákmányolás és szexuális zaklatás elleni védelméről szóló Egyezménye kihirdetéséről, valamint ezzel összefüggésben egyes törvények módosításáról
[369] Windt Szandra: A gyerek: … i. m. 1691. o.
[370] 2011/93/EU irányelv
[371] Windt Szandra: A gyerek: … i. m. 1691-1692. o.
[372] 2011/36 EU irányelv
[373] Jelentés az emberkereskedelem megelőzéséről és az ellene folytatott küzdelemről, valamint az áldozatok védelméről szóló 2011/36/EU irányelvnek való megfeleléshez a 23. cikk (1) bekezdése értelmében szükséges intézkedések tagállamok általi meghozatala mértékének értékeléséről. 2016, (COM/2016/722 final)
[374] Windt Szandra: A gyerek: … i. m. 1692. o.

Az Európai Parlament 2017. december 14-i állásfoglalása a gyermekek szexuális bántalmazása, szexuális kizsákmányolása és a gyermekpornográfia elleni küzdelemről szóló, 2011. december 13-i 2011/93/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv végrehajtásáról (2015/2129(INI)) szintén említendő fontos mérföldkő arra tekintettel, hogy ebben az Európai Parlament felszólítja az összes uniós intézményt és tagállamot, hogy tegyék meg a megfelelő intézkedéseket a fizikai és pszichológiai erőszak minden formájának megakadályozása érdekében, beleértve a fizikai és szexuális bántalmazást és a szexuális kizsákmányolást, és védjék meg ezektől a gyermekeket, felszólítja az összes uniós intézményt és tagállamot, hogy tegyenek egységes és hatékony lépéseket a szexuális zaklatás és kizsákmányolás felszámolására és általában a gyermekek elleni összes szexuális bűncselekmény felszámolására, felszólítja az uniós intézményeket és a tagállamokat, hogy tekintsék prioritásnak a gyermekek védelmét az olyan politikák meghatározása és végrehajtása során, amelyek negatív hatással lehetnek rájuk.[375]

A jogalkalmazók is hangsúlyozzák ezen jelenségek súlyosságát a jogalkotók mellett. Az Europol a 2018-as kiadványában kiemeli, hogy a gyermekek interneten történő szexuális kizsákmányolása a kiberbűnözés egyik legaggasztóbb aspektusa, amely az utóbbi három évben tovább erősödött, sőt a 2021-ben kiadott úgynevezett IOCTA (Internet Organised Crime Threat Assessment) jelentés[376] már részletesen foglalkozik ezzel. 2019-ben további két fontos dokumentum látott napvilágot: Az Európai Unió Tanácsának következtetései a gyermekek szexuális zaklatása elleni küzdelemről címmel, amelyben kiemelik, hogy *„a gyermekek szexuális zaklatása és szexuális kizsákmányolása elleni küzdelem gyakran jelent egyidejűleg a szervezett bűnözés és az emberkereskedelem elleni küzdelmet is”*,[377] valamint a 2019-ben megjelent Európai Parlament állásfoglalása[378] a gyermek jogairól szóló ENSZ-egyezmény 30. évfordulója kapcsán a gyermekek jogairól, amely elítéli többek között a gyermekekkel szembeni erőszak minden formáját, beleértve a fizikai, a szexuális és a verbális erőszakot, az online és az offline erőszakot, a prostitúciót és az emberkereskedelmet.[379]

2020. júliusában az Európai Bizottság elfogadta a gyermekek szexuális bántalmazása elleni hatékonyabb küzdelmet célzó uniós stratégiáját, mely a 2020 és 2025 közötti évekre szól. A megelőzés, a büntetőjog, valamint a gyermekkorú áldozatok segítését, támogatását és védelmét célzó intézkedések teljeskörű végrehajtásának biztosítása érdekében a Bizottság 2019-ben kötelezettségszegési eljárást indított 23 tagállammal szemben. Kulcsintézkedésként rögzíti, hogy *„A tagállamoknak kiemelt feladatként teljesen be kell fejezniük a gyermekek szexuális bántalmazásáról szóló irányelv végrehajtását”*.[380]

A 2021 márciusában elfogadott uniós gyermekjogi stratégia rögzíti, hogy *„Az elmúlt évtizedekben a Bizottság fontos kezdeményezéseket indított, amelyekkel fellépett a gyermekkereskedelem, a gyermekek szexuális bántalmazása és kizsákmányolása, valamint a gyermekek eltűnése ellen, továbbá előmozdította a gyermekbarát igazságszolgáltatási rendszereket.”*[381]

2021 áprilisában a Bizottság kiadta az emberkereskedelem elleni küzdelemre irányuló uniós stratégiáját, mely úgyszintén a 2021- 2025-ös időszakot öleli fel.[382]

---

[375] Windt Szandra: A gyerek: … i. m. 1692. o.
[376] Europol: Internet Organised Crime Threat Assessment (IOCTA)
[377] A Tanács következtetései a gyermekek szexuális zaklatása elleni küzdelemről, Brüsszel, 2019. október 8. (OR. en) 12862/19.
[378] [2019/2876(RSP)] (2019. október 8)
[379] Windt Szandra: A gyerek: … i. m. 1692-1693. o.
[380] A gyermekek szexuális bántalmazása elleni hatékonyabb küzdelmet célzó uniós stratégia
[381] Az Európai Unió gyermekjogi stratégiája, COM (2021) 142 final
[382] Az emberkereskedelem elleni küzdelemre irányuló uniós stratégiáról, 2021

c) Áldozattá válás

Bárki válhat szexuális kizsákmányolás céljából elkövetett emberkereskedelem áldozatává, férfiak és nők (ideértve a transzszexuálisakat), felnőttek és gyermekek, az adott állam állampolgárai és külföldiek,[383] ennek ellenére mégis vannak olyan tényezők, amelyek az emberkereskedők malmára hajtják a vizet, ilyen lehet például a családon belüli erőszak, a kilátástalan anyagi helyzet, a szexuális bántalmazás vagy a szerető családi közeg hiánya.[384]

Az áldozattá válás tekintetében valamennyi prostituált és a szexuális szolgáltatások iparában dolgozó személy veszélyben van, különösen a különböző kisebbségek tagjai, utcagyerekek, szülők vagy gondviselők nélkül élő gyermekek, elhanyagolt gyermekek és olyan fiatal személyek, akiknek pénzre van szükségük, valamint olyan gyermekek és fiatalok, akik aktív tagjai internetes hálózatoknak. [385]

A toborzás számos módon megvalósulhat, mint például megtévesztéssel (pl. éttermi vagy házimunka ígéretével, előfordul, hogy a kitartó, emberkereskedő szerelmi kapcsolatot is létesít az áldozataival annak érdekében, hogy könnyebben bele tudja csalni őket a prostitúcióba). Gyakori módszer továbbá az áldozatok eladósodottságára alapuló zsarolás és kényszerítés, mindemellett nem ritka, hogy erőszakot, illetve azzal való fenyegetést is alkalmaznak: verést, kínzást és szexuális erőszakot. Az áldozatok kizsákmányolása és eladása nem ritkán köthető ismerőseikhez, uzsorásokhoz, az áldozatok férfipartnereként viselkedő férfiakhoz, férjekhez, bizonyos esetekben pedig családtagokhoz, pl. apák vagy fivérek adják el a lányaikat, illetve lánytestvéreiket.[386]

A szexuális célú kizsákmányolás esetében legtöbbször egyértelmű a prostitúciós tevékenység, mint végzendő munka, azonban a feladott hirdetésekben általában erotikus bárokban történő felszolgálói vagy táncos munkákra keresnek jelentkezőket, vagy pusztán csak erotikus munkát említenek, annak tartalmának részletezése nélkül.[387]

Ahogy azt már korábban láthattuk, az áldozattá válás szorosan kapcsolódik a sérülékeny célcsoport hátteréhez, gyermekkorához, valamint értelmi képességéhez, az áldozatok hányattatott gyermekkora, háttere, a megtartó, biztonságot és elfogadást nyújtó család és a biztos pont hiánya szinte valamennyi esetben előfordul azoknál a nőknél és férfiaknál, akik emberkereskedelem áldozatává válnak.[388]

A diszfunkcionális, valamint bűnözői életmódot folytató családokban felnövekvő gyermekek mellett az egyik leginkább kiszolgáltatott csoport azoké, akik állami gondoskodásban kénytelenek felnőni, hiszen ezek a gyermekek kedvességgel bármire rávehetőek és nagyon könnyen befolyásolhatóak, így rendkívül veszélyeztetettek.[389] A gyermekotthonok a szexuális kizsákmányolás céljából történő gyermekkereskedelem fő kibocsájtó közegének tekinthetők mind a fiú-, mind pedig a lánygyermekek esetében.[390] Különösen nagy a kiszolgáltatottságuk abban az

---

[383] Gyakorlati útmutató a szexuális kizsákmányolás célú emberkereskedelem áldozatává vált személyek első szintű azonosításához i. m.
[384] Trauma Központ: Az emberkereskedelem Magyarországon i. m.
[385] Gyakorlati útmutató a szexuális kizsákmányolás célú emberkereskedelem áldozatává vált személyek első szintű azonosításához i. m.
[386] Matolcsi Andrea: Emberkereskedelem és szexuális kizsákmányolás. In: Balogh Lídian – Betlen Anna – Kassa Nóra – Matolcsi Andrea – Sáfrány Réka (szerk.): Emberkereskedelem, szexuális kizsákmányolás, prostitúció. Budapest, MONA – Magyarországi Női Alapítvány, 2012. 3-12. o., 10. o.
[387] Belügyminisztérium: Európai Együttműködési Főosztály: i. m.
[388] De Coll Ágnes – Tatár Erika: i. m. 15. o.
[389] Borza Beáta Zita: Kiszolgáltatott méltóság: vázlat a bentlakásos intézmények lakóinak alapjogi helyzetéről. = Magyar Jog 2017/1, 11–16. o. Idézi: Windt Szandra: A gyerek: … i. m. 1698. o.
[390] Vidra Zsuzsanna – Baracsi Kitti – Katona Noémi – Sebhelyi Viktória: i. m. 191. o.

esetben, amikor elhagyják az állami gondoskodási helynek kijelölt intézményt.[391] Jelentős számú olyan gyermek van, aki még a gyermekvédelem hálójából is kiesik és emberkereskedelem, szexmunka áldozatává válik.[392] A gyermekotthonokból való szökések száma különösen aggasztó mértékű, 2018-ban a KSH adatai alapján 18.861 eset volt, a szökések idején 218 gyerek követett el bűncselekményt.[393]

Különféle módjai vannak annak, ahogyan az otthonokban élő gyermekek a gyermekkereskedelem áldozatává válhatnak, ennek egyik tipikus esete, amikor a gyermekek az otthonban a társaiktól kapnak információkat az ügyfelekről, tehát gyakran maguk a gyermekek toboroznak más gyermekeket az otthonból az ügyfelek kontaktjának átadásával, vagy próbálják meggyőzni társaikat, hogy folytassanak prostitúciós tevékenységet. A lányok esetében a meggyőzés elsősorban a kényszerítés vagy a megtévesztés formájában jelenik meg, főként a lányok szexuális kizsákmányolásának jellemző formája az úgynevezett 'loverboy' jelenség, amely során a futtatók szerelmet tettetnek és udvarlással, ajándékokkal és a szeretet, a szerelem illúziójával tévesztik meg a fiatal, gyakran intézetben nevelkedő lánygyermekeket, akik ezen érzelmi bevonódás következtében könnyebben 'rávehetők' a prostitúcióra. A megtévesztést, valamint a meggyőzést számos esetben erőszak, kényszer követi. A lányoknak a futtatójuk gyakran kötelezővé teszi, hogy újabb lányokat toborozzanak az otthonból, így tehát az intézményen belüli toborzás ezekben az esetekben is erőteljesen megjelenik.[394] A szexuális kizsákmányolás vonatkozásában a toborzás fázisában a magyar elkövetők ritkán alkalmaznak erőszakot, sokkal inkább hitegetéssel, szerelmi kapcsolatok színlelésével kötik magukhoz érzelmileg későbbi áldozataikat, tehát megjelenik az érzelmi kapcsolatoktól való 'függőség'.[395]

A fiúgyermekek esetében a gyermekotthonon belül történő, ilyen jellegű toborzás és prostitúcióra való kényszerítés jelenléte nem nyert megerősítést, azonban az intézményen belüli toborzás a fiatal fiúk esetében is megjelenik. Őket elsősorban az elérhetetlen javak, tárgyak megszerzése motiválja, melyekhez a prostitúció által juthatnak hozzá. Jellemző, hogy az idősebb, tapasztaltabb fiúk toborozzák a fiatalabbakat, nekik már van meglévő ügyfélkörük, és egy idő után fiatalabb fiúkat kezdenek toborozni az otthonból, hogy aztán az ügyfeleleikhez küldjék őket. A prostitúcióban érintett lányok és fiúk általában valamilyen értékesebb használati tárgygyal rendelkeznek, úgy mint mobiltelefon, ruhák, fehérnemű, melyeket a többiek irigyelnek. A gyermekeket általában vonzzák a különbözőféle 'jó cuccok', valamint az, hogy a társaik ezekkel a tárgyakkal rendelkeznek, valódi motivációnak bizonyul a prostitúcióban történő részvételre. A gyermekáldozatok különféle célú kizsákmányolása – beleértve a fiúgyermekek szexuális célú kizsákmányolását is – nem ritkán előforduló jelenség Magyarország egész területén a gyermekvédelmi intézményekben.[396]

d) A szexuális kizsákmányolás céljából elkövetetett gyermekkereskedelem jellege

Az gyermekkereskedelem megvalósulhat mind belföldön, mind pedig külföldön, azonban lényegesen hátrányosabb helyzet áll elő a külföldre került sértett esetében, hiszen nem ismeri a nyelvet, a kultúrát, a helyet, a hatóságokat stb., így nehezebben tud kikerülni a kényszerű szituációból. A Közép-Kelet Európából kiinduló emberkereskedelem főként azokba a nyugat-európai országokba irányul, amelyekben a prostitúció reglementációs jellegű jogi megközelítése

[391] Windt Szandra: A gyerek: … i. m. 1698. o.
[392] Legyél nevelőszülő!: i. m.
[393] Központi Statisztikai Hivatal: Szociális Statisztikai Évkönyv, 2018. Idézi: Windt Szandra: A gyerek: … i. m. 1698. o.
[394] Vidra Zsuzsanna – Baracsi Kitti – Katona Noémi – Sebhelyi Viktória: i. m. 191-192. o.
[395] Belügyminisztérium: Európai Együttműködési Főosztály: i. m.
[396] Vidra Zsuzsanna – Baracsi Kitti – Katona Noémi – Sebhelyi Viktória: i. m. 192-193. o.

dominál. A masszázs-szalonok, a szex-klubok és további, hasonló intézmények részéről folytonos az új, egzotikus megjelenésű szépségek iránti kereslet, azonban üzleti szempontból természetes törekvés a legolcsóbb megoldások keresése, ennek következtében egyrészt a lányokat egy bizonyos rotáció szerint cserélik, másrészt pedig a kevésbé költséges piacon verbuválják. A Kelet-Közép Európából származó áldozatok alkalmazása nem csupán olcsóbb (minimális utazási költségek, hiányzó vízumkényszer vagy enyhébb vízumszabályok, olcsó munkabér), de kevésbé kockázatos is, mint például az ázsiaiaké.[397] Fontos azonban leszögezni, hogy a határátlépéssel megvalósuló prostitúció nem feltétlenül minősül emberkereskedelemnek abban az esetben sem, ha ez kitartottsággal[398] párosul.

Létezik továbbá egy 'keletről keletre' típusú forgalom is, a gazdaságilag szegényebb országokból a tehetősebbek irányába, melynek egyik formája az ún. 'ingázó prostituáltak' megjelenése, amikor a prostituált és a kitartó néhány napra vagy hétvégére egy másik országba látogat és ott az utcai prostitúció 'piacán' jelenik meg, ez a jelenség megvalósulhat 'kelet-nyugat' irányban is, akár a prostituált egyéni kezdeményezésére, akár szervezett módon is.[399] Tapasztalható azonban egy olyan jelenség is, mely esetében nem a prostituált az, aki az utazás mellet dönt, hanem maga az ügyfél.

A turizmus nem más, mint a 'vágyak, álmok iparága', ahol bármi valóra válhat, legalábbis pár napra. Sajnálatos módon számos esetben a gyermekek válnak a szexuális vágyak kielégítésének áldozatává a szexturizmus során. A gyermekek testét áruba bocsátják, mint valami egzotikus szolgáltatást, vagy árut, amit ugyanúgy meg lehet vásárolni, mint bármilyen más árucikket, vagy szuvenírt.[400] A turizmus vonatkozásában a gyermekek szexuális kizsákmányolásának pontos definíciója mind a mai napig hiányzó fogalom, ami jelentős mértékben megnehezíti az ellene történő fellépést. Egy nemzetközi, a gyermekek mindennemű szexuális kizsákmányolása ellen küzdő civil szervezet, az ECPAT (End Child Prostitution and Trafficking) javaslata szerint *„minden, az utazás, a turizmus keretein belül történő, a gyermekek szexuális kizsákmányolását célzó cselekményt"* annak kell tekinteni.[401]

A turizmus robbanásszerű növekedésével párhuzamosan a gyermekprostitúció is egyre virágzóbb, és nem utolsó sorban egyre szélesebb földrajzi térségekben megjelenő iparág, mely már nem korlátozódik az olyan desztinációkra, ahol 'hagyománya van' ennek a deliktumnak (például Délkelet-Ázsia, Latin-Amerika), vannak 'feltörekvőben levő' új úti célok, amelyek felkerültek erre a kétes hírű térképre, ilyen például Európa és Észak-Amerika, és nem utolsó sorban sajnálatos módon Magyarország is érintett a körben.[402]

„A prostitúció utánpótlásának globális rendszere van, ami összefügg az emberkereskedelemmel és embercsempészettel. A nagy bordélyházak mindenhol a világon nemzetköziek, a prostituáltak a világ legkülönbözőbb régióiból érkeznek." – írja Fehér Lenke.[403]

---

[397] Fehér Lenke: Bűnözés, áldozattá válás … i. m.
[398] Btk. 202. § „Aki prostitúciót folytató személlyel egészben vagy részben kitartatja magát, bűntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő."
[399] Fehér Lenke: Bűnözés, áldozattá válás … i. m.
[400] Ernszt Ildikó: „Fény és árnyék" nemzetközi kitekintésben: A turizmus két oldala - nemcsak a turista lehet áldozat... = Turizmus Bulletin 2018/2, 21-29. o., 21-23. o.
[401] Angela Hawke – and Alison Raphael: Offenders on the Move. Global Study On Sexual Exploitation Of Children In Travel And Tourism 2016. Bangkog, ECPAT, 152. o. Idézi: Ernszt Ildikó: „i. m. 23. o.
[402] Ernszt Ildikó: i. m. 23. o.
[403] OKRI: „Adás–Vétel" Konferencia a prostitúcióról. https://okri.hu/images/stories/konyvajanlo/Adasvetel_2011/adasvetel_konferenciakiadvany.pdf (Letöltés ideje: 2019.12.27.)

Annak ellenére, hogy az emberkereskedelem és a szexuális kizsákmányolás jelenségét gyakran egymástól függetlenül kezelik, mégis elválaszthatatlanul összefüggenek egymással.[404] Nem képez kivételt ez alól a prostitúciós tevékenység sem.[405]

A prostitúció és a szexuális kizsákmányolás céljából elkövetett emberkereskedelem között szétválaszthatatlan a kapcsolat, a prostitúció tolerálása egyben az emberkereskedők és a szervezett bűnözés támogatását is jelenti. Az emberkereskedelem:

- táplálja a prostitúció intézményrendszerét, hiszen az emberkereskedelem a szexuális kizsákmányolás iránti kereslet kielégítését szolgálja újabb és újabb áldozatok biztosítása révén
- tünete a társadalom szexuális kizsákmányolásában nyilvánul meg
- a kizsákmányolás nem utolsó sorban hasznot hoz, az emberkereskedelem, valamint a kizsákmányolás minimális anyagi vagy egyéb ráfordítást igényel, ugyanakkor óriási hasznot termel.[406]

Svitlana Batsyukova véleménye szerint azonban nem maga a prostitúció ösztönözi a szexuális kereskedelmet, hanem a prostitúciónak a kizsákmányolása.[407]

Maga a prostitúció nemzetközileg szervezett szex-iparrá vált, ahol az Eros-centerekben és masszázs-szalonokban foglalkoztatottak exportja, valamint importja jórészt az erre szakosodott hálózatok útján bonyolódik le. A prostitúció nem más, mint a szervezett bűnözés egyik magasan jövedelmező üzletága, amelynek profitja akár kábítószer, vagy akár fegyverkereskedelemre is fordítható. Mindemellett fontos megemlíteni, hogy a szex-szalonok engedélyezett, legális működtetése esetén ez az üzletág a bűnözésből származó pénz tisztára mosására is alkalmas.[408] Gyakran a bűncselekmények elkövetésének – különösen a szervezett bűnözői csoportok – célja, hogy rövid idő alatt nagy mennyiségű pénzt termeljenek, a bűnszervezetek azonban különböznek a bevételkezelés tekintetében.[409] A pénzmosásra[410] azért van szükség, hogy a legális gazdasági tevékenység részévé váljanak az egyéb bűncselekményekből származó jövedelmek.[411]

e) Az internet szerepe

A digitális média szerepének növekedésével a legális tevékenységekhez hasonlóan az internet a gyermekekkel szembeni szexuális zaklatásban is egyre növekvő tendenciát mutat. Az eszkort és a masszázs szolgáltatások (EMS) – amelyek melegágyként szolgálnak a prostitúcióhoz és más szexuális tevékenységekhez – reklámozzák az emberkereskedelem alatt álló lányok és

---

[404] Matolcsi Andrea: i. m. 3. o.
[405] Kovács István: i. m. 213. o.
[406] Matolcsi Andrea: i. m. 3-4. o.
[407] Svitlana Batsyukova: Prostitution and Human Trafficking for Sexual Exploitation. = Gender Issues 2007/2, 46–50. o.
[408] Fehér Lenke: Bűnözés és prostitúció. In: Lévai Katalin – Tóth István György (szerk.): Szerepváltozások. Jelentés a nők és férfiak helyzetéről. Budapest, TÁRKI és a Munkaügyi Minisztérium Egyenlő Esélyek Titkársága, 1997. 139–150. o., 150. o.
[409] Georgi Petrunov: Managing money acquired from human trafficking: case study of sex trafficking from Bulgaria to Western Europe. = Trends in Organized Crime 2011/3, 165–183. o.
[410] Lásd: Gál István László: A pénzmosás szabályozásának régi és új irányai a nemzetközi jogban és az EU-jogban. = Európai jog: Az Európai Jogakadémia Folyóirata 2007/7, 12-23. o., Gál, István László: The Techniques of Money Laundering. In: Gál István László – Kőhalmi László (szerk.): Emlékkönyv Losonczy István professzor halálának 25. évfordulójára. Pécs, Pécsi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, 2005. 129-138.o., Gál István László – Tóth Mihály: The Fight against Money Laundering in Hungary. = Journal of money laundering control 2004/2, 186-192.o.
[411] Felméry Zoltán: A súlyos és szervezett bűnözés általi fenyegetettség értékeléséről szóló Europol jelentés ismertetése = Nemzet és Biztonság 2019/1. 105–119. o., 109. o.

nők elérhetőségét az online minősített webhelyeken (például a Craigslist) és a közösségi médiában (például MySpace, Facebook, Twitter segítségével). A szolgáltatók és azok – mind legális mind illegális – szolgáltatásai az interneten többek között felülvizsgálat tárgyát képezhetik. Különösen az ügyfelek osztják meg véleményeiket, saját tapasztalataikat a szolgáltatásokkal kapcsolatban online hirdetőtáblák segítségével, valamint a szociális médián (beleértve mind a privát, mind a nyilvános fórumokat).[412]

Noha a reklámok gyakran nem a valóságnak megfelelően tüntetik fel az áldozatok életkorát, bizonyos kulcsszavak jelzésként szolgálhatnak azoknak a vásárlóknak, akik a kiskorúakkal szembeni szexuális kizsákmányolás iránt támasztanak igényt. Annak ellenére, hogy a jelek és a kifejezések gyakorta változnak, a kiskorú szexuális szolgáltatásainak reklámozása a vásárlók számára mégis lehetővé teszi a hirdetés valós tartalmának felismerését a különféle online apróhirdetések között.[413]

A szexuális szolgáltatások reklámozása mellett az emberkereskedők az internetet a potenciális áldozatokkal való kapcsolatfelvételhez is használják.[414] A média típusainak, a média formátumok és az alkalmazások elterjedése diverzifikálja azokat az eszközöket, amelyek révén a szexuális ragadozók számára elérhetővé válnak az áldozatok.[415] A szexuális célú kizsákmányolás céljából elkövetett emberkereskedelem áldozatainak kizsákmányolása számos formában megvalósulhat, ilyenek lehet többek között a weboldalak, chatszobák, valamint az élő videó.

A valós idejű szinkron kommunikáció vagy az interneten zajló 'chat' népszerű kommunikációs eszköz, több mint 100 ezer chatszoba érhető el a felhasználók számára világszerte. Ezeknek a formátumoknak és a felhasználók által létrehozott 'szobák' némelyike nyilvános, mások privát jellegűek, jelszavakat igényelnek, megint mások pedig egy-egy meghatározott kommunikációhoz vannak csupán felhasználva, fontos jellemzőjük, hogy nem archiválják vagy tárolják az üzeneteket, és nem tárolják a naplófájlokat sem, ahogyan ezt az e-mailek és az internetes hozzáférések teszik.[416]

Mark Latonero szerint azokban az esetekben, amelyekben a szexkereskedők az internetet használják eszközül, megjelennek bizonyos minták:

- az online minősített weboldalakon az áldozatok hirdetését teszik közzé
- a közösségi oldalak az áldozatok toborzására szolgálnak
- a nyomozás kezdhető egy olyan képpel, amelyen egy kiskorúnak vélhető lány szerepel egy online apróhirdetésben
- számos áldozatot szökevényként azonosítanak.[417]

[412] Hao Wang – Congxing Cai – Andrew Philpot – Mark Latonero – Eduard Hovy – Donald Metzler: i. m. 246-252. o.
[413] Mark Latonero: i. m. 18. o.
[414] Mark Latonero: i. m. 19. o.
[415] Donna M. Hughes: i. m. 129-148. o.
[416] Internet Crime Forum IRC sub-group: Chat Wise, Street Wise – children and Internet chat services https://www.internetcrimeforum.org.uk/chatwise_streetwise.pdf (Letöltés ideje: 2023.01.27.)
[417] Mark Latonero: i. m. 18. o.

f) A fiúgyermekek speciális helyzete

Az emberkereskedelem dinamikája, valamint céljai nagymértékben eltérhetnek a felnőttek és a gyermekek, valamint a lányok és a fiúk vonatkozásában. Meglehetősen kevés kutatás foglalkozik a fiúgyermekek kereskedelmével,[418] bár egyes szakirodalmak felhívják rá a figyelmet, hogy a fiúgyermekeket kisebb valószínűséggel azonosítják áldozatként, mint a lányokat.[419]

Vidra Zsuzsanna, Baracsi Kitti, Katona Noémi és Sebhelyi Viktória összegyűjtötte a fiúgyermekeket érintő szexuális célú kizsákmányolás fő tendenciáit, melyek közül az első az intézményen belüli toborzás, (ami egyaránt érinthet fiúkat és lányokat is): ilyenkor gyermekotthonokban élő gyermekek egymást vonják be a prostitúcióba, sőt az is előfordul, hogy az intézmény alkalmazotta(i) közvetít(enek) kiskorúakat klienseknek. Egy másik jellemző típus, amikor a kiskorú fiúgyermeknek van egy úgynevezett 'mentora', aki anyagi támogatást nyújt a gyermeknek, sőt akár valamifajta érzelmi kötődése is lehet hozzá. Ez a személy lehet egy egyszerű ügyfél is, aki rendszeresen fiatal fiúkkal alakít ki szexuális-érzelmi kapcsolatot pénz ellenében. Úgyszintén gyakori jelenség, hogy a gyermekkorú fiúk prostitúciója nyilvános (parkok, közterek), vagy részben nyilvános (bárok, internet) terekben zajlik, továbbá jellemző forma még, hogy a futtatók közvetítenek fiúgyermekeket a kliensek lakására vagy egyéb privát helyekre, ez a prostitúció még kevésbé látható formája, ahol a kizsákmányolás és a kényszer általában még nagyobb mértékű, és az emberkereskedelem és a szervezett bűnözés valószínűsége is nagyobb.[420]

A fiú sértettek kapcsán két nagy csoport rajzolódik ki; egyrészt a gyermekotthonban élő fiúk, akik egymásnak is ajánlják az ismert ügyfeleket a jó üzletet látva a prostitúciós tevékenységekben, a másik nagy csoportot pedig azok a fiúgyermekek képezik, akiket édesanyjuk egyedül nevel, anyagi gondokkal küzdenek, az édesanya sokat egyedül hagyja őket munkája miatt, így nehezen tudja a fiát kordában tartani, nem, vagy alig van eszköze a fiú nevelésében, a család már a gyermekjóléti szolgálat látókörébe került, a szexuális kizsákmányolás azonban sokáig fel sem merül.[421]

A gyermekprostitúció kihasználása kapcsán indult ügyek vizsgálata során látótérbe kerültek fiú sértettek is, azonban fontos leszögezni, hogy a homoszexualitással vagy a fiúk prostituálódásával kapcsolatban a tabusítás, a szemérmesség a jellemző attitűd.[422]

A fiúknak lehet mentoruk, barátjuk, állandó kapcsolatuk, amelyben a mentor támogatást nyújt a gyermek számára. A mentor egyúttal ügyfél is, aki akár érzelmileg is kötődhet a kiskorúhoz. Nem minősül futtatónak abban az értelemben, hogy nem keres pénzt a fiú kizsákmányolásával, bár nem kizárt annak az esete, hogy 'kölcsön adja' őt a barátainak. A mentorok szexuális igényeik kielégítése céljából létesítenek kapcsolatot a fiúkkal, és nem pedig az anyagi haszonszerzés az elsődleges motivációjuk. A jellemzően szegény családból származó és veszé-

---

[418] International Office of Migration (IOM): Exploratory research on trafficking in boys in Viet Nam https://vietnam.iom.int/sites/g/files/tmzbdl1396/files/documents/Final_report_Trafficking_in_boys_ENG.pdf Idézi: Yvonne Rafferty: Challenges to the rapid identification of children who have been trafficked for commercial sexual exploitation = Child Abuse & Neglect 2016/Február, 158–168. o., 161. o.

[419] Mike Dottridge, – Ann Jordan: Children, adolescents and human trafficking: Making sense of a complex problem. Washington, DC: American University College of Law, Center for Human Rights and Humanitarian Law, 2012. 21. o. Idézi: Yvonne Rafferty: Challenges… i. m. 161. o., John Federick: Sexual abuse and exploitation of boys in South Asia: A review of research findings, legislation, policy and program responses. Florence, UNICEF Innocenti Research Center, 2009. 165. o. Idézi: Yvonne Rafferty: Challenges… i. m. 161. o.

[420] Vidra Zsuzsanna – Baracsi Kitti – Katona Noémi – Sebhelyi Viktória: i. m. 190-191. o.

[421] Windt Szandra: A gyerek: … i. m. 1699. o.

[422] Windt Szandra: „Aki még nincs 18 éves, az tabu" – egy gyermekprostitúcióról tartott kerekasztal-beszélgetés összegzése. http://ugyeszeklapja.hu/?tag=windt-szandra (Letöltés ideje: 2022.11.04.)

lyeztetett helyzetben lévő fiúgyermekek a mentorukkal való együttlétért cserébe szállást és élelmet kaphatnak, azonban más esetekben az idősebb férfiak szexuális kapcsolatot létesítenek fiatal fiúkkal, akiknek az együttlétért cserébe pénzt és ajándékokat (pl. ruhát, mobiltelefont) adnak, ezek a fiatal fiúk számos esetben vidéki gyermekotthonokból kerülnek ki. Amíg a lányoknak szinte valamennyi esetben van futtatójuk – aki ráveszi, kényszeríti őket a prostitúcióra, és elveszi az ebből megkeresett pénzt – a fiúknak jellemzően a mentoraikkal kell szexuális kapcsolatot létesíteniük (a mentorokkal folytatott viszony megélhetés érdekében folytatott szexuális kapcsolatként értelmezhető, melyben a mentor szexuális kényszerítést és visszaélést követ el a gyermekkorú fiúval szemben). Előfordul az a jelenség is, amikor idősebb nők tartanak ki fiú prostituáltakat, vagy fizetnek nekik szexuális szolgáltatásaikért, ez általában a férfi kliensekhez hasonlóan működik, azaz az idősebb nő támogatja a fiút azzal, hogy szállást és ételt biztosít számára. A számos hasonlóság mellett lényeges különbségeket is felfedezhetünk aközött, amilyen módon a fiúkat, illetve a lányokat zsákmányolják ki. Az egyik fő különbség az, hogy bár a fiúknak is lehet 'mentoruk', sokkal kevésbé jellemző, hogy az adott személy abból a jövedelemből él, amihez a prostitúció által jut. A lányok esetében a legjellemzőbb és egyben legelterjedtebb formája a prostitúciónak az, amikor a lányok vagy nők férje, barátja vagy teljes családja és gyermekei élnek a tevékenységéből.[423]

Közismert tény, hogy a nagyobb városokban jelen vannak fiú gyermekprostituáltak bizonyos parkokban és tereken, a fővárosban például elsősorban a Nyugati pályaudvar és a Népliget a férfiprostitúció nyilvános helyszínei. A gyermekotthonos fiúk nem ritkán járnak ki nagy, központi terekre, ahol készpénzért cserébe ajánlanak fel szexuális szolgáltatásokat. A gyermekvédelmi intézmények munkatársai szerint jelentős különbség van a fiatal fiúk anyagi igényei és az intézmény által biztosított szolgáltatások között, így a tinédzser fiúk más módokat találnak arra, hogy hozzájussanak a jobb ruhákhoz, cipőkhöz, mobiltelefonokhoz stb., ennek egyik módja pedig nem más, mint a prostitúció. A fiúprostitúció azonban nem csupán a fővárosban van jelen, bizonyos utcák, terek, a vasútállomások tipikus helyszínei az ügyfelekkel való találkozásnak. A melegbárokat félig nyilvános tereknek tekinthetjük arra tekintettel, hogy általában csak válogatott közönséget engednek be, itt is több formában jelenik meg a prostitúció, melyet három kategóriára oszthatunk: az első csoportot képező fiúk olcsó motelekben dolgoznak, és ott fogadják a vendégeket, a második az 'exkluzív prostituált', akinek VIP ügyfelei vannak és a harmadik, aki a pornóiparban dolgozik.[424] A szexuális kizsákmányolás céljából megvalósuló gyermekkereskedelem áldozatainak azonosítása egyre nehezebbé vált az elmúlt években, hiszen az emberkereskedelem arculata a bordélyházakról – melyek számos helyen továbbra is léteznek, csupán rejtettebbé váltak – elsősorban szórakoztató jellegűvé változott, áttevődött a sörkertekbe és karaoke bárokba.[425]

A fiúprostitúció további félig nyilvános formái az internetes oldalakon, partikon vagy bevásárlóközpontokban zajlanak. Az internetes prostitúció rendkívül elterjedt, és feltételezhetően egyben a gyermekkereskedelem egyik kulcsfontosságú eleme, mely főként társkereső oldalakon valósul meg, ahol 18 év alatti fiúk partnert keresnek, vagy nyíltan kínálják fel szexuális szolgáltatásaikat. Ebben az esetben elsősorban olyan gyermekekről van szó, akiket a szüleik érzelmileg elhanyagolnak.[426] A National Human Trafficking Hotline toborzást regisztrált a szexuáliskizsákmányolás céljából elkövetett emberkereskedelem vonatkozásában a közösségi média általános platformjain, így például többek között, de nem kizárólagosan a Facebookon,

[423] Vidra Zsuzsanna – Baracsi Kitti – Katona Noémi – Sebhelyi Viktória: i. m. 194-196. o.
[424] Vidra Zsuzsanna – Baracsi Kitti – Katona Noémi – Sebhelyi Viktória: i. m. 196-198. o.
[425] Yvonne Rafferty: Challenges… i. m. 160. o.
[426] Vidra Zsuzsanna – Baracsi Kitti – Katona Noémi – Sebhelyi Viktória: i. m. 198. o.

az Instagramon, a Snapchaten, a Kik-en, a Meetme.com-on, a WhatsApp-on és a társkereső oldalakon/alkalmazásokon, mint például a Tinder.[427]

2021-ben a Hintalovon Alapítvány (a gyermekek szexuális kizsákmányolása ellen küzdő világszervezet), az ECPAT International magyarországi partnerszervezeteként, velük együttműködve, úttörő kutatást végzett a magyarországi fiúgyermekek szexuális bántalmazásáról, valamint kizsákmányolásáról. Nemzetközi viszonylatban is uralkodónak tekinthető az az álláspont, miszerint a szexuális kizsákmányolás elsősorban a leánygyermekeket érinti. Ez a nézőpont a korábbi kutatások és vizsgálatok folyamán gyakran úgy nyilvánult meg, hogy szinte egyáltalán nem jelentek meg azok a fiúgyermekek a statisztikában, akik szexuális bűncselekmények sértettjeivé váltak, az ECPAT ezt világméretű problémának látja, ezért kezdeményezett kutatást több országban kifejezetten a fiúk érintettségére fókuszálva, ennek a kutatási folyamatnak volt részese 2021-ben a Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány, mint az ECPAT magyarországi tagszervezete.[428]

A kutatás elsődleges célja az volt, hogy felderítsék, milyen okai lehetnek annak, hogy a fiúk bántalmazási esetei még a lányokénál is ritkábban kerülnek napvilágra, és melyek azok a társadalmi, pszichológiai és intézményes tényezők, amelyek befolyásolják a fiúk segítségkérését, a bántalmazási esetek napvilágra kerülését, továbbá, hogy az érintett fiúk számára milyen segítő szolgáltatások érhetőek el, és hogy nekik milyen speciális szükségleteik lehetnek az áldozatsegítés területén. A kutatás alapján a következő legfontosabb következtetések vonhatóak le: a felnőtt férfiak 5%-a számolt be gyermekkori szexuális bántalmazásról, 20 fiúból 1 lehet érintett szexuális visszaéléssel kapcsolatban. Az elkövetők 89%-a rokon, családtag, vagy más olyan személy, akivel a gyermekáldozat bizalmi kapcsolatban állt, a bántalmazás idején a fiúáldozatok fele nem töltötte be a 12. életévét, a gyermekbántalmazás és a családon belüli erőszak sérülékennyé teszi a fiúkat.[429]

g) Magyarország a szexuális kizsákmányolás céljából elkövetett gyermekkereskedelem tükrében

Hazánkban a szexuális célú emberkereskedelem a domináns.[430] Magyar állampolgárok mind belföldön, mind pedig külföldön gyakran válnak kizsákmányolás, emberkereskedelem áldozatává, mely kapcsán a leginkább érintett társadalmi csoportok közé tartoznak az alacsony iskolázottsággal rendelkező fiatalok, a mélyszegénységben élők, a romák, az egyedülálló anyák, valamint a hajléktalan férfiak. Az áldozatok hazánkban jellemzően állami nevelő- és javítóintézetből kerülnek ki, gyakran súlyos, feldolgozatlan gyerekkori traumát szenvedtek el, nem ritkán szexuális abúzust. Az áldozattá válás potenciáját növeli a támogató baráti és családi kapcsolatok részleges, vagy teljes hiánya, amit az emberkereskedők tudatosan igyekeznek kihasználni.[431]

Magyarország elsősorban kiindulási és tranzitországnak tekinthető mind a nők, mind pedig a gyermekek sérelmére elkövetett, szexuális kizsákmányolást célzó emberkereskedelmet illetően, noha vannak olyan esetek is, amikor a szomszédos országokból – elsősorban az ottani

[427] Polaris: i. m. 43. o.
[428] Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány: A fiúk nem sírnak – Fiúk szexuális bántalmazása és kizsákmányolása Magyarországon https://hintalovon.hu/2022/02/03/a-fiuk-nem-sirnak/ (Letöltés ideje: 2022.11.04.)
[429] Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány: i. m.
[430] Szenczy Sándor: A civil szervezet és az emberkereskedelem áldozatai. = Pécsi határőr tudományos közlemények VIII. (Tanulmányok „A közigazgatási szervek, önkormányzatok és civil szervezetek együttműködésének lehetőségei az emberkereskedelem áldozatává válásának megelőzésében” című konferenciáról) 2007/Különszám, Pécs, Magyar Hadtudomány Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportja, 39-44. o., 39. o.
[431] Trauma Központ: Az emberkereskedelem Magyarországon i. m.

magyar nyelvű lakosság köréből –, illetve távolabbi országokból kerülnek Magyarországra nők, lányok és fiúk emberkereskedelem áldozataiként.[432]

A magyar áldozatok jelentős része szexuális célú kizsákmányolás áldozata, akik elsősorban Nyugat-Európai országokban válnak sértetté, a célországok között említhető többek között Ausztria, Belgium, az Egyesült Királyság, Hollandia, Németország, valamint Svájc.[433]

Amszterdam 'piroslámpás negyedében' – a rendelkezésekre álló adatok szerint – a magyar lányok és nők képezik a legnagyobb csoportot a külföldi prostituáltak körében, illetve ők teszik ki az összes prostituált 25-30%-át, Zürichben 98-99%-a magyar az utcai prostituáltak száma. A szexuális kizsákmányolás, valamint az emberkereskedelem áldozatainak forgalma országon belül jellemzően a szegényebb, kevésbé fejlett térségek felől a fejlettebb, városiasodottabb területek felé zajlik, tehát főként a falvak és kisvárosok felől a nagyvárosok irányába, elsősorban Budapestre.[434]

Az emberkereskedelem áldozatai között a gyermekek aránya az állampolgárságuk szerint az Európai Uniós 28 tagállamában 2017–2018-ban a következők szerint alakult: Magyarország (55%), Észtország (50%), Románia (48%), Egyesült Királyság (43%), Görögország és Portugália (29%),[435] ez az arány javulást mutat a 2015–2016-os adatokhoz képest, amikor is Észtország (83%), Magyarország (63%), Görögország (56%), Lettország (37%) és Hollandia (28%) volt leginkább érintett.[436]

Az Európai Unión belüli áldozatok nagy részét továbbra is a gyermekek teszik ki, többségük szexuális kizsákmányolás céljából megvalósuló emberkereskedelem áldozatául esett lány. A gyerekek folyamatos jelenléte az emberkereskedelem áldozatai között aggasztó tendenciát mutat, a gyermekek az összes áldozat közel egynegyedét teszik ki az Európai Unióban, döntő többségük lány (78%). Az összes gyermekáldozat közel 75%-a uniós állampolgár volt, a nem uniós gyermekáldozatok majdnem háromnegyede (69%) lány. Az Unión belüli gyermekáldozatok több mint 60%-a szexuális célú kizsákmányolás áldozatául esett.[437]

Manapság nehezen elképzelhető, de mégis tény, hogy hazánkban is válnak gyermekek szexuális, munka- és egyéb célú kizsákmányolás áldozataivá, mégpedig sokszor a szüleik aktív közreműködésével. Az alábbi ügyben a szexuális kizsákmányolás áldozata egy 13 éves gyermek, akit az édesapja heti rendszerességgel adott át egy ismeretlen férfinek, és feltehetően a nővérével ugyanez történt, bár arra csak utaltak az eljárás során. *„2016. és 2017. évben N. G. és élettársa K. M. T-n laktak öt gyermekükkel, köztük K. R., 2003. augusztus 4. napján született sértettel. 2016 novemberében N. G. megbeszélte K. J-val, hogy szexuális vágyának kielégítése végett hétvégenként pénzért elviheti K. R.-t. K. J. 2016. november végétől hétvégenként személygépkocsijával megjelent N. G. házánál és néhány órára magával vitte a sértettet a T. külterületén található ingatlanába, hogy vele szexuális cselekményeket végezzen. A sértett nem akart elmenni K. J.-val, gyakran sírva tiltakozott, de az apja agresszív magatartása miatt kénytelen volt engedelmeskedni. Előfordult, hogy amikor a kislány megmakacsolta magát, N. G. a ház előtt megpofozta és K. J. gépkocsijához lökdöste, majd oda betuszkolta. N. G. K. R.-t akkor is megpofozta, amikor a kislány visszavitele után K. J. panaszkodott, hogy R. nem tette azt, amit ő akart. K. J. R.-t 2017 júniusáig vitte el heti gyakorisággal addig, míg végül R. a rokonaihoz*

[432] Matolcsi Andrea: i. m. 10. o.
[433] Belügyminisztérium: Európai Együttműködési Főosztály: i. m.
[434] Matolcsi Andrea: i. m. 10. o.
[435] Windt Szandra: A gyerek: … i. m. 1696. o.
[436] Európai Bizottság: Data Collection on trafficking in human beings in the EU, 2020 https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/5b93c49f-12a0-11eb-9a54-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-278006557 Idézi: Windt Szandra: A gyerek: … i. m. 1696. o.
[437] Windt Szandra: A gyerek: … i. m. 1696. o.

menekült." – idézi Windt Szandra. A Kecskeméti Törvényszék 2.B.218/2019/45. számú ítélete alapján, a Szegedi Ítélőtábla másodfokon súlyosította a szülők büntetését, a Bf.III. 162/2020/22. számú ítélet alapján az apával szemben kiszabott szabadságvesztést 12 év 6 hónapra, a közügyektől eltiltás tartamát 10 évre, az anyával (aki valószínűsíthetően kapcsolati erőszak áldozata volt, nem akadályozta a bűncselekményt) szemben kiszabott szabadságvesztés tartamát 5 évre, a közügyektől eltiltás tartamát 4 évre súlyosította. Az apával szemben a Bíróság 140 ezer forint összegre vagyonelkobzást rendelt el.[438]

h) Megelőzés

A gyerekotthonoknak, de a gyermekotthonban élők számára (is) rendkívül fontos a megelőzés, a figyelemfelkeltés, melyben a rendőrség szerepet is vállal, és láthatóan a gyermekvédelem oldaláról is megfogalmazódott már az igény az együttműködés erősítésére. Ebben szerepet játszhat az is, hogy mind a gyermekvédelem, mind pedig a rendőrség számos információval rendelkezik a gyermekprostitúcióban érintettekkel kapcsolatban, azonban ezek sok esetben a közös cél (értsd a gyermekek védelmének prioritása) ellenére sem találkoznak egymással, ez azonban rendkívül fontos, rendszerszintű feladat. A fiúk prostitúcióba történő bevonódásának megítélésével, annak megelőzésével kapcsolatban a gyermekvédelemben is számos teendő adódik, azaz ha van erről információja, akkor a lányokéhoz hasonló módon kell jelzőrendszeri tagként eljárniuk.[439]

Verőné Jámbor Noémi felhívja rá a figyelmet, hogy *„Fontos, hogy még az előtt felvilágosítást kapjanak a veszélyeztetett fiatalok, mielőtt belekerülnének a prostitúció és emberkereskedelem világába."* Meggyőződése, hogy megelőzhető a prostitúció pedagógiai eszközökkel, abban az esetben, ha még időben eljut a fiatalokhoz a felvilágosító szó, elsősorban a téma szempontjából kiemelten veszélyeztetett régiókba, nevezetesen a keleti országrészbe, az elmaradottabb régiók kis falvainak általános iskoláiba, valamint a nevelőotthonokba és a javítóintézetekbe.[440]

A szexuális kizsákmányolás céljából megvalósuló emberkereskedelem kapcsán a megelőző intézkedéseket számos módon el lehet különíteni, ilyen megelőző intézkedések lehetnek;[441]

- Az elsődleges elkövető-orientált megelőzés, amely elsősorban az elkövetőre és annak meghatározó jegyeire összpontosít. Szükséges pontosan meghatározni a személy által elkövetett bűncselekmény kezdeti és alakulási elemeit. Az elsődleges megelőzés azokra a helyzetekre koncentrál, amikor a bűncselekmény még nem következett be, de vannak olyan általános jelek, amelyek alátámasztják a bűncselekmény elkövetésének lehetőségét.[442] Ezek a mutatók olyan alapvető társadalmi tényezőkre vonatkoznak, mint például az egyének társadalmi-gazdasági státusza, az egyének nevelése,

[438] Windt Szandra: A gyerek: … i. m. 1689. o.
[439] Windt Szandra: „Aki még … i. m.
[440] Verőné Jámbor Noémi: i. m.
[441] Jan J. van Dijk – Irene Sagel-Grande – Laura Toornvliet: Actuele criminologie, Den Haag: Sdu Uitgevers, 2009, 175.o., Adam Crawford – Karen Evans: Crime prevention and community safety In: Mike Maguire – Rod Morgan, – Robert Reiner: The Oxford Handbook of criminology. Oxford, Oxford University Press, 2012. 1056. o. Idézi: Jorn Johannes Marinus Van Rij: The trafficking and sexual exploitation of native Hungarian speaking women in the Netherlands. A case study into the nature of forced prostitution and the modus operandi of organised crime groups involved in human trafficking in Europe. Egyetemi doktori disszertáció. Pécs, 2014, Pécsi Tudományegyetem
[442] Sheldon Glueck – Eleanor Glueck: Unraveling Juvenile Delinquency. New York, Commonwealth Fund, 1950. Idézi: Jorn Johannes Marinus Van Rij: i. m.

valamint hogy ezen oktatási folyamat következtében létrejöjjenek-e és felismerik-e a társadalmi kötelékeket, elvárásokat.[443]

- A másodlagos elkövető-orientált megelőzés, a bűncselekmény potenciális elkövetőjének megakadályozására irányuló megelőzés, amely azzal a pillanattal foglalkozik, amikor az egyes kockázati mutatók felfedik magukat, és amikor az úgynevezett korai beavatkozásokat lehet alkalmazni.[444]
- A harmadlagos elkövető-orientált megelőzés azt mondja ki, hogy amennyiben az elkövető a nők erőszakos prostitúciója révén vesz részt a szexuális kizsákmányolásban, és kapcsolatba lép a rendőrséggel, akkor a hatóságoknak intézkedéseik során tiszteletben kell tartaniuk a büntetés kapcsán öt tényezőt annak hatékonysága érdekében, melyek a megtorlás, az elrettentés, az ártalmatlanná tétel, a rehabilitáció és a gyógyulás.[445]
- Az elsődleges helyzetorientált megelőzés magában foglalja a megelőző intézkedések egyetemes végrehajtását,[446] azaz a kifinomultabb biztonsági eszközök adaptálását, valamint beillesztését, (például GPS nyomkövető beszerelése műszerfalba integrált rádiókba, járművekbe).[447]
- A helyzetelemzés másodlagos szintje (másodlagos helyzetorientált megelőzés) az adott szituációt a kizsákmányoló helyzet fennállásának okaként kezeli, a hangsúlyt azokra a személyekre fekteti, akiknek az áldozattá válásának kockázata megnövekedett.[448]
- A harmadik változat (harmadik (területi) helyzetorientált megelőzés) a nagy kockázatú területekkel vagy az úgynevezett forró pontokkal foglalkozik, mely területek fokozottan mutatják a lehetséges bűncselekmények és áldozattá válás jeleit.[449]
- Az elsődleges áldozat-orientált megelőzés abból indul ki, hogy az áldozatok – ha elsőre furcsának is hangzik – fontos szerepet játszanak a saját áldozattá válásukban. Az emberkereskedelem és a szexuális kizsákmányolás áldozatai nem különböznek lényegesen egymástól. Ez a megelőzés az áldozattá válás korlátozására összpontosít a veszélyekkel, az alkalmazott módszerekkel és a nyilvánossággal kapcsolatos tudatosság növelésével, amit többek között ezt a televízióban és rádióban található reklámok, valamint a korábbi áldozatok által iskoláknak nyújtott előadások segítségével lehet megtenni.[450]
- A másodlagos áldozat-orientált megelőzés középpontjában az áll, hogy kulcsfontosságú a potenciális áldozatok felkészítése az áldozattá válásra. Az embereket tájékoztatni kell a kockázatokról, de fel kell készülniük az áldozattá válására is, fontos, hogy tudják, kivel lépjenek kapcsolatba, valamint hogy a család és a barátok komolyan vegyék a felismerhető jeleket.[451]

---

[443] Travis Hirschi: Causes of Delinquency. Berkeley, University of California Press 1969. 309 o. Idézi: Jorn Johannes Marinus Van Rij: i. m.
[444] Edwin H. Sutherland: White Collar Crime: The Uncut Version. New Haven, Yale University Press, 1983. 291 o. Idézi: Jorn Johannes Marinus Van Rij: i. m.
[445] Jorn Johannes Marinus Van Rij: i. m.
[446] Jan J. van Dijk – Irene Sagel-Grande – Laura Toornvliet: i. m. 175.o. Idézi: Jorn Johannes Marinus Van Rij: i. m.
[447] Jorn Johannes Marinus Van Rij: i. m.
[448] Jorn Johannes Marinus Van Rij: i. m.
[449] Lawrence E. Cohen –Marcus Felson: Social change and crime rate trends: A Routine Activities Approach. = American Sociological Review 1979/4, 588-608. o. Idézi: Jorn Johannes Marinus Van Rij: i. m.
[450] Jorn Johannes Marinus Van Rij: i. m.
[451] Nicola Mai: Migrant Workers in the UK Sex Industry. Final Policy-Relevant Report. London, ESRC/London Metropolitan University, 2009. Idézi: Jorn Johannes Marinus Van Rij: i. m.

– A harmadlagos áldozat-orientált megelőzés arra fókuszál, hogy a szexuális kizsákmányolás következményei hosszú távúak, és többek között érzelmi zavarokat, alacsony önértékelést eredményezhetnek.[452] Minél hosszabb ideig áll fenn egy kizsákmányoló helyzet, annál súlyosabb az áldozat személyi károsodása, és annál hosszabb időt vesz igénybe, hogy a társadalom 'normális' tagjaként éljenek tovább. E bűncselekmények súlyossága és következményei miatt elkerülhetetlen a másodlagos vagy akár a harmadlagos viktimizáció, amely a kezdeti áldozattá válás következményeiből vezethető le, ezért az áldozatokat mindig külön és igényeiknek megfelelően kell kezelni.[453]

i) Következtetés

Évente többmillió nő és gyermek esik hazájának határain belül vagy akár azon kívül szexuális kizsákmányolás – kényszerített prostitúciós tevékenység – céljából emberkereskedők áldozatául világszerte. Az emberkereskedelem, valamint az ahhoz kapcsolódó prostitúciós bűncselekmények az egyik legnagyobb bevételi forrását jelentik szervezett bűnözői körök számára, a szexuális kizsákmányolást célzó emberkereskedelem szorosan összefügg a prostitúciós tevékenységgel. Az áldozatokat magántulajdonként, árucikként kezelik, korlátozva, vagy egyenesen megfosztva őket alapvető emberi jogaiktól. A gyermekek rendszeresen válnak szexuális kizsákmányolás és emberkereskedelem áldozatává, mind az ország határain belül, mind pedig külföldön.[454]

A nemzetközi szervezetek által létrehozott lista alapján a gyermekek (legtágabb értelemben véve) szexuális kizsákmányolása a következő visszaélési formákat tartalmazza:

- a prostitúció: a gyermek szexuális kizsákmányolása, amelyet általában közvetítőn (szülő, családtag, kerítés stb.) keresztül szerveznek, pénzért vagy más ellenszolgáltatásért cserében
- a pornográfia: gyermekpornográfia, terjesztése
- a házasságra kényszerítés
- a szexturizmus
- a gyermekek nemi identitását sértő hagyományok, szokások, csonkítás.[455]

A széles körben elterjedt szegénység, a gazdasági kiszolgáltatottság, a státuszbeli különbség, a munkalehetőségek hiánya, a nemek közötti egyenlőtlenség, a diszkrimináció, az általános műveltség és a tudatosság hiánya, valamint az olcsó munkaerő iránti kereslet a gyermekek szexuális kizsákmányolásának jelentős iparággá válását eredményezi.[456]

A gyermekprostitúció rejtettebb, nehezebben látható és kevésbé elérhető formái esetében feltételezhetően kiterjedtebb bűnszervezetek állnak a gyermekek kizsákmányolása mögött, nagyon fiatal fiúkat és lányokat is kényszerítenek prostitúcióra, de ezek a gyermekek nem az utcai prostitúcióban jelennek meg, hanem futtatóik közvetlenül az ügyfelekhez viszik őket, az ügyfél 'megrendeli' a gyermekeket, és a futtatók a megadott címre vagy valamilyen meghatározott helyre viszik őket. [457]

---

[452] Carolyn Hoyle – Lucia Zedner: Victims, victimization and criminal justice. In: Mike Maguire – Rod Morgan – Robert Reiner (szerk.): The Oxford Handbook of Criminology. Oxford, Oxford University Press, 2007. 461-495. o., 468. o. Idézi: Jorn Johannes Marinus Van Rij: i. m.
[453] Jorn Johannes Marinus Van Rij: i. m.
[454] Kovács István: i. m. 213. o.
[455] Gyurkó Szilvia: A gyermekek ... i. m. 31. o.
[456] Büşra Uslu: Çocuk Ticareti Suçunu Anlamak. Uluslararası Suçlar ve Tarih 2022/1, 93-115. o., 111. o.
[457] Vidra Zsuzsanna – Baracsi Kitti – Katona Noémi – Sebhelyi Viktória: i. m. 198. o.

Majdnem minden esetben áll egy kényszerítő partner (futtató, 'lover-boy') a prostitúcióban érintett kiskorú mögött, de előfordul az is, hogy a szülők, rokonok járulnak hozzá a kizsákmányoláshoz. A kényszerítő személyek mellett számos más 'külső' (szegénység, elhanyagoltság, kirekesztettség, iskolai lemorzsolódás) és 'belső' (traumatikus élmények, veszteségek) tényező hat kényszerítő erővel és tereli a fiatalokat az áldozattá válás irányába.[458]

A szexuális kizsákmányolás céljából elkövetett gyermekkereskedelmet megelőző jelei közé tartozik:

- a szexuális úton terjedő fertőzés
- a korábbi terhesség/abortusz
- a gyakori látogatások sürgősségi fogamzásgátlás céljából
- a krónikus menekülő viselkedés
- a krónikus iskolakerülés vagy iskolai problémák
- a szexuális bántalmazás/fizikai bántalmazás/elhanyagolás története
- a gyermekvédelmi szolgálatok (különösen nevelőszülők/nevelőotthonok) bevonása
- az igazságszolgáltatással való közreműködés
- a feltűnően idősebb pár
- a gyakori szerhasználat/visszaélés
- az egészségügyi otthon hiánya és / vagy a sürgősségi osztály gyakori látogatása.[459]

A szexuális kizsákmányolás céljából elkövetett gyermekkereskedelem áldozatai között egyértelműen a lányok többsége mutatható ki, az ő testi fejlettségük, 'érintetlenségük', a 'könnyű elérhetőségük' csábító az igénybe vevő, az ügyfél számára.[460]

A Legfőbb Ügyészség által kezelt egységes nyomozó hatósági és ügyészségi bűnügyi statisztika (továbbiakban ENyÜBS) segítségével kérelemre nyújtott adatszolgáltatás alapján megállapítható, hogy 2019. II. félévétől 2021. év végéig egyetlen fiú gyermekáldozat sem szerepel a szexuális célú kizsákmányolás áldozatai között, így az bizton állítható, hogy a fiúk aránya lényegesen elmarad a lány áldozatokétól.[461] Ennek ellenére mégsem lehet levonni azt a következtetést, hogy a fiúgyermekek száma elhanyagolható lenne; egyrészt a vizsgált időszak rövidsége (technikai okokból) nem teszi lehetővé a messzemenő konklúziók levonását, másrészt a szakirodalom rendre felhívja rá a figyelmet, hogy a fiúk esetében a látencia meghaladja a lányokét. Mindazonáltal véleményem szerint egy ilyen jelentőségű bűncselekmény kapcsán egyetlen áldozattá válást sem tekinthetünk elhanyagolhatónak. Összességében tehát megállapítható, hogy a szexuális kizsákmányolás céljából megvalósuló gyermekkereskedelem fiú áldozatainak száma nem elhanyagolható.

---

[458] Hatvani Erzsébet – Sebhelyi Viktória – Vaskuti Gergely: i. m. 39. o.

[459] APSAC: i. m. 29. o. Idézi: Jordan Greenbaum – James E. Crawford-Jakubiak – Committee on Child Abuse and Neglect: i. m. 566–574. o., Linda A. Smith – Samantha Healy Vardaman – Melissa A. Snow: i. m. 75. o. Idézi: Jordan Greenbaum – James E. Crawford-Jakubiak – Committee on Child Abuse and Neglect: i. m. 566–574. o., Richard J. Estes – Neil Alan Weiner: i. m. 238. o. Idézi: Jordan Greenbaum – James E. Crawford-Jakubiak – Committee on Child Abuse and Neglect: i. m. 566–574. o., Heather J. Clawson – Nicole Dutch – Amy Solomon – Lisa Goldblatt Grace: i. m.. 54. o Idézi: Jordan Greenbaum – James E. Crawford-Jakubiak – Committee on Child Abuse and Neglect: i. m. 566–574. o., Jody M. Greene – Susan T. Ennett – Christopher L. Ringwalt: i. m. 1406–1409. o. Idézi: Jordan Greenbaum – James E. Crawford-Jakubiak – Committee on Child Abuse and Neglect: i. m. 566–574. o.,

[460] Windt Szandra: A gyerek: … i. m. 1698. o.

[461] A Legfőbb Ügyészség által kezelt egységes nyomozó hatósági és ügyészségi bűnügyi statisztika (ENyÜBS) segítségével kérelemre nyújtott adatszolgáltatás alapján

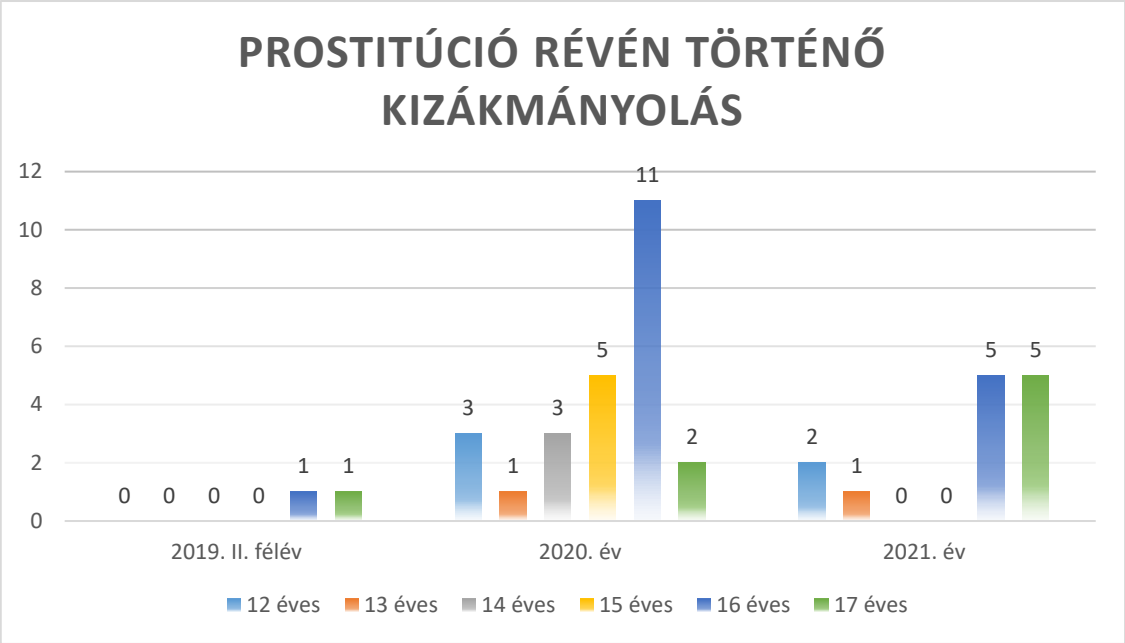

2.ábra: Lánygyermek prostitúció révén történő kizsákmányolása
Forrás: A Legfőbb Ügyészség által kezelt egységes nyomozó hatósági és ügyészségi bűnügyi statisztika (ENyÜBS) segítségével nyújtott kérelemre történő adatszolgáltatás alapján

A 2. ábrából kiolvasható, hogy a szexuális kizsákmányolás céljából elkövetett gyermekáldozatok életkora a 10. életévüket meghaladja. A vizsgált időszakban egyéb szexuális jellegű kizsákmányolásra csupán két esetben derült fény.[462]

[462] A Legfőbb Ügyészség által kezelt egységes nyomozó hatósági és ügyészségi bűnügyi statisztika (ENyÜBS) segítségével kérelemre nyújtott adatszolgáltatás alapján

2. Gyermekmunka a gyermekkereskedelem tükrében

„A reményveszett lélek előbb-utóbb megedződik, és ügyes kis trükkökkel segíti át a szívet a megpróbáltatásokon.”

Finy Petra

a) Bevezetés

Az Európai Unió Alapjogi Chartája meghatároz bizonyos jogokat, amelyek rendkívül fontosak az Európai Unión belül mozgó, vagy az Európai Unióba belépő munkavállalók számára, ezen jogok közül az elsődlegesek az emberi méltóság (1. cikk), a rabszolgaság és a kényszermunka tilalma (5. cikk), a foglalkozás megválasztásának szabadsága és a munkavállaláshoz való jog (15. cikk), a megkülönböztetés tilalma (21. cikk), a munkaközvetítői szolgáltatások igénybevételéhez való jog (29. cikk), az indokolatlan elbocsátással szembeni védelem (30. cikk), a tisztességes és igazságos munkafeltételek (31. cikk), a gyermekmunka tilalma és a fiatalok munkahelyi védelme (32. cikk), a fogyasztók védelme (38. cikk), és nem utolsó sorban a hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz való jog (47. cikk).[463]

Az emberkereskedelem a rabszolgaság modern változatának is tekinthető, becslések szerint ez a nemzetközi bűnszervezetek második legjövedelmezőbb üzletága, a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) szerint a kényszermunkából származó nyereség eléri az évi 32 milliárd dollárt.[464]

Az Európai Parlament és a Tanács 2011/36/EU irányelve alapján a kizsákmányolás magában foglalja többek között a kényszermunkát vagy szolgáltatásokat (a koldulást, a rabszolgatartást vagy a rabszolgatartáshoz hasonló gyakorlatot és a szolgaságot is ideértve).[465]

A növekvő globális mobilitás, valamint a világszintű bruttó gazdasági egyenlőtlenségek vezérlik a súlyos munkaerő-kizsákmányolást. A gazdasági helyzet szorításában egyre többen dolgoznak külföldön, gyakran készek a helyi jogi előírásoktól messze elmaradó munkafeltételeket is elfogadni, mert ez még mindig jobb, mint a szegénység és a munkanélküliség, amely elől elmenekültek. A külföldi munkavállalók súlyos kizsákmányolása gyakran láthatatlan, ám mégis általános jelenség. A fogyasztók többségének nincs tudomása arról, hogy a bevásárlóközpontban vagy üzletben megvásárolt termékeket, vagy éppen a szállodában vagy étteremben igénybe vett szolgáltatásokat kizsákmányolt munkavállalók állíthatják elő, vagy szolgáltatják. A kizsákmányolás számos gazdasági ágazatban előfordul, és a munkavállalók különféle csoportjait érintheti: ilyenek a Magyarországon burgonyát szedő román állampolgárok, a holland útépítésekhez felvett portugál férfiak, a lengyel hajógyárban szakképzetlen munkásként dolgozó észak-koreai férfiak, mely áldozatok gyakori közös tulajdonsága, hogy legfeljebb 1 eurós vagy sokkal alacsonyabb órabért keresnek, heti hat vagy hét napon legalább napi 12 órát dolgoznak, durva körülmények között vannak elszállásolva és nem kapnak szabadságot vagy betegszabadságot.[466]

A pénzügyi és gazdasági válság is hatással volt az emberkereskedelem elterjedéséhez és növekedéséhez, ugyanis a válság hatására nőtt a munkanélküliség, az emberek gazdaságilag és

---

[463] Alapjogi Charta

[464] Száraz Krisztina: i. m. 213. o.

[465] 2011/36 EU irányelv 2. cikk (3) bekezdése

[466] FRA – Az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége: Súlyos munkaerőkizsákmányolás: az Európai Unión belül mozgó vagy ide érkező munkavállalók. Összefoglalás https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2016-severe-labour-exploitation-summary_hu.pdf (Letöltés ideje: 2020.03.15.)

szociálisan is sebezhetőbbé váltak, így könnyen fennakadhatnak az emberkereskedők hálójában.[467]

A munkaerő-kizsákmányolás céljából elkövetett emberkereskedelem esetében az elkövetők olyan gyermekeket, nőket és férfiakat próbálnak kizsákmányolni, akik alacsony képzettségű munkára szorulnak.[468]A munkaerő-kizsákmányolás globális szinten a legszélesebb körben elterjedt formája az emberkereskedelemnek, az áldozatok lehetnek akár gyermekek, akár felnőttek, férfiak és nők egyaránt.[469]

b) Gyermekmunka

A magasabb jövedelmű országok álláspontja alapján gyakran úgy tűnik, hogy a gyermekmunka a fejlődő országokban szinte mindig a gyermekbántalmazás egyik formája, amelyben a gyermekek veszélyes körülmények között dolgoznak, ez azonban korántsem ilyen egyszerű. Valójában a 'gyermekmunka' kifejezés számos, a gyermekek részvételével végzett tevékenységtípust magában foglal (mind az országokon belül, mind az országhatárokat átívelően), a legtöbb gyermek otthon dolgozik, jellemzően a családjának segít azzal, hogy a családi vállalkozásban vesz részt, valamint a háztartási munkákban vállal szerepet.[470]

Alapvetően a gyermekmunka a szegénységnek a tünete, az alacsony jövedelem és a szegénység intézménye mozgatják annak világméretű elterjedtségét. Ennek eredményeként egyes gazdasági események vagy politikák kétértelmű hatást gyakorolhatnak a gyermekmunkára; például egy olyan ország, amely a munkaerő iránti kereslet növekedését tapasztalja – akár a globalizáció miatt – nagyobb keresletet tapasztalhat mind a felnőtt, mind pedig a gyermekmunka iránt, ugyanakkor a felnőtt munkaerő iránti nagyobb kereslet növelheti a családi jövedelmeket oly módon, hogy az csökkentse a gyermekmunkát.[471]

A gyermekmunka legrosszabb formái az alábbi alapokon nyugszanak:

- a környezetet a háztartások szegénysége jellemzi, ami nyomást gyakorol a gyermekekre, hogy segítsék családjuk megélhetését
- a szülők önzőek gyermekeikkel szemben, és döntéseket hoznak a nevükben
- veszélyeztetik az érintett gyermekek jövőképét, például azáltal, hogy csökkentik tanulási lehetőségüket az iskolában.[472]

Az Egyesült Nemzetek Közgyűlése XXI. ülésszakán, 1966. december 16-án elfogadott Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya kihirdetéséről szóló 1976. évi 9. törvényerejű rendelet rögzíti, hogy büntetni kell a gyermekek és fiatalkorúak olyan munkára történő alkalmazását, amely káros az erkölcsükre vagy az egészségükre, életveszélyes vagy akadályozza rendes fejlődésüket, kötelesek az államok azt a korhatárt megállapítani, melyen alul a fizetett gyermekmunka tilos és törvényileg büntetendő.[473]

---

[467] Száraz Krisztina: i. m. 214. o.
[468] Monika Smit: Trafficking in human beings for labourexploitation. The case of the Netherlands. = Trends Organ Crim 2011/14. 184–197. o.
[469] BAN Human Trafficking!: Labour exploitation http://banhumantrafficking.com/en/recognize-trafficking/forced_begging (Letöltés ideje: 2023.01.03.)
[470] Eric V. Edmonds – Nina Pavcnik: Child Labor in the Global Economy. = Journal of Economic Perspectives 2015/1, 199-220. o., 199. o.
[471] Eric V. Edmonds – Nina Pavcnik: i. m. 216. o.
[472] Sylvain E. Dessy – Stéphane Pallage: A Theory of the Worst Forms of Child Labour. = The Economic Journal no. 2005/500, 68-87. o.
[473] Az Egyesült Nemzetek Közgyűlése XXI. ülésszakán, 1966. december 16-án elfogadott Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya kihirdetéséről szóló 1976. évi 9. törvényerejű rendelet 10. cikk 3. pontja

A Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló 1991. évi LXIV. törvény 32. cikke alapján a *„részes államok elismerik a gyermeknek azt a jogát, hogy védelemben részesüljön a gazdasági kizsákmányolás ellen, és ne legyen kényszeríthető semmiféle kockázattal járó, iskoláztatását veszélyeztető, egészségére, fizikai, szellemi, lelki, erkölcsi vagy társadalmi fejlődésére ártalmas munkára”*.[474]

Az 1973-ban elfogadott 138. számú ILO-egyezmény a gyermekmunka tényleges felszámolására irányul,[475] az Egyezmény alapján a tagállamok kötelezik magukat arra, hogy olyan nemzeti politikát folytatnak, amely a gyermekmunka tényleges felszámolására törekszik, valamint arra, hogy a foglalkoztatási jogviszony vagy bármilyen munkavégzés alsó korhatárát fokozatosan olyan szintre emelik, amely biztosítja a fiatalkorúak teljes testi és szellemi fejlődését.[476]

A 182. számú ILO-egyezmény alapján a tagállamok kötelesek sürgősségi jelleggel, azonnali és hatékony intézkedéseket tenni a gyermekmunka legrosszabb formáinak betiltása és azonnal felszámolásának biztosítása érdekében.[477]

A Btk. 209. §- a kimondja, hogy

„Aki

a) a tizennyolcadik életévét be nem töltött személyek foglalkoztatására vonatkozó törvényi előírásokat megszegi, vagy

b) keresőtevékenység folytatására jogosító engedéllyel nem rendelkező tizennyolcadik életévét be nem töltött harmadik országbeli állampolgárt foglalkoztat, bűntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”[478]

c) Munkaerő-kizsákmányolás

A súlyos munkaerő-kizsákmányolás nem feltétlenül az emberkereskedelem következménye, azért esnek áldozatul a kizsákmányolásnak, mert a munkatapasztalatuk olyan feltételekre terjed ki, amelyek messze elmaradnak a törvény szerint elfogadhatónak tekintettől.[479]

---

[474] 1991. évi LXIV. törvény 32. cikke

[475] Glavanits Judit: Közbeszerzés a 21. század szolgálatában. Győr, UNIVERSITAS-GYŐR Nonprofit Kft., 2020. 240 o., 114. o.

[476] A foglalkoztatás alsó korhatáráról szóló 138. számú ILO-egyezmény

[477] 182. számú ILO-egyezmény

[478] Btk. 209. §- a

[479] FRA – Az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége: i. m.

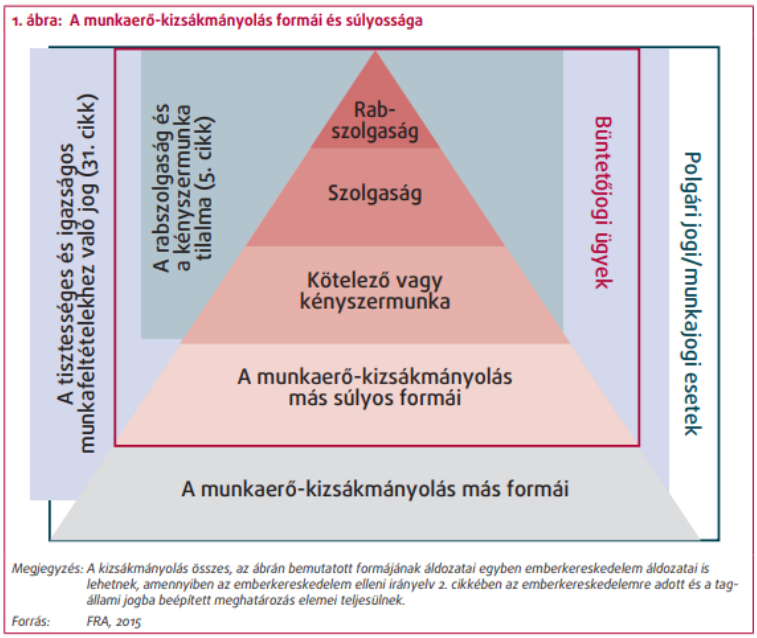

3. ábra: A munkaerő-kizsákmányolás formái és súlyossága
Forrás: FRA – Az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége: Súlyos munkaerőkizsákmányolás: az Európai Unión belül mozgó vagy ide érkező munkavállalók. Összefoglalás https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2016-severe-labour-exploitation-summary_hu.pdf (Letöltés ideje: 2020.03.15.)

Az emberkereskedelem jelentős mértékben fonódik össze az áruk és szolgáltatások legális kereskedelmével, így ahhoz, hogy alapjaiban ellehetetlenítsük az emberkereskedelmet, a legális kereskedelmet is szabályozni kellene. Amennyiben az áru – még ha eredete kétséges is – szabadon kapható a piacon, a vásárló jóhiszeműen gondolhatja azt, hogy annak előállítása jogszerű keretek között valósult meg, azonban ez nem feltétlenül helytálló.[480]

A kényszermunka, a rabszolgamunka, illetve az ahhoz hasonló tevékenységek elnevezés olyan munkára utalnak, amelyet valaki nem önszántából, hanem valamilyen fajta kényszer hatására vállal, a kényszermunka esetén a kizsákmányolt dolgozó tévedésben van a munka természetét és feltételeit illetően. A kényszermunka, a rabszolgasághoz és a szolgamunkához hasonló cselekmények bármely ipai ágazatban – annak bármely szakmáján belül – előfordulhatnak,[481] a munkaerő-kizsákmányolás céljából elkövetett emberkereskedelem áldozatai jellemzően a mezőgazdaságban, az építőiparban, a szórakoztatóiparban, a szolgáltatóiparban és termelőiparban vannak jelen,[482] továbbá háztartási alkalmazottként dolgoznak.[483]

Kényszermunka esetében valakit akarata ellenére fenyegetéssel, megfélemlítéssel, erőszakkal vagy valamilyen hasonló erőszakos módon – például manipulált tartozásra hivatkozva, a személyi okmányok elvételével vagy azzal fenyegetve az áldozatokat, hogy átadják őket a bevándorlási hatóságnak – munkára köteleznek,[484] a kényszermunkát végző személyek főként piszkos, embertelen és veszélyes körülmények között.[485]

---

[480] Száraz Krisztina: i. m. 222. o.
[481] Gyakorlati útmutató a munkaerő kizsákmányolás céljából folytatott emberkereskedelem áldozatává vált személyek első szintű azonosításához i. m.
[482] United Nations: Office on Drugs and Crime: Human trafficking indicators https://www.unodc.org/pdf/HT_indicators_E_LOWRES.pdf (Letöltés ideje: 2023.01.03.)
[483] Gyakorlati útmutató a munkaerő kizsákmányolás céljából folytatott emberkereskedelem áldozatává vált személyek első szintű azonosításához i. m.
[484] http://nehagyd.hu/cikkek/a-kizsakmanyolas-formai/kenyszerkoldultatas (Letöltés ideje: 2019.12.27.)
[485] Gyakorlati útmutató a munkaerő kizsákmányolás céljából folytatott emberkereskedelem áldozatává vált személyek első szintű azonosításához i. m.

Valamennyi országban napjainkban is élnek rabszolgák, melynek megjelenési formája lehet többek között a prostitúcióra kényszerítés, a mezőgazdasági, a háztartási vagy a gyárakban, bányákban folyó kényszermunka, a kényszerházasság, akár az egész családokat érintő adósrabszolgaság, vagy a konfliktusokban domináló háborús rabszolgaság. [486] Klemencsics Andrea szerint *„A rabszolgaság, mikor a személyi szabadság megfosztása mellett az egyén más személy tulajdonaként való kezelése, tárgyiasítása is megvalósul. Ezzel szemben a szolgaság a személyi szabadság megtagadásának egy különösen súlyos formája, amely más személy tulajdonaként történő kezelése mellett a munkára kényszerítését is magában foglalja.”*[487] A háztartási rabszolgaság a munkaerő kizsákmányolása céljából elkövetett emberkereskedelem egyik formája, amelyet elsősorban a lányok és a nők sérelmére követnek el.[488]

A 29. számú ILO Egyezmény kimondja, hogy a *"kényszer- vagy kötelező munka kifejezés vonatkozik minden olyan munkára vagy szolgálatra, amit valamilyen büntetés terhe alatt valakitől követeltek, és amire a munkára kötelezett személy nem szabad akaratából vállalkozott”*, az Egyezmény továbbá meghatározza, hogy a ’kényszer- vagy kötelező munka’ kifejezés mire nem vonatkozik.[489]

A Btk. 192. §- kimondja, hogy

„(2) Aki mást rendszeres előny szerzése céljából munkavégzésre, munka jellegű tevékenység végzésére, egyéb szolgáltatásra, vagy jogellenes cselekmény folytatására

a) megtévesztéssel, a sértett nevelésével, felügyeletével, gondozásával, gyógykezelésével kapcsolatos, illetve a sértettel kapcsolatban fennálló egyéb hatalmi vagy befolyási viszonyával visszaélve, vagy a sértett kiszolgáltatott helyzetét kihasználva rábír, vagy

b) erőszakkal vagy fenyegetéssel kényszerít,

bűntett miatt két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(3) Aki mást a (2) bekezdésben meghatározott cselekmény megvalósítása érdekében toboroz, átad, átvesz, elad, megvásárol, elcserél, ellenszolgáltatásként átad vagy átvesz, másnak megszerez, szállít, elszállásol, elrejt, bűntett miatt két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”[490]

A (2) bekezdésben foglalt alapeset a korábban hatályban volt Btk. 193. §-a szerinti kényszermunka tényállásának helyébe lépett. Az emberkereskedelem és kényszermunka harmadik alapeset (192. § (2) bekezdése) vagylagos elkövetési magatartásai a munkavégzésre, munka jellegű tevékenység végzésére, egyéb szolgáltatásra vagy jogellenes cselekmény folytatására (célcselekményre) való rábírás vagy kényszerítés (eszközcselekmény). A tényállás célcselekményeiként felsorolt magatartások felsorolásával a jogalkotó arra törekedett, hogy kényszermunkaként ne csak az akár egyébként legálisan is végezhető munkatevékenységet vagy szolgáltatásokat vonja a tényállás hatókörébe, hanem bármilyen emberi tevékenységet, amelyből a tettes előnyt szerezhet, így például a koldul(tat)ás és a prostitúció is ide tartozhat. Mindkét példa egyúttal átvezet a jogellenes cselekmények folytatásának fordulatához, amely közigazgatási úton tiltott tevékenységeket és szabálysértést megvalósító cselekményeket is jelenthet, az értelmezéshez a 2011/36/EU irányelv 2. cikk (3) bekezdését is figyelembe véve elmondható, hogy e célcselekmények körébe a bűncselekményeket is be kell vonni, ami bűnhalmazati kérdések

[486] Mihalkó Viktória – Nagy Beáta – Szabó Mónika: Az emberiség tragédiája. A modern rabszolgaság. Budapest, Anthropos, 2017. 220 o., 10. o.

[487] Klemencsics Andrea: Modernkori rabszolgaság, különös tekintettel az Emberi Jogok Európai Bíróságának joggyakorlatára https://jogaszvilag.hu/vilagjogasz/modernkori-rabszolgasag-kulonos-tekintettel-az-emberi-jogok-europai-birosaganak-joggyakorlatara/ (Letöltés ideje: 2019.12.27.)

[488] BAN Human Trafficking!: Domestic servitude http://banhumantrafficking.com/en/recognize-trafficking/forced_begging (Letöltés ideje: 2023.01.03.)

[489] A kényszer- vagy kötelező munkáról szóló 29. számú ILO Egyezmény, 1930

[490] Btk. 192. § (2)-(3) bekezdés

tisztázását teszi szükségessé. Amennyiben a negyedik alapeset (192. § (3) bekezdés) tettese tisztában van azzal, hogy a kényszermunka sértettje által elkövetett konkrét bűncselekményhez nyújt segítséget (például a kényszermunka sértettjét az általa elkövetendő bűncselekmény helyszínére szállítja), akkor a Btk. 192. § (3) bekezdése mellett a konkrét bűncselekményhez nyújtott bűnsegédi bűnrészességét is meg kell állapítani bűnhalmazatban.[491]

A Btk. 192. § (8) bekezdés a) pontja alapján

„(8) Aki

a) a (2) bekezdésben meghatározott emberkereskedelem és kényszermunka sértettjének munkáját, munka jellegű tevékenységét, egyéb szolgáltatását vagy jogellenes cselekményét igénybe veszi vagy felhasználja, három évig terjedő szabadságvesztéssel”[492]

A Btk. 192. § (8) bekezdés a) pontja teljesen új magatartásként kriminalizálja a kényszermunka sértettjének munkáját, szolgáltatását igénybe vevő vagy felhasználó személyt, mondhatni úgyis, hogy a kényszermunka ’fogyasztóját’. A kínálati és fogyasztói oldal elkülönült kodifikációs meghatározása alapján a fogyasztó bűncselekménye a kényszermunka tettesének cselekményétől részben független, önálló sajátosságokkal rendelkezik, így a kényszermunka tettesének rendszeres előnyszerzési célzata tényállási szinten nem kapcsolódik össze a konkrét fogyasztó által konkrét esetben nyújtott előnnyel, ezért a fogyasztó büntetendősége szempontjából közömbös, hogy ő a munkát, szolgáltatást ellenérték fejében vagy adott esetben ingyenesen veszi igénybe. Objektív oldalon a bűncselekmény megvalósulásának feltétele, hogy a szolgáltatást nyújtó személy a Btk. 192. § (2) bekezdésben meghatározott helyzetben lévő sértett legyen (egyébként őt rendszeres előnyszerzési célzattal kizsákmányolják), szubjektív oldalon pedig az, hogy a fogyasztó tudata átfogja a sértettnek ezt a helyzetét, ideértve a kényszermunka – általa akár nem is ismert – tettesének általában meglévő előnyszerzési célzatát, és ebbe legalábbis belenyugodjon (eshetőleges szándék).[493]

Súlyosabban büntetendő, ha a munkaerőkizsákmányolás céljából megvalósuló emberkereskedelmet tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére követik el (Btk. 192. § (5) a) pont), még súlyosabban, ha azt tizenkettedik életévét be nem töltött személy sérelmére valósítják meg (Btk. 192. § (6) a) pont).

A vádlottak a sértetteket rendszeres előny szerzése céljából részben a sértett nevelésével, felügyeletével, gondozásával kapcsolatos hatalmi vagy befolyási viszonnyal visszaélve, illetve a sértettek kiszolgáltatott helyzetét kihasználva szexuális cselekmények végzésére bírták rá, a sértettek rendezett családi kapcsolatokkal nem rendelkeztek, a gyermekotthon közösségébe beilleszkedni nem tudtak, folyamatosan szökésben voltak, így anyagilag és érzelmileg is a vádlottaktól függő helyzetbe kerültek. A vádlottakat a bíróság társtettesként elkövetett a Btk. 192. § (2) bekezdés a) pontjában meghatározott és a (4) bekezdés I. fordulatára figyelemmel az (5) bekezdés a) és d) pontja szerint minősülő emberkereskedelem és kényszermunka bűntette miatt elítélte.[494]

d) A munkaerőkizsákmányolás céljából elkövetett gyermekkereskedelem arculata

Nagy különbség van a lány- és a fiúgyermekek által végzett kényszermunkák formájának tekintetében, míg a ’fizikai’ munkát többnyire fiúkkal végeztetik, addig a házimunkát és az éttermekben végzett feladatokat elsősorban lányok látják el, a mezőgazdasági és a ruhaiparban

[491] Karsai Krisztina (szerk.): i. m.
[492] Btk. 192. § (8) bekezdés a) pontja
[493] Karsai Krisztina (szerk.): i. m.
[494] A Pécsi Ítélőtábla Bf.18/2022/12. számú határozata emberkereskedelem bűntette tárgyában

dolgozók között pedig egyaránt találunk lányokat és fiúkat is. A gyermekmunka formái régiónként is eltérést mutathatnak.[495]

Becslések szerint mintegy 25 millió ember van kitéve 'modern rabszolgaságnak' kényszermunka, vagy emberkereskedelem formájában, ezek a gyermekek, nők és férfiak gyakran migráns munkavállalók, akiket különböző ágazatokban, például mezőgazdaságban, bányászatban, halászatban, gyári munkában, háztartási munkában és szexmunkában zsákmányolnak ki. Bár a modern rabszolgaság felszámolása a 2030-ig szóló fenntartható fejlődési célok közé tartozik, az áldozatoknak nyújtott támogatásra és az emberkereskedelem megelőzésére adott hatékony válaszok kidolgozása továbbra sem tapinthatók kézzel.[496]

Még a konzervatív becslések is azt sugallják, hogy évente legalább 2,5 millió gyermeket, nőt és férfit csábítanak vagy kényszerítenek a nemzetközi határokat átívelően – vagy akár saját országukon belül – emberkereskedelembe. Míg a transznacionális emberkereskedelem elvonja a civil társadalom figyelmét, a szélesebb értelemben vett kizsákmányolás – beleértve a gyermekmunkát, a kényszermunkát, a kényszerprostitúciót stb. – sokkal több embert érint, mintsem 'csupán csak' az emberkereskedelem áldozatait.[497]

A gyermekek kizsákmányolása egy olyan globális probléma, amelyre igen nehéz megbízható statisztikákat találni, a legtöbb becslés szerint a világon évente több mint egymillió gyermek válik áldozattá a szexpiacon, és minden ötödik gyermek valamilyen formában jelen van a munkaerőpiacon (jellemzően harmadik világbeli országokból). Hozzávetőlegesen 170 millió gyermek dolgozik a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet által a gyermekmunka 'legrosszabb' formájaként definiált módon, nevezetesen fegyveres harcokban vesz részt, prostitúcióra kényszerítik őket, pornográfia áldozatává válnak, bűncselekmények elkövetésében vesznek részt, kábítószerkereskedőknek képezik ki őket, vagy 'háztartási alkalmazottként' alkalmazzák őket.[498]

A gyermekmunka a mai napig gyakori jelenség a világ bizonyos országaiban, és számos területet fed le; a gyermekek gyári munkásként dolgoznak, bányákban, mezőgazdaságban foglalkoztatják őket, segítik szüleiket az 'üzletben', alkalmi munkákat vállalnak, vagy akár saját üzletbe fognak, mint például utcai élelmiszer-eladó vagy cipőfényező. Mint láthattuk gyakori eset az is, hogy a gyermekeket katonáknak toborozzák, prostitúcióra, kábítószer-kereskedelemre kényszerítik, vagy 'rabszolgának' adják el. Természetesen ezeket a gyakran igen veszélyes munkákat a gyermekek minimális bérért végzik el, már ha egyáltalán kapnak értük bárminemű fizetséget. Mindaddig, amíg a családok arra kényszerülnek, hogy szegénységben éljenek (elsősorban a világ fejletlen részein), lehetetlen felszámolni a gyermekmunka intézményét.[499]

A gyermekmunka legrosszabb formáiról szóló egyezmény (182. sz.) 3. cikke kimondja, hogy a gyermekmunka legrosszabb formái a következők:

- a rabszolgaság vagy a rabszolgasághoz hasonló gyakorlat valamennyi formája, mint például a gyermekek adásvétele és a gyermekkereskedelem, az adósrabszolgaság és

[495] Reinisch Réka: A gyermekek jogai és a valóság – gyermekmunka a világbanhttps://btk.ppke.hu/uploads/articles/6414/file/reinischreka.Pdf (Letöltés ideje: 2021.02.14.)
[496] Ligia Kiss – Cathy Zimmerman: Human trafficking and labor exploitation: Toward identifying, implementing, and evaluating effective responses. = PLoS Med 2019/1, https://journals.plos.org/plosmedicine/article?id=10.1371/journal.pmed.1002740 (Letöltés ideje: 2021.10.13.)
[497] Johannes Koettl: Human Trafficking, Modern Day Slavery, and Economic Exploitation https://www.researchgate.net/profile/Johannes_Koettl/publication/241768755_Human_trafficking_modern_day_slavery_and_economic_exploitation/links/0c9605287ab6497485000000/Human-trafficking-modern-day-slavery-and-economic-exploitation.pdf (Letöltés ideje: 2023.01.04.)
[498] Gyurkó Szilvia: A gyermekek ... i. m. 28. o.
[499] Reinisch Réka: i. m.

a jobbágyság, továbbá a kényszer- vagy kötelező munka, beleértve a gyermekek kényszer- vagy kötelező sorozását fegyveres konfliktusban való bevetésük érdekében
- egy gyermek prostitúció, pornográfiakészítés vagy pornografikus előadás céljára történő vásárlása, felajánlása, vagy használata
- egy gyermek illegális tevékenységre, különösen a vonatkozó nemzetközi szerződések szerint meghatározott kábítószerek előállítására és az azokkal való üzérkedésre történő vásárlása és felajánlás, vagy használata
- olyan munka, amely – jellegénél, vagy azon körülményektől fogva, amely között azt végzik – valószínűleg veszélyezteti a gyermekek egészségét, biztonságát vagy erkölcsét.[500]

Konzervatív becslések alapján a világ összes fegyveres erőinek, hadseregének, lázadó csoportjainak és terrorista szervezeteinek[501] mintegy negyven százaléka alkalmaz gyermekeket vallási, etnikai vagy egyéb katonai célokra. Bár a gyermekkatonák, mint a gyermek kizsákmányolásának más formái (gyermekmunka és gyermekprostitúció) minden kontinensen előfordulnak, még mindig rendkívül nagy a bizonytalanság a jelenséggel kapcsolatban, a gyerekkatona szó negatív kontrakciója, valamint a téma 'soft issue' jellege sok esetben a kérdés marginalizálását eredményezi a politika részéről.[502]

A gyerekek katonaként való felhasználása hosszú múltra tekint vissza az emberiség történetében, gyakran használják a gyerekeket katonának/gerillának/militánsnak katonai csoportok, milíciák vagy terrorista szervezetek olyan területeken, ahol bizonyos hiányosságok lelhetőek fel. A gyermekkatonák használatának tekintetében nem képez kivételt a Kurd Munkáspárt (Partiya Karkerên Kurdistan) sem.[503]

A gyermekkatonák[504] toborzásával a terrorizmus új arcát is megismerhetjük, az Iszlám Állam, amely Szíria és Irak jelentős részét birtokolja, új értelmezést ad a jelenségnek, mivel nemcsak a jelenlegi pozícióját kívánja a gyermekek bevonásával megerősíteni, hanem az a hosszú távú célok elérését is szolgálja, nevezetesen a kalifátus kiterjesztését. Csak akkor lehetséges hatékonyságának biztosítása, ha a szervezet nemcsak túléli, hanem 'fel is készíti' saját jövőbeli generációját, ennek fő eszköze a gyermekek toborzása, hogy megfelelő mentális, pszichológiai és fizikai képzés után egy jövőbeli, hűséges és önfeláldozó hadsereget szervezhessenek, amely továbbviszi az Iszlám Állam ideológiáját, még akkor is, ha a terrorista szervezet megszűnik létezni jelenlegi formájában.[505]

---

[500] 182. számú ILO-egyezmény 3. cikke

[501] A terrorizmus tipológiájáról bővebben: Dávid Tóth – Melánia Nagy: The types of terrorism - with special attention to cyber and religious terrorism. = Jura 2019/1, 413-422. o., Tóth Dávid: A terrorizmus típusai és a kiberterrorizmus. In: Virág Rab (szerk.): XII. Országos Grastyán Konferencia előadásai. Pécs, PTE Grastyán Endre Szakkollégium, 2014. 286-296. o.

[502] Szijj Dóra: Az „új" háborúk hozadéka: a gyerekkatonaság modernkori formái. = Nemzet és Biztonság 2010/május, 27-38. o., 27. o.

[503] Serkan Kekevi – Gökmen Kılıçoğlu: Uluslararası Hukuk Açısından Çocuk Askerler ve PKK'nın Çocuk Askerleri/Militanları. = Ankara Barosu Dergisi 2016/3, 483-510. o., 485. o.

[504] Lásd bővebben: Nagy Melánia: Gyermekek a terrorizmusban. In: Németh Katalin (szerk.): Tavaszi Szél Konferencia 2019: Nemzetközi Multidiszciplináris Konferencia: Absztraktkötet. Budapest, Doktoranduszok Országos Szövetsége (DOSZ), 2019. 120. o., Nagy Melánia: Gyermekek szerepe különböző terrorszervezetekben. In: Miskolczi-Bodnár Péter (szerk.): XIX. Jogász Doktoranduszok Országos Konferenciája. Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, 2021. 137-144. o., Gál István László – Nagy Melánia – Ripszám Dóra: Gyermekkereskedelem a terrorizmus tükrében. In: Mezőfi Nóra – Németh Kornél – Péter Erzsébet – Püspök Krisztián (szerk.): V. Turizmus és Biztonság Nemzetközi Tudományos Konferencia tanulmánykötet. Nagykanizsa, Pannon Egyetem Nagykanizsai Kampusz, 2021. 9-17. o.

[505] Gál Csilla Emese: Elrabolt ártatlanság - az Iszlám Állam gyerekkatonái. = Magyar Rendészet 2018/5, 93-112. o.

e) Következtetés

Száraz Krisztina szerint *„Az emberkereskedelem a rabszolgaság korunkban tapasztalható változata. Magas profittal járó, ám mégis alacsony kockázatú vállalkozás.”*[506] A munkaerőkizsákmányolás céljából elkövetett emberkereskedelem egy súlyos bűncselekmény, amely tömeges jelenségnek minősül, és nem utolsósorban sérti az alapvető emberi jogok egy részét.[507]

Az emberkereskedelem egyik legrosszabb és legkevésbé látható formája a munkaerőkizsákmányolás céljából megvalósuló gyermekkereskedelem, az emberkereskedelemnek ez a sajátos formája összefonódik más jelenségekkel, kezdve gyermekmunkától a kényszermunkáig.[508]

A munkaerő-kizsákmányolás céljából elkövetett emberkereskedelem áldozatainak közös jellemzői:

- csoportokban élnek a munkavégzés helyén, és ritkán hagyják el ezeket a helyiségeket (ha egyáltalán elhagyják)
- nem megfelelő helyeken kerülnek elszállásolásra (például mezőgazdasági vagy ipari épületekben)
- nem rendelkeznek megfelelő öltözettel/felszereléssel az adott munkához (például hiányozhat a védőfelszerelés vagy a meleg ruházat)
- csak maradék ételeket kapnak
- a jövedelmükhöz nincs hozzáférésük
- nem rendelkeznek munkaszerződéssel
- a munkaidejük feltűnően hosszú
- számos szolgáltatás függ a munkáltatójuktól, ideértve a munkát, a szállítást és a szállást.[509]

A szexuális kizsákmányolás egy tipikusan nemzetközi, szervezett bűnözésen alapuló jelenség, amelyben a visszaélések különböző formái együtt jelennek meg, az ILO a prostitúciót és a gyermekpornográfiát a kényszermunka legrosszabb formáinak minősítette, különös hangsúlyt fektetve arra, hogy az emberkereskedelem gyermekáldozatainak közel egynegyedét kényszermunkába, szexuális kizsákmányolásba, vagy rabszolgaságba kényszerítik, illetve mentálisan és fizikailag bántalmazzák.[510]

Az emberkereskedelem magyar áldozatainak többsége szexuális célú kizsákmányolás áldozata, emellett viszont egyre több ’klasszikus’ munka célú kizsákmányolással összefüggő eset válik ismertté, a magyar állampolgárok elsősorban Nyugat-Európai országokban válnak áldozattá, a célországok között említhető többek között Ausztria, Belgium, az Egyesült Királyság, Hollandia, Németország, valamint Svájc.[511]

---

[506] Száraz Krisztina: i. m. 213. o.
[507] Nicola Jägers – Conny Rijken: Prevention of Human Trafficking for LaborExploitation: The Role of Corporations. = Northwestern Journal of International Human Rights 2014/1, 47-73. o.
[508] Luz María Puente Aba: Defining Child Trafficking for Labor Exploitation, Forced Child Labor, and Child Labor. In: Jones J. Winterdyk (szerk.): The Palgrave International Handbook of Human Trafficking. Palgrave Macmillan, 2020. 339-351. o.
[509] United Nations: Office on Drugs and Crime: Human trafficking indicators i. m.
[510] Gyurkó Szilvia: A gyermekek ... i. m. 30. o.
[511] Európai Bizottság: Together Against Trafficking in Human Beings https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/thb_overview_hungary_hu_pdf.pdf (Letöltés ideje: 2022.12.10.)

Tekintettel arra, hogy a klasszikus munkaerő-kizsákmányolás céljából elkövetett emberkereskedelem gyermek sértettjei kapcsán nem áll rendelkezésre statisztikai adat, az áldozatok életkor szerinti megoszlásának feltárására a gyermekmunka, valamint a kényszermunka esetei alapján teszek kísérletet.

A Legfőbb Ügyészség által kezelt ENyÜBS alapján megállapítható, hogy 2018. év közepétől 2020. év végéig a gyermekmunka vonatkozásában 4 sértettről beszélhetünk, ők mind 14-17 év közöttiek, 3 fiú és 3 lány. Kényszermunka esetében szintén 5 eset került feltárásra, ők mind 0-13 év közöttiek voltak; 1 fiú és 4 lány. Főszabályként elmondható, hogy a munkaerő-kizsákmányolás céljából elkövetett emberkereskedelem áldozatai jellemzően 10. életévüket betöltötték, azonban főként a lányoknál a háztartási munkák kapcsán alacsonyabb életkor is megjelenik.

3. A bűncselekményhez kapcsolódó kizsákmányolás

„Az igazságszolgáltatás néha összetéveszti az ártatlant a bűnössel, ha véletlenül együtt találja őket.”

Charles Dickens

a) Bevezetés

A ’bűncselekményhez kapcsolódó kizsákmányolás’ kifejezés alatt azt értjük, hogy egy adott személyt azáltal zsákmányolnak ki, hogy az elkövető – többek között – zsebtolvajlást, áruházi lopást, kábítószerrel való kereskedést és más hasonló, büntetendő és anyagi haszonnal járó tevékenységet követ el.[512] Az áldozatok egyidejűleg jellemzően többféle bűncselekmény elkövetésére vannak kényszerítve.[513]

2017–2018 között az európai adatok alapján csupán az emberkereskedelemmel kapcsolatos vádemelések 2%-ában szerepelt a bűncselekményhez kapcsolódó kizsákmányolás.[514] A 2011/36/EU irányelv a kényszerkoldulást, továbbá a bűncselekmények révén történő kizsákmányolást a munkaerő-kizsákmányolás formáinak tekinti.[515] A munkacélú kizsákmányolás hazai fő megjelenési formája az úgynevezett házi szolgaság, a ház körüli munkáltatás mellett, sok esetben a bűncselekmények elkövetésére kényszerítés.[516]

Azért is tud fennmaradni ez a kizsákmányolási forma, mert a mások bűncselekményre kényszerítése az emberkereskedők számára alacsony kockázattal járó, ám mégis jól jövedelmező üzletnek bizonyul.[517]

A gyermekkereskedelmi formák kapcsán fontos megjegyezni, hogy a célcsoport életkora a kizsákmányolás típusa tekintetében különböző, míg a koldulás egészen kiskorú gyermekeket is érinthet, a zsebtolvajlás rekrutációja csak bizonyos kor elérését (kb. 8 éves kort) követően kezdődik, a prostitúcióba történő kényszerítés pedig a pubertáskorban jellemző.[518]

b) Az emberkereskedelem áldozatai által elkövetett bűncselekmények

Az emberkereskedők által használt formák folyamatosan fejlődnek, az emberkereskedelem egyik különálló, de gyakran alul azonosított megjelenési formája a kényszerbűnözés. [519]

---

[512] 2011/36 EU irányelv (11) preambulumi bekezdése

[513] http://nehagyd.hu/cikkek/a-kizsakmanyolas-formai/buncselekmenyre-kenyszerites (Letöltés ideje: 2019.12.27.)

[514] Data collection on trafficking in human beings in the EU. https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/5b93c49f-12a0-11eb-9a54-01aa75e-d71a1/language-en/format-PDF/source-256187999 Idézi: Windt Szandra: A gyerek: … i. m. 1694. o.

[515] Gyakorlati Útmutató a koldulásra vagy bűncselekmények elkövetésére kényszerített személyek első szintű azonosításához https://emberkereskedelem.kormany.hu/download/d/46/c0000/TRAFGUID3_Koldul%C3%A1s.pdf (Letöltés ideje: 2023.01.07.)

[516] Balogh Krisztina – Windt Szandra: A munkáltatással összefüggésben elkövetett emberkereskedelem jellemzői elméleti és gyakorlati szempontból. = Belügyi Szemle 2022/2, 259-275. o., 273. o.

[517] http://nehagyd.hu/cikkek/a-kizsakmanyolas-formai/buncselekmenyre-kenyszerites (Letöltés ideje: 2019.12.27.)

[518] Vidra Zsuzsanna – Baracsi Kitti – Katona Noémi – Sebhelyi Viktória: i. m. 180. o.

[519] The use of forced criminality: Victim hidden behind the crime https://2009-2017.state.gov/documents/organization/233938.pdf (Letöltés ideje: 2023.01.13.)

A leggyakoribb bűncselekmények, melyeket az emberkereskedelem áldozatai elkövetnek a nemzetközi tapasztalatok alapján: a kábítószerrel kapcsolatos és a vagyon elleni bűncselekmények.[520] A magyar kriminálstatisztikai adatok alapján hazánkban szintén a vagyon elleni és a különböző kábítószerrel összefüggő bűncselekmények elkövetésére rábírás jellemző, mely leginkább a családtagok által valósul meg, az ilyen, bűnözői életmódra berendezkedett, sokszor diszfunkcionális családban felnővő gyerekek szocializációja hosszútávú következményekkel jár.[521]

Példának okáért sem adatok, sem pedig becslések nem állnak rendelkezésünkre a gyermekkereskedelemmel kapcsolatos zsebtolvajlásról. A zsebtolvajlás általában más típusú bűncselekményekkel is együtt jár, mint például lopás, rablás, vagy zaklatás (bullying). A gyermekek által elkövetett zsebtolvajlás (vagy az ehhez kapcsolódó más bűncselekmények) jellemzően 'bandákban' fordulnak elő, a fiatalok hasonló korú és helyzetű társaikkal együttesen követnek el bűncselekményeket, ami a deviáns kortárs kultúra szerves részét képezi. A fiatalok 'bandái' által elkövetett bűncselekmények mellett azok az esetek is jellemzőek, amelyekben a család kényszeríti rablásra vagy más bűncselekmények elkövetésére a gyermeket. Az ilyen esetekben gyakran a létfenntartásról, a családtagok ellátásáról van szó, nem pedig a család meggazdagodásáról. A szülők megtanítják a gyermekeket arra, hogyan lopjanak, és melyik a legjobb és leghatékonyabb módszer. Ezekben az esetekben a gyermekek nyilvánvalóan a szüleiknek engedelmeskednek, általában kisebb bűncselekményekkel kezdik, majd komolyabbakkal folytatják, azonban vannak a szülők általi kényszerítésnek más formái is: például úgy motiválják a gyermekeket, hogy azt mondják nekik, több élelmet kapnak, amennyiben 'több pénzt keresnek'.[522]

Léteznek a gyermekek bűnözésre kényszerítésének olyan esetei, amikor a környezet befolyása a felelős a gyermekek kriminalizálódásáért, ezekben az esetekben a szülők gyakran szerhasználók, munkanélküliek, gyermekeiket elhanyagolják, és gyakran mentális problémákkal küzdenek, de nem szükségszerűen bűnelkövetők, tehát azáltal, hogy a szülők szociálisan és/vagy mentálisan sérültek, nem képesek egészséges neveltetést biztosítani a gyermekeik számára, így növekszik annak a veszélye, hogy a gyermekeket zsebtolvajlásra vagy rablásra kényszerítik a környéken élő felnőttek. Egy vizsgált esetben egy fiatal férfi (aki korábban futtatóként dolgozott) elkezdett gyermekeket bűncselekmények elkövetésére kényszeríteni és kizsákmányolni a saját környékén. A gyermekek 8-10 évesek voltak, és a férfi ellenőrzése alatt végeztek rablásokat, azt követően elvette tőlük az 'árut', és egy kevés pénzt adott nekik a 'munkájukért'. Egy másik esetben 16 éves tinédzser olyan fiatalok 'bandája' által végzett tevékenységekben vett részt, ahol a bandát magát egy 'maffia' típusú bűnözői hálózat zsákmányolta ki. Feladatuk az volt, hogy bárokba besétálva verekedéseket színleljenek, ezután a 'maffia' emberei megérkeztek, és 'biztonsági szolgáltatásokat' nyújtottak a bár tulajdonosai számára, valójában megzsarolták, ugyanis amennyiben visszautasították a fizetést, a 'maffia' bosszút állt rajtuk. A fiatalok kaptak valamennyi pénzt cserébe, amit a tinédzserek többnyire kábítószerekre költöttek. Nem került feltárásra olyan eset, ahol egyértelmű lett volna a gyermekkereskedelem, mindazonáltal nagyon fontos, hogy a megkérdezett szakértők elmondása szerint – és ahogy a fenti példák is szemléltetik – a gyermekek által elkövetett zsebtolvajlás és rablás mögött gyakran jelennek meg a kényszer különböző formái, az elkövető a kiskorúakat gyakran kizsákmányolják, tehát egyúttal maguk is bűncselekmény áldozatai. A kortársak hatása vagy nyomása alatt

[520] Silvia Rodríguez-López: Telling Victims from Criminals: Human Trafficking for the Purposes of Criminal Exploitation. In: John Winterdyk – Jackie Jones (szerk.): The Palgrave International Handbook of Human Trafficking. Cham, Palgrave Macmillan, 2020. 303–318. o. Idézi: Windt Szandra: A gyerek: … i. m. 1694. o.
[521] Solt Ágnes: Bírói ítélkezési gyakorlat a kiskorú veszélyeztetése tárgyában (A/III/9.) Kutatási zárójelentés. Budapest, Országos Kriminológiai Intézet, 2018. 146 o. Idézi: Windt Szandra: A gyerek: … i. m. 1694. o.
[522] Vidra Zsuzsanna – Baracsi Kitti – Katona Noémi – Sebhelyi Viktória: i. m. 159., 189. o.

elkövetett bűncselekmények szintén gyakran megjelenő formája a zsebtolvajlásra való kényszerítés, ahol az idősebb gyermekek betanítják a fiatalabbakat. Bizonyos környezetben, különösen a gyermekotthonokban, ahol a gyermekek különböző, de többnyire veszélyeztetett háttérből érkeznek, a gyermekek egymást vonják be a bűnözésbe.[523]

Az emberkereskedők arra kényszeríthetik a felnőtteket és a gyermekeket, hogy áldozatként bűncselekményeket kövessenek el, beleértve a lopást, a tiltott kábítószerbirtoklást és -kereskedelmet, a terrorcselekményt, és az emberölést. Mexikóban például szervezett bűnözői csoportok arra kényszerítették a gyermekeket és a migránsokat, hogy 'bérgyilkosként' dolgozzanak, valamint kábítószerek előállításában, szállításában és értékesítésében használták fel őket. 2013 novemberében a rendőrség letartóztatott hat felnőtt romát, akiket azzal vádoltak, hogy gyermekeiket betörésekre kényszerítették Párizsban és annak külvárosaiban, az áldozatokat állítólag fizikailag bántalmazták, mert nem szállították le a lopott áruk napi kvótáját. Afganisztánban a felkelő csoportok arra kényszerítik az idősebb afgán gyermekeket, hogy öngyilkos merénylőként szolgáljanak, a pakisztáni nem állami katonai csoportok pedig arra kényszerítik a gyermekeket – akik már 9 éves kortól –, hogy öngyilkos merénylőként szolgáljanak Pakisztánban és Afganisztánban egyaránt. Az elsősorban Vietnámból és Kínából származó gyermekeket és férfiakat arra kényszerítették, hogy kábítószertermesztéseben dolgozzanak az Egyesült Királyságban és Dániában.[524] Gyermekeket és felnőtteket adnak el az Egyesült Királyságba, és olyan bűncselekmények elkövetésére kényszerítenek, mint például a zsebtolvajlás, az ATM-lopás, a fémlopás és kábítószertermesztés. A bűnözés miatti emberkereskedelem egyre jelentősebb kérdés, de csak a közelmúltban ismerték el kényszermunkaként.[525]

A Vidra Zsuzsanna, Baracsi Kitti, Katona Noémi és Sebhelyi Viktória által folytatott kutatás során a gyermekek által elkövetett zsebtolvajlás látens jelenségnek bizonyult. Vannak azonban más, súlyosabb vagy kevésbé súlyos bűncselekmények, amelyek kapcsolódnak a zsebtolvajláshoz, és amelyek az intézmények számára 'láthatóbbak'. A zsebtolvajlást és az ehhez kapcsolódó tipikus bűncselekményeket gyakran tinédzserek követik el csoportosan, akik sokszor gyermekotthonokban lakó gyermekek közül kerülnek ki. Megtámadnak más fiatalokat, és megfenyegetik, valamint kirabolják őket. Annak ellenére, hogy az intézményeknek tudomásuk van ezekről az esetekről, nem rendelkeznek információval arról, hogy pontosan hogyan valósulnak meg ezek a cselekmények.[526]

c) Áldozatazonosítás

A kolduláshoz, valamint a bűncselekményhez kapcsolódó kizsákmányolás céljából elkövetett emberkereskedelem áldozataira az alábbiak jellemzőek:

- gyermekek, idős emberek vagy fogyatékkal élő bevándorlók, akik hajlamosak nyilvános helyeken és tömegközlekedésen koldulni
- kábítószert magánál tartó és/ vagy értékesítő gyermekek
- rendelkeznek olyan testi sérüléssel, amely látszólag a megcsonkítás következménye
- azonos nemzetiségű vagy etnikai hovatartozású gyermekek, akik felnőttek nagyobb csoportjaival mozognak együtt
- kísérő nélküli kiskorúak, akiket azonos nemzetiségű vagy etnikai hovatartozású felnőtt 'talált meg'

[523] Vidra Zsuzsanna – Baracsi Kitti – Katona Noémi – Sebhelyi Viktória: i. m. 189-190. o.
[524] The use of forced criminality: i. m.
[525] Antislavery: Trafficking into crime and begging https://www.antislavery.org/what-we-do/past-projects/trafficking-crime-begging/ (Letöltés ideje: 2023.01.13.)
[526] Vidra Zsuzsanna – Baracsi Kitti – Katona Noémi – Sebhelyi Viktória: i. m. 188-189. o.

- csoporttal történő mozgás a tömegközlekedési eszközön
- részt vesznek szervezett bűnöző 'bandák' tevékenységeiben
- nagyobb csoportba tartozó gyermekek, akiknek ugyanaz a felnőtt a gyámja
- büntetést kapnak, ha nem gyűjtenek vagy lopnak eleget
- csoportban élnek
- együtt utaznak a rendeltetési országba
- csoportosan élnek olyan felnőttekkel, akik nem a szüleik
- nagy csoportokban és jelentős távolságokat tesznek meg naponta[527]

A kizsákmányolás ezen formáját az országok közötti jelentős mozgás jellemzi,[528] így szorosan kapcsolódik a kiskorúak jogellenes külföldre vitelének kérdésköréhez.

A zsebtolvajlásra kényszerítés azonosítása – mint a gyermekkereskedelemhez kapcsolódó kizsákmányolási forma – jelentős problémákba ütközik. A kérdés, miszerint a bűncselekmény mennyiben tekinthető kényszerítés eredményének, az intézmények számára sem egyértelmű, következésképpen annak kizsákmányoló jellege sem. Sokak szerint egyáltalán nincs is szó kényszerítésről, és meglátásuk szerint a fiatalok saját akaratukból cselekszenek. Amikor az intézmények elismerték, hogy a gyermekeket kényszerítették, akkor is többnyire kortárs kényszerítést értettek alatta.[529]

d) Büntethetőséget kizáró ok

Nyilvánvalóan az emberkereskedelem áldozatai nem tehetőek felelőssé olyan jogellenes tevékenységekben való részvételükért, amelyek viktimizációjuk közvetlen következményei. A bűncselekmény elkövetésére kényszerített személyeket általában elkövetőként azonosítják áldozat helyett és ezért ekként kezelik őket a bűnüldöző és igazságügyi szervek[530]. Az emberkereskedelem számos áldozata a megfelelő áldozatazonosítás hiánya miatt továbbra is észrevétlen a bűncselekmények elkövetői között. Az Egyesült Államokban ha az emberkereskedelem áldozatait, akiket kereskedelmi célú szexuális cselekmények elkövetésére kényszerítenek, majd büntetőeljárás alá vonják őket prostitúcióval kapcsolatos bűncselekmény miatt, számos állam – köztük New York is – olyan törvényeket fogadott el, amelyek lehetővé teszik az emberkereskedelem áldozatai számára, hogy hatályon kívül helyezzék ezeket az ítéleteket, amennyiben a bűncselekmény elkövetése az áldozat kizsákmányolása körébe tartozik. 2009-ben három vietnami gyermeket tartóztattak le, mert az Egyesült Királyságban kábítószertermesztésben vettek részt, kábítószer birtoklása miatt elítélték, egy fellebbviteli bíróság azonban 2013-ban hatályon kívül helyezte az ítéleteket, és megállapította, hogy a gyermekek emberkereskedelem áldozatai voltak, ez az eset azt tükrözi, hogy egyre inkább tudatában vannak annak, hogy a kényszerbűnözésben részt vevő emberkereskedelem áldozatait meg kell védeni a büntetőeljárástól[531].[532]

---

[527] United Nations Office on Drug and Crime: Human trafficking indicators i. m.

[528] A Bizottság Jelentése az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak az emberkereskedelem megelőzéséről, és az ellene folytatott küzdelemről, az áldozatok védelméről szóló 2011/36/EU irányelv 20. cikkében előírtak szerinti harmadik jelentés az emberkereskedelem elleni küzdelem terén elért eredményekről (2020) {SWD(2020) 226 final}

[529] Vidra Zsuzsanna – Baracsi Kitti – Katona Noémi – Sebhelyi Viktória: i. m. 220-221. o.

[530] A fiatalkorú terheltek elleni büntetőeljárásról lásd bővebben: Bertaldó András: Fiatalkorú terheltek a büntetőeljárásban. Egyetemi doktori disszertáció. Pécs, 2021, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának Doktori Iskolája

[531] A fiatalkorú sértetteket nyomozás során megillető jogokról lásd bővebben: Bakonyi Mária: A 14. és 18. életévét be nem töltött különleges bánásmódot igénylő sértett és tanú jogai a nyomozás során. In: Zséger Barbara (szerk.): Válogatás a Magyar Kriminológia Társaság 2018-2019. évben tartott tudományos rendezvényein elhangzott előadásokból. Budapest, Magyar Kriminológiai Társaság, 2019. 97-116. o.

[532] The use of forced criminality: i. m.

Az áldozatokat olyan büntetendő cselekmények elkövetésével vádolják, amelyek elkövetésére kényszerítették őket, és a büntetőeljárás megalázó élményének vannak kitéve.[533] Fontos, hogy a kormányok olyan politikákat dolgozzanak ki és hajtsanak végre, amelyek azonosítják és megfelelő védelemben részesítik az emberkereskedelem azon áldozatait, akiket áldozattá válásuk során bűncselekményben való részvételre kényszerítenek. [534]

Arra vonatkozóan, hogy a gyermekkereskedelem áldozatai által elkövetett büntetendő cselekményeket mikor nem lehet a gyermek terhére felróni, a magyar Btk. két rendelkezést is tartalmaz, melyek közül a gyermekkor tárgyalására már korábban sor került.

A Btk. 19. §-a rögzíti, hogy *„(1) Nem büntethető, aki a büntetendő cselekményt olyan kényszer vagy fenyegetés hatása alatt követi el, amely miatt képtelen az akaratának megfelelő magatartásra.*

(2) A büntetés korlátlanul enyhíthető, ha a kényszer vagy a fenyegetés a bűncselekmény elkövetőjét korlátozza az akaratának megfelelő magatartásban.”[535]

e) Összegzés

A bűncselekményre kényszerítést az emberkereskedelem áldozatainak azonosítását végző szervek sokszor nem úgy azonosítják, mint az emberkereskedelemmel kapcsolatba hozható jelenséget, éppen ezért az áldozatokat csupán elkövetőnek definiálják, ezáltal áldozati jogaikat nem érvényesíthetik. A bűncselekményre kényszerítés áldozatai főként gyermekek, akiket arra kényszerítenek, hogy akaratuk ellenére hajtsanak végre bűncselekményeket, melyek leggyakrabban: kábítószer-kereskedelem, zsebtolvajlás, bolti lopás, autók feltörése, bankautomatákkal kapcsolatos lopások stb.[536]

Az emberkereskedelem áldozatául esett gyermekeket elsősorban bűnözői tevékenységre kényszerítés útján használják ki, ezeket a gyermekeket gyakran hamisan az adott bűncselekmény elkövetőjeként azonosítják, és nem pedig az emberkereskedelem áldozataként, ennek következtében az esetek nagy része nem kerül napvilágra az Európai Unión belül.[537]

Összegezve – a szakirodalmi álláspont alapján – elmondható, hogy a bűncselekményekhez kapcsolódó kizsákmányolás céljából elkövetett gyermekkereskedelem áldozatait gyakran elkövetőként azonosítják.

---

[533] Criminalization of Trafficking Victims https://www.law.cuny.edu/wp-content/uploads/page-assets/academics/clinics/hrgj/publications/Criminalization-of-Trafficking-Victims.pdf (Letöltés ideje: 2023.01.13.)
[534] The use of forced criminality: i. m.
[535] Btk. 19. §-a
[536] De Coll Ágnes Ráhel - Tatár Erika: i. m. 15. o.
[537] EUROPOL: Fighting child trafficking… i. m.

4. Gyermekkereskedelem az emberi test tiltott felhasználása céljából

„Nincs határa, hogy mire képesek a pénzért az emberek társadalmi helyzetüktől függetlenül. Ez az élet egyik alaptétele.”

Ken McClure

a) Bevezető

Az emberkereskedelem kapcsán a kizsákmányolás magában foglalja többek között a szervek kivételét,[538] amely az emberi méltóság és a testi épség súlyos megsértését jelenti.[539] A szervek eltávolítása az egyéb kizsákmányolási formák közé tartozik.[540]

Az Alapjogi Charta rögzíti, hogy

„(1) Mindenkinek joga van a testi és szellemi sérthetetlenséghez.

(2) Az orvostudomány és a biológia területén különösen a következőket kell tiszteletben tartani:

a) az érintett személy szabad és tájékoztatáson alapuló beleegyezése a törvényben megállapított eljárásoknak megfelelően,

b) az eugenikai, különösen az egyedkiválasztást célzó gyakorlat tilalma,

c) az emberi test és részei ekként történő, haszonszerzési célú felhasználásának tilalma,

d) az emberi lények szaporítási célú klónozásának tilalma”.[541]

Benedek Nándor, az Interpol magyarországi képviselője, előadásában jelezte,[542] hogy a világon közel 21 millió ember közvetlenül szenved az emberkereskedelemtől, amelynek áldozatai nem ritkán olyan gyermekkorúak, akiket adásvétel után munkára kényszerítenek vagy szerveiket veszik el.[543]

Bár maga az emberkereskedelem nagyon hosszú múltra tekint vissza, a szervkereskedelem és a szerveltávolítás céljából folytatott emberkereskedelem (THOR) jelensége az 1990-es évek elején kezdett felszínre kerülni. Az elmúlt két évtizedben, bár a transzplantációs létesítmények száma világszerte nőtt, a szervek iránti kereslet is nőtt, ami az átültetésre rendelkezésre álló szervek folyamatos hiányát eredményezte.[544]

b) A legális transzplantáció

Mind a szervátültetés, mind pedig a szövetátültetés a modern orvostudomány fontos, gyorsan fejlődő területének minősül, ami számos betegség lefolyását változtathatja meg, jelentősen javítva a betegek életkilátásait és/vagy életminőségét, ugyanakkor a szerv- és szövetátültetés

---

[538] 2011/36 EU irányelv 2. cikk (3) bekezdése

[539] 2011/36 EU irányelv (11) preambulumi bekezdése

[540] Európai Bizottság: Report from the… i.m.

[541] Alapjogi Charta 3. cikk

[542] Benedek Nándor, az Interpol magyarországi képviselője: 2015. október 14-én, a Belügyminisztériumban, az emberkereskedelem elleni küzdelem 9. európai napja alkalmából rendezett konferencián tartott előadása. Budapest, 2015, Belügyminisztérium Idézi: Kubisch Károly: Az emberkereskedelem tárgyi súlyának társadalmi megítélése. = Magyar Rendészet 2016/1, 77-95. o., 78.o.

[543] Kubisch Károly: Az emberkereskedelem tárgyi … 78. o.

[544] Alireza Bagheri: Child organ trafficking: global reality and inadequate international response. = Med Health Care and Philos 2016/2, 239-246. o., 239. o.

számos etikai problémát is felvet, ezért a jogi szabályozásnak pontosan ki kell jelölnie a határokat, meghatároznia, hogy a technikailag lehetséges tág és egyre szélesedő területén belül mi az, ami erkölcsileg elfogadható és így jogilag megengedett.[545] Kevés olyan beavatkozás van a biotechnológiában, illetve a medicinában, amely olyan heves érzelmeket váltana ki, mint amilyet a szerv- és a szövettranszplantáció esetköre.[546]

Az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény (továbbiakban Eütv.) a szerv- (sejt-) és a szövetátültetés kérdéskörét együtt szabályozza annak ellenére, hogy a két terület biológiai, orvosi, erkölcsi és jogi megítélése jelentősen eltér egymástól. Mindkét esetben két mozzanatot kell egymástól élesen elhatárolni: a szerv (sejt) vagy szövet kivételét és a szerv beültetését, mely kettő együtt képezi az átültetést. A szervátültetés esetében – elsősorban élő donort érintő, nem elhanyagolható kockázatok miatt – megszorítóbb és részletesebb szabályozásra van szükség, mint a szövetátültetés (sejtátültetés) esetében.[547] Akkor kerülhet sor halottból szerv, illetve szövet eltávolítására átültetés céljából, ha az elhunyt életében ez ellen nem tett tiltakozó nyilatkozatot.[548]

A szerv- és szövetátültetés a *„szerv és szövet eltávolítása emberi testből, valamint annak más élő személy testébe történő beültetése az emberi test bizonyos funkcióinak helyreállítása céljából”*,[549] ami mint láthattuk – két mozzanatból áll: egyrészt a szerv vagy szövet testből történő eltávolításából, másrészt az eltávolított szervnek, szövetnek más élő személy testébe történő beültetéséből, a cél az emberi test bizonyos funkcióinak helyreállítása. Abban az esetben beszélünk csak átültetésről, ha ezen feltételek együttesen teljesülnek, például nem tekinthető átültetésnek, ha kutatási célból távolítanak el szövetet akár élő, akár halott személy testéből, de nem ültetik át más személybe. Abban az esetben, ha eltávolítás és beültetés is történik, azonban nem más személybe, hanem ugyanazon személybe, akkor jogi értelemben szintén nem beszélünk átültetésről, az Eütv. általános szabályai vonatkoznak rá (például csontdarab-átültetés a test más részére, szabad lebeny átültetés emlőrekonstrukció céljából). [550]

„Donor: az a személy, aki szervet, szövetet adományoz más személybe való átültetés céljából, illetve akinek testéből halála után szervet vagy szövetet távolítanak el más személy testébe történő átültetés céljából”, *„recipiens: az a személy, akinek testébe más személyből eltávolított szervet, illetve szövetet ültetnek át gyógykezelés céljából”*.[551]

Az egészségügyi törvény rögzíti, hogy elsősorban halottból eltávolított szervet és szövetet kell felhasználni átültetés céljára.[552] Ezen alapelv indoka, hogy a halottból történő szerv-, illetve szövetátültetés lényegesen kevesebb erkölcsi problémát vet fel, hiszen amíg élőből történő eltávolítás esetén az adományozónál az élő szervezet integritása sérül, egy egészséges szervezetből távolítanak el szövetet vagy egészséges jól működő szervet, és az adományozót kockázatnak teszik ki más érdekében, addig a halottból történő eltávolítás esetén ez a probléma nem merül fel, ugyanakkor szükséges megjegyezni, hogy a halottból történő szervátültetés nem fel-

[545] Kovácsy Zsombor (szerk.): Nagykommentár az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvényhez, 2022. május 26. időállapotú, 2022. évi Jogtár-formátumú kiadás
[546] Szebik Imre: A szerv- és szövettranszplantáció etikai kérdései 1. rész. = Aszklepion. Orvosi Etika 2015/4-5, 229-237. o., 229. o.
[547] Kovácsy Zsombor (szerk.): i. m.
[548] Az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény (továbbiakban Eütv.) 211. § (1) bekezdése
[549] Eütv. 202. § (1) bekezdés d) pontja
[550] Kovácsy Zsombor (szerk.): i. m.
[551] Eütv. 202. § (1) bekezdés e)-f) pontja
[552] Eütv. 203. § (1) bekezdése

tétlenül szolgálja mindig a legjobban a recipiens érdekét, veseátültetés esetében például egyértelműen jobb eredmények érhetőek el nem genetikai rokonok (például házastársak) közötti adományozással, mint halottból származó szervekkel. [553]

Élődonoros szervátültetés esetében több fontos szempontot is egyszerre szem előtt kell tartani. Egyrészt a recipiens szempontjából alapvető jelentőségű a szerv minőségének és biztonságának a garantálása, hiszen a minőségtől nagymértékben függ, hogy az átültetett szerv megfelelően fog-e működni, és hogy nem jelent veszélyt a recipiens szervezetére (például kórokozók vagy daganatsejteknek a recipiens szervezetébe történő juttatásával). Másrészt ugyanilyen fontos alapelv az is, hogy a szervátültetés az élő donorok lehető legmagasabb szintű védelmének biztosításával történjen, a donor számára a lehető legkisebb kockázatot és legkisebb megterhelést jelentve, hiszen a donor altruista motivációból vállalja a donációt.[554]

Az alapelvek között szerepel továbbá, hogy a tartósan tárolható, átültetés céljára felhasználható, élőből vagy halottból eltávolított szerveket, szöveteket szerv- és szövetbankban[555] kell tárolni.[556]

Nem minden szerv és szövet alkalmas arra biológiailag, hogy más személy testébe történő átültetés céljából élő személy testéből eltávolítsák, hiszen az eltávolítás nem károsíthatja a donor szervezetét, egészségét, annak nagyobb egészségkárosodás nélkül kell tovább működnie.[557] A hatályos hazai szabályozás értelmében *„Élő személy testéből más személy testébe történő átültetés céljára csak a következő szerveket, szöveteket szabad eltávolítani:*

a) olyan páros szerv egyikét, amelynek eltávolítása nem okoz súlyos és maradandó fogyatékosságot,

b) olyan szerv részletét (szervszegment), amelynek eltávolítása esetén a szerv jelentősebb funkciókiesés nélkül működik tovább;

c) regenerálódó szövetet.”[558]

A szervek közül csak az alkalmas az élődonoros átültetésre, amely páros szerv egyike, és emellett eltávolítása nem okoz súlyos és maradandó fogyatékosságot, ennek a meghatározásnak elsősorban a vese felel meg, hiszen egy vese eltávolítása esetén a másik egészséges vese elegendő, a vesefunkciók nem károsodnak. A tüdő is páros szerv, mellyel kapcsolatban számos országban végeznek is élődonoros átültetést, a fél tüdő (vagy egy tüdőlebeny) eltávolítása azonban nagyobb össz-szervezeti egészségkárosodást okoz, mint a fél vese eltávolítása, de ez sem tekinthető súlyos fogyatékosságnak. Más páros szervek (például az ivarmirigyek) esetében a szervátültetés nem gyakorlat. Olyan szerv is alkalmas lehet átültetésre, amely ugyan nem páros, mégis, ha egy részletét eltávolítják, akkor a szerv jelentősebb funkciókiesés nélkül működik tovább, ilyen elsősorban a máj, ahol a szegmentek biztonságosan távolíthatók el a vérellátással együtt, és a megmaradt máj a donorban képes pótolni az elvett májszegment funkcióit is. A szövetek közül pedig csak azok alkalmasak élők közötti átültetésre, amelyek regenerációra (újra képződésre) képesek.[559]

Az élő emberből történő szerv-, illetve szövetexplantáció vonatkozásában társadalmainkban az egyik legnehezebb kérdés, hogy szabad-e az élő szövetekért pénzt fizetni.[560]

---

[553] Kovácsy Zsombor (szerk.): i. m.
[554] Kovácsy Zsombor (szerk.): i. m.
[555] Lásd bővebben: A humángenetikai adatok védelméről, a humángenetikai vizsgálatok és kutatások, valamint a biobankok működésének szabályairól szóló 2008. évi XXI. törvény
[556] Kovácsy Zsombor (szerk.): i. m.
[557] Kovácsy Zsombor (szerk.): i. m.
[558] Eütv. 205. § (1) bekezdése
[559] Kovácsy Zsombor (szerk.): i. m.
[560] Szebik Imre: i. m. 231. o.

Az Eütv. rögzíti, hogy *„Szerv, illetve szövet adományozása kizárólag ellenérték nélkül történhet.”*[561] Ezt az alapelvet a Biomedicína Egyezmény a következőképpen rögzíti: *„Az emberi test és részei, mint ilyenek, nem képezhetik haszonszerzés forrását”*.[562] A szervek pénzért történő adományozása egyenes út a szervkereskedelemhez, ami ellen számos erkölcsi ellenérv szól még akkor is, ha a szervek esetében állandó a hiány, igen hosszú a várólista Magyarországon és másutt is a fejlett egészségügyi ellátással rendelkező országokban, és az ellenérték fejében történő adományozás az átültetés számára elérhető szervek számát valószínűleg növelné. A legfontosabb etikai ellenérv, hogy az emberi szerv nem árú, a szervek pénzért történő adásvétele a szervdonorok kizsákmányolásához vezetne – nem utolsó sorban emberkereskedelmet generálna –, az elérhető szervek minősége pedig romlana.[563]

A donornak felmerülnek bizonyos költségei az adományozással kapcsolatban, a törvény meghatározza, hogy ezek közül mely költségek megtérítésére tarthatnak igényt. Ezek két csoportra bonthatóak: az egyik csoport csak olyan donor esetében merül fel, aki nem minősül biztosítottnak (például nem magyar állampolgár), és így a társadalombiztosítás a szerv kivételével járó költségeket nem téríti meg, a másik csoport mindenképpen felmerülő, a társadalombiztosítás által biztosított donor esetében sem fedezett költségek köre. Az első csoportba tartozik a donornak az adományozással összefüggésben szükséges egészségügyi ellátásának máshonnan meg nem térülő költségei, a másik csoportba pedig az adományozásról szóló nyilatkozat megtételével a donornál felmerült költségek (közjegyzői okirat költségei), továbbá az utazással összefüggésben ténylegesen felmerült és igazolt – társadalombiztosítási jogviszony alapján nem fedezett – költségek tartoznak. A donor jogosult továbbá az adományozással kapcsolatos jövedelem kiesésének a megtérítésére is, amennyiben a társadalombiztosítás ennek egy részét fedezi (táppénz), akkor az azzal csökkentett összegre jogosult. Jogosult még a többletszállítási költségek megtérítésére a szervkivételt elrendelő egészségügyi intézménybe történt átszállítása esetén is, a ’szervkivétel elrendelése’ ebben az összefüggésben nehezen értelmezhető, hiszen a szerv kivétele (a szervnek a donorból történő eltávolítása) a donor döntésén alapul.[564]

Nem minősül az adományozás ellenértékének az átültetéssel összefüggésben végzett jogszerű orvosi vagy kapcsolódó technikai szolgáltatások igazolható díjának a donor részére történő kifizetése – a saját célú köldökzsinórvér-tárolás például jelentős költségekkel jár –, ha a minta letevője (ill. törvényes képviselője) később úgy dönt, hogy a mintát átengedi másnak, aki erre rászorul, de az addig kifizetett költségek megtérítésére igényt tart, akkor ez – a fenti rendelkezés alapján – nem minősül ellenértéknek, és így nem jogellenes.[565]

A szerv-, szövetátültetés vonatkozásában a haszonszerzésre, illetve az ellenérték nélküliségre vonatkozóan tehát szükséges megjegyezni, hogy átültetéssel összefüggésben végzett jogszerű orvosi vagy kapcsolódó technikai szolgáltatások igazolható díjának a kifizetése nem minősülhet haszonszerzésnek. Ebben a kérdésben a hatósági joggyakorlat bizonytalan. Ezen rendelkezés összhangban van az Európa Tanácsnak az emberi lény emberi jogainak és méltóságának a biológia és az orvostudomány alkalmazására tekintettel történő védelméről szóló, Oviedóban, 1997. április 4-én kelt Egyezményéhez kapcsolódó, az emberi eredetű szervek és szövetek átültetéséről szóló, Genfben, 2005. május 4-én aláírt Kiegészítő Jegyzőkönyv kihirdetéséről szóló 2006. évi LXXX. törvénnyel.[566]

---

[561] Eütv. 207. § (1) bekezdése
[562] Az Európa Tanácsnak az emberi lény emberi jogainak és méltóságának a biológia és az orvostudomány alkalmazására való tekintettel történő védelméről szóló, Oviedóban, 1997. április 4 -én kelt egyezménye: Egyezmény az emberi jogokról és a biomedicináról 21. Cikk
[563] Kovácsy Zsombor (szerk.): i. m.
[564] Kovácsy Zsombor (szerk.): i. m.
[565] Kovácsy Zsombor (szerk.): i. m.
[566] Az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény indoklása

c) A szervkereskedelemről röviden

Az Alaptörvény kimondja, hogy *„Tilos emberen tájékoztatáson alapuló, önkéntes hozzájárulása nélkül orvosi vagy tudományos kísérletet végezni. Tilos az emberi fajnemesítést célzó gyakorlat, az emberi test és testrészek haszonszerzési célú felhasználása, valamint az emberi egyedmásolás.”*[567]

Az emberi szervek felhasználása mind az erkölcsi, – bioetikai – mind pedig, a technikai, szakmai szabályok elemzése során komoly kihívás elé állítják a jogalkotót, valamint a jogalkalmazót egyaránt. Kétségtelen, hogy az emberi szervek, szövetek beültetésének, átültetésének orvosi lehetősége nemcsak hogy a betegségek gyógyítását eredményezte, de egyben – a korlátozott források száma miatt – közvetetten hozzájárult a szervek illegális megszerzését célzó cselekmények – közismerten a ’szervkereskedelem’ – megjelenéséhez is.[568]

A szervkereskedelem, egy igen jövedelmező globális tiltott kereskedelem, bonyolult és gyakran lappangó jellege miatt az emberkereskedelem kevésbé tárgyalt formája a gyermekkereskedelem elleni küzdelem során. A közpolitikai vezetők és az általános figyelemfelkeltő kampányok körében elsősorban a szexuális és/vagy a munkaerő-kereskedelem formáira összpontosítanak az emberkereskedelem kapcsán, azonban a szervkereskedelem kritikus helyet foglal el a nemzetközi szervezett bűnözői csoportok körében a nagy kereslet és a bűnüldözés viszonylag alacsony aránya miatt.[569]

2014-ben az Európa Tanács által elfogadott szervkereskedelem elleni egyezményben is definiálta a szervkereskedelmet, mely szerint a szervkereskedelem az, amikor a következő tevékenységek egyikét szándékosan követik el:

- emberi szervek eltávolítása élő, vagy elhunyt donorból, ahol a szerv eltávolítása az élő, vagy elhunyt donor szabad, tájékozott és konkrét hozzájárulása nélkül valósul meg, vagy az elhunyt donor esetében a belföldi jog által meghatározott engedély nélkül kerül eltávolításra
- az adott szerv beültetése, vagy beültetéstől eltérő célra történő felhasználása
- az adott szerv előkészítése, megőrzése, tárolása, szállítása, elfogadása, importálása és exportálása
- a fent említett bűncselekmények esetén bűnrészesség, vagy bűnpártolás, vagy e bűncselekmények bármelyikének szándékos kísérlete
- szervdonor vagy recipiens felbujtása és toborzása, melynek során pénzügyi haszonban vagy hasonló előnyben részesül a toborzó, felbujtó vagy harmadik személy
- közvetlen vagy közvetett jogtalan előny ígérete, ajánlása vagy adása egészségügyi szakembernek, köztisztviselőnek, vagy a magánszektorban létesített intézményben dolgozó személyek számára, abból a célból, hogy ezen személy az emberi szerv eltávolítását vagy beültetését illegális módon segítsék vagy végrehajtsák
- az egészségügyi szakemberek, köztisztviselők vagy a magánszektorban létesített intézményben dolgozó személyek által bármilyen jogtalan előny kérése, vagy elfogadása abból a célból, hogy az emberi szerv eltávolítását vagy beültetését illegális módon segítsék vagy végrehajtsák.[570]

---

[567] Alaptörvény III. Cikk (3) bekezdés

[568] Kovács Gábor: Az egészségügyi beavatkozás és kutatás rendje elleni bűncselekmények, valamint az egészségügyi önrendelkezési jog megsértése. Győr, UNIVERSITAS–GYŐR Nonprofit Kft., 2015. 303. o., 221. o.

[569] ACAMS Today: Organ Trafficking: The Unseen Form of Human Trafficking https://www.acamstoday.org/organ-trafficking-the-unseen-form-of-human-trafficking/ (Letöltés ideje: 2022.11.06.)

[570] http://hottproject.com/about-the-crime/other-crimes/trafficking-in-organs.html (Letöltés ideje: 2019.10.29.)

A szervkereskedelem tipikus tárgya a vese és a máj. Az Egyesült Nemzetek Szervezete által készített jelentés alapján a szervkereskedelem olyan bűncselekmény, amely három nagy kategóriába sorolható. Az első kategóriában az emberkereskedők arra kényszerítik, vagy arra veszik rá megtévesztéssel az áldozatokat, hogy adják át a szervüket. A második esetben az áldozatok hivatalosan vagy informálisan megállapodnak abban, hogy eladják egy szervüket, de nem fizetnek érte, vagy kevesebbet fizetnek a megígért árnál. A harmadik kategóriában kiszolgáltatott embereket (pl.: migráns munkavállalókat, hajléktalanokat, írástudatlanokat) olyan betegség miatt kezelnek, amely esetleg még nem is létezik, így majd szerveiket a tudásuk nélkül eltávolítják.[571] A szervkereskedelem áldozatai jellemzően a veszélyeztetett csoportokból kerülnek ki (pl. olyanok, akik mélyszegénységben élnek) és a szervkereskedők gyakran egy nagyobb, transznacionális hálózat tagjai.[572]

2010-ben a 106.879 ismert szervátültetési művelet közül az illegálisan szerzett szervekkel végzett beavatkozások akár 10%-ot is elérhették. A WHO becslése szerint a szervátültetés jelenleg a globális szükségletnek csupán 10%-át fedik le – mondta Dr. Luc Noel az Egészségügyi Világszervezet (WHO) részéről. 2012-ben a The Guardian arról számolt be, hogy a vesék illegális kereskedelme olyan szintre emelkedett, hogy az emberi szervek bevonásával körülbelül 10 ezer fekete piaci műveletre kerül sor évente. A 2008-as gazdasági visszaesés óta a szervkereskedelem gyakorisága nőtt.[573]

A Btk. 175. § (1) bekezdése kimondja, hogy *„Aki emberi gént, sejtet, ivarsejtet, embriót, szervet, szövetet, halott testét vagy annak részét, illetve halott magzatot jogellenesen megszerez, vagyoni haszonszerzés végett forgalomba hoz, vagy azzal kereskedik, bűntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő."* Súlyosabban büntetendő, ha az emberi test tiltott felhasználását egészségügyi szolgáltató alkalmazottja a foglalkozása körében követi el.[574]

A tizennyolcadik életévet be nem töltött személy sérelmére történő elkövetés minősített eseti rögzítése Karsai Krisztina szerint meglehetősen szakmaiatlanul kíván eleget tenni a nemzetközi kötelezettségeknek (2009. évi CLXI. törvény a gyermekek eladásáról, a gyermekprostitúcióról és a gyermekpornográfiáról szóló, a Gyermek jogairól szóló egyezményhez fűzött Fakultatív Jegyzőkönyv megerősítéséről és kihirdetéséről). A minősített esetet ugyanis a védett személyi kör 'sérelmére' kell elkövetni, aminek pontos jelentése ebben a bűncselekményi körben nem egyértelmű, hiszen a bűncselekmény tipikus megvalósulásakor az elkövetési tárgyak eredeti 'gazdája' – aki esetleg sértett lehetne – képbe sem kerül, ilyenkor a bűncselekmény elkövetése általában tudtán kívül valósul meg a testéből eltávolított sejtre, szövetre (stb.). A törvényi szóhasználatot a bírói gyakorlat megfelelő módon értelmezheti, igaz, a sértetti tudomásulvétel figyelmen kívül hagyása a felelősséget kiterjesztő értelmezést jelent, a fokozott védelem célja az, hogy a szigorúbb fellépéssel szorítsa vissza a kiskorúak szerveivel kapcsolatos illegális keresletet és kínálatot. Az elkövetési tárgy azon jellemzője, hogy kiskorú személyből származik, a tényállás objektív egyéb ismérvei közé tartozik, így az ezért való fokozottabb (minősített eseti) felelősség megállapításának az alapja az erre kiterjedő elkövetői tudat, így objektív alapon nem lehet a tettes terhére róni, ha később kiderül, hogy a szerv, szövet (stb.) védett életkorú személyből származott.[575]

---

[571] Susan Scutti: Organ Trafficking: An International Crime Infrequently Punished https://www.medicaldaily.com/organ-trafficking-international-crime-infrequently-punished-247493 (Letöltés ideje: 2019.11.02.)
[572] United Nations Office on Drug and Crime: Trafficking in persons for organ removal https://www.unodc.org/documents/human-trafficking/Toolkit-files/08-58296_tool_9-19.pdf (Letöltés ideje: 2019.10.29.)
[573] Susan Scutti: i. m.
[574] Btk. 175. § (1)-(2) bekezdése
[575] Karsai Krisztina (szerk.): i. m.

Az Isztambuli Nyilatkozat megkülönbözteti a transzplantációs turizmust a transzplantációs utazástól. Az átültetés céljából történő utazás a szervek, donorok, recipiensek vagy transzplantációs szakemberek joghatósági határokon át történő átültetése transzplantációs célból. A transzplantációra való utazás transzplantációs turizmussá válik, ha szervkereskedelemmel és/vagy transzplantációs kereskedelmet foglal magában; vagy ha az országon kívüli betegek transzplantációjára fordított erőforrások (szervek, szakemberek és transzplantációs központok) aláássák az ország azon képességét, hogy saját lakossága számára transzplantációs szolgáltatásokat nyújtson.[576]

d) Gyermekkereskedelem az emberi test tiltott felhasználása céljából

Mint azt korábban láthattuk, az emberi test tiltott felhasználása céljából elkövetett gyermekkereskedelem, az emberkereskedelem és kényszermunka minősített esetét képezi.

Az emberkereskedelem körén belül kisebb mértékű, de az estek száma alapján egyre növekvő tendenciát mutat a szervkereskedelemre irányuló emberkereskedelem.[577] Az emberi test tiltott felhasználása céljából elkövetett emberkereskedelem – csakúgy, mint a többi kizsákmányolás céljából elkövetett emberkereskedelem – esetén áldozatai kiszolgáltatott csoportokból kerülnek ki (például súlyos szegénységben szenvednek). [578] A szervkereskedők elsősorban, de nem kizárólag hajléktalanok, gyermekvédelmi, vagy végrehajtási intézményből kikerült, valamint súlyos betegséggel küzdő emberek között keresik az áldozataikat. Ezen potenciális áldozatokat jellemzően az interneten keresztül, esetlegesen személyesen választják ki, a kapcsolatfelvétel ezt követően beszervezett személyek (pl.: szervkivételen már átesett emberek, külföldi 'ügynökök') segítségével történik. Az emberek a kapcsolatfelvételt lebonyolító személytől számos esetben csak annyit tudnak meg, hogy kedvező feltételekkel belföldi, vagy külföldi munkára lehet jelentkezni, azonban helyette elkábítják, elrabolják, majd rövid időn belül megoperálják őket.[579] Az emberkereskedők gyakran a transznacionális szervezett bűnözői csoportok részét képezik, az emberkereskedelemben, valamint az emberi test tiltott felhasználásában gyakran közreműködnek orvosok és más egészségügyi szakemberek.[580]

A szervek eltávolításával kapcsolatos beleegyezési és kizsákmányolási kérdéseket tovább bonyolítja az a tény, hogy az áldozatok nem ritkán hozzájárulnak szerveik eltávolításához, sőt akár magas juttatást is kaphatnak értük.[581] Előfordul az is, hogy egyesek súlyos anyagi gondjaik miatt önként ajánlják fel szerveiket az interneten, de sok embert a szervkereskedők elrabolnak, vagy becsapnak a szervekért cserébe járó magas haszon érdekében,[582] ugyanakkor – ahogy az emberkereskedelem bármilyen kizsákmányolás céljából elkövetett fordulata kapcsán – a 'szolgáltatás' nyújtását a szélsőséges szegénységgel és a sebezhetőséggel való visszaélés vezérli.[583]

A magyar hatóságok szerint az élő személyekből való szerveltávolítást a Btk.-ban az emberkereskedelem és kényszermunka minősített eseteként használatos 'emberi test tiltott felhasználása' kifejezés fedi le, továbbá kijelentették, hogy a Büntető Törvénykönyv hivatalos kommentárja ezt a bűncselekményt egy másik személy testével való szervkereskedelemhez fűzi. Mind-

---

[576] Francis L. Delmonico: The implications of Istanbul Declaration on organ trafficking and transplant tourism. = Current Opinion in Organ Transplantation 2009/2, 116-119. o.
[577] Mihalkó Viktória – Nagy Beáta – Szabó Mónika: i. m. 71. o.
[578] United Nations Office on Drug and Crime: Trafficking in persons … i. m.
[579] Mihalkó Viktória – Nagy Beáta – Szabó Mónika: i. m. 71. o.
[580] United Nations Office on Drug and Crime: Trafficking in persons … i. m.
[581] United Nations Office on Drug and Crime: Trafficking in persons … i. m.
[582] Mihalkó Viktória – Nagy Beáta – Szabó Mónika: i. m. 71. o.
[583] United Nations Office on Drug and Crime: Trafficking in persons … i. m.

emellett rögzítésre került, hogy egy külön rendelkezés, a Btk. 175.§ (1) bekezdése kriminalizálja többek között az emberi sejtek, szervek és szövetek illegális, pénzbeli haszonszerzés céljából történő vásárlását, eladását, vagy az azzal való kereskedelmet.[584]

'Küzdelem az emberi test tiltott felhasználása céljából elkövetett emberkereskedelem ellen', más néven HOTT projekt volt az első Európai Unió által finanszírozott projekt az emberkereskedelem ezen 'új' és nem utolsó sorban elhanyagolt formája ellen. A projekt célja többek között az volt, hogy növeljék az ismereteket a témával kapcsolatban, felhívják a figyelmet az adott bűncselekményre, és javítsák a nem jogalkotáshoz kapcsolódó reakciókat. A HOTT projektben – ami 2012 novemberétől 2015 októberéig tartott – kutatók csoportja empirikus kutatásokat végeztek az illegális transzplantációs tevékenységekről.[585]

Egyre több vészjelzés kerül napvilágra a világ minden tájáról az emberi test tiltott felhasználása céljából elkövetett emberkereskedelemmel (THBOR) kapcsolatban, a projekt célja egy strukturált és hatékony fellépés kidolgozása a bűncselekménnyel szembeni tudatosság növelése és hatékonyabb fellépés érdekében. A kutatók tudományos, empirikus kutatásokat végeztek a THBOR-ról szerte a világon, a kutatásuk középpontjában maga a THBOR állt, nem pedig a szervkereskedelem egyéb formái.[586]

Az alábbi ábrán látható mutatók empirikus kutatási adatokon alapulnak, amelyek HOTT projekt keretein belül kerültek összegyűjtésre, ezen mutatók a rendőrséggel, az ügyészekkel, a betegekkel és a transzplantációs szakemberekkel folytatott mélyinterjúk, a tanúk és áldozatok vallomásai, valamint az ítéletek alapján kerültek megállapításra.[587]

[584] GRETA: Az Európa Tanács Emberkereskedelem Elleni Fellépésről szóló Egyezménye Magyarország által történő végrehajtásáról szóló jelentés https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680631c48 (Letöltés ideje: 2019.12.29.)
[585] http://hottproject.com/home.html (Letöltés ideje: 2019.10.31.)
[586] http://hottproject.com/home.html (Letöltés ideje: 2019.10.31.)
[587] Jessica de Jong – Frederike Ambagtsheer: Indicators to Identify Trafficking in Human Beings for the Purpose of Organ Removal. = Transplant Direct 2016/2, https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4946497/ (Letöltés ideje: 2023.01.02.)

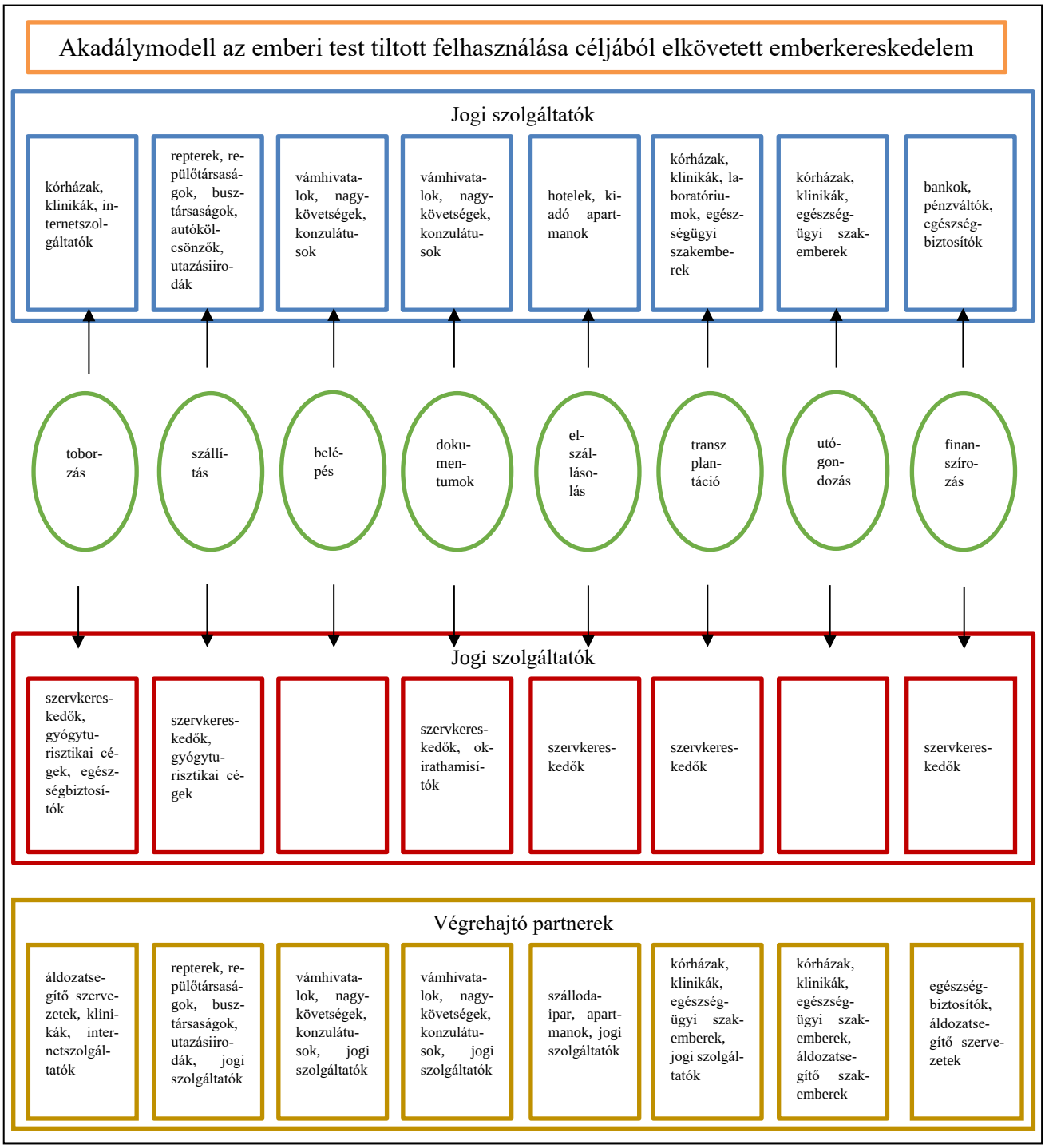

4. ábra: Akadálymodell az emberi test tiltott felhasználása céljából elkövetett emberkereskedelem kapcsán
Forrás: Jessica de Jong – Frederike Ambagtsheer: Indicators to Identify Trafficking in Human Beings for the Purpose of Organ Removal. = Transplant Direct 2016/2, https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4946497/ (Letöltés ideje: 2023.01.02.)

A mutatók azon személyekre vonatkoznak, akik érintkezhetnek a (potenciális) recipiensekkel, donorokkal vagy közreműködőkkel, akik a THBOR segítségével szervet kérnek vagy szol-

gáltattak (vagy ezt tervezik). Ezek a személyek lehetnek egészségügyi szakemberek, igazságügyi és bűnüldöző hatóságok (ideértve a határrendészeti és nagykövetségi tisztviselőket), valamint az áldozatoknak segélyt nyújtó munkavállalók.[588]

A szervátültetésben az emberi szervek iránti kereslet lényegesen gyorsabb ütemben nőtt, mint a szervek utánpótlása, ez pedig megnyitotta az utat az illegális szervkereskedelem, valamint többek között a gyermekkereskedelem előtt. A szervezett bűnözői csoportok, valamint az egyéni szervközvetítők kihasználják a helyzetet, és ennek eredményeként a feketepiacok egyre nagyobb számban fordulnak elő, és nem utolsó sorban a szervezett szervkereskedelem világszerte terjeszkedik. Addig, amíg a fejlődő országokban a hátrányos helyzetű és kiszolgáltatott nők és férfiak az emberkereskedelem tárgyát képező szervek egyik fő forrásai (de akár maguk is kereskedhetnek illegális szervkivétel és -kereskedelem céljából) a gyermekeket különösen fenyegeti a kizsákmányolás veszélye. A gyermekek szerveik kereskedelmének eseteinek beigazolódásával a gyermekszervkereskedelem, amelyet egykor 'modern városi legendának' neveztek, szomorú valósággá vált a mai világban. Ahogy a kereslet és kínálat közötti szakadék egyre nagyobb, nőnek a feketepiacok és szervezett szervkereskedelem világszerte terjeszkedik.[589]

A gyermekszervi kereskedelem esetei még borzalmasabbak, mint a felnőtteké, mivel az áldozatok fizikailag teljesen kiszolgáltatott, védtelen gyermekek. Például, míg a legtöbb esetben a felnőttek szervkereskedelme vagy a THOR esetében az áldozatokat a szerveltávolítást követően szabadon engedik, a gyermekszervkereskedelem megerősített eseteiben az emberkereskedelem vagy elrabolt gyermekektől származó szervek begyűjtése az életükbe került. Bár nem állítható, hogy minden eltűnt gyermek szervkereskedelem áldozata lett volna, a gyermekszervkereskedelem megerősített esetei eltűnt gyermekek, akiket holtan találtak a testükből eltávolított átültethető szervekkel.[590]

Van még egy baljós kép a gyermekszervkereskedelemről, ami a szervkereskedelem legrosszabb formájává teszi. Míg a szülőknek különleges kötelességük, hogy megvédjék gyermekeiket a szükségtelen károktól, vannak olyan esetek, amikor a gyermekeket a szüleik közvetítették szerveltávolítás céljából. Ezekben az esetekben általában a szervkereskedelem áldozatává vált szülőt a szervközvetítők vagy egy bandacsoport tagjai nyomás alá helyezik vagy megfenyegetik, hogy további adósságainak kifizetése érdekében a szervkereskedelemben áldozatul essen gyermeke.[591]

e) Következtetés

A mai napig nem áll rendelkezésre elegendő információ az emberi test tiltott felhasználása céljából elkövetett gyermekkereskedelemmel kapcsolatban, mely szükségessé teszi a fokozott adatgyűjtést és kutatást. [592]

Az orvostudomány bővülő hazai és nemzetközi ismeretanyagának szélesebb körű bevonását a szervezett bűnözés elleni küzdelembe több racionális ok is indokolja. Egyrészt maga a bűnözés is alkalmaz egészségügyi ismeretekkel rendelkező szakértőket, legtriviálisabb példája a

---

[588] Jessica de Jong – Frederike Ambagtsheer: i. m.

[589] Alireza Bagheri: Asia in the spotlight of international organ trade: Time to take action. = Asian Journal of WTO and International Health Law and Policy 2007/1, 11-24. o. Idézi: Alireza Bagheri: Child organ trafficking … i. m. 239. o.

[590] Alireza Bagheri: Child organ trafficking … i. m. 241. o.

[591] Debra A. Budiani-Saberi: Human trafficking for and organ removal: A call for prevention, protection, investigations and accountability. Briefing before the Senate Foreign Relations Committee and the Tom Lantos Human Rights Commission United States Congress, 23 January 2012. http://cofs.org/home/publications/. (Letöltés ideje: 2015.08.14.) Idézi: Alireza Bagheri: Child organ trafficking … i. m. 242. o.

[592] United Nations Office on Drug and Crime: Trafficking in persons … i. m.

szúrt és lőtt sebek illegális ellátása, azonban az orvosi ismeretek felhasználása ettől lényegesen szélesebb spektrumon mozog, a kábítószer hatású, tiltólistán nem szereplő szerek kidolgozásától, az illegális gyógyszerkereskedelmen, az embercsempészet-, emberkereskedelem alanyainak egészségügyi ellátásán túl, a szervkereskedelemig bezárólag. A hazai tapasztalatok is azt mutatják, hogy az orvosi szakértelem, különösen az igazságügyi orvostan jól hasznosíthatóan egészíti ki a felderítők, bűnüldözők egyes szakterületre, vagy konkrét bűnügyi probléma megoldására vonatkozó ismeretanyagát.[593]

Az emberi test tiltott felhasználása céljából elkövetett emberkereskedelem szorosan összefügg a szervkereskedelemmel.[594] A kétszeres értékelés kizárása érdekében a minősítő célzatok és eredmények pontos értelmezését feltételezik, kizárt a halmazat az emberi test tiltott felhasználásával (Btk. 175. §), amely a célzat realizálására tekintettel büntetlen utócselekménynek tekintendő.[595]

A szoros kapcsolat következtében fokozottabb együttműködésre van szükség a szervekkel összefüggő bűncselekmények elleni küzdelemben részt vevő szereplők, például az egészségügyi szervezetek és az áldozatokat támogató szolgálatok, valamint az emberkereskedelem elleni küzdelemben részt vevő szereplők, például a büntető igazságszolgáltatás ágazata között. A bűnüldöző szervek élen járnak az emberkereskedelem áldozatainak és az emberkereskedők azonosításában, a rendőröknek, valamint a vám- és határrendészetnek olyan képzést kell biztosítani, amely felkészíti őket a potenciális és a tényleges áldozatok, valamint a szervkereskedelem és az emberi test tiltott felhasználása céljából elkövetett emberkereskedelem elkövetőinek azonosítására. Az emberkereskedelem elleni küzdelem kapcsán az áldozatok védelme és támogatása kiemelkedően fontos, a szervek kivételét túlélőknek nyújtott támogatási szolgáltatásoknak ezért az emberkereskedelem áldozatainak támogató szolgálataival együtt kell működniük.[596]

A transzplantáció technikai követelményei annyira félelmetesek, hogy az ilyen tevékenységek titkos végzése gyakorlatilag lehetetlen, hacsak nem vonnak be egészségügyi szakembereket. Annak érdekében, hogy egy szervátültetésnek bármilyen esélye legyen a sikerre, számos kifinomult orvosi eljárást kell lefolytatni, például meg kell határozni a szerv transzplantációra való alkalmasságát, hogy lehetővé váljon a potenciális recipiensekkel való egyezés. Különösen a helyes szövet- és vértipizálás kritikus fontosságú a donorszervek és a potenciális transzplantált betegek megfeleltetése szempontjából. Ennek eredményeként a szervkereskedelemben nemcsak közvetítők vesznek részt, hanem orvosok és egyéb egészségügyi szakemberek is. Azonban amég a felnőtt szervkereskedelem esetében ha meg is próbálják igazolni az egészségügyi szakemberek etikátlan és illegális cselekedeteiket azzal, hogy a szervkereskedelem áldozatait meggyőzik – gyakran hamis ígéretek alapján –, vagy szerveik eladására kényszerítik, és beleegyeztek a szervek eltávolításába, ez a feltételezés nem állja meg a helyét a gyermekszervkereskedelem esetében.[597]

---

[593] Révai Róbert – Bedros J. Róbert – Istvanovszki László – Huszár András – Székely György: A szervezett bűnözés egészségbiztonsági aspektusai. = Hadmérnök 2010/2, 190-202. o., 192-193. o.
[594] United Nations Office on Drug and Crime: Trafficking in persons … i. m.
[595] Karsai Krisztina (szerk.): i. m.
[596] United Nations Office on Drug and Crime: Trafficking in persons … i. m.
[597] Alireza Bagheri: Child organ trafficking … i. m. 241-242. o.

5. Kényszerkoldultatás és gyermekkereskedelem

„A gyerekkori sebek nyoma örökké megmarad”
Richard Bach

a) Bevezetés

A gyermekkereskedelem számos tekintetben összefüggésbe hozható a szexuális célú kereskedelemmel és a gyermekek szexuális célból történő kizsákmányolásával, azonban ezen túlmenően a koldulás, a zsebtolvajlás és a bolti lopások is olyan bűncselekmények, amelyekre előszeretettel használnak kiskorúakat.[598] A kényszerű koldulás az egyéb kizsákmányolási formák közé tartozik.[599]

A koldulás problematikája Európa szerte szorosan kötődik a szegénység, a szegénygondozás kérdésköreihez, a ’szegény’ fogalom a történelem folyamán felölelte a koldusokat, a vándorlókat, a beteg, család nélkül élő felnőtteket, valamint az árvákat és a családból kiesett, magukra maradt gyermekeket is.[600]

A koldulás önmagában nem minősül jogellenesnek, de csak a néma koldulás megengedett. Legális a koldulás akkor, amikor az emberek sajnálatára, együttérzésére apellál a földön ülő vagy sapkáját tartogató koldus.[601]

Nem megalapozatlan az álláspont, miszerint a koldulásnak a bűnözéssel – akár a szervezett bűnözéssel, mint például a ’koldusmaffia’ – lehetnek és vannak összefüggései.[602]

b) Gyermekkoldulás

Magyarországon – csakúgy, mint Európa szerte is többnyire jellemző, hogy – az önkormányzatok hatáskörébe tartozik a koldulás szabályozása, melyek határozatot hozhatnak annak megtiltásáról bizonyos közterületeken, a tiltás megszegése esetén pedig szabálysértési bírságot róhatnak ki az elkövetőkre, azonban speciális szabályozás vonatkozik arra, ha valaki gyermekkel koldul, vagy a gyermek egyedül van az utcán, hiszen az a ’gyermek veszélyeztetésének’ minősül, így az intézményeknek kötelességük lépni.[603]

A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény kimondja, hogy

„(1) Aki gyermekkorú személy társaságában koldul, szabálysértést követ el.

---

[598] Felméry Zoltán: A szervezett bűnözés hatása az európai gazdasági és társadalmi helyzetre. A súlyos és szervezett bűnözés általi fenyegetettség értékeléséről szóló 2021. évi Europol jelentés ismertetése. = Stratégiai Védelmi Kutatóintézet Elemzések 2021/20, https://svkk.uni-nke.hu/document/svkk-uni-nke-hu-1506332684763/SVKI_Elemz%C3%A9sek_2021_20_A%20szervezett%20b%C5%B1n%C3%B6z%C3%A9s%20hat%C3%A1sa%20az%20eur%C3%B3pai%20gazdas%C3%A1gi%20%C3%A9s%20t%C3%A1rsadalmi%20helyzetre_(Felm%C3%A9ry%20Z.).pdf (Letöltés ideje: 2023.01.05.)

[599] Európai Bizottság: Report from the… i.m.

[600] Bódiné Beliznai Kinga: Szegény a koldus, ha király is a neve. Koldulás és bírói gyakorlata a Kbtk. tükrében, pro publico bono. = Magyar Közigazgatás 2020/3, 38-57. o., 41. o.

[601] Cserép Attila – Fábián Adrián – Rózsás Eszter: Nagykommentár a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértés nyilvántartási rendszeréről szóló 2012. évi II. törvényhez, 2022. március 1. időállapotú, 2022. évi Jogtár-formátumú kiadás

[602] Gazsi Adrienn: A koldulás korlátozása jogi és szociális szempontú megközelítésben. = Esély 2005/3, 73-99. o., 80. o.

[603] Vidra Zsuzsanna – Baracsi Kitti – Katona Noémi – Sebhelyi Viktória: i. m. 218. o.

(2) Aki közterületen vagy nyilvános helyen, olyan módon koldul, hogy a járókelőket, illetve a nyilvános helyen jelenlévőket pénz átadása céljából leszólítja, továbbá az is, aki házról házra, illetve lakásról lakásra járva kéreget, szabálysértést követ el.

(3) A szabálysértési hatóság, valamint a helyszíni bírságolásra jogosult szerv vagy személy haladéktalanul értesíti az (1) bekezdésben meghatározott szabálysértés tényéről, az érintett gyermek és az elkövető adatairól a gyermek lakóhelye szerint illetékes gyermekjóléti szolgálatot.

(4) Az (1) és (2) bekezdésben meghatározott szabálysértés miatt a közterület-felügyelő is szabhat ki helyszíni bírságot."[604]

A gyermekkorú személy társaságában megvalósuló koldulás a Szabs. tv. 185. § (1) bekezdésébe ütközik. Az elkövetési mód, a hely, valamint az indok közömbös. Az tekinthető bevett gyakorlatnak amikor a gyermek csak jelen van, de nem ő folytatja a koldulást, hanem a felnőtt. Az elkövető nem szán neki tevőleges szerepet, a gyermek látványa legfeljebb nyomatékosító hatású. Azonban a kéregetés gyakorta a gyermekre tekintettel történik, ami arra épül, hogy az emberekben sajnálatot, együttérzést váltson ki a szerencsétlen sorsú – testi hibás, éhező, rosszul öltözött – gyermek iránt. A tényállás alaki (immateriális), így tehát nem feltétel az eredmény, nevezetesen, hogy a gyermekre tekintettel kapjon is pénzt az elkövető. A gyermek jelenlétében történő koldulásnál irreleváns, hogy a kéregetés egyébként néma.[605]

Btk. 208. § „*(1) A kiskorú nevelésére, felügyeletére vagy gondozására köteles személy - ideértve a szülői felügyeletet gyakorló szülő, illetve gyám élettársát, továbbá a szülői felügyeleti jogától megfosztott szülőt is, ha a kiskorúval közös háztartásban vagy egy lakásban él -, aki e feladatából eredő kötelességét súlyosan megszegi, és ezzel a kiskorú testi, értelmi, erkölcsi vagy érzelmi fejlődését veszélyezteti, bűntett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.*

(2) Ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, az (1) bekezdés szerint büntetendő az a tizennyolcadik életévét betöltött személy, aki tizennyolcadik életévét be nem töltött személyt

a) bűncselekmény vagy szabálysértés elkövetésére, illetve züllött életmód folytatására rábír vagy rábírni törekszik,

b) bűncselekmény elkövetéséhez felajánl."[606]

Amennyiben koldultatás történik – tehát a gyermek maga koldul a felnőtt ráhatására közterületen vagy házalva – a tényállás kettős alakzatú. A Btk. 208. § (2) bekezdésbe ütköző kiskorú veszélyeztetése bűntettét követi el az a nagykorú személy, aki kiskorút szabálysértés elkövetésére rábír, vagy rábírni törekszik, az elkövetési magatartás felbujtásszerű magatartással valósul meg.[607] A züllött életmód fogalmát a törvény nem határozza meg. A vonatkozó miniszteri indokolás szerint a züllött életmód nem elszigetelt, egyszeri magatartást, hanem huzamosabb időn át tartó, erkölcsileg kifogásolható olyan életvitelt jelent, amely még nem valósít meg bűncselekményt (pl. csavargás, koldulás stb.).[608] Tekintve, hogy a koldulás veszélyeztetési cselekmény, a büntetőjogi felelősség a koldulásra való rábírással, illetve annak kísérletével (a rábírni törekvéssel) megállapíthatóvá válik, a bűncselekmény alanya bármely nagykorú személy lehet, feltéve hogy a kiskorú nincs a gondozására vagy felügyeletére bízva.[609]

---

[604] A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény 185. §-a

[605] Cserép Attila – Fábián Adrián – Rózsás Eszter: i. m.

[606] Btk. 208. §-a

[607] Cserép Attila – Fábián Adrián – Rózsás Eszter: i. m.

[608] BH 1985.2.51

[609] Cserép Attila – Fábián Adrián – Rózsás Eszter: i. m.

A gyermekkorú társaságában való koldulás ugyanakkor felveti a bűncselekmény gyanúját, amennyiben szülő vagy törvényes képviselő használja fel a gyermeket, a Btk. 208. § (1) bekezdés szerint kiskorú veszélyeztetése bűntettet követ el a gyermek nevelésére, felügyeletére vagy gondozására köteles személy, aki kötelességét súlyosan megszegve veszélyezteti a kiskorú testi, értelmi, erkölcsi vagy érzelmi fejlődését. A huzamos ideje, rendszeresen előforduló közös koldulás súlyos kötelesség-megszegésnek minősül.[610]

A koldulásban részt vevő gyermekekkel és felnőttekkel, valamint az érintettekkel készített interjúk alapján elmondható, hogy a gyermekkoldulás időnként túlélési stratégiaként jelentkezik, mivel a koldulást végző gyermekek olyan elszegényedett családokból származnak, akiknek nincs alternatív jövedelemszerző tevékenységük. Egyes esetekben a klasszikus koldulás olyan tevékenységnek tűnik, amely a teljes családot bevonja, mivel azonban különösen a kisgyerekek nagyobb valószínűséggel váltanak ki együttérzést, aktívan felhasználhatók a klasszikus koldulásra. A koldulást, mint túlélési stratégiát támasztja alá a gyerekek és a kísérő felnőttek közötti jó kapcsolat is, amelyre a megfigyelések során is esetenként felfigyeltek, sőt, előfordultak olyan helyzetek, amikor a gyerekek és az őket kísérő felnőttek beszélgetéseit végig hallgatva kiderült, hogy ezek a felnőttek valóban az érintett gyermek családtagjai (a legtöbb esetben a felnőttek koldulásban részt vevő gyermekek anyja vagy nagymamája).[611]

c) A gyermek kényszerkoldultatása

A kényszerkoldultatás a kényszermunka egy speciális esetének minősül, melyben az áldozatokat kéregetésre kényszerítik, majd az összegyűjtött összeg egészét vagy egy részét a kizsákmányolók elveszik tőlük. A kényszerkoldulás esetében a toborzók elsősorban olyan áldozatok közül válogatnak, akik valamilyen testi fogyatékossággal bírnak annak reményében, hogy így a járókelők és a tömegközlekedésen utazók hamarabb megsajnálják őket, és így végsősoron könnyebben adnak pénzt nekik, kétségkívül az egyik potenciális áldozati kör a gyermekeké, akiket a legtöbb esetben pszichikai ráhatással bírnak rá a cselekvésre.[612]

A kolduló gyermekek indítékai az életviteli, anyagi nevelési és elhanyagolási veszélyeztetettségi okok közé ágyazódnak, így sokszor a bujtatott szülői bűnözés rejlik a gyermekkoldulás problematikája mögött.[613] Fontos leszögezni, hogy ezek a gyermekek szélsőségesen kiszolgáltatott helyzetben vannak, és sokuk bűncselekmények áldozatai (a szexuális kizsákmányolást is beleértve), számos esetben a koldulás (és a zsebtolvajlás is) egy túlélési stratégia azok számára, akik áldozattá váltak, és nem kapnak megfelelő segítséget az illetékes intézményektől.[614]

A kényszerkoldultatás nem más, mint a kényszermunka egy speciális esete, mely vonatkozásában az áldozatokat kéregetésre kényszerítik, majd az összegyűjtött összeg egészét vagy egy részét a kizsákmányolók elveszik tőlük. A kényszerkoldulás esetében az emberkereskedők elsősorban olyan potenciális áldozatok közül válogatnak, akik valamilyen testi fogyatékossággal bírnak, így a járókelők és a tömegközlekedésen utazók hamarabb megsajnálják őket, és könnyebben adnak pénzt nekik. Az egyik legszomorúbb potenciális áldozati kör kétségkívül a gyermekeké, akiket a legtöbb esetben pszichikai ráhatással bírnak rá a tevékenységre.[615]

---

[610] Cserép Attila – Fábián Adrián – Rózsás Eszter: i. m.

[611] Európai Bizottság: Report for the Study on Typology and Policy Responses to Child Begging in the EU (JLS/2009/ISEC/PR/008-F2) https://documentation.lastradainternational.org/lsidocs/3067-child%20begging%20publication%20downlaoded%20June%202013.pdf (Letöltés ideje: 2023.01.05.)

[612] De Coll Ágnes Ráhel - Tatár Erika: i. m. 13. o.

[613] Ferenczi Zsuzsanna: Változások – A gyermekvédelemben. = A Szociális Szakmai Szövetség hírlevele 2004/1, szám 5-7. o., 7.o.

[614] Vidra Zsuzsanna – Baracsi Kitti – Katona Noémi – Sebhelyi Viktória: i. m. 188. o.

[615] De Coll Ágnes Ráhel - Tatár Erika: i. m. 13. o.

A bizonytalanság akörül, hogy vajon a gyermekeket kényszerítették-e (pl.: a család küldte-e ki) a koldulásra vagy sem (a gyermek saját akaratából koldul), bizonytalan pont az azonosítás során, amit tovább bonyolít az a tény, hogy maguk a gyermekek sem érzékelik, hogy kizsákmányolás áldozatai, sőt előfordulnak olyan esetek, amikor a kolduló gyermekek úgy vélik, hogy a koldulást szervező személy a megmentőjük, a jótevőjük, a patrónusuk, akire támaszkodhatnak, és aki segít a túlélésben. [616]

A gyermekek kényszerkoldulása alapvetően két kategóriára bontható:

- Egyrészt vannak olyan gyermekek, akiket 'harmadik felek' kényszerítenek koldulásra, ide tartoznak azok a fiúk és lányok, akiket szüleiktől, vagy gyámjuktól eltérő személyek kényszerítenek koldulásra (pl.: a bűnszervezetek tagjai, hitoktatók, tágabb értelemben vett családtagok, család 'barátok' vagy a gyerekek saját 'barátai').
- A másik csoportot azok a gyermekek alkotják, akiket szüleik vagy gondviselőik kényszerítenek koldulásra, általában olyan technikákkal, amelyek túlmutatnak a családi fegyelem szokásos vagy elfogadható eszközein (ideértve az erőszak alkalmazását, erőszakkal való fenyegetést és pszichikai kényszert).[617]

A gyermekek koldulásra kényszerítéséhez kapcsolódó egyik legfontosabb kérdés, hogy a vizsgált eset a szervezett bűnözés részének tekintendő-e, vagy pedig egyedinek minősül.[618]

A harmadik fél által kényszerített gyermekkoldulást további három alpontra bonthatjuk:

- 'koldusmaffia'
- bentlakásos iskolákba küldött gyermekek, akiket a tanáraik kényszerítenek koldulni
- a kábítószer-függőséggel összefüggő kényszerkoldulás.[619]

2009-es Jelentés szerint a koldulás célját szolgáló gyermekkereskedelem áldozatai (az Európai Uniót vizsgálva) elsősorban az Egyesült Királyságból, Romániából, illetve Franciaországból származnak. A gyermekkoldulás nem kezelhető elszigetelt jelenségként más bűncselekményektől (lopás, prostitúció stb.), hiszen a gyermekek más (illegális) tevékenységekben is részt vehetnek.[620] A legtöbb kolduló gyermek – különösképpen azok, akik gyermekotthonban élnek és az utcán 'bandáznak' – gyakran követnek el bűncselekményeket amellett, hogy pénzt kéregetnek a járókelőktől, és ezért előbb vagy utóbb a rendőrség elfogja őket, ez egyben tehát azt is jelenti, hogy a kolduló gyermekek gyakran kriminalizálódnak.[621]

Az Európai Unió által végzett kutatás alapján egyértelműen állítható, hogy a gyerekeket a kizsákmányolás veszélye fenyeget a kolduláson keresztül, ha elszegényedett családokból vagy közösségekből származnak, különösen, ha olyanból, amelyek szélsőséges megbélyegzésnek, strukturális marginalizációnak és diszkriminációnak vannak kitéve, mint például egyes roma családok az Európai Unió bizonyos országain belül. Mindazonáltal, figyelembe véve az Európai Unió roma lakosságának méretét – amely becslések szerint 4.7-6.4 millió és 10-12 millió között változik – csak nagyon kis hányad foglalkozik kolduló tevékenységgel. A legtöbb visszatérő kockázati tényező, amely sebezhetőbbé teszi a gyermekeket a koldulással szemben, a szegénység és a társadalmi kirekesztés, a diszkrimináció, valamint a támogatás hiánya felé mutat, amit gyakran tetéz az a tény, hogy ezek közül a gyermekek közül sokan nem járnak iskolába (vagy

[616] Vidra Zsuzsanna – Baracsi Kitti – Katona Noémi – Sebhelyi Viktória: i. m. 220. o.
[617] Emily Delap: Forced child begging: A toolkit for researchers. London, Anti-Slavery International, 2009. 54 o., 3. o.
[618] Vidra Zsuzsanna – Baracsi Kitti – Katona Noémi – Sebhelyi Viktória: i. m. 187. o.
[619] Emily Delap: Begging for Change. Research findings and recommendations on forced child begging in Albania/Greece, India and Senegal. London, Anti-Slavery International, 2009. 34 o., 6.o.
[620] Európai Bizottság: Report for the Study … i. m.
[621] Vidra Zsuzsanna – Baracsi Kitti – Katona Noémi – Sebhelyi Viktória: i. m. 219. o.

soha nem iratkoztak be, vagy lemorzsolódtak). Néhány esetben azonban – amint az az érintettekkel folytatott konzultációkból, valamint a gyermekekkel végzett interjúkból kiderül – a kolduló gyermekeknek is lehet támogató környezete, például olyan esetekben, amikor a koldulást társaival vagy családtagjaival együtt folytatja.[622]

d) A kényszerkoldultatás arculata

Magyarország sajátos földrajzi elhelyezkedésére és tranzit-jellegére tekintettel a koldulás szabályozása kapcsán számos problémával kerülünk szembe. A koldusmaffia hazánkban is fellelhető jelenség, azonban felderítése a sértettek félelme, rászorultsága miatt – kevés kivételtől eltekintve – közel lehetetlen. Magyarországot a környező országok közt a koldusok paradicsomának tartják, ebből a szempontból a külső országokból érkező migráció óriási kihívást jelent, hiszen a jelenséggel gyakran együtt jár a bűnözés arra tekintettel, hogy a frekventált helyeknek értéke van.[623]

A CONFRONT projekt keretében megszólítottak szerint Magyarország a romániai koldusok egyik főcélországa, és okkal feltételezhető, hogy a romániai, gyermekükkel kolduló nők esetében szervezett bűnözés áll a háttérben, azonban miután ezeket az eseteket a rendőrség nem vizsgálja, nincs erre bizonyíték. A szakértők viszont felfedezni vélnek bizonyos fokú szervezettséget a koldulás mögött, többek között tudatosságot feltételeznek abban, hogy gyakran kerületek határainál koldulnak, ahol a hatóságok nem avatkoznak be arra hivatkozva, hogy az adott terület közel van a másik kerülethez, ami már egyúttal egy másik kerületi hatósághoz tartozik. A szervezettség mértékéről, valamint arra vonatkozóan, hogy ez konkrétan bűnszervezetet takar-e, a szakértőknek sincsen releváns információik.[624]

Tovább bonyolódik a helyzet abban az esetben, ha a gyermek, akit koldulásra kényszerítenek, illetve az, aki a gyermekkel koldul, nem magyar állampolgár. Amennyiben idegen állampolgárokról van szó, kérdéses, hogy 'a gyermekkel koldulás' szabálysértés megvalósítása esetében miként érvényesíthető a szabálysértési hatóság törvényes kötelezettsége, miként haladéktalanul értesítenie kell a gyermek lakóhelye szerint illetékes gyermekjóléti szolgálatot a szabálysértés tényéről, és az érintett gyermek, valamint az elkövető adatairól. A Budapesten kolduló gyermekek nagy része a délkeleti szomszédból, vagy egyéb külföldi országokból érkezett, így belátható, hogy az intézkedés során a legjobb esetben a külföldiekkel foglalkozó gyermekvédelmi intézménybe kerülnek, ahol azonban hosszú ideig rendezetlen maradhat a helyzetük, mert a szülőket nehéz felkutatni, másrészről a gyermeket nem küldhetik vissza abba a környezetbe, ahol szélsőséges esetben akár meg is csonkították őket abból a célból, hogy 'alkalmasabbak' legyenek a koldulásra.[625]

A CONFRONT projekt keretében végzett kutatás során a külföldön koldultatott magyar gyermekekről egyetlen interjúalanynak – beleértve az intézményeket és családokat is – sem volt tudomása, mindazonáltal az intézmények hangsúlyozták, hogy amennyiben egy család külföldre távozik, nem rendelkeznek a továbbiakban információval arra vonatkozóan, mi történik velük, illetve a gyermekekkel, így végső soron az sem kizárható, hogy koldulásra kényszerítik őket, azonban ezt semmilyen forrás nem támasztja alá. A gyermekjóléti szolgálat egyik fő problémaként azt emeli ki, hogy nem áll módjukban kapcsolatba lépni a hasonló külföldi szolgálatokkal annak érdekében, hogy együttműködjenek a családok támogatásában. A koldulás – a kutatás alatt végzett terepmunka során azonosított – típusainál nem került feltárásra, hogy a

[622] Európai Bizottság: Report for the Study … i. m.
[623] Gazsi Adrienn: i. m. 97. o.
[624] Vidra Zsuzsanna – Baracsi Kitti – Katona Noémi – Sebhelyi Viktória: i. m. 187-188. o.
[625] Gazsi Adrienn: i. m. 96-97. o.

vizsgált esetek kapcsán a gyermekek valóban emberkereskedelem áldozatai voltak-e vagy sem.[626]

A kényszerkoldultatás hazai arculatra elsősorban az állampolgári jogok országgyűlési biztosának jelentéséből (A koldusmaffia és a bérkoldultatás. AJB-2301/2010) ismerhető meg.

Az ombudsmani jelentés az akkori Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium (2010-ben Közigazgatási és Igazságügyi Minisztériummá alakult át, majd 2014-től Igazságügyi Minisztérium), az akkori Önkormányzati Minisztérium (jogutódja a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium, majd ezt követően a Belügyminisztérium), az Országos Rendőr-főkapitányság, valamint a Közigazgatási Hivatalok által szolgáltatott információkra, valamint adatokra épül,[627] a jelentés Budapestet és a megyeszékhelyeket (2023-tól vármegyeszékhelyek) azonosította a gyermekkoldulás tipikus helyszíneiként.[628]

Az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium (jelenleg Igazságügyi Minisztérium) felhívta rá a figyelmet, hogy miután a statisztikai rendszer kódszótára nem tartalmazza sem a bérkoldulás, sem a koldultatásra kényszerítés fogalmakat, mint lehetséges elkövetési magatartásokat, nem lehet nyomon követni, hogy a szóban forgó tevékenységhez esetleg köthető-e a Btk.-ban meghatározott valamely alapbűncselekmény (pl. kényszerítés, zsarolás, emberrablás, emberkereskedelem). A 'koldusmaffia' kifejezés nem szakmai elnevezés, hanem a köznyelv és a média által kialakított kategória, a maffiaszerű elkövetés kapcsán a Btk. fogalomrendszer a bűnszervezet fogalmát használja, a hasonló bűncselekményeket pedig bűnszövetségben vagy üzletszerűen követik el.[629]

Az Országos Rendőr-főkapitányság által szolgáltatott adatok azt mutatják, hogy Magyarországon a magyar állampolgárokon kívül elsősorban román állampolgárok érintettek a koldulásban. A Budapesti Rendőr-főkapitányság vizsgálatot kezdeményezett a bűnözés ezen formája kapcsán, azonban nem találtak bűnszervezetre utaló nyomokat a koldulásos esetek mögött, annak ellenére, hogy a koldusok Romániából érkeztek. Nógrád megyében (Nógrád vármegye) hasonló esetet tártak fel, a koldusok Szlovákiából érkeztek és a zsebtolvajlásban is részt vettek. Csongrád megyében (Csongrád vármegye), illetve Szegeden román koldusokat véltek felfedezni szervezett bűnözői hálózat nélkül.[630] A koldulás bizonyíthatóan több formában, mind szervezetten, mind pedig szervezetlenül is előfordul különböző kategóriába sorolható területeken, eltérő céllal.[631]

A jelentés adatokat gyűjtött a Közigazgatási Hivatalok koldulással kapcsolatos ügyeiről, melyek alapján elmondható, hogy a különböző régiók csaknem mindegyikében indult eljárás koldulás vagy gyermekkoldulás miatt, de bűnszervezetet nem találtak az elkövetések hátterében, az ombudsmani jelentés nem tárt fel semmiféle bizonyítékot arra vonatkozóan, hogy a nyomozóhatóságok által üldözött koldulásos esetek kapcsolatban állnának a szervezett bűnözéssel, ez azért is érdekes, mert a jelentés rögzíti, hogy Magyarország a koldulók tranzit- és célországa is (akik főleg Romániából jönnek), így tehát nem életszerű az a feltételezés, hogy a koldulók mind egyedül érkeztek hazánkba.[632] Annak ellenére, hogy kényszerkoldulás esetében Magyarország célországként is fontos szerepet tölt be, az emberkereskedelem szempontjából elsősorban kiindulási és tranzitországnak tekinthető.[633]

---

[626] Vidra Zsuzsanna – Baracsi Kitti – Katona Noémi – Sebhelyi Viktória: i. m. 188. o.
[627] Az állampolgári jogok országgyűlési biztosának jelentése (A koldusmaffia és a bérkoldultatás. AJB-2301/2010)
[628] Vidra Zsuzsanna – Baracsi Kitti – Katona Noémi – Sebhelyi Viktória: i. m. 157. o.
[629] AJB-2301/2010
[630] Vidra Zsuzsanna – Baracsi Kitti – Katona Noémi – Sebhelyi Viktória: i. m. 157. o.
[631] Gazsi Adrienn: i. m. 98. o.
[632] Vidra Zsuzsanna – Baracsi Kitti – Katona Noémi – Sebhelyi Viktória: i. m. 158. o.
[633] De Coll Ágnes Ráhel - Tatár Erika: i. m. 18. o.

A koldulásról szóló ombudsmani jelentés következtetései némileg ellentmondanak a 2012-es International Centre for Migration Policy Development (ICMPD) jelentés eredményeinek, mivel az utóbbi jelentés egyértelműen azt állítja, hogy az utcán egyedül kolduló gyermek a gyermekvédelmi szakemberek gyanúja szerint összefüggésbe hozható a szervezett bűnözéssel, még akkor is, ha erre nincsen hivatalos bizonyíték, ez az alapvető különbség abból adódhat, hogy míg az ombudsmani jelentés kizárólag az állami szervek adataira támaszkodik (eljárások száma), addig az ICMPD beszámolója szociális munkásokkal és más, kolduló gyermekekkel kapcsolatban álló személyekkel készített interjúkat használ. Az ombudsman-jelentés számos esetben említést tesz külföldről, elsősorban Romániából érkező kolduló személyekről és az ICMPD jelentés is utal a koldulók származási helyére, az egyedül kolduló gyermekek többnyire román, vagy magyar nemzetiségű román állampolgárok. Az interjúalanyok véleménye alapján az esetek mögött gyakran emberkereskedelem és szervezett bűnözés áll, továbbá az utcán egyedül kolduló magyar állampolgárságú gyermek ritka, aminek az lehet az oka, hogy a hatóságok vagy nem látják, vagy nem akarják látni őket. A kolduló felnőtt nőknél található gyermekek kora általában 0-7 éves korig terjed, ezek a gyermekek lehetnek akár magyar, akár román állampolgárok is, a gyermekekkel kolduló nők főszabályként nem részesei a szervezett bűnözésnek.[634]

Az Europol tagállami kontribúciók figyelembevételével készített összesítése szerint a 2020-ban ismertté vált ügyek esetében a kizsákmányolás formái közül továbbra is dominál a szexuális kizsákmányolás (59%), ezt követi a munkacélú kizsákmányolás (21%), majd a bűncselekmény elkövetésére rábírás (10 %), a kényszer koldultatás (2%), a gyermek kizsákmányolása a feltárt ügyek 5%-át teszi ki, a házi rabszolgaság 2%-ot, az érdekházasságok 1 %-ot.[635]

Arra tekintettel, hogy Magyarország a koldulók cél-, és tranzit országának is tekinthető, említést kell tennünk a kiskorúak jogellenes külföldre vitelének kérdéskörére is. Varga János és Kui László a BBA-2.4.2-2015-0003 számú, 'Kiskorúak jogellenes külföldre vitelének megakadályozása' című projekt keretében végzett kutatás során megállapította, hogy mivel Romániában virágzik a gyermekkereskedelem, amelynek áldozatait koldultatás és szexuális jellegű kihasználás céljából kísérlik meg Nyugat-Európába juttatni, a magyar-román viszonylatban a határrendészek kiemelt figyelmet fordítanak a nem megfelelő szülői hozzájárulással rendelkező kiskorúak ellenőrzésére, amelyet egyébként a román határrendészeti szervek az ukránokhoz hasonlóan szigorúan végeznek.[636] A CONFRONT projektben részt vevő szakemberek feltételezése szerint a Romániából érkező, kisgyermekkel kolduló nők a szervezett bűnözés áldozatai.[637]

A gyermekkoldulás megvalósulhat a családdal együtt végzett kolduláskénti (többnyire kisgyermekekkel), valamint kéregetésként és az ahhoz hasonló tevékenységekként (melyeket tinédzserek végeznek, többnyire 12-13 éves kortól 17-18 éves korig), a koldulásban résztvevő családban élő gyermekek, többnyire fiatalabbak, 14 év alattiak. A gyermekeket érintő koldulás egyik legtipikusabb és leggyakoribb formája az, amikor a gyermekeket egyértelműen a szüleik küldik ki koldulni, ez számos módon megvalósulhat, például a szegény családok abból a célból küldik a gyermekeiket, hogy élelmiszert kéregessenek ismerősöktől, de a gyermekekkel való koldulás akár a hajléktalan családok jellemző megélhetési stratégiája is lehet. Nem minden esetben egyértelmű, hogy a koldulás hátterében maga a család áll-e, vagy a gyermek egyedül végzi

[634] Vidra Zsuzsanna – Baracsi Kitti – Katona Noémi – Sebhelyi Viktória: i. m. 159.
[635] Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozó Iroda: Európai közös akció a munkacélú kizsákmányolás felszámolása érdekében. http://www.police.hu/hu/hirek-es-informaciok/legfrissebb-hireink/bunugyek/europai-kozos-akcio-a-munkacelu-kizsakmanyolas?fbclid=IwAR0UZ_0UeboiHpE95-43qOV59Pt3mrVaEu-qdz76SDKmpB4mmQTWfxVogcRk (Letöltés ideje: 2022.01.29.)
[636] Varga János – Kui László: A kiskorúak … i. m. 29. o.
[637] Vidra Zsuzsanna – Baracsi Kitti – Katona Noémi – Sebhelyi Viktória: i. m. 187. o.

a tevékenységet, jellemző példa a parkolókban vagy bevásárlóközpontokban a bevásárlókocsi visszavitelét felajánló gyermek, azonban a gyermekjóléti szolgálatoknak nincs arról információjuk, hogy a család tud-e minderről vagy sem annak ellenére, hogy az ő jogkörük és felelősségük, hogy ilyen esetekben utánajárjanak a gyermek feltételezhető veszélyeztetettségének.[638]

e) Következtetések

Annak ellenére, hogy a gyermekek koldulása, koldultatása esetén az intézményeknek kötelességük fellépni, a valóságban ez csak igen ritkán történik meg. Ugyan számos esetben értesítik a gyermekvédelmi rendszert, mégsem érnek oda időben, tehát a gyermekek koldulása legtöbb esetben a hatóságok közbeavatkozása nélkül zajlik, másrészt abban a kevés esetben, amikor a hatóságok mégis cselekednek, az eredmény ellentétes is lehet, pl. túlzott hivatalos reakció (pl.: egy anya a tízéves gyermekével koldult, aki egy metróaluljáróban énekelt, a rendőrséget értesítették, akik három szirénázó autóval érkeztek a helyszínre). Egy másik alapvető probléma a gyermekvédelmi jelzőrendszerrel kapcsolatban, hogy a koldulás esetében nem érzi úgy senki sem, hogy személy szerint az ő kötelessége lenne a gyámhatóság értesítése.[639]

Az azonosítás és jelzés egyik legfontosabb indikátora, hogy a gyermekeket ellátó szakemberek egy gyermek koldulását kényszerítésként vagy önkéntes tettként látják-e, más szóval veszélyeztetésnek ítélik-e meg a gyermek helyzetét és eszerint megteszik-e a szükséges intézkedést, vagy sem. Abban az esetben, ha a szakemberek nem kényszerítésként tekintenek rá, akkor tagadják annak kizsákmányoló voltát annak ellenére, hogy a gyermekkereskedelem jogi definíciója szerint a kizsákmányolás még akkor is fennáll egy gyermek esetében, ha az önkéntes vagy annak beleegyezésével történik. A gyermekvédelmi jelzőrendszer nem kellően hatékony ahhoz, hogy a kolduló gyermekek esetébe beavatkozzon, továbbá számos alkalommal nem tudnak meggyőződni arról, hogy a kolduló gyermekek felnőttek nyomására cselekszenek-e, vagy sem. A rendőrség álláspontja szerint nehéz annak bizonyítása, hogy egy gyermeket a család, vagy más kényszerített koldulásra, amikor a rendőrség jelzést kap, és tetten érik a gyermeket, a család többnyire azt állítja, hogy nem voltak tudatában annak, hogy az érintett gyermek kolduló tevékenységet folytat.[640]

A koldulás tiltásának kérdése számos aspektusban igényelne általános nemzetközi megközelítést, állásfoglalást, hiszen adott esetben országhatárokat átívelően kiterjedő szervezetekről ('koldusmaffiákról') van szó, és az eljárások során több esetben is felvetődik az állampolgárság, illetve az illetékesség kérdése. A cselekmény minősítésével, a büntethetőséggel, az állampolgársággal kapcsolatban sok olyan kérdés vetődhet fel, amelyek tisztázása a szankció alkalmazhatóságának előfeltétele lenne, mindemellett különösen figyelemmel kell lenni az emberi jogi kérdésekre, amelyek a bűnmegelőzési, bűnüldözési szempontok mellett félő, hogy elsikkadhatnak. Kiemelendő, hogy a koldusok között sok a gyermek, illetve hogy nagyon gyakori a gyermekkel koldulás, azonban a gyermekeket széles körben megillető jogok és a védelem nem kapnak különös hangsúlyt a koldulást tiltó szabályozásban és a szankció alkalmazása során, annak ellenére, hogy még akkor is nélkülözhetetlen lenne a gyermekvédelmi kérdések figyelembevétele, amikor nyilvánvalóan bérkoldulásról van szó, és a bűnüldözési szempontok az elsődlegesek, mert a rendvédelmi intézkedés kizárólag nem szolgálhatja kellőképpen a gyermekek védelmét, aminek adott esetben nemzetközi védelmet is kell jelentenie, ebben az esetben rendkívüli problémát okozhat, ha nincs megfelelő együttműködés a rendvédelmi és a gyermekvédelmi szervek között. [641]

---

[638] Vidra Zsuzsanna – Baracsi Kitti – Katona Noémi – Sebhelyi Viktória: i. m. 185. o.
[639] Vidra Zsuzsanna – Baracsi Kitti – Katona Noémi – Sebhelyi Viktória: i. m. 218-219. o.
[640] Vidra Zsuzsanna – Baracsi Kitti – Katona Noémi – Sebhelyi Viktória: i. m. 220. o.
[641] Gazsi Adrienn: i. m. 96. o.

Emily Delap a kutatása során három lehetséges megoldást vélt feltárni a gyermekek kényszerkoldulásának visszaszorítása céljából:

- a gyermekek védelme hatékony jogi keretek révén, szükség esetén új jogszabályok kidolgozásával vagy a meglévők módosításával, a bűnüldöző és a megfelelő szociális jóléti intézmények támogatása mellett
- stratégiák kidolgozása a gyermekek erőszakos koldulásra kényszerítésének megelőzésére, amelyek olyan alapvető okokkal foglalkoznak, mint a szegénység és a diszkrimináció
- védelmi és megelőzési intézkedések hiányában a kolduló helyzetbe került gyermekek rövid távú segítése, ideértve annak biztosítását, hogy a gyermekek hozzáférjenek az alapvető egészségügyi ellátáshoz, az iskolai oktatáshoz, továbbá hogy támogatást nyújtsanak olyan kérdésekben, mint a kábítószerfüggőség.[642]

A kényszerkoldultatás céljából elkövetett gyermekkereskedelem áldozatait nem ritkán a szüleik/törvényes gyámjaik bocsátják a gyermekkereskedők rendelkezésére, vagy koldulás útján zsákmányolhatják ki őket, így a gyermekek részt vesznek kolduló és egyéb, tiltott tevékenységekben, annak érdekében, hogy pénzt adjanak emberkereskedőiknek/kizsákmányolóiknak.[643] A szakirodalmi álláspont alapján megállapítható, hogy a kényszerkoldultatás céljából megvalósuló gyermekkereskedelem áldozattá válásában a család szerepe szignifikáns. Ez jelentkezhet akár a diszfunkcionális családi háttérben, de megnyilvánulhat úgy is, hogy a szülő aktív tevékenységet végez a kereskedelem kapcsán.

[642] Emily Delap: i. m. 19. o.
[643] Európai Bizottság: Report for the Study … i. m.

6. Az illegális örökbefogadás és a gyermekkereskedelem

„Az örökbefogadás nem arról szól, hogy gyermeket találjunk a családoknak, hanem arról, hogy családot találjunk a gyerekeknek”
Joyce Maguire Pavao

a) Bevezetés

A nemzetközi egyezmények egyértelműen rögzítik a gyermek azon jogát, hogy őt szülei neveljék, és hogy számára különleges helyettesítő védelmet biztosítsanak családi, családias elhelyezés, hazai örökbefogadás vagy – ennek sikertelensége esetén – nemzetközi örökbefogadás formájában abban az esetben, ha a gyermek a vér szerinti családjában nem hagyható. Az örökbefogadás elsődleges célja, hogy annak a gyermeknek, akinek nincsenek vér szerinti szülei, vagy a szülők a gyermeket nem tudják, nem akarják megfelelően nevelni, az örökbefogadott gyermek családban történő nevelkedése érdekében rokoni kapcsolatot létesítsen az örökbefogadó, annak rokonai és az örökbefogadott gyermek között.[644]

A magyar közvélemény elsősorban magánügyként kezeli az örökbefogadást, melyet gyakran körbeleng személyes szinten a titkolózás, társadalmi szinten pedig a tabusítás és egyes – például az esetleges gyermekkereskedelem gyanúját ébresztő – részleteknek az elhallgatása.[645]

Az örökbefogadások többségét jellemző a biológiai és az örökbefogadó szülő között társadalmi státuszbeli különbség nemcsak a nemzetközi példákban[646], de a hazai gyakorlatban is megfigyelhető.[647] Akkor beszélhetünk az örökbefogadás esetén társadalmi osztálykülönbségről, mikor a jellemzően hátrányos helyzetben lévő, iskolázatlan, jogait kevésbé érvényesíteni tudó örökbe adó és a jellemzően iskolázott, középosztálybeli örökbefogadó sajátos életútja találkozik az örökbefogadható gyermek kapcsán,[648] az ilyen esetekben felmerülnek a társadalomban meghúzódó osztálykülönbségből fakadó egyenlőtlenségek, a jellemzően középosztálybeli várakozó párok rendszerszintű előnybe részesítése, valamint a biológiai anyák ’kihasználása’.[649] Az örökbeadó és az örökbefogadó között megjelenő osztályalapú megkülönböztetést sok esetben a rendszer tovább is táplálja.[650]

Az örökbefogadásra várakozó szülők és az örökbeadható gyermekek szociális helyzetének különbsége egyfajta strukturális igazságtalanság, melyben az internet terjedésével a magánutas örökbefogadások – vagyis amikor az örökbeadó és örökbe fogadni szándékozó előbb ismeri meg egymást, és csak ezután vonnak be közvetítő szervezetet (Ptk. 4:125.§) – jelentenek nagyobb veszélyt, hiszen a piaci logika egyszerűbben tud érvényesülni. Egyik oldalon áll az örökbeadó szülő, aki szabadulni szeretne/kényszerül a számára terhet jelentő terhességtől, gyermek-

---

[644] Katonáné Pehr Erika: Örökbefogadás. In: Jakab András – FeketeBalázs (szerk.): Internetes Jogtudományi Enciklopédia. http://ijoten.hu/szocikk/orokbefogadas (Letöltés: 2023.01.05.)
[645] Szilvási Léna: i. m. 75. o.
[646] Christine Ward Gailey: Blue-Ribbon Babies and Labors of Love: Race, Class, and Gender in U.S. Adoption Practice. Austin, University of Texas Press Austin, 199 o. Idézi: Keresztes-Takács Orsolya: Az örökbefogadó családok szociálpszichológiai és interkulturális aspektusai. Egyetemi doktori disszertáció. Budapest. 2019, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és pszichológiai Kar, 153 o., 54. o.
[647] Szilvási Léna: i. m. 79. o. Idézi: Keresztes-Takács Orsolya: i. m. 54. o.
[648] Keresztes-Takács Orsolya: i. m. 55. o.
[649] Szilvási Léna: i. m. 79. o. Idézi: Keresztes-Takács Orsolya: i. m. 55. o.
[650] Keresztes-Takács Orsolya: i. m. 55. o.

től, másik oldalon pedig ott áll a mindenre kész örökbefogadásra váró szülő. A magánutas örökbefogadás esetén – annak kevésbé szabályozott kereteire tekintettel – jellegéből adódóan felmerülnek a gyermekkereskedelemmel kapcsolatos aggályok.[651]

A fent ismertetett helyzet felveti a strukturális diszkrimináció kérdését, miszerint kizsákmányolja az örökbefogadás az alacsonyabb státuszú nőket a középosztálybeli, meddő családok javára.[652]

Az örökbefogadás kapcsán alapvető fontosságú a megfelelő jogszabályi háttér, illetve a nemzetközi örökbefogadás jogi szabályozása, melynek során maga az anyakönyvezés is egy alapvető feltétel, hiszen azok a gyermekek, akik jogilag nem is léteznek, könnyen áldozatává válhatnak a gyermekkereskedelemnek, valamint az illegális örökbefogadásnak. Az UNICEF felmérése szerint évente hozzávetőleg 40 millió gyermek születik anyakönyvezés és mindenféle regisztráció nélkül.[653] Példának okáért Banglades nem vezet nyilvántartást a születésekről, ezért a gyermekeknek mindössze 3%-át anyakönyvezik, Venezuela esetében ez a szám eléri a 400 ezret. Szükséges jogszabályban rögzíteni a szülők részéről történő elhanyagolás és a gyermekről való lemondás kritériumait is, azonban még a megfelelő jogszabályok léte sem garantálja azt, hogy nem történhet visszaélés a nemzetközi örökbefogadás terén.[654]

b) A nemzetközi örökbefogadás

A nemzetközi örökbefogadás egy alternatív gyermekgondozási eszköznek tekinthető abban az esetben, ha nincs arra lehetőség, hogy a gyermeket a származási országban gondozzák, ugyanakkor egyben lehetőséget is nyújt azoknak az embereknek, akik akaratuk ellenére gyermektelenek, hogy teljesítsék a családalapítás iránti vágyukat.[655]

A nemzetközi örökbefogadás bonyolult és frusztráló érzelmi folyamat lehet számos olyan család számára, akik gyermekeket próbálnak örökbe fogadni a világ bármely tájáról.[656] Szükségessége, valamint helyessége megosztja a közvéleményt, az örökbefogadás eredeti célja, hogy az elhagyott gyermek számára családot biztosítson, ugyanakkor ez nemcsak a szülők nélkül maradt gyermekeknek jelenthet jó megoldást, hanem a gyermekek nélkül maradt szülők számára is. Az örökbefogadók egyre növekvő igénye is közrejátszik a nemzetközi örökbefogadások számának növekedésében, azonban fontos hangsúlyozni, hogy az elsődleges szempont mindenekelőtt mindig a gyermek érdeke. A gyermek legjobb érdekének és jogainak meghatározása nagyon összetett kérdés, a nemzetközi örökbefogadás vizsgálata során pedig a belföldi örökbefogadásnál számba vett jogokon és érdekeken kívül továbbiakra is figyelemmel kell lenni.[657]

Az örökbefogadási folyamat során előfordulhat a gyermek legalapvetőbb jogainak megsértése, melyeket gyakran a cselekmény állítólagos humanitárius céljának égisze alatt követik el,

---

[651] Keresztes-Takács Orsolya: i. m. 55. o.
[652] Neményi Mária – Takács Judit: Az örökbefogadás és diszkrimináció. In: Esély 2015/2. 69-96. o., 71. o. Idézi: Keresztes-Takács Orsolya: i. m. 56. o.
[653] A gyermekek helyzetéről az UNICef által 1998-ban készített beszámoló adatai szerint. Spanyol nyelven megtalálható: http://www.unicef.org/spanish/sowc98sp/spsw98a.pdf Idézi: Marschalkó Linda: Nemzetközi örökbefogadás és a gyermek legjobb érdeke. = Iustum Aequum Salutare 2013/4, 221-239. o., 230. o.
[654] Marschalkó Linda: i. m. 230. o.
[655] A.P. Van der Linden: Adoptie in het kennelijk belang van het kind?. = M.P.C. Scheepmaker (szerk.): Adoptie onder vuur. Justitiële Verkenningen 2008/7, 68-83. o., 82. o. Idézi: Iara de Witte: Illegal adobtion as child trafficking. Egyetemi doktori disszertáció. Amszterdam, 2012, University of Amsterdam, 95 o., 22-23. o.
[656] Shelly Orr: Human Trafficking Through International Adoption https://digitalcommons.tacoma.uw.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1058&context=gh_theses (Letöltés ideje: 2022.02.22.)
[657] Marschalkó Linda: i. m. 221. o.

és igazolják azt a leegyszerűsített nézetet, hogy a gyermeknek 'jobb' lesz egy anyagilag gazdagabb országban. A szervezett bűnözői körök bevonhatják a párokat és a közvetítőket, akik készek bármire (különféle visszaélésekre) az örökbefogadás lebonyolítása érdekében. A gyermek jogainak védelmét az alkalmazott módszerek sokfélesége és a szereplők széles köre biztosítja a nemzetközi örökbefogadás során.[658]

A gyermekkereskedelem megakadályozása érdekében Magyarországon a gyermek külföldre történő örökbefogadása – a rokonok, illetve a szülő házastársa által történő örökbefogadás kivételével – csak örökbe fogadható nevelésbe vett gyermek esetében engedélyezhető, feltéve, hogy belföldön a gyermek örökbefogadására azért nem került sor, mert az örökbefogadása érdekében tett intézkedések nem vezettek eredményre. Az országos nyilvántartás lehetővé teszi nagyon rövid idő alatt annak megállapítását, hogy Magyarország területén van-e egy adott gyermek számára alkalmas örökbe fogadni szándékozó, az esetek zömében külföldre magasabb életkorú vagy egészségileg problémás gyermekek örökbeadása történik, illetve nem ritkán hármas, esetenként négyes testvérsorokat is örökbe fogadnak.[659]

Egyesek számára az országok közötti örökbefogadás már önmagában többé-kevésbé a gyermekkereskedelem egyik formáját jelenti, mivel magában foglalja a gyermekeknek a szegényebb régiókból a gazdagabb országokba történő áthelyezését annak érdekében, hogy kielégítsék a gazdagabb társadalmak gyermekek iránti keresletét. Az a tény, hogy azok, akik örökbe kívánnak fogadni gyermeket szeretnének, nem pedig a szexuális kizsákmányolás vagy a munkaerőkizsákmányolás motiválja őket, úgy tűnik nem elégséges különbség azok számára, akik leginkább ideológiailag ellenzik az országok közötti örökbefogadást.[660] (A magyar szabályozás szerint a szűk értelemben vett emberkereskedelemnek nem is feltétele a kizsákmányolási célzat.)

Mivel a nemzetközi örökbefogadás magában foglalja a gyermek származási országából egy másik országba történő átadását, szállítását, áthelyezését és fogadását ezen magatartások annak szükségszerű velejárói,[661] nem pedig feltétlenül az emberkereskedelem elkövetési magatartásai.

Az az alapvető probléma általánosságban, hogy a gazdag országok polgárai hatalmukat és vagyonukat a szegények kiszolgáltatott gyermekeinek 'megvásárlására' használják fel, ebből a szempontból azoknak, akik valóban törődnek a fejlődő országokban élő gyermekek szenvedésével, segítséget kell, hogy nyújtsanak a gyermekeknek saját társadalmaikban, ahelyett, hogy túl sok pénzt költenének arra, hogy megfosszák a gyermekeket nemzeti identitásuktól és anyanyelvüktől. Az elhagyott, árva, árvaházakban hagyott, vagy az utcán élő gyermekek mind ki vannak szolgáltatva az örökbefogadás sürgető igényének.[662]

A nemzetközi örökbefogadás szorosan kapcsolódik a kiskorúak jogellenes külföldre vitelének kérdésköréhez.

Az örökbefogadás, és különösen – de nem kizárólag – az országok közötti örökbefogadás magában foglalhat olyan gyakorlatokat, amelyek nagymértékű kockázatot jelentenek a gyermekekre és szülőcsaládjaikra (különösen az anyjukra) a visszaélések, az emberkereskedelem, vagy

---

[658] Nigel Cantwell: Adoption as a Protection Measure: Where the Responsibilities Lie. statement made at the International Conference on Protecting Children through Adoption. Konferencia előadás. Bukarest, 1995. 10. 16-17. Idézi: UNICEF: Intercountry adoption https://www.unicef-irc.org/publications/pdf/digest4e.pdf (Letöltés ideje: 2021.04.23.)

[659] Deli Judit – Lantai Csilla: Változások az örökbefogadás területén. = Kapocs 2014/3, 42-47.o., 47. o.

[660] David M. Smolin: Intercountry Adoption as Child Trafficking. = ValpoScholar Valparaiso University Law Review Valparaiso University Law Review 2004/2., 281-325. o.

[661] Iara de Witte: i. m. 51. o.

[662] David M. Smolin: i. m. 283. o.

akár az emberrablás szempontjából. Sajnos számos esetben az örökbefogadás egy olyan eszköz a párok és az egyedülállók (mind az adott állam, mind más állam állampolgárai) számára, amely során annak érdekében, hogy kielégítsék a gyermek iránti vágyukat, nem fordítanak kiemelkedő figyelmet a gyermek érdekeire. Az örökbefogadásnak csak és kizárólag a gyermek védelmét szolgáló intézkedésnek kellene lennie, ez azonban nemcsak az egyéneket érintő ügy, ez szociális és jogi intézkedés a gyermekek védelme érdekében, és az állam vagy az érintett államok felelősségi körébe tartozik.[663]

c) Az illegális örökbefogadás

Az illegális örökbefogadások olyan bűncselekményekből adódnak össze, mint a gyermekkereskedelem, a gyermekrablás, az örökbefogadási okmányok hamisítása, illetve minden olyan illegális tevékenység vagy gyakorlat, mint például a biológiai szülők jogszabályszerinti beleegyezésének hiánya, a közvetítők nem megfelelő pénzügyi nyeresége, valamint az ahhoz kapcsolódó korrupció. Az ilyen örökbefogadások számtalan gyermekjogi normát és elvet sértenek, beleértve a gyermek mindenek felett álló érdekét, a szubszidiaritás elvét, valamint a nem megfelelő anyagi haszonszerzés tilalmát. Ezek az elvek sérülnek, ha az örökbefogadás célja, hogy az örökbefogadó szülők számára gyermeket találjanak, nem pedig családot a gyermek számára.[664]

Valahányszor illegális eljárásokat alkalmaznak a nemzetközi örökbefogadás folyamán, a gyermek identitása valószínűsíthetően veszélybe kerül, gyermekkereskedelem esetén például a gyermekek családjukról, etnikai gyökereiről és kórelőzményeiről szóló ismereteik, adataik örökre elvesznek. A gyermekkereskedők gyakran próbálják úgy elfedni a nyomaikat, hogy az érintett gyermekeket mielőtt megszerveznék a külföldön történő örökbefogadásukat más országokba költöztetik, megtörtént eset, hogy guatemalai gyermekeknek hamis születési bizonyítványokat és útleveleket szereztek, majd átszállították őket Salvadorba és Hondurasba, ezt követően pedig a harmadik országokba történő örökbeadásukról gondoskodtak.[665] Ezek a gyermekek – valamint a hozzájuk hasonló sorsú emberek – soha nem rendelkeznek információval a származásukról, még arról sem, hogy hol születtek.[666]

Az illegális örökbefogadás általános magyarázata a gyermekpiac megléte, hiszen a nemzetközi örökbefogadás rendszere magában foglalja a leendő szülők igényét, a családtól megfosztott gyermekek felajánlását, a közvetítőket (például örökbefogadó ügynökségeket), valamint az örökbefogadásért adott, vagy kapott ellenértéket. [667]

Azoknak, akik gyermekkel kereskednek, a kereslet kielégítéséhez folyamatos kínálatra van szükségük:

- ha a nemzetközi örökbefogadás gyakorlatát csak végső lehetőségként alkalmazzuk – ahogy azt egyes kritikusok javasolják –, a gyakorlat teljes leállítása azt jelentené, hogy a kiszolgáltatott gyermekek nagyobb kínálatát biztosítják az emberkereskedőknek, mint amennyi egyébként elérhető lenne

[663] UNICEF: Intercountry adoption i. m.
[664] United Nations: Illegal adoptions https://www.ohchr.org/EN/Issues/Children/Pages/Illegaladoptions.aspx (Letöltés ideje: 2021.04.22.)
[665] Ramón Cadena Rámila: New Forms of Violence Against Children: A Report on the Trafficking of Children and International Adoptions in Guatemala. Summary of Spanish original, Mimeo, 1994. Idézi: UNICEF: Intercountry adoption i. m.
[666] UNICEF: Intercountry adoption i. m.
[667] B.M.J. Slot: Adoptie en welvaart; een analyse van vraag en aanbod van adoptiekinderen. = M.P.C. Scheepmaker (szerk.): Adoptie onder vuur. Justitiële Verkenningen 2008/7, 11-24. o. Idézi: Iara de Witte: i. m. 24. o.

– fentiekre tekintettel a nemzetközi örökbefogadások számának csökkenése más intézkedések hiányában több gyermeket tesz kiszolgáltatottá, és ezért a gyermekkereskedelem potenciális növekedéséhez vezethet.[668]

d) A haszonszerzés tilalma

A haszonszerzés tilalma mind a hazai, mind pedig a nemzetközi örökbefogadás kapcsán alapelvnek minősül.

A Gyermekjogi Egyezmény értelmében a részes államoknak meg kell tenniük a megfelelő intézkedéseket annak biztosítása érdekében, hogy külföldre történő örökbefogadás esetén a gyermek elhelyezése az abban részt vevő személyek számára ne járjon jogtalan haszonszerzéssel,[669] fontos azonban, hogy ennek a tilalomnak az országon belül történő örökbefogadás esetén is érvényre kell jutnia.

Az örökbefogadást elősegítő és az örökbefogadás utánkövetését végző közhasznú szervezetek tevékenységéről és működésük engedélyezéséről szóló 72/2014. (III. 13.) Kormány rendelet a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (továbbiakban: Gyvt.) 69/A. §-ában foglaltak szerint előmozdítja a nyílt örökbefogadást, és így örökbefogadást elősegítő tevékenységet végez, továbbá szolgáltatást nyújt, melyet írásbeli megállapodás alapján végeznek. A Gyvt. rendelkezik továbbá a költségek viseléséről, melynek értelmében a szolgáltatásért a szolgáltatás igénybe vevőjétől (vér szerinti szülő, várandós anya, adott helyzetben törvényes képviselőjük, örökbefogadásra kerülő gyermek gyámja, de bizonyos esetben maguk az örökbe fogadni szándékozók) a 72/2014. (III. 13.) Kormány rendeletben megjelölt költségek megtérítésén felül egyéb költséget, így például szolgáltatási díjat vagy más vagyoni előnyt nem követelhetnek.[670]

A Ptk. 4:130. §-a rögzíti a haszonszerzés tilalmát, miszerint „*Az örökbefogadást nem lehet engedélyezni, ha az örökbefogadás a felek vagy az örökbefogadásban közreműködő személyek vagy szervezetek részére indokolt költségeiket meghaladó vagyoni előnnyel jár*”.[671] Fontos azonban leszögezni, hogy nem lehet kizárni azt, hogy bizonyos felmerült költségek megtérítésére ne kerüljön sor, mely kapcsán a gyámhatóság ítélheti meg, hogy az adott költség indokoltnak tekinthető, vagy azt meghaladó mértékű.[672]

Törvény szerint örökbefogadást orvos, szülésznő, ápoló nem közvetíthet és pláne nem fogadhat el érte pénzt, a szülőanya nem kaphat pénzt a gyermekéért. Ha a hatóságok tudomására jut, hogy jogtalan vagyoni előny szolgáltatása történik, az örökbefogadás nem engedélyezhető.[673] A haszonszerzés polgárjogi tilalma mellett, a büntetőjog, ultima ratio lép fel a pénzért, vagy más ellenszolgáltatás fejében történő örökbeadással szemben.

„Van egy állami örökbefogadási rendszer, ami egyáltalán nem működik, és mellette vannak ezek az alapítványok, akik ilyen ökölharccal küzdötték ki egymás között, hogy a kórházak az országban hogy vannak leosztva. És van egy másik oldal, ismerősön keresztül, jó pénzért… ez már gyerekkereskedelem.” – idézi Neményi Mária és Takács Judit egy örökbefogadásra várakozó fiatal házas nő álláspontját.[674]

---

[668] Elisabeth Ward: Intercountry Adoption and Human Trafficking https://www.pravo.unizg.hr/_download/repository/Elisabeth_Ward.pdf (Letöltés ideje: 2021.04.23.)
[669] Gyermekjogi Egyezmény 21. cikk d) pontja Idézi: Vékás Lajos – Gárdos Péter (szerk.): Nagykommentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez. Budapest, Wolters Kluwer, 2021. 2884 o.
[670] Vékás Lajos – Gárdos Péter (szerk.): i. m. 2884 o.
[671] A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (továbbiakban Ptk.) 4:130. §-a
[672] Vékás Lajos – Gárdos Péter (szerk.): i. m. 2884 o.
[673] ÖRÖKBE.HU: Mennyibe kerül? https://orokbe.hu/2014/05/17/mennyibe-kerul/ (Letöltés ideje: 2021.04.18.)
[674] Neményi Mária – Takács Judit: i. m. 88. o.

e) Az illegális örökbefogadás mozgatórugója

A ’kereskedelmi célú örökbefogadás’ egyértelműen téves elnevezés, hiszen természeténél fogva az eljárás, nem pedig a cél a ’kereskedelmi’ jellegű. A gyermekkereskedelem gyakran egyének (jellemzően egymás számára ismeretlen) bűnözői hálózatként történő összejátszásán alapul, ide tartozhatnak az orvosok és szülésznők, a kórházi személyzet, az anyakönyvvezetők, ügyvédek. A korrupció ezen hosszú láncolata a befogadó országokra is kiterjedhet, ahol közvetítők állnak rendelkezésre az emberkereskedelem áldozatául eső gyermekek elhelyezése céljából. Egy 1994-es jelentés felhívta a figyelmet egy titkos piacra, amely számos volt kommunista országban felerősítette a nemzetközi örökbefogadást.[675]

Egyre gyakoribb sajnálatos módon az olyan örökbefogadott gyermek, akinek valójában nem lett volna feltétlenül szüksége ’helyettesítő’ családra, ezek a gyermekek a saját vérszerinti szüleikkel, rokonaikkal is felnevelkedhettek volna, ha a nehéz helyzetbe került család megfelelő anyagi támogatást kapott volna az államtól, illetve, ha az örökbefogadók a felajánlott pénzösszeggel nem gyakoroltak volna befolyást a szülők döntésére. A felvázolt helyzet visszaéléseket, sőt bűncselekményeket generál, számos esetben a gyermekkereskedők odáig merészkednek, hogy a gyermek már pénzért fogan, és az anya már a gyermek megszületése előtt visszavonhatatlanul lemond róla. A kiszolgáltatott helyzetben lévő anyák nem utasítják vissza a megélhetésüket biztosító pénzt, a ’kereslet’ növekedésével pedig együtt nő ezeknek a visszaéléseknek a száma, valamint a gyermekkereskedelemhez kapcsolódnak egyéb más bűncselekmények is, például okmányokat hamisítanak, hatóságokat vesztegetnek meg, gazdasági és politikai befolyást gyakorolnak a kormányokra.[676]

Jelenleg a nemzetközi örökbefogadást tulajdonképpen a leendő örökbefogadó szülők vágyai vezérlik a gyermek érdeke helyett, mivel a gyermekek iránti kereslet meghaladja a rendelkezésre állást.[677] Amikor a gyermekek iránti kereslet meghaladja a kínálatot, akkor nő az illegális tevékenység valószínűsége.[678]

Sajátos kereslet-kínálati viszonyok jellemzik az örökbefogadási piacot, a keresleti oldalon helyezkednek el az örökbefogadásra váró fizetőképes szülők, akik gyakran a meddőségük miatt szeretnének ily módon gyermekhez jutni, és így hajlandóak magas árat/áldozatot is hozni. A jövedelmi helyzetük és gyermek iránti vágyuk erőssége eltérő: azok a szülők, akik jobb anyagi körülmények között élnek, jelentős árat is hajlandóak megadni egy egészséges csecsemőért. A kínálati oldalt két csoportra bonthatjuk; az egyik csoportot azok a szülők alkotják, akik különféle okok miatt nem képesek felnevelni a gyermeküket, ők mindenféle anyagi ellenszolgáltatás nélkül mondanak le a gyermekükről, a másik csoportot pedig azok a szülők alkotják, akik ingyen ugyan nem, de egy bizonyos ár felett hajlandóak átadni a már megszületett gyermeküket. Ezek a szülők lehetnek kiszolgáltatottak anyagilag oly mértékben, vagy valamilyen más módon, hogy az örökbefogadástól, illetve a gyermekért kapott összegtől az életkörülményeik javulását remélik.[679]

---

[675] UNICEF: Intercountry adoption i. m.
[676] Marschalkó Linda: i. m. 230. o.
[677] Council of Europe Commissioner for Human Rights, Adoption and Children Idézi: Iara de Witte: i. m. 24. o.; Peter Selman: Trends in Intercountry Adoption: Analysis of Data from 20 Receiving Countries, 1998–2004. = Journal of Population Research, 2006/2 -204. o. Idézi: Iara de Witte: i. m. 24. o.; B.M.J. Slot: i. m. 11-24. o. Idézi: Iara de Witte: i. m. 24. o.
[678] Parliamentary Assembly of the Council of Europe, International adoption: respecting children’s rights, Recommendation 1443 (2000) Idézi: Iara de Witte: i. m. 24. o.; B.M.J. Slot: i. m. 11-24. o. Idézi: Iara de Witte: i. m. 24. o.; The Implementation and Operation of the 1993 Hague Intercountry Adoption Convention, Guide to Good Practice. = Guide 2008/1, 164. o. Idézi: Iara de Witte: i. m. 24. o.
[679] Szilvási Léna: i. m. 75-76. o.

Az illegális örökbefogadás általános mozgatórugója nem más, mint a gyermekpiac megléte, mivel a nemzetközi örökbefogadás rendszere magában foglalja a leendő szülők igényét, a családtól megfosztott gyermekek felajánlását, a közvetítőket (például örökbefogadó ügynökségeket), valamint az örökbefogadásért adott, vagy kapott ellenértéket.[680]

Amennyiben magára hagyják a piacot, a fizetőképes örökbefogadó szülők egyre többet hajlandóak fizetni. Amint létrejön annak a lehetősége, hogy ellenszolgáltatásért cserébe lehet örökbeadni gyermeket, lesznek olyan szülők is, akik ingyen ugyan nem, de egy bizonyos összegű anyagi ellenszolgáltatásért már lemondanak gyermekükről. A keresleti nyomás pótlólagos kínálat kialakulásához vezet és egyúttal megnöveli az örökbe adható gyermekek számát, minél nagyobb a kereslet, és ennek kapcsán minél magasabb az ár, annál több nehéz helyzetben lévő szülő fontolja meg az örökbeadást, mint a jövedelemszerzés egyik forrását. Másfelől a piaci logika sajátos módon párosítja össze az örökbe fogadni szándékozókat, valamint az örökbe adható gyermekeket, minél többet tud valaki fizetni annál, 'jobb minőségű' (pl. életkor) gyermekhez jut hozzá.[681]

Az örökbefogadáson alapuló gyermekkereskedelem kapcsán nem elhanyagolható az a tény, hogy szükség van közvetítőre ahhoz, hogy a gyermektelen szülők gyermekre találjanak.

A közvetítőnek egyrészt tudnia kell örökbeadható gyermekekről, másrészt ismernie kell az örökbeadás jogi lehetőségeit, a közvetítőnek mind az örökbe fogadni kívánó, mind pedig az örökbe adó szülők kiszolgáltatottak, hiszen a közvetítőn múlik, milyen gyorsan jutnak gyermekhez az örökbefogadók, az örökbeadók pedig egy társadalmilag elítélt tettet követnek el.[682] Ez a kiszolgáltatottsági helyzet a visszaélés újabb formáinak nyit teret.

f) Következtetés

Az örökbefogadás egyik alapelve, *hogy „mindig a gyermekhez kell szülőt választani, nem pedig a szülőhöz gyermeket"*, ennek értelmében az örökbefogadási eljárás kezdő és egyben középpontjának is magának a gyermeknek kell lennie, ebből kifolyólag pedig az örökbefogadási folyamat nem indulhat el pusztán azért, mert valaki kifejezte azon óhaját, hogy örökbe szeretne fogadni egy gyermeket.[683]

A nemzetközi örökbefogadás keretein belül van lehetőség arra, hogy egy magyar állampolgár külföldi állampolgárságú gyermeket, illetve magyar állampolgárságú gyermeket külföldi állampolgár fogadjon örökbe. Ennek hátulütője, hogy ebben az esetben fokozottan nő a gyermekkereskedelem veszélye, valamint az ilyen eljárások a gyermeket kiszakítják az addigi országából, annak vallási és kulturális hagyományaiból, származási helyétől messze kerül el.[684]

Az örökbefogadás céljául szolgáló gyermekkereskedelem virágzásának hatékony eszköze az internet, előfordulnak olyan szélsőséges esetek, amikor a gyermeket a közösségi média platformjain hirdetik.

---

[680] B.M.J. Slot: i. m. 11-24. o. Idézi: Iara de Witte: i. m. 24. o.
[681] Szilvási Léna: i. m. 76. o.
[682] Szilvási Léna: i. m. 77. o.
[683] Bogár Zsuzsa fordítása: A gyermekek jogai a hazai és a külföldi örökbefogadás esetén. = Család, Gyermek, Ifjúság, 2001/2, 10. o. Idézi: Kálmán Renáta: Ne hagyj árván! Avagy a külföldre történő örökbefogadás hazai gyakorlata. = Ars Boni 2018/2, 47-58. o., 47. o.
[684] Katonáné Pehr Erika: Az örökbefogadás és az örökbefogadási eljárás. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, 1999. 174 o. Idézi: Pethő Réka: Örökbefogadott vagy örök befogadott? Az örökbefogadási eljárás. = Opuscula Iuvenum Excellentissima 2018/2. 43 o., 14. o.

„Gyermekek eladásának minősül minden olyan cselekmény vagy tranzakció, amelynek során egy gyermeket egy személy vagy személyek csoportja átad egy másik személynek vagy személyek csoportjának díjazás vagy más ellenszolgáltatás fejében”[685] Erre tekintettel – ahogy már korábban tárgyalásra került – egy gyermek a toborzás, elszállítás, átadás, rejtegetés vagy átvétel módjára tekintet nélkül az emberkereskedelem áldozatának tekintendő, amennyiben az a kizsákmányolás céljából valósul meg.[686] Az Európai Parlament és a Tanács 2011/36/EU Irányelve határozza meg az emberkereskedelem kapcsán a kizsákmányolás fogalmát, amely *„kifejezés azt jelenti, hogy egy adott személyt azáltal zsákmányolnak ki, hogy az elkövető – többek között – zsebtolvajlást, áruházi lopást, kábítószerrel való kereskedést és más hasonló, büntetendő és anyagi haszonnal járó tevékenységet követ el. A fogalommeghatározás kiterjed a szervek kivételének céljából folytatott emberkereskedelemre is, amely az emberi méltóság és a testi épség súlyos megsértését jelenti, valamint például olyan tettekre is, mint a jogellenes örökbefogadás és a kényszerházasság, amennyiben ezek megfelelnek az emberkereskedelem tényállási elemeinek.”*[687]

Amennyiben az illegális örökbefogadás kapcsán megvalósuló cselekmény nem felel meg az emberkereskedelem korábban tárgyalt tényállási elemeinek a ’családi jogállás megsértéséről’ beszélhetünk.

Btk. *„213. § (1) Aki más családi jogállását megváltoztatja vagy megszünteti, bűntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.*

(2) A büntetés egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés, ha a családi jogállás megsértését

a) egészségügyi szolgáltató vagy gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmény alkalmazottja foglalkozása körében,

b) a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy nevelésére, felügyeletére vagy gondozására köteles személy

követi el.

(3) Ha a családi jogállás megsértését egészségügyi szolgáltató vagy gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmény alkalmazottja foglalkozása körében gondatlanságból követi el, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”[688]

A családi jogállás megsértésének elkövetési magatartás egyrészt a megváltoztatás, amely alatt minden olyan cselekményt kell érteni, amely a családi állást meghatározó körülmények megmásításában, hamis beállításában nyilvánul meg, s végül azzal az eredménnyel jár, hogy a külvilág számára az eredetihez képest a passzív alanynak más családi állása állapítható meg, a bűncselekmény tehát egyfajta nyitott törvényi tényállás, amely olyan magatartásokkal követhető el, amelyek alkalmasak a családi állás megváltoztatására. Az 1978-as Btk. ezek közül példálózva nevesített két jellemző magatartást: a gyermek kicserélését, illetve más családba csempészését, annak ellenére, hogy ezen magatartásokat a Btk. már nem nevesíti továbbra is gyakorlati példának tekinthetők. A kicserélés két gyermek egymás helyére és családi helyzetébe való juttatását jelenti (tipikusan újszülöttek kórházi összecserélésével, a más családba csempészés olyan megtévesztő magatartással valósulhat meg, amikor az elkövető vagy a valódi, vagy a befogadó család tagját téveszti meg a gyermek származásával kapcsolatban, előbbinek azt színlelve, hogy a gyermek nem az ő családjába tartozik, utóbbinak pedig azt, hogy az ő családjába tartozik). Egyéb megtévesztő magatartások is tényállásszerűek lehetnek, így például a hamis anyakönyvezés. Elkövetési magatartás továbbá a családi állás megszüntetése, amely az 1978. évi kódexhez képest már önálló, nevesített magatartásként szerepel, melynek tipikus

[685] 2009. évi CLXI. törvény 2. cikk (a) pontja
[686] Az Európa Tanács Emberkereskedelem Elleni Fellépéséről szóló Egyezménye. i. m.
[687] 2011/36 EU irányelv (11) preambulumi bekezdése
[688] Btk. 213. §-a

esete, amikor is a gyermek eredeti családi állása az elkövetési magatartás következtében (például a gyermek kitétele folytán) nem állapítható meg.[689]

Amennyiben az illegális örökbefogadás az anyagi haszonszerzés tilalmába ütközik véleményem szerint kimeríti a gyermekkereskedelem fogalmát. Fentiekre tekintettel nem helytálló az a feltételezés, hogy az illegális örökbefogadás mindig gyermekkereskedelemhez kapcsolódik.

[689] Karsai Krisztina (szerk.): i. m.

7. Béranyaság és gyermekkereskedelem

„Nincs lehangolóbb hely egy olyan gyerekszobánál, amelyből hiányzik a gyerek.”
Christelle Dabos

a) Bevezetés

Magyarország Alaptörvénye kimondja, hogy *„Magyarország védi a házasság intézményét mint egy férfi és egy nő között, önkéntes elhatározás alapján létrejött életközösséget, valamint a családot mint a nemzet fennmaradásának alapját.”*[690]

Sokáig tűnt úgy, hogy a méh hiánya az anyaság reményének elvesztését, meghiúsulását is jelenti egyben, azonban ma már az anyaméh hiányában nem csupán egy, hanem számos különböző út áll azok előtt, akik gyermekhez szeretnének jutni, az áthidaló megoldások között azonban nemcsak, biológiai, orvosi és jogi, de lényeges etikai különbségek is fellelhetőek. Az utóbbi években az anyaság biológiai akadályainak leküzdésére számos ígéretes kísérlet született, és abban az esetben ha a közvéleményben kapcsolódik is hozzájuk valamifajta etikai szempontú értékelés, ezek csak az adott alternatív gyermekvállalási módra vonatkoznak gyakran leegyszerűsítő, szélsőséges formában, azaz vagy dicsőítik, vagy épp démonizálják az adott beavatkozást.[691]

A béranyaság a legismertebb, ám etikai szempontból sok helyütt máig is vitatott alternatív gyermekvállalási mód. Manapság a leggyakrabban a béranyaság vagy dajkaterhesség intézménye segíthet azokon a nőkön, akik saját génjeiket öröklő gyermeket szerettek volna, de méhüket korábban betegség vagy más műtéti szövődmény miatt eltávolították. A béranyaság, valamint a dajkaterhesség (együttesen pótanyaság) esetén nem maga a gyermeket felnevelni szándékozó anya hordja ki a magzatot, hanem egy erre felkért más személy.[692]

Országonként eltérő a határ a béranyaság és a dajkaterhesség között, azonban a legtöbb helyen a dajkaterhesség egy olyan eljárás, ahol testi adottsága folytán a gyermek kihordására képtelen anya és apa ivarsejtjeiből testen kívül létrehozott embrió más nő, a dajkaanya méhébe ültethető be. Ebben az esetben a genetikai anya tekintetében szakorvos igazolja az egészségügyi indikációt és általában hatósági engedélyhez kötött az eljárás, a dajkaanya csak és kizárólag a genetikai anya vagy apa közeli hozzátartozója lehet, és az embrió kihordásáért pénzt nem fogadhat el. A béranya azonban bárki lehet, aki arra egészségügyileg alkalmas, ráadásul az embrió kihordásáért nemcsak a felmerült költségei megtérítését kérheti, hanem bármekkora összeget, amelyben a genetikai szülőkkel megállapodott, ebben az esetben a genetikai anya részéről nincs szükség egészségügyi indikációra, az esztétikai megfontolásokon túl a ma divatos késői gyermekvállalással járó esetleges kockázatok elkerülése is motiválhatja a házaspárt, hogy a béranyaság mellett döntsön.[693]

A dajkaanya kifejezés hazánkban – a fenti elhatároláson alapulva – azt az esetet öleli fel, amikor a gyermek kihordására és megszülésére vállalkozó nő mindezt altruisztikus, önzetlen,

---

[690] Alaptörvény L) cikk (1) bekezdés
[691] Sándor Judit: Dajkaterhességtől a méhátültetésig: Az anyaságért való küzdelem etikája. https://qubit.hu/2019/08/13/dajkaterhessegtol-a-mehatultetesig-az-anyasagert-valo-kuzdelem-etikaja (Letöltés ideje: 2021.10.16.)
[692] Sándor Judit: i. m.
[693] Illés Blanka: Béranyaság. https://jogaszvilag.hu/eletmod/beranyasag/ (Letöltés ideje: 2022.08.05.)

segítő szándékból, ingyenesen teszi, ehhez képest a béranya kifejezés már jelzi a vállalás visszterhességét.[694]

A korai béranyasági megállapodásokban a béranya petesejtjét vették igénybe, mára azonban már leginkább az a forma terjedt el, amikor a nevelőanya petesejtjét megtermékenyítik, s az így létrejött embriót a béranya méhébe ültetik. Magyarországon a dajkaterhesség 1997-ben ugyan bekerült a törvényi szabályozásba[695], de 2000-től nemcsak a béranyaság, hanem a dajkaterhesség is betiltásra került.[696]

A béranyaság nemzeti szabályozásai eltérő képet mutatnak egymástól, és három nagy kategóriába sorolhatók[697]:

- a béranyaság-ellenes országok
- semleges vagy megengedő országok
- országok, ahol a béranyaság nem szabályozott

Nem vitatható, hogy az emberkereskedelem szabályainak helye van a nemzetközi kereskedelmi béranyaság hálózatán belül annak érdekében, hogy megakadályozzák és észleljék azokat az eseteket, amikor a béranyaságot emberkereskedelem eszközeként használják fel. Az emberkereskedelem elleni küzdelmet hangsúlyozó jogszabályok elsősorban a 'modern rabszolgatartást' és a szexuális kizsákmányolást célozzák.[698] Az új orvosi technológiák fejlődésével az emberkereskedelemre vonatkozó jogszabályok az emberkereskedelem új megjelenési formáira is kiterjedtek, nevezetesen a szervek és szövetek, köztük nem utolsó sorban az emberi petesejt érdekében történő emberkereskedelemre.[699]

A báranyaság intézménye két ponton is kapcsolódik az emberkereskedelem jelenségével; egyrészt beszélhetünk a béranyák kizsákmányolás céljából történő kereskedelméről, másrészt pedig a születendő gyermekek árukénti megjelenéséről. Mindemellett a béranyaság kapcsán fontos felhívni a figyelmet az emberi test tiltott felhasználására, valamint a családi jogállás megsértésére.

---

[694] Navratyil Zoltán: Az anyaság útvesztői. A dajkaanyaság és béranyaság rejtelmei a jogi szabályozásban, különös tekintettel az Egyesült Államokra. = Iustum Aequum Salutare 2010/3, 189-226. o., 191. o.

[695] Az Eütv. közlönyállapota szerint:

„166. § (1) Emberi reprodukcióra irányuló különleges eljárásként (a továbbiakban: reprodukciós eljárás)
a) testen kívüli megtermékenyítés és embrióbeültetés,
b) a házastárs, illetve élettárs ivarsejtjeivel vagy adományozott ivarsejttel végzett mesterséges ondóbevitel,
c) ivarsejt adományozásával történő testen kívüli megtermékenyítés és embrióbeültetés,
d) embrióadományozással végzett embrióbeültetés,
e) dajkaterhesség, valamint
f) a női ivarsejt megtermékenyülését, illetőleg megtermékenyíthetőségét, valamint a megtermékenyített ivarsejt megtapadását, fejlődését elősegítő egyéb módszer
alkalmazható."

[696] Sándor Judit: i. m.

[697] Michael Edwards – Colin Rogerson – Dawson Cornwell: Surrogacy: National approaches and international regulation https://www.familylawweek.co.uk/site.aspx?i=ed87773 (Letöltés ideje: 2022.08.12.)

[698] Thanh-Dam Truong: Human Trafficking, Globalization, and Transnational Feminist Responses. In: Rawwida Baksh-Soodeen – Wendy Harcourt (szerk.): The Oxford Handbook of Transnational Feminist Movements. Oxford, Oxford University Press, 2015. 1-35. o. Idézi: Nishat Hyder-Rahman: Commercial Gestational Surrogacy: Unravelling the threads between reproductive tourism and child trafficking. =Anti-Trafficking Review 2021/16, 123-143. o., 134. o.

[699] Caramel Shalev: Limiting Commodification: International law and its challenges. In: Jean-Daniel Rainhorn – Samira El Boudamoussi (szerk.): New Cannibal Markets: Globalization and commodification of the human body. Párizs, MSH, 2015. 363-382. o. Idézi: Nishat Hyder-Rahman: i. m. 134. o.

A béranyaipar az elmúlt évek során egy több milliárd dolláros üzletággá nőtte ki magát a világban.[700]

b) A béranyaság jogi szabályozása (szabályozatlansága) Magyarországon

Magyarország Alaptörvénye kimondja, hogy *„(1) Magyarország védi a házasság intézményét mint egy férfi és egy nő között, önkéntes elhatározás alapján létrejött életközösséget, valamint a családot mint a nemzet fennmaradásának alapját. A családi kapcsolat alapja a házasság, illetve a szülő-gyermek viszony. Az anya nő, az apa férfi. (2) Magyarország támogatja a gyermekvállalást. (3) A családok védelmét sarkalatos törvény szabályozza.”*[701]

A Polgári Törvénykönyv rögzíti, hogy *„A gyermek anyja az a nő, aki megszülte.”*[702] A Ptk. ezzel kizárja a dajka és béranyaság elvi lehetőségét is.[703]

A kriminalizálás rendkívüli jelentőséggel bíró kritériuma az ultima ratio elve, amely más kritériumokon keresztül – a büntetőjogi felelősség arányossága az okozott kárral és a cselekmény veszélyével, valamint a büntetőjogi felelősség szükségessége – jut érvényre. A béranya vonatkozásában a béranyaság jelenségével kapcsolatos büntetőjogi felelősség akkor válik indokolttá, ha a folyamat nem a béranya akaratának megfelelően történik, hiszen az akaratszabadság megsértése az a büntetőjog által klasszikusan védelmezendő érték, amelyről az állam nem mondhat le. Ellentétben ezzel, a béranya beleegyezésével zajló esetek kriminalizálásának kérdése megosztja a nemzeti jogalkotókat, amelynek egyenes következménye, hogy az örökbefogadást tervezők olyan államokban törekszenek a béranyával együttműködni, ahol ez a jelenség nem bűncselekmény.[704]

Illés Blanka szerint Magyarországon a béranyaság maga nem büntetőjogi kategória, de annak legalitásának tekintetében a vélemények eltérőek. Az egészségügyi törvény kizárólagos módon sorolja fel azokat a humán reprodukciós eljárásokat, amelyeket Magyarországon legálisan választani lehet[705], és ezek között nem került feltüntetésre sem a dajkaanyaság, sem pedig a béranyaság, ebből az következik, hogy maga a beavatkozás Magyarországon – magyar kórházakban, magyar orvosok által – jogszerűen el nem végezhető. Ennek megkerülése céljából

---

[700] Parászka Boróka: Nyomorúságon hízik a béranyaipar. In: 168 óra. Közéleti hetilap. 2017. nov. 24. http://168ora.hu/kulfold/nyomorusagon-hizik-a-beranyaipar-az-uj-kaukazusi-kretakorben-aze- a-gyerek-aki-akarja-12959 Idézi: Visky S. Béla: A béranyaság helyzete Romániában. = Studia Doctorum Theologiae Protestantis, 2019/10. 263-280. o., 263. o.

[701] Alaptörvény L) cikk (1)-(3) bekezdés

[702] Ptk. 4:115. §-a

[703] Hegedűs Andrea: A magyar családi jog az új Ptk.-ban. A jogterületet érintő főbb változások http://vmtt.org.rs/mtn2011/233_252_Hegedus_Andrea_A.pdf (Letöltés ideje: 2022.07.29.)

[704] Evelina Sagalecaité: Ar surogacijos kriminalizavimas nepažeidžia ultima ratio principo? Egyetemi doktori disszertáció. Kaunas, 2020, Vytautas Magnus University Idézi: Amberg Erzsébet: A büntetőjogi felelősség helye és ultima ratio szerepe a felelősségi alakzatok rendszerében. ? Egyetemi doktori disszertáció. Pécs, 2020, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának Doktori Iskolája

[705] Eütv.

„166. § (1) Emberi reprodukcióra irányuló különleges eljárásként (a továbbiakban: reprodukciós eljárás)
a) testen kívüli megtermékenyítés és embrióbeültetés,
b) a házastárs, illetve élettárs ivarsejtjeivel vagy adományozott ivarsejttel végzett mesterséges ondóbevitel,
c) ivarsejt adományozásával történő testen kívüli megtermékenyítés és embrióbeültetés,
d) embrióadományozással végzett embrióbeültetés,
e)
f) a női ivarsejt megtermékenyülését, illetőleg megtermékenyíthetőségét, valamint a megtermékenyített ivarsejt megtapadását, fejlődését elősegítő egyéb módszer
alkalmazható.
...
(5) Reprodukciós eljárásként kizárólag az (1) bekezdésben meghatározott módszereket lehet alkalmazni.”

számos pár utazik olyan országba a béranyával, ahol a humán reprodukciós beavatkozás legálisan elvégezhető, azonban az egész procedúra a magyar szabályoknak csak akkor felel meg, ha a gyermeket ténylegesen megszülő nő nyílt örökbefogadással a gyermeket örökbe adja a genetikai édesanyának.[706]

A béranyaság és dajkaterhesség kétségkívül szabályozásra szorul, méghozzá szükségképpen az ENSZ égisze alatt, hiszen az eddigi tapasztalatok azt mutatják, hogy ha Indiában, Thaiföldön nem lehet nemzetközi béranyasági beavatkozást végezni, akkor példának okáért Nepálba költözik az iparág. Például amíg korábban az amerikai párok az olcsóbb lehetőség miatt Mexikóba utaztak, a politikai helyzet változása miatt most Afrika felé mozdult el a reprodukciós piac. Sokan azért utaznak külföldre, vállalva jogi, pénzügyi nehézségeket, mert a saját országukban nem lehet, vagy bizonytalan az eljárásokhoz való hozzájutás, vagy olyan összegekbe kerül az ellátás, amely elérhetetlenné teszi azt.[707]

Annak ellenére, hogy a jelenlegi szabályozás a béranyasággal járó művi beavatkozást tiltja, nem található olyan rendelkezés, amely a felek megegyezését kizárná abban a kérdésben, hogy az anya 'csupán kihordja' a gyermeket születés után pedig átadja az apának, talán ez lehetne a kvázi béranyaság legális modellje Magyarországon.[708]

Elsősorban a legtöbb jogi probléma a béranyaság azon formáiból fakad, amelyekben a gyermeket kívánó párok távoli országokba utaznak az olcsóbb és hazájukban nem engedélyezett reprodukciós eljárások miatt, a nemzetközi béranyasági ellátások a jogi szabályozás függvényében gyakran változnak.[709]

c) A béranyaság jelensége

A béranyaság kapcsán megjelenik a szabad választáshoz való jog (szerződések megkötése), az önrendelkezési jog (az ember azt tehet a testével, amit szeretne),[710] az önmegvalósításhoz jog (a saját gyermek nevelésén keresztül), valamint a magánélethez való jog.[711]

A béranya olyan nőként definiálható, aki sikeres gyógynövényes, mesterséges, vagy in vitro megtermékenyítést követően embrió beültetésével[712] meddő pár számára, teljes mértékben várandósság előtti egyezség alapján gyermeket szül, azzal a céllal, hogy a gyermeket átadja a szülői jogokat és kötelességeket is megszerző megbízó házaspárnak.[713]

A béranyaság kivételesen aktuális kérdés, és első pillantásra úgy tűnhet, hogy a társadalomnak csak egy nagyon kis százalékát érinti, ezért erre a gyakorlatra a közömbösség a társadalom általános válasza. A béranyaság intézményét gyakran azért értik meg az emberek, mert az egyén

---

[706] Illés Blanka: i. m.
[707] Sándor Judit: i. m.
[708] Brindzik Beáta: Az apai hozzájárulás problémája a hazai és a nemzetközi gyakorlatban. = Diskurzus 2017/1, 3-14. o., 10. o.
[709] Sándor Judit: i. m.
[710] Caramel Shalev: Birth power: the case for surrogacy. New Haven, Yale University Press, 1989. 216. o. Idézi: Dan R. Reilly: Surrogate pregnancy: A guide for Canadian prenatal healthcare providers. = Canadian Medical Association Journal 176/4, 483-485. o., Hugh V. McLachlan – J. K. Swales: Babies, Child Bearers and Commodification: Anderson, Brazier et al., and the Political Economy of Commercial Surrogate Motherhood. = Health Care Anal 2000/8. 1-18. o. Idézi: Dan R. Reilly: i. m. 483-485. o.
[711] L. Van Zyl: Intentional parenthood: responsibilities in surrogate motherhood. = Health Care Anal, 2002/10. 165-175. o., Idézi: Dan R. Reilly: i. m. 483-485. o.
[712] Rachel Cook – Shelley Day Sclater – Felicit Kaganas: Surrogate motherhood: International perspectives. Oxford and Portland, Oregon, Hart Publishing, 2003. 308 o. Idézi: Fatma Mohamed Abdullah: Legal and ethical aspects beyond commercial surrogacy: A modern form of human trafficking. = Journal of legal, Ethical and Regulatory Issues 2019/1, 1-7. o.
[713] Fatma Mohamed Abdullah: i. m. 1-7. o.

személyes döntése, aki független és szabadon választhat és dönthet testéről és életmódjáról, ami nincs hatással a társadalomra, és amelybe a jogalkotásnak nem kell beavatkoznia.[714]

Úgy tűnik, a jog – és különösen a nemzetközi jog – nehezen tudja kezelni a béranyaságra vonatkozó megállapodásokat, amely vagy engedékenyen félrenéz, vagy a büntetőjog teljes szigorával hirtelen lecsap. Számos európai országban külföldről hazatérve a szülők a hazai jog szerint nehezen tudják elismertetni a gyermeket, és így a gyermekek identitáshoz és családi kapcsolatokhoz való jogai sérülnek.[715]

A béranyaság nemzeti megközelítései eltérőek; vannak a béranyaság-ellenes országok, a semleges vagy megengedő országok, valamint az olyan országok, ahol a béranyaság nem szabályozott.[716] Az első csoportban egyes országokban (például Ausztriában, Németországban, Olaszországban, Finnországban, Izlandon, Pakisztánban) a béranyaság kifejezetten illegális, és súlyos szankciók várnak azokra az orvosokra, akik segítséget nyújtanak a béranyaság során, illetve a közvetítőkre, akik segítenek a meddő házaspárnak béranya megtalálásában. Németországban minden pótanyasági megállapodás (kereskedelmi és ingyenes egyaránt) tiltott, a német bíróságok a német alapokmány és a német polgári törvénykönyv értelmezésén keresztül kívánták megtiltani a pótanyaság minden fajtáját a nyilvános híradások tekintetében, annak ellenére, hogy a német törvényhozás már nem tiltotta azt kifejezetten.[717] A második csoportot képező országokban a béranyaság legális és a helyi törvények által engedélyezett (Oroszország, Görögország és India).[718] A nyugati kultúrából leginkább Anglia, vagy az Egyesült Államok különböző tagállamai emelhetőek ki ebben a körben, ahol napjainkban a dajkaanya vagy béranya igénybevétele megengedett, jogszabályi szinten szabályozott, s már kiforrott gyakorlata is van.[719] A harmadik csoporton belül nem találhatóak egyértelmű törvények a kereskedelmi béranyaságra vonatkozóan, nem engedélyezettek, bár nem is tiltottak, ilyen például a Közel-Kelet és az iszlám országok mellett Irán, Írország.[720]

A béranyaság egy olyan megállapodás, amelyben egy nő (a 'béranya') vállalja, hogy teherbe esik, és gyermeket hord ki egy másik egyén vagy pár (a 'megbízó szülő(k)' vagy 'szánt szülő(k)') számára. A béranyaság közvetlenül a béranya és a leendő szülők között folytatható gyakorlat, alternatív megoldásként a béranyaságot egy ügynökségen vagy béranyasági klinikán keresztül is meg lehet szervezni, amely össze tudja kapcsolni a béranyát a leendő szülőkkel, kapcsolatot tart velük, és koordinálja a béranyaság folyamatát. Ezek az 'ügynökök' vagy 'közvetítők' díjat számítanak fel szolgáltatásukért, előfordul, hogy ők is felelősek nők béranyává való toborzásáért.[721]

A béranyaság etikai kérdéseit bonyolítja, hogy az végezhető díjmentesen (magyar fogalmak szerint itt a dajkaanyaság megnevezés a helytálló) vagy ellenszolgáltatás fejében is. Az előbbinél díjat nem fizetnek: ugyan a terhesség felállításához és kihordásához szükséges költségeket megtérítik, de a béranyaságból a béranya nem profitál, e modell szerint a béranyaságot jóindulatú cselekedetként jellemzik, másrészt a 'kereskedelmi', 'nyereségszerzési célú' vagy 'kompenzált' béranyaság esetén a béranya a költségein felül díjat is kap.[722]

---

[714] Fatma Mohamed Abdullah: i. m. 1-7. o.
[715] Sándor Judit: i. m.
[716] Michael Edwards – Colin Rogerson – Dawson Cornwell: i. m.
[717] Michael Edwards – Colin Rogerson – Dawson Cornwell: i. m. Idézi: Fatma Mohamed Abdullah: i. m. 1-7. o.
[718] Larry Gostin: Surrogate motherhood, politics and privacy. Bloomington and Indianapolis, Indiana University press, 1990. 384 o. Idézi: Fatma Mohamed Abdullah: i. m. 1-7. o.
[719] Navratyil Zoltán: i. m. 191. o.
[720] Larry Gostin: i. m. 384 o. Idézi: Fatma Mohamed Abdullah: i. m. 1-7. o.
[721] Amrita Pande: Commercial Surrogacy in India: Manufacturing a perfect mother-worker. = Journal of Women in Culture and Society 2010/4. 969-992. o. Idézi: Nishat Hyder-Rahman: i. m.128. o.
[722] Nishat Hyder-Rahman: i. m. 129. o.

Az etikai kérdések mellett a béranyasággal kapcsolatban számtalan jogi kérdés is felmerül.[723] Az alapvető probléma annak eldöntése, hogy ki tekinthető anyának és apának, és ki a jogszerinti felelős a megszületett gyermek neveléséért. A probléma súlyossága nőni fog, ha a felek között vita alakul ki a béranyaságra vonatkozó megállapodással kapcsolatban, az ilyen típusú problémákból számos példa került nyilvánosságra.[724] Az országok megosztottak abban a tekintetben, hogy a béranya-szerződések legálisak-e, és ennek következményeképpen végrehajthatók-e. Felmerülhet az a kérdés is, hogy az örökbefogadási törvények érvényesíthetők-e a béranyasági ügyekben. Ezenkívül nem mehetünk el a tény mellett, hogy a béranyaság-szervezési gyakorlatai kísértetiesen hasonlíthatnak az ember- vagy szexuális kereskedők által használt gyakorlatokhoz, a béranyákat kereső ügynökök kifinomult és gyakran írástudatlan vidéki nőket zsákmányolnak, akik kénytelenek a saját családjuktól távol eső városokba menni.[725]

A béranyaság nem utolsó sorban a gyermek méltóságát veszélyezteti azáltal, hogy a gyermeket áru tárgyává teszi, ráadásul még a béranya méltóságát is veszélyezteti bár részvétele önkéntes, egyszerűen 'kiadó méhként' kezeli őt.[726]

Kétségtelen, hogy az emberkereskedelem törvényeinek relevanciája van a nemzetközi kereskedelmi béranyaságot szabályozó rendszerek hálózatán belül, hogy megakadályozzák és észleljék azokat az eseteket, amikor a béranyaságot emberkereskedelem eszközeként használják fel.[727] Maga a kereskedelmi béranyaság nem szerepel a nemzetközi emberkereskedelemmel szembeni fellépésre vonatkozó jogszabályokban, de az emberkereskedelem törvényei ennek ellenére számos módon ráilleszthetőek a reproduktív turizmus mechanizmusára, például nyilvánvaló, hogy a nőkkel béranyaként való felhasználás vagy petesejtgyűjtés céljából lehet kereskedni.[728] Vagyis az emberkereskedelem bűncselekményének tényállási elemei a béranyák vonatkozásában is fellelhetőek. Nem állítható, hogy a béranyák a kereskedelmi béranyaságban való részvételük miatt automatikusan az emberkereskedelem áldozataivá válnak, azonban az megállapítható, hogy a kereskedelmi béranyaságban érintett cselekményeket potenciálisan emberkereskedelemként lehet értelmezni, és ezt bizonyítékokkal is alá lehet támasztani.[729] Való-

[723] Hans-Ludwig Schreiber: The legal situation regarding assisted reproduction in Germany. = Reprod Biomed 2002/6. 8-12. o.

[724] Robert P. George – Jean Bethke Elshtain: The meaning of marriage: Family, state, market & morals. New York, Spence Publishing Company, 2006. 316 o. Idézi: Fatma Mohamed Abdullah: i. m. 1-7. o., Jon Bernardes: Responsibilities in studying postmodern families. = Journal of Family Issues 1993/1, 35-49. o. Idézi: Fatma Mohamed Abdullah: i. m. 1-7. o.

[725] Fatma Mohamed Abdullah: i. m. 1-7. o.

[726] Mark Henaghan: International surrogacy trends: How family law is coping. = Australian Journal of Adoption, 2013/3, 68-80. o. Idézi: Fatma Mohamed Abdullah: i. m. 1-7. o.

[727] Thanh-Dam Truong: i.m. 1-35. o. Idézi: Nishat Hyder-Rahman: i. m. 134. o.

[728] Lásd: Thanh-Dam Truong: i. m. 1-35. o., Johanna Kostenzer: Human Trafficking and Exploitation for the Purpose of Reproduction. In: Belachew Gebrewold – Johanna Kostenzer – Andreas Th. Müller (szerk.): Human Trafficking and Exploitation: Lessons from Europe. London and New York, Taylor & Francis, 2017. 90-111. o. Idézi: Nishat Hyder-Rahman: i. m. 134. o., Katia Neorytou: Assisted Reproduction Crime Network in Greece Highlights Need for Monitoring Surrogacy https://www.bionews.org.uk/page_145701. (Letöltés ideje: 2020.07.14.) Idézi: Nishat Hyder-Rahman: i. m. 134. o.

[729] Amy Parker: Reproductive Labor or Trafficking: The effect of disparate power on consent in transnational surrogacy agreements. = Journal of Transnational Law & Policy 2015/(2015-2016). 155-172. o. Idézi: Nishat Hyder-Rahman: i. m.134. o., Jyotsna Agnihotri Gupta: Reproductive Labour or Reproductive Traffcking?: Indian women's reproductive bodies in the globalised bioeconomy. In: Roisin Ryan Flood – Jenny Gunnarsson Payne (szerk.): Transnationalising Reproduction. Abington and New York, Routledge, 2018. 95-116. o. Idézi: Nishat Hyder-Rahman: i. m.134. o.

jában az emberkereskedelem és a kereskedelemi béranyaság elemei közötti érdemi jogi különbségtétel hiánya ebben az összefüggésben mélyen problematikus, mivel bizonyos országokban elmossa a határvonalat a jogszerű gyakorlatok és a bűnelkövetői magatartások között.[730]

d) A béranyaság és a gyermekkereskedelem

„Gyermekek eladásának minősül minden olyan cselekmény vagy tranzakció, amelynek során egy gyermeket egy személy vagy személyek csoportja átad egy másik személynek vagy személyek csoportjának díjazás vagy más ellenszolgáltatás fejében"[731]

A gyermekek számos célból válhatnak emberkereskedelem áldozatává, amelyek gyakran átfedik egymást, minden régiónak és országnak vannak egyedi emberkereskedelemi és kizsákmányolási céljai, amelyek speciálisak, vagy a helyi igényekhez igazodnak (például gyermekkatonák, halászat, koldultatás, béranyaság és kizsákmányolás céljából történő illegális örökbefogadás).[732]

Ismertek azok a perspektívák, melyek szerint a béranyaság valójában nem más, mint gyermekkereskedelem, amely nem utolsó sorban leértékeli az emberi mivoltot.[733] Számos ellenérv hozható fel a béranyasággal szemben erkölcsi szempontból, ezen ellenvetések egyike annak az anyaság áruvá alakításában gyakorolt következményei, hiszen a béranyaság az anyaság költségeit díjra csökkenti,[734] a végén a gyerek áruként jelenik meg, a szaporodás módja pedig kereskedelmi vállalkozássá válik.[735] Ráadásul továbbra is bizonytalan marad a béranya és biológiai gyermeke kapcsolata, és a gyermek sorsában betöltött szerepe, egyes tudósok egyenesen amellett érvelnek, hogy a hagyományos saját családfelfogás elveszik (sérül a házasság, azaz a béranya és élettársa, de a megbízó pár kapcsolata is, különösen a dajkaanyaság esetében, ahol a gyermek genetikailag a családhoz tartozik). Szinte vitathatatlan, hogy a gyermekeknek jobb, ha házas, vér szerinti szüleivel nő fel. Vannak olyan nézetek is, amelyek szerint etikailag és természeténél fogva is elfogadhatatlan, hogy egy nő felajánlja a gyermek születését annak érdekében, hogy átadja azt másoknak. Ezek a kérdések nem csupán az etikusoktól, hanem általában a társadalomtól is választ követelnek.[736]

A béranyaság táptalaja a kizsákmányolásnak, bántalmazásnak és végső soron az emberkereskedelemnek is, emellett számos példa és eset bizonyítja, hogy a fejlődő országokban nem találkozunk ezzel a jelenséggel, míg a fejlett országokban igen. Az Egyesült Államokon belül

---

[730] Caramel Shalev: Limiting Commodification … i. m. 363-382. o., Carmel Shalev – Adi Moreno – Hedva Eyal – Michal Leibel – Rhona Schuz – Talia Eldar-Geva: Ethics and Regulation of Inter-Country Medically Assisted Reproduction: A call for action. = Israel Journal of Health Policy Research 2016/1, 1-12. o., Idézi: Nishat Hyder-Rahman: i. m. 134-135. o.

[731] 2009. évi CLXI. törvény

[732] Viktoriia Bondarenko – Anzhela Posokhova: Child trafficking as a form of child modern slavery.http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/4777/1/%D0%A2%D0%B5%D0%B7%D0%B8%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%84-3-6-22__11-06-2022.pdf#page=28 (Letöltés ideje: 2022.08.15.)

[733] Pip Trowse: Surrogacy: Is it harder to relinquish genes? = Journal of Law and Medicine, 2011/3. 617-645. o., Iwan Davies: Contracts to bear children. = Journal of Medical Ethics, 1985/1. 61-65. o. Idézi: Fatma Mohamed Abdullah: i. m. 1-7. o.

[734] Fatma Mohamed Abdullah: i. m. 1-7. o.

[735] Sunčana Roksandić Vidlička – Dijana Hrstić – Zrinka Kirin: Bioethical and legal challenges of surrogate motherhood in the Republic of Croatia. = JAHR: European Journal of Bioethics, 2012/5, 37-67. o. Idézi: Fatma Mohamed Abdullah: i. m. 1-7. o.

[736] Donum Vitae: Instruction on respect for human life in its origin and on the dignity of procreation. 1987. Idézi: Fatma Mohamed Abdullah: i. m. 1-7. o., Ivan Kešina: Ethical and moral aspects of human procreation https://web.duke.edu/kenanethics/CaseStudies/BabyManji.pdf Idézi: Fatma Mohamed Abdullah: i. m. 1-7. o.

feloszlattak egy ügyvédi hálózatot, akik leltárt készítettek a születendő gyermekekről, amelyeket 100 ezer dollárért, béranyák felhasználása révén értékesítettek.[737] 2012 júniusában a nigériai rendőrség 32, 15-17 év körüli várandós fiatal hölgyet szabadított ki a fogságból, közülük többen azt vallották, hogy 192 dollárt kapnak újszülött gyermekeiért, a gyerekeket pedig ezután 2000 és 6000 dollár közötti összegért eladták.[738]

A kereskedelmi béranyaságból született gyermekek túlnyomórészt szerető, gondoskodó otthonokba kerülnek, ezeket a gyerekeket örömmel fogadják szüleik, és érkezésüket a boldog és teljes családi élet reményében ünneplik, ahogyan bármely más szülő fogadja újszülöttjét. Nem előrevetíthető az utólagos kizsákmányolás, Hyder-Rahman szerint így, hacsak nincs bizonyíték az ellenkezőjére, a béranyaság révén született gyermekek átadása nem kizsákmányoló cél, ezért nem állapítható meg emberkereskedelem,[739] azonban fontos megjegyezni, hogy a magyar Btk. szűk értelemben vett emberkereskedelem alapeseteiben nem rögzíti a kizsákmányolási célt.

Maud de Boer-Buquicchio, az Európa Tanács volt titkárhelyettese – aki korábban az ENSZben is foglalkozott a gyermekek jogaival – úgy véli, hogy a béranyaság a gyermekkereskedelem egyik formájának minősül, ez ellen a markáns vélemény ellen többen szót emeltek.[740] Egyes tudósok szerint nyilvánvaló különbség van a gyermekkereskedelem és aközött, amikor meddőség okán valaki béranyához fordul, a béranyaságot támogatók szerint a visszásságok jelentős része nem a béranyaság/dajkaterhesség lehetőségéből származik, hanem a jogi szabályozatlanságból, a külföldi megbízók sokszor irreális elvárásaiból, a béranyákkal szembeni előítéletekből, a közvetítő cégek nagy nyereségéből és nem utolsó sorban a szegény országokban élő nők kiszolgáltatott helyzetéből.[741]

A béranyaság vagy a dajkaterhesség megfelelő keretek között Sándor Judit szerint nem minősül gyermekkereskedelemnek, hiszen a gyermekkereskedelem jórészt olcsó munkaerőre, mindenesre, cselédre, gyermekprostituált megszerzésére, beszervezésére irányul, azonban ezekben az esetekben a gyermek cselédként vagy prostituáltként való kihasználásért fizetnek, nem azért, hogy valaki más gyermekét megszülje. Azonban a mai napig léteznek olyan illegális megállapodások, amikor valaki a hivatalos örökbefogadási eljárást megkerülve gyermekkel kereskedik, ezek a cselekmények a gyermekek jogait kétségkívül súlyos mértékben sértik. Álláspontja szerint azonban a mesterséges reprodukciós eljárásokban az eljárásért, az orvosi beavatkozásért kell fizetni, valamint az ivarsejtdonorok vagy béranyák költségeit kell megtéríteni, így a gyermek itt nem lehet alkudozás tárgya, az egész eljárás tulajdonképpen a gyermek iránti vágyra épül.[742]

Czine Ágnes felhívja rá a figyelmet, hogy annak ellenére, hogy az emberkereskedelem elkövetőjének 77%-a férfi, a bírói gyakorlatban többször lehet találkozni a bűncselekmény női elkövetőivel is, a nők e bűncselekmény elkövetőiként elsősorban a béranyaság 'vállalása' során valósítják meg e bűncselekmény törvényi tényállását.[743]

---

[737] Kristen Martinez-Gugerli: Baby trafficking ring busted in Peru: A conversation on global child trafficking networks https://www.panoramas.pitt.edu/health-and-society/baby-trafficking-ring-busted-peru-conversation-global-child-trafficking-networks (Letöltés ideje: 2022.08.14.)
[738] Fatma Mohamed Abdullah: i. m. 1-7. o.
[739] Nishat Hyder-Rahman: i. m. 136. o.
[740] Sándor Judit: i. m.
[741] Tóth János: Bioetika – Az élet kezdetéhez kapcsolódó etikai kérdése – Béranyaság és dajkaanyaság. Szeged, Szegedi Tudományegyetem, 2020. 6 o., 4. o.
[742] Sándor Judit: i. m.
[743] Czine Ágnes: Az emberkereskedelem, mint a szervezett bűnözés egyik megjelenési formája. Egyetemi doktori disszertáció. Pécs, 2011, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának Doktori Iskolája

e) Következtetések

Nagy port kavart a sajtóban a kijevi árvák esete, mely szoros összefüggést mutat a pandémiával. Ukrajna a béranyaság egyik főközpontja, ahol 1997 óta legális a tevékenység, ebben az országban lehet a legolcsóbban (egyes források szerint egy-kétmillió forint közötti összegért) törvényesen fehér bőrű gyerekhez (a béranyák nem minden esetben csak azt a gyermeket hordják ki, akit a megrendelők genetikai állományából lombikban létrehoztak, hanem gyakran a saját petesejtjüket adják az új élethez) jutni.[744] Kijevben számos gyermeket szültek megrendelésre béranyák, ám a járvány és a határzár miatt a külföldi megrendelőik nem tudtak értük menni, a kijevi béranyaságra épülő nagyvállalat – saját megnevezésükkel 'az emberi reprodukció központja' – hálás ügyfeleitől kiérdemelte 'a családi boldogság utolsó bástyája' elnevezést.[745] A kereslet-kínálat elvei alapján működő központ önmagában felveti a gyermekkereskedelem lehetőségét, melyet tovább fokoz a pandémiának köszönhető keresleti visszaesés. Az Ukrajnában virágzó béranyaság helyzetét a világjárvány hatására kialakult többletkínálat mellett jelenleg tovább bonyolítja az orosz-ukrán konfliktus.

Magyarországon a béranyaság maga ugyan nem képez büntetőjogi kategóriát, de a vélemények eltérőek a legalitás tekintetében, a beavatkozást Magyarországon jogszerűen el nem lehet végezni.[746]

Stephen Wilkinson szerint jó okunk van azt feltételezni, hogy a kereskedelmi béranyaság gyakran kizsákmányoló jellegű, azonban még ha ezt el is fogadjuk, a kizsákmányolási érv a kereskedelmi béranyaság tilalmára nem elég indok. Ennek egyik oka többek között az, hogy a tiltás 'visszaüthet', és oda vezethet, hogy a potenciális béranyák más olyan tevékenységre kényszerülnek, amelyek kizsákmányolóbbak és/vagy kártékonyabbak, mint a fizetett béranyaság. Arra a következtetésre juthatunk, hogy azoknak, akik ellenzik a kizsákmányolást, (ahelyett, hogy megpróbálnának felszámolni bizonyos gyakorlatokat, mint például a kereskedelmi béranyaság) a következőkre kellene összpontosítaniuk:

- a fizetett béranya 'munka' körülményeinek javítása
- a háttérfeltételek (különösen a hatalom és a vagyon egyenlőtlen elosztása) megváltoztatása, amelyek kizsákmányoló kapcsolatokat generálnak.[747]

Véleményem szerint a dajkaterhesség nem minősül emberkereskedelemnek (azonban a családi jogállás megsértésének tényállását kimeríti), a béranyaság az ellenszolgáltatás nyújtására tekintettel – Czine Ágnessel és Maud de Boer-Buquicchio-val egyetértve – szerintem megvalósítja az emberkereskedelemet.

A gyermekkereskedelem nemzetközi fogalmából kiindulva (*„Gyermekek eladásának minősül minden olyan cselekmény vagy tranzakció, amelynek során egy gyermeket egy személy vagy személyek csoportja átad egy másik személynek vagy személyek csoportjának díjazás vagy más ellenszolgáltatás fejében”*) nem tartom megfelelő indoknak, hogy a béranyaság azért nem minősül emberkereskedelemnek, mert az ellenszolgáltatás nem a gyermekért történik, hanem magáért a szolgáltatásért (azért hogy valaki más gyermekét megszülje), hiszen a béranyaság mindenképpen bevonható az olyan cselekmény fogalma alá, amelynek során egy gyermeket egy személy átad egy másik személynek díjazás fejében, és a hazai emberkereskedelem és kényszermunka tényállása is ezt támasztja alá.

---

[744] Kölnei Lívia: A járvány árváinak sorsa bizonytalan: bérelt anyák szülték őket, és nem jönnek értük https://belugyiszemle.hu/hu/node/441 (Letöltés ideje: 2022.08.14.)
[745] Kölnei Lívia: i. m.
[746] Illés Blanka: i. m.
[747] Stephen Wilkinson: The exploitation argument against commercial surrogacy https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/1467-8519.00331 (Letöltés ideje: 2022.08.15.)

Szükségesnek tartom a pótanyaság jogi kereteinek megteremtését, a dajkaterhesség új tényállásban történő szabályozását.

VI. Előremutatás

„Egy csipet megelőzés többet ér, mint száz mázsa gyógyítás.”

David B. Agus

A bűnözés és a társadalmi folyamatok összefüggése, egymásra gyakorolt hatása szinte a kriminológia kezdete óta az egyik fő kutatási terület, a bűncselekmények számát három dolog befolyásolja: a makrogazdasági tényezők, a demográfiai változások/jellemzők és a technológiai újdonságok, melyeknek az emberkereskedelem jelenségének tekintetében is kiemelt jelentőségük van.[748] A COVID–19-járvány ebből a szempontból sok tanulsággal szolgál: a világjárvány mondhatni mindenre kihatott[749], annak társadalmi, gazdasági, makro- és mikorszintű, egészségügyi – és sorolhatnánk – hatásaival szinte azonnal elkezdtek foglalkozni a kutatók.[750]

2013 és 2021 között a sértetté válások száma jelentősen csökkent az emberkereskedelem kapcsán (míg 2013-ban összesen 19.129 18 év alatti, 2021-ben 5.826 vált összesen sértetté, 2013-ban 10.493 13 év alatti, 8.636 14–17 év közötti; 2021-ben 2.677 13 évnél fiatalabb, 3.149 14 és 17 év között). Valamennyi sértett közül összesen kb. 7% 18 év alatti, a 13 év alattiak aránya 3%, még a 14–17 éveské 4%. A regisztrált emberkereskedelem esetében 2013 és 2020 közötti időszakban rendkívül alacsony volt a hivatalos statisztika.[751]

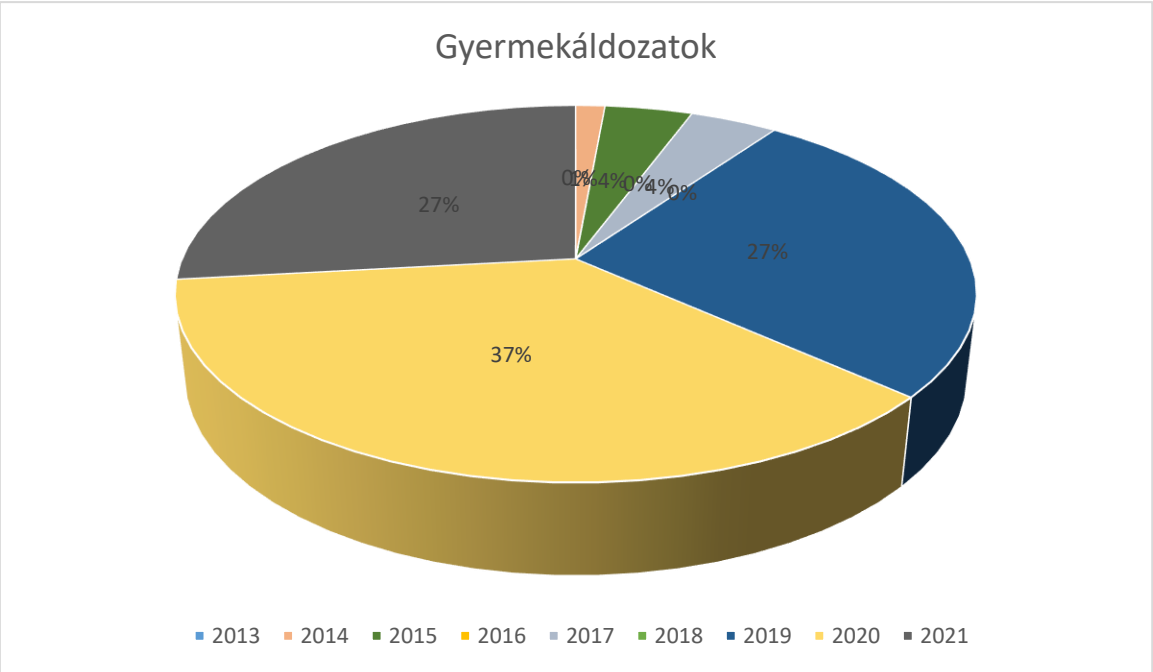

5.ábra: Gyermekáldozatok 2013-2021. Magyarországon

Forrás: A Legfőbb Ügyészség által kezelt egységes nyomozó hatósági és ügyészségi bűnügyi statisztika (ENyÜBS) segítségével nyújtott kérelemre történő adatszolgáltatás alapján

[748] Kerezsi Klára – Pap András László: A bűnözés és a bűnözéskontroll jövője. In: Finszter Géza – Sabjanics István (szerk.): Biztonsági kihívások a 21. században. Budapest, Dialóg Campus, 2017. 542–584 o. Idézi: Windt Szandra: A világjárvány hatása az emberkereskedelemre az első két év tapasztalatai alapján. = Belügyi Szemle 2022/2, 327-344. o., 334. o.

[749] A pandémai lehetséges hatásairól lásd bővebben: Gál István László: A koronavírus (COVID-19) és az általa okozott gazdasági világválság lehetséges hatásai a bűnözésre. = Magyar Jog 2020/5, 257-265. o.

[750] Windt Szandra: A világjárvány … i. m. 334. o.

[751] Windt Szandra: A gyerek: … i. m. 1696. o.

Rövid távon egyértelműen észlelhető volt a pandémia emberkereskedelemre tett hatása: a családon belüli erőszak nőtt, változtak a módszerek, ugyanakkor elindult egy átstruktúrálódás, amelynek hosszú távú következményei még nem ismertek (és talán a háború hatásaival vegyítve nem is ismerhetőek meg). Annyi megállapítható, hogy az egyébként is jelentős látenciában lévő jelenség még kevésbé került szem elé, amely a segítők munkája mellett az ellene fellépőkét is megnehezítette.[752]

A gyermekkereskedelem nem ítélhető meg pusztán statisztikai adatok alapján, a hatóságok számára rejtve maradó cselekmények száma (és aránya azokhoz az esetekhez képest, amelyekben büntetőeljárás indult) nehezen becsülhető.[753]

Az Európa Tanács emberkereskedelem elleni fellépésről szóló Egyezménye meghatározza az emberkereskedelem – és egyúttal a gyermekkereskedelem – kapcsán a legfőbb célokat, melyek:

- az emberkereskedelem megelőzése, leküzdése (biztosítva a nemek közötti egyenlőséget)
- az emberkereskedelem áldozatai emberi jogainak védelme, továbbá egy átfogó keret kidolgozása az áldozatok és a tanúk védelme és támogatása érdekében (biztosítva a nemek közötti egyenlőséget, valamint a hatékony nyomozás és vád alá helyezés biztosítása)
- a nemzetközi együttműködés elősegítése az emberkereskedelem elleni küzdelem területén.[754]

A gyermekkereskedelem elleni hatékony fellépés három pilléren nyugszik, melyek a következők:

- az áldozattá válás megelőzése
- a bűnüldözés (beleértve az elkövetők megbüntetését)
- az áldozatsegítés.[755]

Két okból is feltétlenül szükséges a gyermekkereskedelem áldozatainak azonnali azonosítása. Az első és legfontosabb az, hogy megvédjük őket, és biztosítsuk számukra a szükséges ellátást, a második pedig az, hogy lehetővé tegyük az emberkereskedők hatékony büntetőeljárás alá vonását, és ezáltal illegális tevékenységeik megfékezését.[756]

Magyarország Kormánya összegyűjtötte a gyermekkereskedelem áldozataira jellemző ismérveket, melyek a következők:

- nem tarthat kapcsolatot szüleivel, gondviselőjével
- megfélemlítettnek tűnik, vagy az életkorának nem megfelelő magatartást tanúsít
- nincsenek a kortársai között, a munkahelyen kívül barátai

---

[752] United Nations Office On Drugs And Crime: The effects of the COVID-19 pandemic on trafficking in persons and responses tot he challenges, UNICOD, 2021. 90 o. Idézi: Windt Szandra: A világjárvány … i. m. 339. o.
[753] Gyurkó Szilvia: Az emberkereskedelem jelensége Magyarországon – a számok tükrében. In: Gyurkó Szilvia – Virág György (szerk.): Emberpiac. A Magyarországot érintő nemzetközi emberkereskedelem társadalmi, kriminológiai jellemzői. Budapest, ESZTER Alapítvány, 2009. 15-29. o., 15. o.
[754] Az Európa Tanács Egyezménye az emberkereskedelem elleni fellépésről 4. Cikk d) pont.
[755] Somssich Gabriella: Magyarország erőfeszítései az emberkereskedelem elleni küzdelemben. = Pécsi határőr tudományos közlemények VIII. (Tanulmányok „A közigazgatási szervek, önkormányzatok és civil szervezetek együttműködésének lehetőségei az emberkereskedelem áldozatává válásának megelőzésében" című konferenciáról) 2007/Különszám, Pécs, Magyar Hadtudomány Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportja, 29-37. o., 33. o.
[756] Adamos Hadjipanayis – Francis P. Crawley – Tom Stiris – David Neubauer – Pierre-André Michaud: Child trafficking in Europe: what is the paediatrician's role? = European Journal of Pediatrics 2018/Szeptember 1419-1423. o.

- nem járhat iskolába
- nem játszhat
- szegényes körülmények között, más gyermekektől elszigetelten él
- a vele együtt élőktől elkülönítve étkezik
- csak maradékot ehet
- életkorának nem megfelelő munkát végez
- felnőtt kíséret nélkül utazik
- olyan személyekkel utazik együtt, akik nem a hozzátartozói.[757]

Fentiek mellett megfigyelhetőek további, a gyermekkereskedelemre utaló jelek:

- a gyermek környezetében gyermek méretű, kifejezetten fizikai munkához, vagy prostituáltak által viselt ruhadarabok jelenléte
- játékok és gyermekruhák szokatlan helyeken, mint például bordélyban vagy üzemben
- egy személy állítása, amely szerint 'talált' egy magára hagyott gyereket
- egy telefonnal magára hagyott gyermek, amelyet csak taxi hívására használhat
- jogellenes örökbefogadás feltárása.[758]

Kétségtelen, hogy az emberkereskedelem különféle káros következményekkel jár a gyermek számára, melyek súlyossága és időtartama, valamint a helyreállításhoz és a gyermek életének normalizálásához szükséges idő függ az alábbiaktól:

- a kizsákmányolás időtartama, valamint az erőszak és a kizsákmányolás konkrét formája
- a sérülékenység mértékének növekvő kockázata a nagykorúságra elővetítve
- a gyermek személyes erősségei és rugalmassága
- a gyermekekkel és a gyermek környezetében lévő felnőttekkel foglalkozó szakértők képessége és hajlandósága, hogy a lehető leggyorsabban jelentsék a gyanút és segítséget kérjenek a gyermek számára
- a segítség és védelem első formáinak azonosításának és nyújtásának gyorsasága
- folyamatos segítségnyújtás, a gyermek fejlődési lehetőségeinek hosszú távú figyelemmel kísérése. [759]

Magyarországon nincs a gyermekek számára egy speciális áldozatsegítői rendszer, a gyermekáldozatokat a Gyermekvédelmi Törvény alapján kezelik, és a gyermekvédelmi jelzőrendszer feladata, hogy jelzést tegyenek a gyermekkereskedelem gyanújának felmerülése esetén, azonban a gyermekvédelmi rendszer teljes egészében felkészületlen az emberkereskedelem áldozatainak támogatására. A gyermekkereskedelem esetei számos alkalommal látensek maradnak, elsősorban arra tekintettel, hogy a rendőrség addig nem indít eljárást, amíg az áldozatok nem tesznek feljelentést. A gyermekkereskedelem regisztrált eseteinek éves száma rendkívül alacsony, évente csupán néhány eset kerül napvilágra, és nem áll rendelkezésre adat az egyes konkrét formákról vagy az áldozatok etnikai hovatartozásáról, mindazonáltal kutatásokból megállapítható, hogy az áldozatok többsége roma. A kriminalizálódott környezet, a diszfunkcionális családi háttér, a gyermekbántalmazás, a kábítószer-használat, az állami gondozás és az érzelmi elhanyagolás kritikus tényezőnek tekinthető az áldozattá válás folyamatában.[760]

---

[757] Belügyminisztérium: Emberkereskedelem elleni küzdelem. Gyermekekre vonatkozó jelek. https://emberkereskedelem.kormany.hu/?_preview=63cc4f4f-1be1-5f08-5220-00002a504cac (Letöltés ideje: 2022.01.23.)
[758] Belügyminisztérium: Emberkereskedelem elleni küzdelem. … i. m.
[759] Irma Kovčo Vukadin (szerk.): Trgovanje djecom: Priručnik za stručnjake. Zágráb, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2018. 61 o., 36. o.
[760] Vidra Zsuzsanna – Baracsi Kitti – Katona Noémi – Sebhelyi Viktória: i. m. 245-246. o.

Miután az emberkereskedelem és így a gyermekkereskedelem számos más bűncselekménynyel szoros összefüggést mutat, így azon bűncselekményekkel (pl. prostitúció, kényszermunka) szembeni hatékony fellépés úgyszintén a gyermekkereskedelem visszaszorítását szolgálná.

VIII. Összegzés

1. Az értekezés áttekintése

Az értekezésemben a gyermekkereskedelem arculatának elemzésére törekedtem a széleskörű szakirodalom áttekintése révén.

Disszertációmban feltártam a gyermekkereskedelem fogalmi elemeit, röviden áttekintettem az emberkereskedelem szabályozásának hazai történetét, átfogóan elemeztem az emberkereskedelem és kényszermunka hatályos tényállását. A gyermekek áldozattá válása kapcsán gyermekspecifikusan foglalkoztam a kiszolgáltatottsági tényezők jelentőségével, az internet és a közösségi média veszélyeivel, valamint a kísérő nélküli kiskorúak és a kiskorúak jogellenes külföldre vitelének jelenségével. Ezt követően rátértem az egyes kizsákmányolási formák tárgyalására – amiket teljeskörűen felsorolni nem lehet –, melyek a gyermekkereskedelmet jellemzik.

2. A kutatás hipotéziseire adott válaszok

1. hipotézis: A szexuális kizsákmányolás céljából megvalósuló gyermekkereskedelem fiú áldozatainak száma elhanyagolható.

2019. II. félévétől 2021. év végéig egyetlen fiú gyermekáldozat sem szerepel a szexuális célú kizsákmányolás áldozatai között a statisztikában, így az bizton állítható, hogy a fiúk aránya lényegesen elmarad a lány áldozatokétól.[761] Ennek ellenére mégsem lehet levonni azt a következtetést, hogy a fiúgyermekek száma elhanyagolható lenne; egyrészt a vizsgált időszak rövidsége (technikai okokból) nem teszi lehetővé a messzemenő konklúziók levonását, másrészt a szakirodalom rendre felhívja rá a figyelmet, hogy a fiúk esetében a látencia meghaladja a lányokét. Mindazonáltal véleményem szerint egy ilyen jelentőségű bűncselekmény kapcsán egyetlen áldozattá válást sem tekinthetünk elhanyagolhatónak. Összességében tehát megállapítható, hogy a szexuális kizsákmányolás céljából megvalósuló gyermekkereskedelem fiú áldozatainak száma nem elhanyagolható.

2. hipotézis: A gyermekmunka céljából elkövetett gyermekkereskedelem áldozatai jellemzően a 10. életévüket betöltötték.

A munkaerő-kizsákmányolás céljából elkövetett emberkereskedelem áldozatai jellemzően 10. életévüket betöltötték, azonban főként a lányoknál a háztartási munkák kapcsán alacsonyabb életkor is megjelenik.

3. hipotézis: A bűncselekményhez kapcsolódó kizsákmányolás céljából elkövetett gyermekkereskedelem áldozatait gyakran elkövetőként azonosítják.

Az emberkereskedelem áldozatául esett gyermekeket a bűnözői tevékenységre kényszerítés során gyakran hamisan az adott bűncselekmény elkövetőjeként azonosítják, és nem pedig az emberkereskedelem áldozataként, ennek következtében az esetek nagy része nem kerül napvilágra az Európai Unión belül.[762] Összegezve – a szakirodalmi álláspont alapján – elmondható, hogy a bűncselekményekhez kapcsolódó kizsákmányolás céljából elkövetett gyermekkereskedelem áldozatait gyakran elkövetőként azonosítják.

4. hipotézis: Az emberi test tiltott felhasználása céljából elkövetett gyermekkereskedelem kapcsán elengedhetetlen szerepük van az egészségügyi szakembereknek.

A transzplantáció technikai követelményei annyira félelmetesek, hogy az ilyen tevékenységek titkos végzése gyakorlatilag lehetetlen, hacsak nem vonnak be egészségügyi szakembereket. Annak érdekében, hogy egy szervátültetésnek bármilyen esélye legyen a sikerre, számos kifinomult orvosi eljárást kell lefolytatni, például meg kell határozni a szerv transzplantációra való alkalmasságát, hogy lehetővé váljon a potenciális recipiensekkel való egyezés. Különösen a helyes szövet- és vértipizálás kritikus fontosságú a donorszervek és a potenciális transzplantált betegek megfeleltetése szempontjából.[763]

---

[761] A Legfőbb Ügyészség által kezelt egységes nyomozó hatósági és ügyészségi bűnügyi statisztika (ENyÜBS) segítségével kérelemre nyújtott adatszolgáltatás alapján
[762] EUROPOL: Fighting child trafficking … i. m.
[763] Alireza Bagheri: Child organ trafficking … i. m. 241-242. o.

5. hipotézis: A kényszerkoldultatás céljából megvalósuló gyermekkereskedelem áldozattá válásában a család szerepe szignifikáns.

A szakirodalmi álláspont alapján megállapítható, hogy a kényszerkoldultatás céljából megvalósuló gyermekkereskedelem áldozattá válásában a család szerepe szignifikáns. Ez jelentkezhet akár a diszfunkcionális családi háttérben, de megnyilvánulhat úgy is, hogy a szülő aktív tevékenységet végez a kereskedelem kapcsán.

6. hipotézis: Az illegális örökbefogadás mindig gyermekkereskedelemhez kapcsolódik.

Amennyiben az illegális örökbefogadás kapcsán megvalósuló cselekmény nem felel meg az emberkereskedelem korábban tárgyalt tényállási elemeinek a 'családi jogállás megsértéséről' beszélhetünk, azonban ha az illegális örökbefogadás az anyagi haszonszerzés tilalmába ütközik véleményem szerint kimeríti a gyermekkereskedelem fogalmát. Tehát nem helytálló az a feltételezés, hogy az illegális örökbefogadás mindig gyermekkereskedelemhez kapcsolódik.

7. hipotézis: A pótanyaság csak és kizárólag a gyermekkereskedelem egyik megvalósulási formája.

Véleményem szerint a dajkaterhesség nem minősül emberkereskedelemnek (azonban a családi jogállás megsértésének tényállását kimeríti), a béranyaság az ellenszolgáltatás nyújtására tekintettel – Czine Ágnessel és Maud de Boer-Buquicchio-val egyetértve – szerintem megvalósítja az emberkereskedelemet.

Nem tartom megfelelő indoknak, hogy a béranyaság azért nem minősül emberkereskedelemnek, mert az ellenszolgáltatás nem a gyermekért történik, hanem magáért a szolgáltatásért (azért, hogy valaki más gyermekét megszülje), hiszen a béranyaság mindenképpen bevonható az olyan cselekmény fogalma alá, amelynek során egy gyermeket egy személy átad egy másik személynek díjazás fejében, és a hazai emberkereskedelem és kényszermunka tényállása is ezt támasztja alá.

3. A kutatás eredményeinek hasznosíthatósága

a) A jogelmélet számára hasznosítható eredmények

1. Feltártam a gyermekkereskedelem fogalmi elemeit.

2. Rövid áttekintést nyújtottam az emberkereskedelem szabályozásának hazai történetéről.

3. Átfogóan elemeztem az emberkereskedelem és kényszermunka hatályos tényállását.

4. Feltártam azokat a kiszolgáltatottsági tényezőket, amik a gyermekek áldozattá válásának főbb okai a gyermekkereskedelem kapcsán.

5. Feltártam a gyermekkereskedelem toborzásának modern megvalósulási formáit.

6. Vizsgáltam a gyermekkereskedelemhez szorosan kapcsolódó jelenségek, úgymint kísérő nélküli kiskorú, kiskorúak jogellenes külföldre vitele.

7. Feltártam a szexuális kizsákmányolás céljából megvalósuló gyermekkereskedelem speciális jegyeit.

8. Áttekintettem a munkaerő-kizsákmányolás céljából elkövetett gyermekkereskedelem jellegét.

9. Feltártam a bűncselekményhez kapcsolódó kizsákmányolás megállapításának nehézségeit.

10. Kimondtam az egészségügyi szakemberek kiemelt szerepét az emberi test tiltott felhasználása céljából elkövetett gyermekkereskedelem kapcsán.

11. Feltártam a kényszerkoldultatás és gyermekkereskedelem közti összefüggéseket.

12. Bemutattam az illegális örökbefogadás szerepét a gyermekkereskedelemben.

13. Feltártam a béranyaság intézményének emberkereskedelemmel kapcsolatos oldalát.

b) A jogalkotás számára hasznosítható eredmények

1. Véleményem szerint az emberkereskedelem és kényszermunka tényállást a szerteágazó kizsákmányolási formákra tekintettel szükséges lenne módosítani, átláthatóbbá tenni.

2. Szükségesnek tartanám a szűk értelemben vett emberkereskedelem minősített esteinek rögzítését, úgy mint például ’tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére’, ’tizenkettedik életévét be nem töltött személy sérelmére’ történő elkövetés.

3. Véleményem szerint indokolt lenne mind a jogellenes örökbefogadás, mind pedig a pótanyaság (béranyaság, dajkaanyaság) intézményének szabályait jogszabályi szinten rendezni, megadva ezzel a legalitás-illegalitás kereteit.

c) A jogalkalmazás számára hasznosítható eredmények

1. Feltártam azokat a kiszolgáltatottsági tényezőket, amik a gyermekek áldozattá válásának főbb okai a gyermekkereskedelem kapcsán, mely segítséget nyújthat a megelőzés kapcsán.

2. Feltártam a gyermekkereskedelem toborzásának modern megvalósulási formáit, mely jelentőséggel bír mind a megelőzés, mind pedig a felderítés szempontjából.

3. Vizsgáltam a gyermekkereskedelemhez szorosan kapcsolódó jelenségek, úgymint kísérő nélküli kiskorú, kiskorúak jogellenes külföldre vitele, melyek kapcsán külön figyelmet fordítottam a különféle gyanúokok összegyűjtésére.

4. Feltártam a szexuális kizsákmányolás céljából megvalósuló gyermekkereskedelem speciális jegyeit, felhívva a figyelmet arra, hogy a gyermekotthonban dolgozóknak mekkora felelősség nyomja a vállát.

5. Feltártam a bűncselekményhez kapcsolódó kizsákmányolás megállapításának nehézségeit, külön kiemelve, hogy a rendvédelmi szervek gyakorta tévesen elkövetőként azonosítják az áldozatokat.

6. Feltártam a kényszerkoldultatás és gyermekkereskedelem közti összefüggéseket, melyek kapcsán a rendvédelmi szervek szerepe kiemelendő.

Felhasznált irodalom:

[2019/2876(RSP)] (2019. október 8)

2015. évi XCII. törvény az Európa Tanácsnak a gyermekek szexuális kizsákmányolás és szexuális zaklatás elleni védelméről szóló Egyezménye kihirdetéséről, valamint ezzel összefüggésben egyes törvények módosításáról

A Bizottság Jelentése az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak az emberkereskedelem megelőzéséről, és az ellene folytatott küzdelemről, az áldozatok védelméről szóló 2011/36/EU irányelv 20. cikkében előírtak szerinti jelentés az emberkereskedelem elleni küzdelem terén elért eredményekről

A Bizottság Jelentése az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak az emberkereskedelem megelőzéséről, és az ellene folytatott küzdelemről, az áldozatok védelméről szóló 2011/36/EU irányelv 20. cikkében előírtak szerinti harmadik jelentés az emberkereskedelem elleni küzdelem terén elért eredményekről (2020) {SWD(2020) 226 final}

A büntető jogszabályok módosításáról szóló 1998. évi LXXXVII. törvény

A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény módosításáról szóló 2001. évi CXXI. törvény

A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény

A foglalkoztatás alsó korhatáráról szóló 138. számú ILO-egyezmény

A Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló 1991. évi LXIV. törvény

A gyermekek eladásáról, a gyermekprostitúcióról és a gyermekpornográfiáról szóló, a Gyermek jogairól szóló egyezményhez fűzött Fakultatív Jegyzőkönyv megerősítéséről és kihirdetéséről szóló 2009. évi CLXI. törvény

A gyermekek helyzetéről az UNICef által 1998-ban készített beszámoló adatai szerint. Spanyol nyelven megtalálható: http://www.unicef.org/spanish/sowc98sp/spsw98a.pdf

A gyermekek szexuális bántalmazása elleni hatékonyabb küzdelmet célzó uniós stratégia, COM (2020) 607 final, Brüsszel, 2020. július 24., 1.

A gyermekmunka legrosszabb formáinak betiltásáról és felszámolására irányuló azonnali lépésekről szóló 182. számú ILO-egyezmény

A humángenetikai adatok védelméről, a humángenetikai vizsgálatok és kutatások, valamint a biobankok működésének szabályairól szóló 2008. évi XXI. törvény

A kényszer- vagy kötelező munkáról szóló 29. számú ILO Egyezmény, 1930

A menedékjogról szóló 2007. évi LXXX. törvény

A Pécsi Ítélőtábla Bf.18/2022/12. számú határozata emberkereskedelem bűntette tárgyában

A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény

A rabszolgaság tárgyában Genfben, 1926. évi szeptember hó 25-én kelt nemzetközi egyezmény becikelyezéséről szóló 1933. évi III. törvény

A rabszolgaságra vonatkozóan Genfben, 1926. évi szeptember hó 25. napján kelt Egyezmény módosítása tárgyában New Yorkban, 1953. évi december hó 7. napján kelt Jegyzőkönyv és Melléklete, továbbá a rabszolgaság, a rabszolga kereskedés, valamint a rabszolgasághoz hasonló intézmények és gyakorlatok eltörlése tárgyában Genfben, 1956. évi szeptember hó 7. napján kelt Kiegészítő Egyezmény kihirdetéséről szóló1958. évi 18. törvényerejű rendelet

A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény

A Tanács következtetései a gyermekek szexuális zaklatása elleni küzdelemről, Brüsszel, 2019. október 8. (OR. en) 12862/19.

A.P. Van der Linden: Adoptie in het kennelijk belang van het kind?. = M.P.C. Scheepmaker (szerk.): Adoptie onder vuur. Justitiële Verkenningen 2008/7, 68-83. o.

ACAMS Today: Organ Trafficking: The Unseen Form of Human Trafficking https://www.acamstoday.org/organ-trafficking-the-unseen-form-of-human-trafficking/ (Letöltés ideje: 2022.11.06.)

Adam Crawford – Karen Evans: Crime prevention and community safety. In: Mike Maguire – Rod Morgan, – Robert Reiner: The Oxford Handbook of criminology. Oxford, Oxford University Press, 2012. 1056 o

Adamos Hadjipanayis – Francis P. Crawley – Tom Stiris – David Neubauer – Pierre-André Michaud: Child trafficking in Europe: what is the paediatrician's role? = European Journal of Pediatrics 2018/Szeptember 1419-1423. o.

Alacsony Zsóka – Földesi Judit: A szegregált oktatás és a kirekesztettség dimenzióinak kapcsolata a Hős utcai telepen. In: Angyal Emese– Fellner Zita – Katona Eszter – Kecskés Nóra – Szeitl Blanka – Vigvári András (szerk.): Kötetlen. Az ELTE Angelusz Róbert Társadalomtudományi Szakkollégium tanulmánykötete. Budapest, LTE Angelusz Róbert Társadalomtudományi Szakkollégium, 2016. 45-69. o.

Alireza Bagheri: Asia in the spotlight of international organ trade: Time to take action. = Asian Journal of WTO and International Health Law and Policy 2007/1, 11-24. o.

Alireza Bagheri: Child organ trafficking: global reality and inadequate international response. = Med Health Care and Philos 2016/2, 239-246. o.

Amberg Erzsébet: A büntetőjogi felelősség helye és ultima ratio szerepe a felelősségi alakzatok rendszerében?. Egyetemi doktori disszertáció. Pécs, 2020, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának Doktori Iskolája

Amrita Pande: Commercial Surrogacy in India: Manufacturing a perfect mother-worker. = Journal of Women in Culture and Society 2010/4. 969-992. o.

Amy Parker: Reproductive Labor or Trafficking: The effect of disparate power on consent in transnational surrogacy agreements. = Journal of Transnational Law & Policy 2015/(2015-2016). 155-172. o.

Andreas Kaplan – Michael Haenlein: Users of the world, unite! The challenges and opportunities of Social Media. = Business Horizons 2010/1, 59-68. o.

Andreas Schloenhardt: Trafficking in Persons in an Era of Growing Irregular Migration. = SIAK Internatio-nal Edition 2017/7, 4-12. o.

Angela Hawke – and Alison Raphael: Offenders on the Move. Global Study On Sexual Exploitation Of Children In Travel And Tourism 2016. Bangkog, ECPAT, 152. o.

Antislavery: Trafficking into crime and begging https://www.antislavery.org/what-we-do/past-projects/trafficking-crime-begging/ (Letöltés ideje: 2023.01.13.)

APSAC: American Professional Society on the Abuse of Children. The commercial sexual exploitation of children: The medical provider's role in identification, assessment and treatment: APSAC practice guidelines. Chicago, APSAC, 2013.

Árki Ildikó – Scheiber Dóra – Kovács Zsuzsanna: Gyermekbántalmazás és elhanyagolás. = Gyermek-gyógyászati Továbbképző Szemle 2013/2, 73–75. o.

Az állampolgári jogok országgyűlési biztosának jelentése (A koldusmaffia és a bérkoldultatás. AJB-2301/2010)

Az állampolgári jogok országgyűlési biztosának jelentése. A budapesti Cseppkő utcai Gyermekotthonról szóló AJB 457/2011. jelentés

Az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény

Az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény indoklása

Az Egyesült Nemzetek keretében, Palermóban, 2000. december 14-én létrejött, a nemzetközi szervezett bűnözés elleni Egyezmény kihirdetéséről szóló 2006. évi CI. törvény

Az Egyesült Nemzetek Közgyűlése XXI. ülésszakán, 1966. december 16-án elfogadott Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya kihirdetéséről szóló 1976. évi 9. törvényerejű rendelet

Az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről szóló 1993. évi XXXI. törvény

Az emberkereskedelem áldozatainak kizsákmányolása elleni fellépés érdekében szükséges egyes törvények módosításáról szóló 2020. évi V. törvény

Az emberkereskedelem elleni küzdelemre irányuló uniós stratégiáról, 2021

Az emberkereskedelem elleni küzdelemről szóló 2020-2023 közötti nemzeti stratégia végrehajtását szolgáló, 2022-2023 közötti időszakban végrehajtandó intézkedési tervről szóló 1228/2022. (IV. 14.) Korm. határozat

Az emberkereskedelem elleni küzdelemről szóló 2020–2023 közötti nemzeti stratégiáról, valamint annak végrehajtását szolgáló, 2020–2021 közötti időszakban végrehajtandó intézkedési tervről szóló 1046/2020. (II. 18.) Korm. határozat

Az Európa Tanács Egyezménye a gyermekek védelméről a szexuális kizsákmányolás és a szexuális bántalmazás ellen, Lanzarote-i Egyezmény (2007.10.25.)

Az Európa Tanács Emberkereskedelem Elleni Fellépéséről Szóló Egyezménye. Az Áldozatok Jogai https://rm.coe.int/16805d41ee (Letöltés ideje: 2021.04.15.)

Az Európa Tanács Emberkereskedelem Elleni Fellépésről szóló Egyezményének kihirdetéséről szóló 2013. évi XVIII. törvény

Az Európa Tanácsnak az emberi lény emberi jogainak és méltóságának a biológia és az orvostudomány alkalmazására való tekintettel történő védelméről szóló, Oviedóban, 1997. április 4 -én kelt egyezménye: Egyezmény az emberi jogokról és a biomedicináról

Az Európai Parlament és a Tanács 2011/36/EU irányelve (2011. április 5.) az emberkereskedelem megelőzéséről, és az ellene folytatott küzdelemről, az áldozatok védelméről, valamint a 2002/629/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról

Az Európai Parlament és a Tanács 2011/93/EU Irányelve a gyermekek szexuális bántalmazása, szexuális kizsákmányolása és a gyermekpornográfia elleni küzdelemről, valamint a 2004/68/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról (továbbiakban 2011/93/EU irányelv) 2. cikk a) pont

Az Európai Unió Alapjogi Chartája (2012/C 326/02) cikke

Az Európai Unió gyermekjogi stratégiája, COM (2021) 142 final

B.M.J. Slot: Adoptie en welvaart; een analyse van vraag en aanbod van adoptiekinderen. = M.P.C. Scheep-maker (szerk.): Adoptie onder vuur. Justitiële Verkenningen 2008/7, 11-24. o.

Bakonyi Mária: A 14. és 18. életévét be nem töltött különleges bánásmódot igénylő sértett és tanú jogai a nyomozás során. In: Zséger Barbara (szerk.): Válogatás a Magyar Kriminológia Társaság 2018-2019. évben tartott tudományos rendezvényein elhangzott előadásokból. Budapest, Magyar Kriminológiai Társaság, 2019. 97-116. o.

Balog Gábor: Az emberkereskedelem elleni küzdelem bűnüldözési és bűnmegelőzési vetületei a Határőrség szemszögéből. = Pécsi határőr tudományos közlemények VIII. (Tanulmányok „A közigazgatási szervek, ön-kormányzatok és civil szervezetek együttműködésének lehetőségei az emberkereskedelem áldozatává válásának megelőzésében" című konferenciáról) 2007/Különszám, Pécs, Magyar Hadtudomány Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportja, 69-73. o.

Balogh Ágnes – Bozsánovics Loretta: A büntethetőség alsó életkori határának történeti előzményei. = Jura 2017/1, 11-17. o.

Balogh Ágnes: A gyermekkor mint büntethetőséget kizáró ok. In: Homoki-Nagy Mária – Karsai Krisztina – Fantoly Zsanett – Juhász Zsuzsanna – Szomora Zsolt – Gál Andor (szerk.): Ünnepi kötet dr. Nagy Ferenc egyetemi tanár 70. születésnapjára. Szeged, Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 2018. 53-61. o.

Balogh Krisztina – Huszár Julianna – Windt Szandra: Rábírás és/vagy felajánlás, avagy az emberkereskedelem és a kiskorú veszélyeztetése kérdései. = Ügyészségi Szemle 2021/1, 44-59. o.

Balogh Krisztina – Windt Szandra: A munkáltatással összefüggésben elkövetett emberkereskedelem jellemzői elméleti és gyakorlati szempontból. = Belügyi Szemle 2022/2, 259-275. o.

BAN Human Trafficking!: Domestic servitude http://banhumantrafficking.com/en/recognize-trafficking/forced_begging (Letöltés ideje: 2023.01.03.)

BAN Human Trafficking!: Labour exploitation http://banhumantrafficking.com/en/recognize-trafficking/forced_begging (Letöltés ideje: 2023.01.03.)

Bányász Péter: A közösségi média, mint a nyílt forrású információszerzés fontos területe. = Nemzetbiztonsági Szemle 2015/2, 21-36. o.

Bárándy Gergely: Emberkereskedelem vagy gyermek sérelmére elkövetett kerítés? Egy legfőbb ügyészségi iránymutatás értelmezéséről. = Büntetőjogi Szemle 2019/1, 118-122. o.

Belovics Ervin – Molnár Gábor Miklós – Sinku Pál: Büntetőjog II. Különös rész. Nyolcadik, hatályosított kiadás. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2021. 1013 o.

Belügyminisztérium, Európai Együttműködési Főosztály: Emberkereskedelem elleni küzdelem Magyarországon https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/thb_overview_hungary_hu_pdf.pdf (Le-töltés ideje: 2021.01.09.)

Belügyminisztérium: Emberkereskedelem elleni küzdelem. Gyermekekre vonatkozó jelek. https://emberkereskedelem.kormany.hu/?_preview=63cc4f4f-1be1-5f08-5220-00002a504cac (Letöltés ideje: 2022.01.23.)

Belügyminisztérium: Kampány az emberkereskedelem visszaszorítása érdekében https://emberkereskedelem.kormany.hu/kampany-az-emberkereskedelem-visszaszoritasa-erdekeben (Letöltés ideje: 2022.05.15.)

Belügyminisztérium: YounGo App mobiltelefonos alkalmazás a gyermekvédelemben élő gyermekek és fiatalok számára –- YounGo – egy mindig ráérő segítő a zsebedben https://emberkereskedelem.kormany.hu/youngo-app-mobiltelefonos-alkalmazas-a-gyermekvedelemben-elo-gyermekek-es-fiatalok-szamara-youngo-egy-mindig-raero-segito-a-zsebedben (Letöltés ideje: 2022.01.08.)

Benedek Nándor, az Interpol magyarországi képviselője: 2015. október 14-én, a Belügyminisztériumban, az emberkereskedelem elleni küzdelem 9. európai napja alkalmából rendezett konferencián tartott előadása. Budapest, 2015, Belügyminisztérium

Benjamin S. Buckland: Human Trafficking and Smuggling: Crossover and Overlap. In: Cornelius Friesendorf (szerk.): Strategies against Human Trafficking: The Role of the Security Sector. Bécs, National Defence Academy and Austrian Ministry of Defence and Sports, 2009. 137-166. o.

Berkes Márton – Kis-Molnár Flóra – Marton András – Szabó Szilvia – Weidinger Brigitta: Útmutató kiadvány az emberkereskedelem külföldi áldozatainak beazonosításához. Vác, Duna-Mix Kft., 2017. 22 o.

Berta Krisztina: Az Emberkereskedelem elleni irányelvhez és az Emberkereskedelem Felszámolását Célzó Európai Stratégiához kapcsolódó, valamint az emberkereskedelem elleni küzdelemről szóló 2008-2012 közötti nemzeti stratégiát felváltó 4 éves stratégiai tervdokumentum.

A stratégia az Új Magyarország Fejlesztési Terv: ÁROP-1.1.19-2012-2012- 0007 azonosító számú, „Hatásvizsgálatok és stratégiák elkészítése a Belügyminisztériumban” projekt kiadásában.

Bertaldó András: Fiatalkorú terheltek a büntetőeljárásban. Egyetemi doktori disszertáció. Pécs, 2021, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának Doktori Iskolája

Bezsenyi Tamás – Katona Noémi – Mátyás Szabolcs – Nyitrai Endre – Frigyer László – Tirts Tibor: A közös nyomozócsoportok hatékonysága az emberkereskedelem elleni küzdelemben. = Kriminológiai Közlemények 2019/15 217-239. o.

BH 1985.2.51

BH 2004.217.

BJD 8958

Blaskó Béla – Hollán Miklós – Madai Sándor – Pallagi Anikó – Polt Péter: Büntetőjog. Különös rész I. Budapest – Debrecen, Rejtjel Kiadó, 2021. 563 o.

Bódiné Beliznai Kinga: Szegény a koldus, ha király is a neve. Koldulás és bírói gyakorlata a Kbtk. tükrében, pro publico bono. = Magyar Közigazgatás 2020/3, 38-57. o.

Bogár Zsuzsa fordítása: A gyermekek jogai a hazai és a külföldi örökbefogadás esetén. = Család, Gyermek, Ifjúság, 2001/2

Borza Beáta Zita: Kiszolgáltatott méltóság: vázlat a bentlakásos intézmények lakóinak alapjogi helyzetéről. = Magyar Jog 2017/1, 11–16. o.

Bőthe Beáta – Tóth-Király István – Demetrovics Zsolt – Orosz Gábor: Pornográfia-használat Motivációi Skála (Pornography Use Motivations Scale, PUMS) https://www.researchgate.net/profile/Istvan-Toth-Kiraly/publication/346132986_Pornografia-haszna-lat_Motivacioi_Skala_Pornography_Use_Motivations_Scale_PUMS/links/60a97f0045851522bc0ddff5/Pornografia-hasznalat-Motivacioi-Skala-Pornography-Use-Motivations-Scale-PUMS.pdf (Letöltés ideje: 2022.12.29.)

Brindzik Beáta: Az apai hozzájárulás problémája a hazai és a nemzetközi gyakorlatban. = Diskurzus 2017/1, 3-14. o.

Bűnügyi Szakértői és Kutatóintézet: Szakmai módszertani ajánlás a kísérő nélküli, magukat kiskorúnak valló migránsok életkor meghatározására http://www.bszki.hu/e107_files/downloads/szakmai_modszertani_ajanlas_kiskoru_migrans.pdf (Letöltés ideje: 2017.06.17.)

Büşra Uslu: Çocuk Ticareti Suçunu Anlamak. Uluslararası Suçlar ve Tarih 2022/1, 93-115. o.

Campbell Fraser: An analysis of the emerging role of social media in human trafficking. Examples from labour and human organ trading. = International Journal of Development Issues 2016/2, 98-112. o.

Caramel Shalev: Birth power: the case for surrogacy. New Haven, Yale University Press, 1989. 216. o.

Caramel Shalev: Limiting Commodification: International law and its challenges. In: Jean-Daniel Rainhorn – Samira El Boudamoussi (szerk.): New Cannibal Markets: Globalization and commodification of the human body. Párizs, MSH, 2015. 363-382. o.

Carmel Shalev – Adi Moreno – Hedva Eyal – Michal Leibel – Rhona Schuz – Talia Eldar-Geva: Ethics and Regulation of Inter-Country Medically Assisted Reproduction: A call for action. = Israel Journal of Health Policy Research 2016/1, 1-12. o.

Carolyn Hoyle – Lucia Zedner: Victims, victimization and criminal justice. In: Mike Maguire – Rod Mor-gan – Robert Reiner (szerk.): The Oxford Handbook of Criminology. Oxford, Oxford University Press, 2007. 461-495. o.

Child Trafficking: Myth vs. Fact https://www.savethechildren.org/us/charity-stories/child-trafficking-myths-vs-facts (Letöltés ideje: 2022.11.06.)

Christián László: "Rendőri helyzetjelentés a frontvonalról" A 2015. évi migrációs helyzet rendőri kezelése. In: Tálas Péter (szerk.): Magyarország és a 2015-ös európai migrációs válság. Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2017. 149-158. o.

Christine Ward Gailey: Blue-Ribbon Babies and Labors of Love: Race, Class, and Gender in U.S. Adoption Practice. Austin, University of Texas Press Austin, 199 o.

Council of Europe Commissioner for Human Rights, Adoption and Children

Criminalization of Trafficking Victims https://www.law.cuny.edu/wp-content/uploads/page-assets/academics/clinics/hrgj/publications/Criminalization-of-Trafficking-Victims.pdf (Letöltés ideje: 2023.01.13.)

CTED: Identifying and exploring the nexus between human trafficking, terrorism, and terrorism financing https://www.un.org/sc/ctc/wp-content/uploads/2019/02/HT-terrorism-nexus-CTED-report.pdf (Letöltés ideje: 2020.06.05.)

Czine Ágnes (szerk.): Az új Btk. és a kapcsolódó jogforrások, bírósági iránymutatások. Második, aktualizált kiadás. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2016. 729 o.

Czine Ágnes: Az emberkereskedelem, mint a szervezett bűnözés egyik megjelenési formája. Egyetemi doktori disszertáció. Pécs, 2011, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának Doktori Iskolája

Cserép Attila – Fábián Adrián – Rózsás Eszter: Nagykommentár a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértés nyilvántartási rendszeréről szóló 2012. évi II. törvényhez, 2022. március 1. időállapotú, 2022. évi Jogtár-formátumú kiadás

Dan R. Reilly: Surrogate pregnancy: A guide for Canadian prenatal healthcare providers. = Canadian Medical Association Journal 176/4, 483-485. o.

Danah Boyd – Heather Casteel – Mitali Thakor – Rane Johnson: Human Trafficking and Technology: A Framework for Understanding the Role of Technology in the Commercial Exploitation of Children in the U.S. https://www.microsoft.com/en-us/research/wp-content/uploads/2016/02/en-us-collaboration-focus-education-htframework-2011.pdf (Letöltés ideje: 2023.01.26.)

Danilo Burbano Acuña – Myriam Hernandez Alvarez: Identifying human trafficking patterns online. In: 2017 IEEE Second Ecuador Technical Chapters Meeting (ETCM). Salinas, Institute of Electrical and Electro-nics Engineers (IEEE), 2017. 1-6. o.

Darcy Olsen: How can social services lose 18,000 children - and not look for them? https://eu.azcentral.com/story/opinion/op-ed/2019/01/31/sex-trafficking-victims-children-state-care mis-sing/2730139002/ (Letöltés ideje: 2021.01.08.)

Data collection on trafficking in human beings in the EU.

David M. Smolin: Intercountry Adoption as Child Trafficking. = ValpoScholar Valparaiso University Law Review Valparaiso University Law Review 2004/2., 281-325. o.

Dávid Tóth – Melánia Nagy: The types of terrorism - with special attention to cyber and religious terrorism. = Jura 2019/1, 413-422. o.

De Coll Ágnes – Tatár Erika: Az emberkereskedelem jelenlegi helyzete Magyarországon. Budapest, Igazságügyi Minisztérium – Baptista Szeretetszolgálat, 2020. 62 o.

Debra A. Budiani-Saberi: Human trafficking for and organ removal: A call for prevention, protection, in-vestigations and accountability. Briefing before the Senate Foreign Relations Committee and the Tom Lantos Human Rights Commission United States Congress, 23 January 2012. http://cofs.org/home/publications/. (Letöltés ideje: 2015.08.14.)

Deli Judit – Lantai Csilla: Változások az örökbefogadás területén. = Kapocs 2014/3, 42-47.o.

Deres Petronella – Harangozó Attila (szerk.): Büntetőjog II. Különös rész. Budapest, Patrocinium Kft., 2016. 586 o.

Donna M. Hughes: The Use of New Communications and Information Technologies for Sexual Exploitation of Women and Children. = Hasting's Women Law Journal 2002/1, 129-148. o.

Donum Vitae: Instruction on respect for human life in its origin and on the dignity of procreation. 1987.

EASO: EASO Gyakorlati Útmutató a gyermek menekültügyi eljárásokban érvényesítendő, mindenek felett álló érdekéről. https://easo.europa.eu/sites/default/files/Practical_Guide_on_the_Best_Interests_of_the_Child_HU.pdf (Letöltés ideje: 2023.01.14.)

Edwin H. Sutherland: White Collar Crime: The Uncut Version. New Haven, Yale University Press, 1983. 291 o.

Elisabeth Ward: Intercountry Adoption and Human Trafficking https://www.pravo.unizg.hr/_download/repository/Elisabeth_Ward.pdf (Letöltés ideje: 2021.04.23.)

Emberkereskedelem.kormany.hu: Emberkereskedelem Elleni Küzdelem – Védtelen Áldozatok https://emberkereskedelem.kormany.hu/akadalymentes/emberkereskedelem-elleni-kuzdelem-vedtelen-aldozatok (Letöltés ideje: 2012.10.12.)

Emily Delap: Begging for Change. Research findings and recommendations on forced child begging in Albania/Greece, India and Senegal. London, Anti-Slavery International, 2009. 34 o.

Emily Delap: Forced child begging: A toolkit for researchers. London, Anti-Slavery International, 2009. 54 o.

Eric V. Edmonds – Nina Pavcnik: Child Labor in the Global Economy. = Journal of Economic Perspectives 2015/1, 199-220. o.

Ernszt Ildikó: „Fény és árnyék" nemzetközi kitekintésben: A turizmus két oldala - nemcsak a turista lehet áldozat... = Turizmus Bulletin 2018/2, 21-29. o.

Esther Salmerón-Manzano – Francisco Manzano-Agugliaro: Unaccompanied Minors: Worldwide Research Perspectives https://www.mdpi.com/2304-6775/7/1/2/htm (Letöltés ideje: 2022.08.17.)

Európai Bizottság: Data Collection on trafficking in human beings in the EU, 2020 https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/5b93c49f-12a0-11eb-9a54-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-278006557d71a1/language-en/format-PDF/source-256187999

Európai Bizottság: Report for the Study on Typology and Policy Responses to Child Begging in the EU (JLS/2009/ISEC/PR/008-F2) https://documentation.lastradainternational.org/lsidocs/3067-child%20begging%20publication%20downlaoded%20June%202013.pdf (Letöltés ideje: 2023.01.05.)

Európai Bizottság: Report from the Commission to the European Parliamentand the Council Report on the Progress Made in the Fight against Trafficking in Human Beings (2016) as Required under Article 20 of Di-rective 2011/36/EU on Preventing and Combating Trafficking in Human Beings and Protecting Its Victims https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/default/files/what-we-do/policies/organized-crime-and-human-trafficking/trafficking-in-human-beings/docs/commission_report_on_the_progress_made_in_the_fight_against_trafficking_in_human_beings_2016_en.pdf (Letöltés ideje: 2021.04.20.)

Európai Bizottság: Together Against Trafficking in Human Beings https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/thb_overview_hungary_hu_pdf.pdf (Letöltés ideje: 2022.12.10.)

European Crime Prevention Network: Trafficking in human beings. Unaccompanied minors at risk: preven-ting child trafficking. https://eucpn.org/sites/default/files/document/files/2004_THB_ENG_LR.pdf (Letöltés ideje: 2022.08.17.)

EUROPOL: Child trafficking: 92 minor victims identified across Europe https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/child-trafficking-92-minor-victims-identified-across-europe (Letöltés ideje: 2023.01.27.)

EUROPOL: Fighting Child Trafficking: a Main Priority for EU Law Enforcement https://www.europol.europa.eu/newsroom/news/fighting-child-trafficking-main-priority-for-eu-law-enforcement (Letöltés ideje: 2023.01.14.)

Europol: Internet Organised Crime Threat Assessment (IOCTA)

Evelina Sagalecaité: Ar surogacijos kriminalizavimas nepažeidžia ultima ratio principo? Egyetemi doktori disszertáció. Kaunas, 2020, Vytautas Magnus University

FATF REPORT: Financial Flows from Human Trafficking https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/content/images/Human-Trafficking-2018.pdf (Letöltés ideje: 2020.08.02.)

Fatma Mohamed Abdullah: Legal and ethi-cal aspects beyond commercial surrogacy: A modern form of human trafficking. = Journal of legal, Ethical and Regulatory Issues 2019/1, 1-7. o.

Fehér Lenke: Bűnözés és prostitúció. In: Lévai Katalin – Tóth István György (szerk.): Szerepváltozások. Jelentés a nők és férfiak helyzetéről. Budapest, TÁRKI és a Munkaügyi Minisztérium Egyenlő Esélyek Titkársága, 1997. 139–150. o.

Fehér Lenke: Bűnözés, áldozattá válás, prostitúció. In: Pongrácz Tiborné – Tóth István György (szerk.): Szerepváltozások. Jelentés a nők és férfiak helyzetéről. Budapest, TÁRKI és a Szociális és Családügyi Minisztérium Nőképviseleti Titkársága, 1999. 142-152. o.

Fehér Lenke: Emberkereskedelem Magyarországon. In: Póczik Szilveszter – Dunavölgyi Szilveszter (szerk.): Nemzetközi migráció – Nemzetközi kockázatok. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2008. 425-445. o.

Fehér Lenke: Nemzetközi migráció, embercsempészet, emberkereskedelem. In: Póczik Szilveszter – Duna-völgyi Szilveszter (szerk.): Nemzetközi migráció – Nemzetközi kockázatok. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2008. 235-282. o.

Felméry Zoltán: A súlyos és szervezett bűnözés általi fenyegetettség értékeléséről szóló Europol jelentés ismertetése = Nemzet és Biztonság 2019/1. 105–119. o.

Felméry Zoltán: A szervezett bűnözés hatása az európai gazdasági és társadalmi helyzetre. A súlyos és szervezett bűnözés általi fenyegetettség értékeléséről szóló 2021. évi Europol jelentés ismertetése. = Stratégiai Védelmi Kutatóintézet Elemzések 2021/20, https://svkk.uni-nke.hu/document/svkk-uni-nke-hu-1506332684763/SVKI_Elemz%C3%A9sek_2021_20_A%20szervezett%20b%C5%B1n%C3%B6z%C3%A9s%20hat%C3%A1sa%20az%20eur%C3%B3pai%20gazdas%C3%A1gi%20%C3%A9s%20t%C3%A1rsadalmi%20helyzetre_(Felm%C3%A9ry%20Z.).pdf (Letöltés ideje: 2023.01.05.)

Ferencvárosi Szociális és Gyermekjóléti Intézmények Igazgatósága: A gyermekbántalmazás, elhanyagolás fajtái, https://feszgyi.hu/jelzorendszer/fogalomtar/a-gyermek-bantalmazas-elhanyagolas-fajtai (Letöltés ideje: 2021.01.10.)

Ferenczi Zsuzsanna: Változások – A gyermekvédelemben. = A Szociális Szakmai Szövetség hírlevele 2004/1, szám 5-7. o.

FRA – Az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége: Súlyos munkaerőkizsákmányolás: az Európai Unión belül mozgó vagy ide érkező munkavállalók. Összefoglalás https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2016-severe-labour-exploitation-summary_hu.pdf (Letöltés ideje: 2020.03.15.)

Francis L. Delmonico: The implications of Istanbul Declaration on organ trafficking and transplant tourism. = Current Opinion in Organ Transplantation 2009/2, 116-119. o.

Gál Csilla Emese: Elrabolt ártatlanság - az Iszlám Állam gyerekkatonái. = Magyar Rendészet 2018/5, 93-112. o.

Gál István László – Nagy Melánia – Ripszám Dóra: Gyermekkereskedelem a terrorizmus tükrében. In: Mezőfi Nóra – Németh Kornél – Péter Erzsébet – Püspök Krisztián (szerk.): V. Turizmus és Biztonság Nemzetközi Tudományos Konferencia tanulmánykötet. Nagykanizsa, Pannon Egyetem Nagykanizsai Kampusz, 2021. 9-17. o.

Gál István László – Tóth Mihály: The Fight against Money Laundering in Hungary. = Journal of money laundering control 2004/2, 186-192.o.

Gál István László: A koronavírus (COVID-19) és az általa okozott gazdasági világválság lehetséges hatásai a bűnözésre. = Magyar Jog 2020/5, 257-265. o.

Gál István László: A pénzmosás szabályozásának régi és új irányai a nemzetközi jogban és az EU-jogban. = Európai jog: Az Európai Jogakadémia Folyóirata 2007/7, 12-23. o.

Gál István László: Szempontok a nemi erkölcs elleni bűncselekmények új szabályozásához. = Büntetőjogi kodifikáció. 2002/4, 29-33. o.

Gál István László: The Techniques of Money Laundering. In: Gál István László – Kőhalmi László (szerk.): Emlékkönyv Losonczy István professzor halálának 25. évfordulójára. Pécs, Pécsi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, 2005. 129-138.o.

Gazsi Adrienn: A koldulás korlátozása jogi és szociális szempontú megközelítésben. = Esély 2005/3, 73-99. o.

Gellér Balázs József: Az emberi szabadság elleni bűncselekmények. In: Polt Péter (szerk.): Új Btk. kommentár. 3. kötet., különös rész. Budapest, Nemzeti Közszolgálati és Tankönyv Kiadó, 2013. 295-294. o.

Georgi Petrunov: Managing money acquired from human trafficking: case study of sex trafficking from Bulgaria to Western Europe. = Trends in Organized Crime 2011/3, 165–183. o.

Glavanits Judit: Közbeszerzés a 21. század szolgálatában. Győr, UNIVERSITAS-GYŐR Nonprofit Kft., 2020. 240 o.

Görgényi Ilona – Gula József – Horváth Tibor – Jacsó Judit – Lévay Miklós –Sántha Ferenc –Váradi Erika: Magyar Büntetőjog. Különös rész. Második, átdolgozott kiadás. Budapest, Wolters Kluwer Hungary Kft., 2020. 912 o.

GRETA: Az Európa Tanács Emberkereskedelem Elleni Fellépésről szóló Egyezménye Magyarország által történő végrehajtásáról szóló jelentés https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680631c48 (Letöltés ideje: 2019.12.29.)

Gyakorlati Útmutató a koldulásra vagy bűncselekmények elkövetésére kényszerített személyek első szintű azonosításához https://emberkereskedelem.kormany.hu/download/d/46/c0000/TRAFGUID3_Koldul%C3%A1s.pdf (Letöltés ideje: 2023.01.07.)

Gyakorlati útmutató a szexuális kizsákmányolás célú emberkereskedelem áldozatává vált személyek első szintű azonosításához https://emberkereskedelem.kormany.hu/download/c/46/c0000/TRAF-GUID2_Szexu%C3%A1lis%20%20kizs%C3%A1km%C3%A1nyol%C3%A1s.pdf (Letöltés ideje: 2020.07.09.)

Gyaraki Réka: A kiberbűncselekmények megjelenése és helyzete napjainkban – Különös tekintettel a szervezett bűnözéssel kapcsolatos kérdésekre. In Mezei Kitti (szerk.): A bűnügyi tudományok és az informatika. Pécs - Budapest, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar - MTA Társadalomtudományi Kutató-központ, 2019. 83-103. o.

Gyermekjogi Bizottság: 6. sz. általános kommentár: A származási országukon kívül tartózkodó, kísérő nélküli és felnőtt családtagjaiktól elszakított gyermekekkel való bánásmód, 2005. szeptember 1., CRC/GC/2005/6

Gyermekjogi Bizottság: 6. sz. általános kommentár: A származási országukon kívül tartózkodó, kísérő nélküli és felnőtt családtagjaiktól elszakított gyermekekkel való bánásmód, 2005. szeptember 1., CRC/GC/2005/6; az elismerésről szóló átdolgozott irányelv

Gyermekjogi Egyezmény

Győrfi Éva: Az emberkereskedelem bűncselekmény igazságszolgáltatási rendszeren belüli jellemzői. In: Gyurkó Szilvia – Virág György (szerk.): Emberpiac. A Magyarországot érintő nemzetközi emberkereskedelem társadalmi, kriminológiai jellemzői. Budapest, ESZTER Alapítvány, 2009. 15-29. o.

Gyurkó Szilvia – Virág György: A bűn és a gyermekek ábrázolása a médiában. Virág György (szerk.) Kriminológiai Tanulmányok 46. kötet. Budapest, Országos Kriminológia Intézet, 2009. 250-276. o.

Gyurkó Szilvia: Az emberkereskedelem jelensége Magyarországon – a számok tükrében. In: Gyurkó Szilvia – Virág György (szerk.): Emberpiac. A Magyarországot érintő nemzetközi emberkereskedelem társadalmi, kriminológiai jellemzői. Budapest, ESZTER Alapítvány, 2009. 15-29. o.

Gyurkó Szilvia: Gyermekbarát igazságszolgáltatás. In: Vókó György (szerk.): Kriminológiai Tanulmányok 49. Budapest, OKRI, 2012. 107-117. o.

Hans-Ludwig Schreiber: The legal situation regarding assisted reproduction in Germany. = Reprod Biomed 2002/6. 8-12. o.

Hao Wang – Congxing Cai – Andrew Philpot – Mark Latonero – Eduard Hovy – Donald Metzler: Data In-tegration from Open Internet Sources to Combat Sex Trafficking of Minors. In: Proceedings of the 13th Annual International Conference on Digital Government Research, New York, Association for Computing Machinery, 2012. 246-252. o.

Hatvani Erzsébet – Sebhelyi Viktória – Vaskuti Gergely: Gyermekprostitúció visszaszorítása, gyermekkereskedelem. Budapest, Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság, 2018. 106 o.

Hautzinger Zoltán – Hegedüs Judit – Klenner Zoltán: A migráció elmélete. Budapest, Nemzeti Közszolgála-ti Egyetem Rendészettudományi Kar, 2014. 103 o.

Hautzinger Zoltán: A migráció és a külföldiek büntetőjogi megjelenése. Pécs, AndAnn Kiadó, 2018. 246 o.

Hautzinger Zoltán: Büntetőjogi tényállások a külföldiség és a migráció vonzásában. In: Hautzinger Zoltán (szerk.): A migráció bűnügyi hatásai. Budapest, Magyar Rendészettudományi Társaság Migrációs Tagozat, 2016. 181-202. o.

Hautzinger Zoltán: Szemelvények a migráció szabályozásáról. Pécs, AndAnn Kft., 2016. 67 o.

Heather J. Clawson – Nicole Dutch – Amy Solomon – Lisa Gold-blatt Grace: Human trafficking into and within the Unites States: A review of the literature. Washington, DC: US Department of Health and Human Services, 2009. 54 o.

Hegedűs Andrea: A magyar családi jog az új Ptk.-ban. A jogterületet érintő főbb változások http://vmtt.org.rs/mtn2011/233_252_Hegedus_Andrea_A.pdf (Letöltés ideje: 2022.07.29.)

Herczog Mária – Kovács Zsuzsanna: A gyermekbántalmazás és elhanyagolás megelőzése, felismerése és kezelése. 1. sz. Módszertani levél háziorvosok, házi-gyermekorvosok, védőnők, gyermekegészségügyi szak-emberek részére. Budapest, Magyar Védőnők Egyesülete, 2004. 43 o.

Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány: A fiúk nem sírnak – Fiúk szexuális bántalmazása és kizsákmányolása Magyarországon https://hintalovon.hu/2022/02/03/a-fiuk-nem-sirnak/ (Letöltés ideje: 2022.11.04.)

Hollán Miklós: Emberkereskedelem. A kizsákmányolás büntetendő estei és a büntetőjogi szabályozás határai. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2012. 343 o.

http://hottproject.com/about-the-crime/other-crimes/trafficking-in-organs.html (Letöltés ideje: 2019.10.29.)

http://hottproject.com/home.html (Letöltés ideje: 2019.10.31.)

http://nehagyd.hu/cikkek/a-kizsakmanyolas-formai/buncselekmenyre-kenyszerites (Letöltés ideje: 2019.12.27.)

https://thb.kormany.hu/download/4/f0/20000/T%C3%A1j%C3%A9koztat%C3%B3%20az%20emberkereskedelem%20jellemz%C5%91ir%C5%91l.pdf (Letöltés ideje: 2023.01.26.)

Hugh V. McLachlan – J. K. Swales: Babies, Child Bearers and Commodification: Anderson, Brazier et al., and the Political Economy of Commercial Surrogate Motherhood. = Health Care Anal 2000/8. 1-18. o.

Huszár Julianna: Emberkereskedelem újragondolva – a 2020. július 1-jén hatályba lépett rendelkezések hatékonysága ügyészi szemmel. = Belügyi Szemle 2022/2, 305-325. o.

Iara de Witte: Illegal adobtion as child trafficking. Egyetemi doktori disszertáció. Amszterdam, 2012, University of Amsterdam, 95 o.

Illés Blanka: Béranyaság. https://jogaszvilag.hu/eletmod/beranyasag/ (Letöltés ideje: 2022.08.05.)

International Centre for Migration Policy Development: Trafficking Along Migration Routes to Europe: Bridging the Gap between Migration, Asylum and Anti-Trafficking, Bécs, ICMPD, 2018. 144 o.

International Labour Organization and National Statistical Office of the Republic of Malawi: Malawi National Child Labour Survey 2016 Report, 2017, 25 o.

International Labour Organization: Caracterizacion del trabajo enfan-til agrícola en municipio seleccionados de los estados de Sinaloa, Oaxaca y Veracrus; uno estudio de la experen-cias de las ninas, niños y adolecentes con enfoque particular en la educación,en lo origen étnico y la migración, ILO, 2014. 37 o.

International Labour Organization: Child Labour in Cotton, a Briefing, ILO, 2016. 15 o.

International Office of Migration (IOM): Exploratory research on trafficking in boys in Viet Nam https://vietnam.iom.int/sites/g/files/tmzbdl1396/files/documents/Final_report_Trafficking_in_boys_ENG.pdf

Internet Crime Forum IRC sub-group: Chat Wise, Street Wise – children and Internet chat services https://www.internetcrimeforum.org.uk/chatwise_streetwise.pdf (Letöltés ideje: 2023.01.27.)

IOM: Family members are involved in nearly half of child trafficking cases https://www.iom.int/sites/g/files/tmzbdl486/files/our_work/DMM/MAD/Counter-trafficking%20Data%20Brief%20081217.pdf (Letöltés ideje: 2023.01.27.)

IOM: IOM Counter Trafficking Database. Counter Trafficking (CTM) – Return and Assistance. 2009. Un-published material

Irma Kovčo Vukadin (szerk.): Trgovanje djecom: Priručnik za stručnjake. Zágráb, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2018. 61 o.

Iván Júlia: Kinek kellenek Ők? A kísérő nélküli kiskorú külföldiek helyzete Magyarországon – A Magyar Helsinki Bizottság tapasztalatai. = Fundamentum 2013/2, 78-88. o.

Ivan Kešina: Ethical and moral aspects of human procreation https://web.duke.edu/kenanethics/CaseStudies/BabyManji.pdf

Ivana Belokapa: Trgovanje djecom u svrhu seksualnog iskorištavanja. Egyetemi doktori disszertáció. Zágráb, 2016, Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet

Jakab György – Németh Szilvia – Patai Rita – Timár Borbála – Bethlenfalvy Ádám: A gyermekvédelmi szakellátásban élő fiatalok online kockázati kitettsége és digitális médiahasználatának jellemzői. = Iskolakultúra 2022/3, 13-31. o.

Jan J. van Dijk – Irene Sagel-Grande – Laura Toornvliet: Actuele criminologie, Den Haag: Sdu Uitgevers, 2009.

Jeanne Sarson – Linda MacDonald: No Longer Invisible: Families that Torture, Traffic, and Exploit Their Girl Child. = Oñati Socio-Legal Series 2018/1, 85-105. o.

Jelentés az emberkereskedelem megelőzéséről és az ellene folytatott küzdelemről, valamint az áldozatok védelméről szóló 2011/36/EU irányelvnek való megfeleléshez a 23. cikk (1) bekezdése értelmében szükséges intézkedések tagállamok általi meghozatala mértékének értékeléséről. 2016, (COM/2016/722 final)

Jessica de Jong – Frederike Ambagtsheer: Indicators to Identify Trafficking in Human Beings for the Pur-pose of Organ Removal. = Transplant Direct 2016/2, https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4946497/ (Letöltés ideje: 2023.01.02.)

Jody M. Greene – Susan T. Ennett – Christopher L. Ringwalt: Prevalence and correlates of survival sex among runaway and homeless youth. = American Journal of Public Health 1999/9, 1406–1409. o.

Johannes Koettl: Human Trafficking, Modern Day Slavery, and Economic Exploitation https://www.researchgate.net/profile/Johannes_Koettl/publication/241768755_Human_trafficking_modern_day_slavery_and_economic_exploitation/links/0c9605287ab6497485000000/Human-trafficking-modern-day-slavery-and-economic-exploitation.pdf (Letöltés ideje: 2023.01.04.)

John Federick: Sexual abuse and explo-itation of boys in South Asia: A review of research findings, legislation, policy and program responses. Florence, UNICEF Innocenti Research Center, 2009. 165 o.

Jon Bernardes: Responsibilities in studying postmodern families. = Journal of Family Issues 1993/1, 35-49. o.

Jonathan Todres: Taking Prevention Seriously: Developing a Comprehensive Response to Child Trafficking and Sexual Exploitation = Vanderbilt Journal of Transnational Law 2010/1

Jordan Greenbaum – James E. Crawford-Jakubiak – Committee on Child Abuse and Neglect: Child Sex Trafficking and Commercial Sexual Exploitation: Health Care Needs of Victims. = Pediatrics 2015/3, 566-574. o.

Jorn Johannes Marinus Van Rij: The trafficking and sexual exploitation of native Hungarian speaking women in the Netherlands. A case study into the nature of forced prostitution and the modus operandi of orga-nised crime groups involved in human trafficking in Europe. Egyetemi doktori disszertáció. Pécs, 2014, Pécsi Tudományegyetem

Joseph Lelliott: Smuggled and Trafficked Unaccompanied Minors: Towards a Coherent, Protection-Based Approach in International Law. = International Journal of Refugee Law 2017/2, 238-269. o.

Jyotsna Agnihotri Gupta: Reproductive Labour or Reproductive Traffcking?: Indian women's reproductive bodies in the globalised bioeconomy. In: Roisin Ryan Flood – Jenny Gunnarsson Payne (szerk.): Transnationalising Reproduction. Abington and New York, Routledge, 2018. 95-116. o.

Kállai Krisztina: Az emberkereskedelem kiskorú áldozatait érintő kizsákmányolás sajátosságai http://www.kodolanyi.hu/kv/cikk/az-emberkereskedelem-kiskoru-aldozatait-erinto-kizsakmanyolas-sajatossagai-864 (Letöltés ideje: 2019.10.27.)

Kálmán Renáta: Ki vigyáz rájuk? Avagy a kísérő nélküli kiskorúak helyzete napjainkban. = Állam- és Jog-tudomány 2019/4, 71-87. o.

Kálmán Renáta: Ne hagyj árván! Avagy a külföldre történő örökbefogadás hazai gyakorlata. = Ars Boni 2018/2, 47-58. o.

Kapcsolj Egyből!: Mobilalkalmazás https://www.kapcsoljegybol.hu/mobilalkalmazas (Letöltés ideje: 2022.05.15.)

Karoliny Eszter – Mohay Ágoston: A nemzetközi migráció jogi keretei http://www.solidalapok.hu/solid/sites/default/files/IDResearch_Itt%20vagyunk!_2.pdf (Letöltés ideje: 2022.05.09.)

Karsai Krisztina (szerk.): Nagykommentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez, 2022. március 1. időállapotú, 2022. évi Jogtár-formátumú kiadás

Katia Neorytou: Assisted Reproduction Crime Network in Greece Highlights Need for Monitoring Surrogacy https://www.bionews.org.uk/page_145701. (Letöltés ideje: 2020.07.14.)

Katonáné Pehr Erika: Az örökbefogadás és az örökbefogadási eljárás. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, 1999. 174 o.

Katonáné Pehr Erika: Örökbefogadás. In: Jakab András – FeketeBalázs (szerk.): Internetes Jogtudományi Enciklopédia. http://ijoten.hu/szocikk/orokbefogadas (Letöltés: 2023.01.05.)

Keresztes-Takács Orsolya: Az örökbefogadó családok szociálpszichológiai és interkulturális aspektusai. Egyetemi doktori disszertáció. Budapest. 2019, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és pszichológiai Kar

Kerezsi Klára – Pap András László: A bűnözés és a bűnözéskontroll jövője. In: Finszter Géza – Sabjanics István (szerk.): Biztonsági kihívások a 21. században. Budapest, Dialóg Campus, 2017. 542–584 o.

Kerezsi Klára: A védtelen gyermek (Erőszak és elhanyagolás a családban). Budapest, Országos Kriminológiai és Kriminalisztikai Intézet Tudományos Kiadványai, 182 o.

Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozó Iroda: Európai közös akció a munkacélú kizsákmányolás felszámolása érdekében. http://www.police.hu/hu/hirek-es-informaciok/legfrissebb-hireink/bunugyek/europai-kozos-akcio-a-munkacelu-kizsak-manyolas?fbclid=IwAR0UZ_0UeboiHpE95-43qOV59Pt3mrVaEu-qdz76SDKmpB4mmQTWfxVogcRk (Letöltés ideje: 2022.01.29.)

Kiss Zsigmond: A személy elleni bűncselekmények. In: Berkes György (szerk.) Magyar büntetőjog. Kommentár a gyakorlat számára. 2. kiadás. Budapest, HVG-ORAC, 1999. 475 o.

Klemencsics Andrea: Modernkori rabszolgaság, különös tekintettel az Emberi Jogok Európai Bíróságának joggyakorlatára https://jogaszvilag.hu/vilagjogasz/modernkori-rabszolgasag-kulonos-tekintettel-az-emberi-jogok-europai-birosaganak-joggyakorlatara/ (Letöltés ideje: 2019.12.27.)

Korinek László: A technika fejlődése és a bűnözés. In. Borbíró Andrea – Inzelt Éva – Kerezsi Klára – Lévay Miklós – Podoletz Léna (szerk.): A büntető hatalom korlátainak megtartása: A büntetés mint végső eszköz – Tanulmányok Gönczöl Katalin tiszteletére. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó, 2014. 289-302. o.

Kovács Gábor: Az egészségügyi beavatkozás és kutatás rendje elleni bűncselekmények, valamint az egészségügyi önrendelkezési jog megsértése. Győr, UNIVERSITAS–GYŐR Nonprofit Kft., 2015. 303 o.

Kovács István: Az emberkereskedelem, valamint az ahhoz szorosan kapcsolódó prostitúciós bűncselekmények áldozatai jogainak érvényesülése, illetve azok meghiúsulása, csorbulása hazánkban. = Műszaki Katonai Közlöny 2014/1, 213-230. o.

Kovács Zsuzsanna – Scheiber Dóra – Herczog Mária (szerk.): Gyermekbántalmazás és elhanyagolás http://hivatlanul.com/wp-content/uploads/2013/12/gyermekb_modszertani_ajanlas.pdf (Letöltés ideje: 2021.01.07.)

Kovácsy Zsombor (szerk.): Nagykommentár az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvényhez, 2022. május 26. időállapotú, 2022. évi Jogtár-formátumú kiadás

Kőhalmi László: Emberkereskedelem, digitalizáció és szexuális viktimizáció. In: Lutring Erika – Tilk Péter (szerk.) Az áldozatsegítés közjogi és büntetőjogi kérdései. Pécs, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 2022. 107-144. o.

Kölnei Lívia: A járvány árváinak sorsa bizonytalan: bérelt anyák szülték őket, és nem jönnek értük https://belugyiszemle.hu/hu/node/441 (Letöltés ideje: 2022.08.14.)

Központi Statisztikai Hivatal: Szociális Statisztikai Évkönyv, 2018.

Kránitz Mariann: A gyermekek szexuális kizsákmányolása: prostitúció, pedofília, pornográfia. = Belügyi Szemle, 2000/4-5, 92-103. o.

Kristen Martinez-Gugerli: Baby trafficking ring busted in Peru: A conversation on global child trafficking networks https://www.panoramas.pitt.edu/health-and-society/baby-trafficking-ring-busted-peru-conversation-global-child-trafficking-networks (Letöltés ideje: 2022.08.14.)

Kristiina Kangaspunta: The Social Etiology of Human Trafficking, Their Global Distribution and Differences. Setting the Scene http://www.endslavery.va/content/endslavery/en/publications/acta_20/kangaspunta.pdf (Letöltés ideje: 2022.05.08.)

KSH: 2.5.9.1.: A gyermekvédelmi szakellátásban részesülő fiatalok (2010–2019) http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_fsg013.html?lang=hu (Letöltés ideje: 2022.01.14.)

Kubisch Károly: Az emberkereskedelem büntetőjogi megítélésének morális és szabályozási vonatkozásai. Egyetemi doktori disszertáció. Budapest, 2021, Károli Gáspár Református Egyetem

Kubisch Károly: Az emberkereskedelem tárgyi súlyának társadalmi megítélése. = Magyar Rendészet 2016/1, 77-95. o.

Kubisch Károly: Az emberkereskedelem törvényi tényállásának új szabályozási aspektusai. In: Baráth Noé-mi Emőke – Mezei József (szerk.): Rendészet-Tudomány-Aktualitások. Budapest, Doktoranduszok Országos Szövetsége, 113-129. o.

Kumari MChild labour, a Sociological Study in Haryana, India, International Research Journal of Social Science 2013/2

Kúria: Az emberkereskedelem értelmezésével kapcsolatos bírói gyakorlatot vizsgáló joggyakorlat-elemző csoport: Megállapítások – Kivonat az összefoglaló véleményből. 2020.El.II.JGY.B.2.

L. Van Zyl: Intentional parenthood: responsibilities in surrogate motherhood. = Health Care Anal, 2002/10. 165-175. o.

Larry Gostin: Surrogate motherhood, politics and privacy. Bloomington and Indianapolis, Indiana Univer-sity press, 1990. 384 o.

Lawrence E. Cohen –Marcus Felson: Social change and crime rate trends: A Routine Activities Approach. = American Sociological Review 1979/4, 588-608. o.

Legyél nevelőszülő!: Emberkereskedelem és szexmunka áldozata, most édesanya https://legyelneveloszulo.hu/interjuk/emberkereskedelem-es-szexmunka-aldozata-most-edesanya/ (Letöltés ideje: 2021.01.08.)

Ligia Kiss – Cathy Zimmerman: Human trafficking and labor exploitation: Toward identifying, implemen-ting, and evaluating effective responses. = PLoS Med 2019/1, https://journals.plos.org/plosmedicine/article?id=10.1371/journal.pmed.1002740 (Letöltés ideje: 2021.10.13.)

Linda A. Smith – Samantha Healy Vardaman – Melissa A. Snow: The national report on domestic minor sex trafficking: America's prostituted children. Vancouver, WA: Shared Hope International (SHI), 2009.

Linda M. Williams – Mary E. Frederick: Pathways into and out of commercial sexual victimization of children: Understanding and responding to sexually exploited teens. Lowell, University of Massachusetts Lowell, 2009.

Loretta Napoleoni: Emberkereskedők - Hogyan tették a dzsihádisták és az Iszlám Állam milliárdos üzletté az emberrablást és az embercsempészetet. Budapest, HVG Könyvek kiadó, 2017. 320 o.

Luz María Puente Aba: Defining Child Trafficking for Labor Exploitation, Forced Child Labor, and Child Labor. In: Jones J. Winterdyk (szerk.): The Palgrave International Handbook of Human Trafficking. Palgrave Macmillan, 2020. 339-351. o.

Magyar büntetőjog - különös rész. Budapest, Wolters Kluwer Kft., 2016.

Magyar Büntetőjog I-IV. - új Btk. - Kommentár a gyakorlat számára, frissítve: 2022. március 1.

Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)

Mark Henaghan: International surrogacy trends: How family law is coping. = Australian Journal of Adopti-on, 2013/3, 68-80. o.

Mark Latonero: Human Trafficking Online: The Role of Social Networking Sites and Online Classifieds, Észak Kalifornia, University of Southern California, 2011. 56 o.

Marschalkó Linda: Nemzetközi örökbefogadás és a gyermek legjobb érdeke. = Iustum Aequum Salutare 2013/4, 221-239. o.

Matolcsi Andrea: Emberkereskedelem és szexuális kizsákmányolás. In: Balogh Lídian – Betlen Anna – Kassa Nóra – Matolcsi Andrea – Sáfrány Réka (szerk.): Emberkereskedelem, szexuális kizsákmányolás, prostitúció. Budapest, MONA – Magyarországi Női Alapítvány, 2012. 3-12. o.

Michael Edwards – Colin Rogerson – Dawson Cornwell: Surrogacy: National approaches and international regulation https://www.familylawweek.co.uk/site.aspx?i=ed87773 (Letöltés ideje: 2022.08.12.)

Michelle Ibanez – Daniel D. Suthers: Detecting covert sex trafficking networks in virtual markets. In: IEEE/ACM International Conference on Advances in Social Networks Analysis and Mining (ASONAM), San Francisco, Institute of Electrical and Electronics Engineers (IEEE), 2016. 876-879. o.

Michelle Ibanez – Daniel D. Suthers: Detection of Domestic Human Trafficking Indicators and Movement Trends Using Content Available on Open Internet Sources. In: 47th Hawaii International Conference on System Sciences, Waikoloa, Institute of Electrical and Electronics Engineers (IEEE), 2014. 1556-1565. o.

Mihalkó Viktória – Nagy Beáta – Szabó Mónika: Az emberiség tragédiája. A modern rabszolgaság. Buda-pest, Anthropos, 2017. 220 o.

Mike Dottridge, – Ann Jordan: Children, adolescents and human trafficking: Making sense of a complex problem. Washington, DC: American University College of Law, Center for Human Rights and Humanitarian Law, 2012.

Módszertani Gyermekjóléti Szolgálatok Országos Egyesülete: Kézikönyv a gyermekjóléti szolgáltatást nyújtók számára a gyermekekkel szembeni rossz bánásmóddal kapcsolatos esetek ellátásához és kezeléséhez. Budapest, Módszertani Gyermekjóléti Szolgálatok Országos Egyesülete, 2006. 65 o.

Monika Smit: Trafficking in human beings for labourexploitation. The case of the Netherlands. = Trends Organ Crim 2011/14. 184–197. o.

Myriam Hernandez Alvarez: Detection of Possible Human Trafficking in Twitter. In: 2019 International Conference on Information Systems and Software Technologies (ICI2ST). Quito (Ecuador), Institute of Electri-cal and Electronics Engineers (IEEE), 2019. 187-191. o.

N. Kollár Katalin – Szabó Éva: Gyermekbántalmazás, Erőszak a családban. In: N. Kollár Katalin (szerk.) – Szabó Éva (szerk.) Pedagógusokpszichológiai kézikönyve. I. kötet. Budapest, Osiris Kiadó, 2017. 171-188. o.

Nagy Melánia: Gyermekek a terrorizmusban. In: Németh Katalin (szerk.): Tavaszi Szél Konferencia 2019: Nemzetközi Multidiszciplináris Konferencia: Absztraktkötet. Budapest, Doktoranduszok Országos Szövetsége (DOSZ), 2019. 120. o.

Nagy Melánia: Gyermekek szerepe különböző terrorszervezetekben. In: Miskolczi-Bodnár Péter (szerk.): XIX. Jogász Doktoranduszok Országos Konferenciája. Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, 2021. 137-144. o.

Nagy Zoltán András: A gyermekekre leselkedő veszélyek az Interneten. In: Nagy Melánia (szerk.): Gyerekekre fókuszálva. Pécs, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 2022. 5-10. o.

Nagy Zoltán András: A virtuális világból a valóságba. In: Hautzinger Zoltán – Gaál Gyula (szerk.): Tanulmányok Biztonsági Kockázatok – Rendészeti Válaszok című tudományos

konferenciáról (XV. kötet). Pécs, Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportja, 2014. 135-140. o.

Nagy Zoltán András: Informatikai bűncselekmények. = Magyar tudomány 2001/8, 946-957. o.

Nagykommentár Magyarország Alaptörvényéhez, 2022. május 25. időállapotú, 2022-es Jogtár-formátumú kiadás, ISBN 978-963-594-038-7

Natasha E. Latzman – Deborah A. Gibbs – Rose Feinberg –Marianne N. Kluckman – Sue Aboul-Hosn: Human trafficking victimization among youth who run away from foster care. = Children and Youth Services Review 2019/Március, 113-124. o.

Navratyil Zoltán: Az anyaság útvesztői. A dajkaanyaság és béranyaság rejtelmei a jogi szabályozásban, különös tekintettel az Egyesült Államokra. = Iustum Aequum Salutare 2010/3, 189-226. o.

Neményi Mária – Takács Judit: Az örökbefogadás és diszkrimináció. In: Esély 2015/2. 69-96. o.

Nemzetközi Migrációs Szervezet: Az emberkereskedelemmel kapcsolatos online tudatosságról szóló jelentés BBA-5.4.4.-16-2016-0001 Tudj róla! - Kampány az emberkereskedelem visszaszorítása érdekébe. Buda-pest, Nemzetközi Migrációs Szervezet, 2018. 37 o.

Nicola Jägers – Conny Rijken: Prevention of Human Trafficking for LaborExploitation: The Role of Corpo-rations. = Northwestern Journal of International Human Rights 2014/1, 47-73. o.

Nicola Mai: Migrant Workers in the UK Sex Industry. Final Policy-Relevant Report. London, ESRC/London Metropolitan University, 2009.

Nigel Cantwell: Adoption as a Protection Measure: Where the Responsibilities Lie. statement made at the International Conference on Protecting Children through Adoption. Konferencia előadás. Bukarest, 1995. 10. 16-17. o.

Niklas Jakobsson – Andreas Kotsadam: The law and economics of international sex slavery: prostitution laws and trafficking for sexual exploitation. = European Journal of Law and Economics 2013/2, 87–107. o.

Nishat Hyder-Rahman: Commercial Gestational Surro-gacy: Unravelling the threads between reproductive tourism and child trafficking. =Anti-Trafficking Review 2021/16, 123-143. o.

Novoszel Ágnes: AZ IOM helye, szerepe az emberkereskedelem elleni nemzetközi küzdelemben. = Pécsi határőr tudományos közlemények VIII. (Tanulmányok „A közigazgatási szervek, önkormányzatok és civil szervezetek együttműködésének lehetőségei az emberkereskedelem áldozatává válásának megelőzésében” című konferenciáról) 2007/Különszám, Pécs, Magyar Hadtudomány Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportja, 45-67. o.

OKRI: „Adás–Vétel” Konferencia a prostitúcióról. https://okri.hu/images/stories/konyvajanlo/Adasvetel_2011/adasvetel_konferenciakiadvany.pdf (Letöltés ideje: 2019.12.27.)

Olivia Swee Leng Tan – Rossanne Gale Vergara – Raphael C.W. Phan – Shereen Khan – Nasreen Khan: Human Trafficking and Cyber Law sin Malaysia. In: Mehdi Khosrow-Pour D.B.A. (szerk.): Encyclopedia of Criminal Activities and the Deep Web, Hershely, IGI Global, 2020. 518-532. o.

Online Safety: Social Media and Exploitation https://ocfs.ny.gov/programs/youth/online-safety/exploitation.php (Letöltés ideje: 2022.01.07.)

Orvostudományi Intézet és Nemzeti Kutatási Tanács, 2013.

Ördög István: Menekültügyi mítoszok, féligazságok. = Fundamentum 2013/2, 74-77. o.

ÖRÖKBE.HU: Mennyibe kerül? https://orokbe.hu/2014/05/17/mennyibe-kerul/ (Letöltés ideje: 2021.04.18.)

Pais Ella Regina: Alapvetések a Z generáció tudomány-kommunikációjához – tanulmány. Pécs, Pécsi Tudományegyetem, 2013. 19 o.

Parászka Boróka: Nyomorúságon hízik a béranyaipar. In: 168 óra. Közéleti hetilap. 2017. nov. 24. http://168ora.hu/kulfold/nyomorusagon-hizik-a-beranyaipar-az-uj-kaukazusi-kreta-korben- aze- a-gyerek-aki-akarja-12959

Parliamentary Assembly of the Council of Europe, International adoption: respecting children's rights, Recommendation 1443 (2000)

Parti Katalin: A számítógépes bűnözés és az internet. In: Irk Ferenc (szerk.): Kriminológiai tanulmányok 40. kötet. Budapest, Országos Kriminológia Intézet, 2003. 179-204. o.

Pászthy Bea: A gyermekekbántalmazás és elhanyagolás jelenségköre a gyermek-orvos szemszögéből http://www.gyermekbantalmazas.hu/celcsoportok/szakembereknek/item/a-gyermekekbantalmazas-eselhanyagolas-jelensegkoere-a-gyermekorvos-szemszoegebl (Letöltés ideje: 2021.01.07.)

Peter Selman: Trends in Intercountry Adoption: Analysis of Data from 20 Receiving Countries, 1998–2004. = Journal of Population Research, 2006/2

Pethő Réka: Örökbefogadott vagy örök befogadott? Az örökbefogadási eljárás. = Opuscula Iuvenum Excellentissima 2018/2. 43 o.

Pintér Ádám – Tóth Judit Nikoletta: A bántalmazott gyermekek – Gyermekjogok és gyermekbántalmazás. = Statisztikai Szemle 2017/8-9, 847-872. o.

Pip Trowse: Surrogacy: Is it harder to relinquish genes? = Journal of Law and Medicine, 2011/3. 617-645. o., Iwan Davies: Contracts to bear children. = Journal of Medical Ethics, 1985/1. 61-65. o.

Pocsai Tamás: Emberkereskedelem a bírói gyakorlatban. = Miskolci Jogi Szemle 2021/4, 79-98. o.

Polaris: On-Ramps, Intersections, and Exit Routes: A Roadmap for Systems and Industries to Prevent and Disrupt Human Trafficking. Social Media, 2018. 170 o.

Rachel Cook – Shelley Day Sclater – Felicit Kaganas: Surrogate motherhood: International perspectives. Oxford and Portland, Oregon, Hart Publishing, 2003. 308 o.

Ramón Cadena Rámila: New Forms of Violence Against Children: A Report on the Trafficking of Children and International Adoptions in Guatemala. Summary of Spanish original, Mimeo, 1994.

Ramona Mihaela Moldovan: Human trafficking cyberspace. = Curentul Juridic 2011/3, 86-92. o.

Reinisch Réka: A gyermekek jogai és a valóság – gyermekmunka a világban- https://btk.ppke.hu/uploads/articles/6414/file/reinischreka.Pdf (Letöltés ideje: 2021.02.14.)

Report of the Secretary-General on Conflict-Related Sexual Violence, 2018.

Révai Róbert – Bedros J. Róbert – Istvanovszki László – Huszár András – Székely György: A szervezett bűnözés egészségbiztonsági aspektusai. = Hadmérnök 2010/2, 190-202. o.

Révész György: Gyermekekkel szemben elkövetett erőszak. A kortárs erőszak, Mentálhigiéné és segítő hivatás. Pro Pannonia Kiadói Alapítvány, 2010. 340 o.

Richard J. Estes – Neil Alan Weiner: The commercial sexual exp-loitation of children in the U.S., Canada and Mexico. Pennsylvania, Center for the Study of Youth Policy, University of Pennsylvania, 2001. 238 o.

Robert P. George – Jean Bethke Elshtain: The meaning of marriage: Family, state, market & morals. New York, Spence Publishing Company, 2006. 316 o.

Rory C. Reid – Desiree S. L – Randy Gilliland – Judith A. Stein – Timothy Fong: Reliability, validity, and psychometric development of the pornography consumption inventory in a sample of hypersexual men = Jour-nal of Sex and Marital Therapy, 2011/5, 359–385. o.

Sándor Judit: Dajkaterhességtől a méhátültetésig: Az anyaságért való küzdelem etikája. https://qubit.hu/2019/08/13/dajkaterhessegtol-a-mehatultetesig-az-anyasagert-valo-kuzdelem-etikaja (Letöltés ideje: 2021.10.16.)

Save the children: A girl holds her arm around a woman's waist. Both have their backs to the camera.

Selina Varma – Scott Gillespie – Court-ney McCracken – V. Jordan Greenbaum: Characteristics of child commercial sexual exploitation and sex traf-ficking victims presenting for medical care in the United States. = Child Abuse & Neglect, 2015/Június, 98-105. o.

Serkan Kekevi – Gökmen Kılıçoğlu: Uluslararası Hukuk Açısından Çocuk Askerler ve PKK'nın Çocuk Askerleri/Militanları. = Ankara Barosu Dergisi 2016/3, 483-510. o.

Sheldon Glueck – Eleanor Glueck: Unraveling Juvenile Delinquency. New York, Commonwealth Fund, 1950.

Shelly Orr: Human Trafficking Through International Adoption https://digitalcommons.tacoma.uw.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1058&context=gh_theses (Letöltés ideje: 2022.02.22.)

Silvia Rodríguez-López: Telling Victims from Criminals: Human Trafficking for the Purposes of Criminal Exploitation. In: John Winterdyk – Jackie Jones (szerk.): The Palgrave International Handbook of Human Trafficking. Cham, Palgrave Macmillan, 2020. 303–318. o.

Solt Ágnes – Virág György: Veszélyeztető és kriminalizáló tényezők a szegregált telepeken élők minden-napjaiban. In: Virág György (szerk.) Kriminológiai Tanulmányok 47. Budapest, OKRI, 2010. 202-229. o.

Solt Ágnes: A legnagyobb kisebbség és a szegénység probléma. In: Finszter Géza (szerk.) Kutatási jelentés. A globalizáció hatása és bűnözés-prognózis Magyarországon 2020-ig c. kutatási témában. Budapest, Belügyi Tudományos Tanács, 2013. 56–71. o.

Solt Ágnes: Az emberkereskedelem áldozatait segítő intézményrendszer működési jellemzői. In: Gyurkó Szilvia – Virág György (szerk.) Emberpiac. A Magyarországot érintő nemzetközi emberkereskedelem társadalmi, kriminológiai jellemzői. Budapest, ESZTER Alapítvány, 2009. 30-56. o.

Solt Ágnes: Bírói ítélkezési gyakorlat a kiskorú veszélyeztetése tárgyában (A/III/9.) Kutatási zárójelentés. Budapest, Országos Kriminológiai Intézet, 2018. 146 o.

Somogyi Gábor: Betekintés a Kúria joggyakorlat-elemző munkacsoportjának munkájába. = Belügyi Szem-le, 2022/2, 345-362. o.

Somssich Gabriella: Magyarország erőfeszítései az emberkereskedelem elleni küzdelemben. = Pécsi határőr tudományos közlemények VIII. (Tanulmányok „A közigazgatási szervek, önkormányzatok és civil szervezetek együttműködésének lehetőségei az emberkereskedelem áldozatává válásának megelőzésében" című konferenciáról) 2007/Különszám, Pécs, Magyar Hadtudomány Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportja, 29-37. o.

Stephen Wilkinson: The exploitation argument against commercial surrogacy https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/1467-8519.00331 (Letöltés ideje: 2022.08.15.)

Sunčana Roksandić Vidlička – Dijana Hrstić – Zrinka Kirin: Bioethical and legal challenges of surrogate motherhood in the Republic of Croatia. = JAHR: European Journal of Bioethics, 2012/5, 37-67. o.

Susan Scutti: Organ Trafficking: An International Crime Infrequently Punished https://www.medicaldaily.com/organ-trafficking-international-crime-infrequently-punished-247493 (Letöltés ideje: 2019.11.02.)

Susanna Corona Maioli – Jacqueline Bhabha – Kolitha Wickramage – Laura CN Wood – Ludivine Erragne –Omar Ortega García – Rochelle Burgess – Vasileia Digidiki – Robert W. Aldridge – Delan Devakumar: Inter-national migration of unaccompanied minors: trends, health risks, and legal protection https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S2352464221001942 (Letöltés ideje: 2022.08.16)

Svitlana Batsyukova: Prostitution and Human Trafficking for Sexual Exploitation. = Gender Issues 2007/2, 46–50. o.

Sylvain E. Dessy – Stéphane Pallage: A Theory of the Worst Forms of Child Labour. = The Economic Journal no. 2005/500, 68-87. o.

Száraz Krisztina: Kényszermunka a modern gazdaságban. = Közgazdaság 2014/1, 213-226. o.

Szebik Imre: A szerv- és szövettranszplantáció etikai kérdései 1. rész. = Aszklepion. Orvosi Etika 2015/4-5, 229-237. o.

Szegediné Lengyel Piroska: Számítógépes bűnözés avagy fiatalok a cyber-térben. = Hadmérnök 2010/2, 366-379. o.

Székely Zoltán: Kiskorúak jogellenes külföldre vitelének jogi aspektusai. = Határrendészeti Tanulmányok 2017/3. Különszám. 46-96. o.

Szenczy Sándor: A civil szervezet és az emberkereskedelem áldozatai. = Pécsi határőr tudományos közlemények VIII. (Tanulmányok „A közigazgatási szervek, önkormányzatok és civil szervezetek együttműködésének lehetőségei az emberkereskedelem áldozatává válásának megelőzésében" című konferenciáról) 2007/Különszám, Pécs, Magyar Hadtudomány Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportja, 39-44. o.

Szijj Dóra: Az „új" háborúk hozadéka: a gyerekkatonaság modernkori formái. = Nemzet és Biztonság 2010/május, 27-38. o.

Szilvási Léna: Az örökbefogadásról, másképpen. Reflexiók az örökbefogadásról szóló sajtóvita kapcsán. = Esély 1997/2. 75-85. o.

Szilvia Gyurkó: A gyermekek kereskedelmi célú szexuális kizsákmányolása–különös figyelemmel a gyermekprostitúcióra. In: Gyurkó Szilvia (szerk.): OKRI: Adás–Vétel Konferencia a prostitúcióról. Budapest, OKRI, 2011. 28-38. o.

Szomora Zsolt: Új Tényállásszerkezetek és dogmatikaikategóriák az új Btk. XVIII–XXI. Fejezeteiben. = A Magyar Tudományos Akadémia Állam- és Jogtudományi Bizottságának folyóirata 2015/9, 405-414. o.

Sződy Judit: Bántalmazott gyerekek https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-kozneveles/bantalmazott-gyerekek (Letöltés ideje: 2021.01.10.)

Szőtsné Karkus Zsuzsanna – Pap Éva – Pál Kornélia – Jankovics Csaba – Mirnics Zsuzsanna: Gyermekvédelmi gondoskodásban és családban nevelkedő serdülőkorúak érzelmi intelligenciája, megküzdési stratégiája és szorongása. = Család, gyermek, ifjúság 2007/2, 17-21. o.

Szűcs Lászlóné Siska Katalin: Nemzetközi menekültjog, migráció és menedékjog a magyar és az uniós jogban. Kézirat. Debrecen, 2008, Debreceni Egyetem

Tálas Péter (szerk.): Magyarország és a 2015-ös európai migrációs válság. Tanulmányok. Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2017., 217 o.

Thanh-Dam Truong: Human Trafficking, Globalization, and Transnational Feminist Responses. In: Rawwi-da Baksh-Soodeen – Wendy Harcourt (szerk.): The Oxford Handbook of Transnational Feminist Movements. Oxford, Oxford University Press, 2015. 1-35. o.

Thanh-Dam Truong: i. m. 1-35. o., Johanna Kostenzer: Human Trafficking and Exploitation for the Purpose of Reproduction. In: Belachew Gebrewold – Johanna Kostenzer – Andreas Th. Müller (szerk.): Human Trafficking and Exploitation: Lessons from Europe. London and New York, Taylor & Francis, 2017. 90-111. o.

The Implementation and Operation of the 1993 Hague Intercountry Adoption Convention, Guide to Good Practice. = Guide 2008/1

The use of forced criminality: Victim hidden behind the crime https://2009-2017.state.gov/documents/organization/233938.pdf (Letöltés ideje: 2023.01.13.)

Thorsen D.; (2012) Children Working in Mines and Quarries, Evi-dence from West and Central Africa. UNICEF, Briefing Paper 2012/4

Tóth Dávid – Gál István László – Kőhalmi László: Organized Crime in Hungary. = Journal of Eastern-European Criminal Law 2015/2, 22-27. o.

Tóth Dávid: A terrorizmus típusai és a kiberterrorizmus. In: Virág Rab (szerk.): XII. Országos Grastyán Konferencia előadásai. Pécs, PTE Grastyán Endre Szakkollégium, 2014. 286-296. o.

Tóth Dávid: Küzdelem a Bankkártyacsalások Ellen Az Európai Unióban. In: Bendes Ákos – Nagy Melánia – Tóth Dávid (szerk.): Lépést Tud-e Tartani a Jog a XXI. Század Kihívásaival? Pécs, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Doktori Iskola, 2019. 103-129. o.

Tóth János: Bioetika – Az élet kezdetéhez kapcsolódó etikai kérdése – Béranyaság és dajka-anyaság. Szeged, Szegedi Tudományegyetem, 2020. 6 o.

Tóth Mihály – Nagy Zoltán (szerk.): Magyar Büntetőjog; Különös rész. Budapest, Osiris, 2014. 612 o.

Tóth Nikolett: Gyermekbántalmazás a családban. Szakdolgozat. Miskolc, 2013, Miskolci Egyetem

Trauma Központ: Az emberkereskedelem Magyarországon https://traumakozpont.hu/az-emberkereskedelem-magyarorszagon (Letöltés ideje: 2020.07.28.)

Trauma Központ: Az emberkereskedelem pszichológiai mozgatórugói – interjú Sebestyén Árpád, kríziske-zelő szakpszichológussal https://traumakozpont.hu/blog/az-emberkereskedelem-pszichologiai-mozgatorugoi/ (Letöltés ideje: 2021.01.08.)

Travis Hirschi: Causes of Delinquency. Berkeley, University of California Press 1969. 309 o.

UNICEF Magyarország: Gyermekkereskedelem elleni küzdelem https://unicef.hu/gyermek-kereskedelem-elleni-kuzdelem (Letöltés ideje: 2021.01.09.)

UNICEF Magyarország: Mit tesz az UNICEF a gyermekbántalmazás ellen? https://unicef.hu/gyermekjogok/mit-tesz-az unicef-a-gyermekbantalmazas-ellen (Letöltés ideje: 2021.01.06.)

UNICEF: Az UNICEF Magyarország HelpAPP nevű telefonos alkalmazása a kezedbe adja a segítséget, ha bántanak vagy támogatásra van szükséged. https://unicef.hu/ezt-tesszuk-itthon/segitunk/helpapp (Letöltés ideje: 2022.01.08.)

UNICEF: Intercountry adoption https://www.unicef-irc.org/publications/pdf/digest4e.pdf (Letöltés ideje: 2021.04.23.)

United Nations Office on Drug and Crime: Trafficking in Persons and Migrant Smuggling https://www.unodc.org/lpo-brazil/en/trafico-de-pessoas/index.html (Letöltés ideje: 2023.01.02.)

United Nations Office on Drug and Crime: Trafficking in persons for organ removal https://www.unodc.org/documents/human-trafficking/Toolkit-files/08-58296_tool_9-19.pdf (Letöltés ideje: 2019.10.29.)

United Nations Office on Drugs and Crime: Children on the move, smuggling and trafficking https://www.unodc.org/e4j/zh/tip-and-som/module-12/key-issues/children-on-the-move--smuggling-and-trafficking.html (Letöltés ideje: 2022.08.17.)

United Nations Office on drugs and crime: Global Report on Trafficking in Persons, UNODC, Bécs, 2020. 176 o., 81. o.

United Nations Office On Drugs And Crime: The effects of the COVID-19 pandemic on trafficking in per-sons and responses tot he challenges, UNICOD, 2021. 90 o.

United Nations: Illegal adoptions https://www.ohchr.org/EN/Issues/Children/Pages/Illegaladoptions.aspx (Letöltés ideje: 2021.04.22.)

United Nations: Office on Drugs and Crime: Human trafficking indicators https://www.unodc.org/pdf/HT_indicators_E_LOWRES.pdf (Letöltés ideje: 2023.01.03.)

United Nations: Social media-based trafficking on the rise during coronavirus pandemic https://news.un.org/en/story/2020/11/1077402 (Letöltés ideje: 2022.01.07.)

Varga Éva Flóra: Szökésben - A gyermekvédelmi rendszerből el-eltűnő gyerekek http://www.csagyi.hu/hirek/item/914-szokesben-a-gyermekvedelmi-rendszerbol-el-eltuno-gyerekek (Letöltés ideje: 2023.01.27.)

Varga János – Kui László: A határrendészeti szervek tevékenysége a kiskorúak jogellenes külföldre vitelének megakadályozása érdekében. = Határrendészeti Tanulmányok 2017/3 Különszám, 135-155. o.

Varga János – Kui László: A kiskorúak jogellenes külföldre vitele megakadályozásának helyzete Magyarország schengeni külső határain. Határrendészeti Tanulmányok, 2017/3. Különszám. 26-45. o.

Végh Eszter: Gyermekkatonák – a Sierra Leone-i Polgárháború Igazi Áldozatai https://btk.ppke.hu/uploads/articles/6414/file/vegheszter.pdf (Letöltés ideje: 2021.04.15.)

Végső előterjesztői indokolás az emberkereskedelem áldozatainak kizsákmányolása elleni fellépés érdeké-ben szükséges egyes törvények módosításáról szóló 2020. évi V. törvényhez – Indokolások Tára 2020/34.

Vékás Lajos – Gárdos Péter (szerk.): Nagykommentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez. Budapest, Wolters Kluwer, 2021. 2884 o.

Verőné Jámbor Noémi: Az intézményes nevelés és oktatás szerepe a prostitúció és emberkereskedelem megelőzésében. Egyetemi doktori disszertáció. Budapest, 2010, Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Vidra Zsuzsanna – Baracsi Kitti – Katona Noémi – Sebhelyi Viktória: Gyermekkereskedelem Magyarországon: Szexuális kizsákmányolás, koldultatás és zsebtolvajlásra kényszerítés. Budapest, Central European University, 2015. 264 o.

Viktoriia Bondarenko – Anzhela Posokhova: Child trafficking as a form of child modern slavery.http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/4777/1/%D0%A2%D0%B5%D0%B7%D0%B8%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%84-3-6-22__11-06-2022.pdf#page=28 (Letöltés ideje: 2022.08.15.)

Virág György: Áttekintés. In: Gyurkó Szilvia – Virág György (szerk.): Emberpiac. A Magyarországot érintő nemzetközi emberkereskedelem társadalmi, kriminológiai jellemzői. Budapest, ESZTER Alapítvány, 2009. 7-14. o.

Visky S. Béla: A béranyaság helyzete Romániában. = Studia Doctorum Theologiae Protestantis, 2019/10. 263-280. o.

Vörös Erzsébet: Javaslat a fiatal felnőttek speciális csoportjának létrehozására. = Börtönügyi szemle 2009/3, 107-114. o.

Weller Mónika: Emberi jogok és európai integráció. Budapest, Emberi Jogok Magyar Központja Közalapítvány, 2000. 108 o.

Windt Szandra: „Aki még nincs 18 éves, az tabu" – egy gyermekprostitúcióról tartott kerekasztal-beszélgetés összegzése. http://ugyeszeklapja.hu/?tag=windt-szandra (Letöltés ideje: 2022.11.04.)

Windt Szandra: A gyerek: érték vagy értékes árucikk? = Belügyi Szemle 2022/8, 1687–1703. o.

Windt Szandra: A láthatatlan ember. Az emberkereskedelem jelensége Magyarországon. Budapest, Országos Kriminológiai Intézet, 2021. 236 o.

Windt Szandra: A világjárvány hatása az emberkereskedelemre az első két év tapasztalatai alapján. = Belügyi Szemle 2022/2, 327-344. o.

Windt Szandra: Az emberkereskedelem és a családon belüli erőszak hasonlóságai és különbségei. = Belügyi Szemle 2020/12, 105-117. o.

Windt Szandra: Az emberkereskedelemmel kapcsolatos jogalkalmazói attitűdökről. = Miskolci Jogi Szemle 2022/1, 112-128. o.

Wingyan Chung – Elizabeth Mustaine – Daniel Zeng: Criminal intelligence surveillance and monitoring on social media: Cases of cyber-trafficking. In: IEEE: IEEE International Conference on Intelligence and Security Informatics (ISI). Peking, IEEE, 2017. 191-193. o.

Yvonne Rafferty: Challenges to the rapid identification of children who have been trafficked for com-mercial sexual exploitation = Child Abuse & Neglect 2016/Február, 158–168. o.

Yvonne Rafferty: Child trafficking and commercial sexual exploitation: A review of promising prevention policies and programs. = American Journal of Orthopsychiatry, 2013/4, 559–575. o.

Zuzana Obertová – Cristina Cattaneo: Child Trafficking and the European Migration Crisis: The Role of Forensic Practitioners. = Forensic Science International 2018/Január, 46-59. o.